ბურჯი ეროვნებისა

4-9
2005

975/2
2005

ვინ არ იცის,
რომ ჩვენი ბედისწერა მხოლოდ
სწავლა-განათლებაზედ
არის დამოკიდებული?

აკაკი

ივნისში ჩვენს ჟურნალს ათი წელი შეუსრულდა. ვგეგმავდით საიუბილეო ნომრის გამოცემას, მაგრამ განათლებისა და მეცნიერების წინაშე მდგარმა პრობლემებმა სპეციალური ნომრის გამოშვება გადაგვაწყვეტინა. ჟურნალში თავი მოვუყარეთ ბოლო პერიოდის ქართულ პრესაში გამოქვეყნებულ მნიშვნელოვან პუბლიკაციებს... იცოდეს შთამომავლობამ, როგორი იყო განათლებისა და მეცნიერების გადარჩენისათვის ბრძოლის ისტორია!..

ბესარიონ ჟორჟენაძის საზოგადოების ჟურნალი

მთავარი რედაქტორი და გამომცემელი
გიორგი გოგოლაშვილი

სპეციალური ნომრის რედაქტორები
მარიამ ცაცანაშვილი
ავთანდილ არაბული

მხატვრული რედაქცია და დიზაინი
ირაკლი ავალიანისა
თორნიკე გოგოლაშვილისა

მხატვარი
გია ლაშხი

რეგისტრირებულია ქ. თბილისის მთაწმინდის რაიონის სასამართლოს მიერ 12.04.99. № 4/9-88.

მისამართი:
პ. ინგოროყვას ქ. №8
ტ. 99-75-48

E-mail. burji@posta.ge

ეროვნული ბიბლიოთეკა

შინაარსი

„გაღმა გასვლისა მსურველთა უკუღმა მიგვყავს ბორანი" 3

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" დარბაზობს

დედოზარი და დანარჩენებიც **(ნ. სხირტლაძე)** 4

ვინ ხელყოფს დედაუნივერსიტეტის დამოუკიდებლობას **(ს. ქობულია)** 6

„დარბაზი" ბრძანებას არ ემორჩილება **(ნ. სხირტლაძე)** 8

უნივერსიტეტი კოლეჯად არ უნდა გადავაქციოთ — მიმართვა 10

რეფორმა ჩიხში შევიდა **(ს. ქობულია)** 12

უნივერსიტეტი ღელავს — მიმართვა 14

ძალადობა კი არა, მოწიწებით უნდა ვუხდიდეთ ქუდს **(ს. ქობულია)** 15

ირონიული პასუხების პასუხად **(ნ. სხირტლაძე)** 17

ინტელექტუალური ომი ძალადობის წინააღმდეგ **(ს. ქობულია)** 19

ვინც ამ ტაძარს გადაარჩენს... **(ნ. სხირტლაძე)** 21

ბატონი უნივერსიტეტი იღვიძებს **(გ. გობეჩია)** 22

მიმართვა საერთაშორისო ორგანიზაციებს 24

ბოლონიის პროცესი და ჩვენ

მ. ცაცანაშვილი, ბომბი, თანაც არაერთი 25

დ. ზურაბიშვილი, სიკვდილი ბოლონიაში 27

კ. ჯანდიერი, შევასწროთ ბოლონიაში 32

თ. ნანეიშვილი, ვივა ბოლონია, ვივა საქართველო! 35

გ. შურღაია, „ახალი ათინას" წიწამური 39

თეთრი ტაძრის ბედი

თ. გამყრელიძე, ივანე ჯავახიშვილის „მესამე სიკვდილი" 45

ა. არაბული, ტოტალური სიყრუე უნდა დაიძლიოს 47

ბურჯი ეროვნებისა

BURJI EROVNEBISA

№4-9 (93)

2005

უმთავრესი ბურჯი ეროვნებისა გახლავთ სამშობლო ენა.

ილია

„ვერ მივცემ მტერსა მამულსა საჯიჯგნად, დასაზიანად“ 49
განათლების მოდელი, ეჭვიანი კითხვები და ეროვნული ეტლი 51
რას ფიქრობენ უნივერსიტეტის ლექტორები 54
შ. ვაშაკიძე, ქართული განათლების სისტემის პრობლემები ამერიკული გადასახედიდან 57
ი. კიღურაძე, ნუთუ ისეთი მდიდრები ვართ... 61
უნივერსიტეტის პროფესორთა 80 პროცენტი უმუშევარი რჩება 65
მ. ცაცანაშვილი, უკანონო კონკურსს პროტესტი გამოვუცხადე 68
გ. გოგოლაშვილი, პრეზიდენტი ხარ და გევალება 71

ექსპერტთა აზრით

თ. თევზაძე, საუნივერსიტეტო განათლების მომავალი საქართველოში 74
ზოგიერთი სამართლებრივი მოსაზრება 79

ბედი მეცნიერებათა აკადემიისა

მიმართვა საქართველოს პრეზიდენტს 85
მიმართვა „სრულიად ევროპის მეცნიერებათა ასოციაციის“ პრეზიდენტს 87
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია უნდა გადარჩეს 89
ა. არაბული, ჟამი მეცნიერების გადარჩენისა 91

გაღმა გასვლისა მსურველთა უკუღმა მიგვყავს ბორანი!..

ვაჟა-ფშაველას ეს შეძახილი დღევანდელი ჩვენი ცხოვრების ბევრ სფეროს შეიძლება მიესადაგოს, მაგრამ ყველაზე მეტად, ჩვენი აზრით, განათლებისა და მეცნიერების სფეროში მიმდინარე პროცესებს შეეფერება.

პოეტს ეს შეძახილი წიწამურის ტრაგედიის გამო აღმოხდა. ერთი საუკუნის წინათ იყო ეს... თითქმის საუკუნის შემდეგ განათლების სისტემაში მიმდინარე პროცესებს „ახალი წიწამური" უწოდეს... ამიტომაც მიესადაგება ეს სათაური დღევანდელ ვითარებას...

უკვე თითქმის ორი წელია, მეცნიერებისა და განათლების რეფორმა ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრების აქტუალურ პრობლემად იქცა...

23843

2004 წლის სექტემბრიდან ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა მკვეთრი და ნათელი პოზიცია დაიჭირა მიმდინარე რეფორმებთან დაკავშირებით. უცნაური იყო ხელისუფლების პოზიცია: „ჩვენ ერთი სანტიმეტრითაც არ დავიხევთ უკან,"– ბრძანა მინისტრმა. მაშინ შევახსენეთ ხელისუფალთ მარკუს ავრელიუსის სიტყვები: „უნდა შეგეძლოს შეიცვალო შეხედულება, თუ ვინმე დაგანახებს შენი შეხედულების მცდარობას". ცხადია, ამ სიტყვების ავტორი გულისხმობდა იმასაც, რომ სურვილიც უნდა გქონდეს, დაინახო სიმართლე... აი, ხელისუფალთა ამ სურვილს ვერ ვხედავთ, მაგრამ მაინც ვცდილობთ, ვთქვათ სათქმელი. უმაღლესი განათლების კანონპროექტის განხილვისას გამოთქმული თვალსაზრისები „ბურჯი ეროვნებისას" სპეციალურ ნომერში ავსახეთ (№7-9, 2004 წ.). დადგა დრო, განათლებისა თუ მეცნიერების სფეროში მიმდინარე რეფორმის შესახებ გამოთქმულ შეხედულებებსაც მოვუყაროთ თავი...

ობიექტურმა მკითხველმა შეაფასოს, მომავლის საქართველომ განსაჯოს მტყუან-მართალი!...

საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

დედოფალი და დანარჩენებიც

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში თანამშრომელთა გაერთიანება „საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დაფუძნდა.

- მხარს ვუჭერთ კანონის ფარგლებში გატარებულ რეფორმას!
- ვიცავთ უნივერსიტეტის თანამშრომელთა ინტერესებს!
- ვიცავთ უნივერსიტეტის ღირსებას!

ასეთია ის სამი დევიზი, რომელიც გაერთიანების დამფუძნებლებმა წარმოადგინეს. ესენი კი სხვადასხვა ფაკულტეტის 7 პროფესორია: გიორგი გოგოლაშვილი, მარიამ ცაცანაშვილი, ომარ მუკბანიანი, ავთანდილ არაბული, გიორგი მახარაძე, ზაურ ლომთათიძე და თენგიზ ჭიაბრიშვილი.

* * *

თურმე 1918 წლის აპრილში ოსმალებმა ბათუმი დაიკავეს ოკუპაციის საფრთხე დაემუქრა თბილისს. ახლად დაარსებული უნივერსიტეტის დიდი საბჭო და ასეთი გადაწყვეტილება მიუღია: არ შეწყდეს უნივერსიტეტში ლექციები და სწავლა; ფრონტზე წასული სტუდენტებისათვის ომის შემდეგ ანაზღაურდეს მათთვის გაცდენილი ლექციები; თუ მტერი თბილისს მოადგება, უნივერსიტეტის პროფესორები ფეხმოუცვლელად დავრჩეთ შენობაში და, საჭიროების შემთხვევაში, სისხლის და სიცოცხლის ფასადაც დავიცვათ იგი. ამ გადაწყვეტილებას ივანე ჯავახიშვილი, პეტრე მელიქიშვილი, ექვთიმე თაყაიშვილი, ფილიპე გოგიჩაიშვილი, შალვა ნუცუბიძე, აკაკი შანიძე, გიორგი ახვლედიანი, იოსებ ყიფშიძე და კორნელი კეკელიძე აწერდნენ ხელს.

ისტორიის ეს სასახელო და ამაღელვებელი ფურცელი პროფესორმა გიორგი გოგოლაშვილმა გაიხსენა.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

გაიხსენა დარბაზში შეკრებილთა საამაყოდ და აუცილებლად, სამაგალითოდაც.

* * *

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ არის არაპოლიტიკური გაერთიანება. აქედან გამომდინარე, არ ვითანამშრომლებთ არც ერთ პოლიტიკურ ძალასთან და ვთხოვთ, ნურც ისინი შეეცდებიან ამას. აგრეთვე ვთხოვთ აქ შეკრებილებს, განსაკუთრებით კი, მასმედიის წარმომადგენლებს, სწორად გააშუქონ ჩვენი შეკრების მიზანი. ახლახან ერთ-ერთ გაზეთში დაიბეჭდა მცდარი ინფორმაცია, თითქოსდა, ჩვენი გაერთიანება უნივერსიტეტის რექტორის, პროფესორ რუსუდან ლორთქიფანიძის წინააღმდეგ იქმნება. ამიტომ ამთავითვე განვმარტავთ, რომ „დარბაზი“ იმუშავებს არა კონკრეტულად ვინმეს წინააღმდეგ, არამედ, როგორც ილია ბრძანებდა, ჩვენ დავუპირისპირდებით ნებისმიერს, ვინც დაუპირისპირდება უნივერსიტეტის ინტერესებს, დავუდგებით მხარში ნებისმიერს, ვინც ჩვენს უნივერსიტეტს დაუდგება მხარში, - ხაზგასმით აღინიშნა შეკრებაზე.

* * *

ახლა კი გადავიდეთ მთავარზე, ანუ იმ დევიზებზე, ზემოთ რომ დავასახელეთ, იმავე ქრონოლოგიით, როგორც შეკრებაზე ისაუბრეს: ილახება უნივერსიტეტის ღირსება, როცა უმნიშვნელოვანესი საკითხები წყდება არა უნივერსიტეტში, უნივერსიტეტელების მიერ, არამედ სადღაც სხვაგან...

უნივერსიტეტის დეპარტამენტების ხელმძღვანელები ხვდებიან ფაკულტეტის საბჭოებს და არის საუბარი, თუ როგორი იქნება პროფესორის ხვალინდელი დღე. ამბობენ იმასაც (ეს ზეპირი ოფიციალური საუბარია და ამის შესახებ რაიმე დოკუმენტი არ არსებობს), რომ პროფესორის ყოველკვირეული დატვირთვა ანუ საკონტაქტო

დრო გაიზრდება 8 საათამდე, რის მიხედვითაც, პროფესორმა წელიწადში უნდა შეასრულოს 1680 საათი, როცა დღევანდელი დატვირთვა 350 საათს ითვალისწინებს. დატვირთვას, რომელსაც გვთავაზობენ, მსოფლიოში პრეცედენტი არ მოეპოვება ,ოლოსალურად იზრდება დატვირთა და ნახევრდება ანაზღაურება. მთავარი საშიშროება კი სხვაგან დევს: ნებისმიერი კათედრა ასე თანამშრომელთა მხოლოდ მეხუთედს თუ დატვირთავს, დანარჩენები კი უფუნქციოდ დარჩებიან. თუმცა გვეუბნებიან, რომ შემცირებები არ იქნება, მაგრამ ეს თავისთავად მოხდება და პროფესორ-მასწავლებლების 80 პროცენტი უნივერსიტეტის მიღმა აღმოჩნდება. უკეთეს შემთხვევაში — 28-ლარიანი პენსიის იმედად, უარეს შემთხვევაში — სულ უარაფროდ. ამიტომ, სანამ ეს ზეპირი საუბრები იურიდიულ დოკუმენტად იქცევა, მანამ გვმართებს ხმის ამოღება, თორემ მერე ყველაფერი ჩხუბის შემდეგ ხელების ქნევას დაემსგავსება, — განგაშის ზარად გაისმის შეკრებაზე.

* * *

ჩვენ მხარს ვუჭერთ რეფორმას კანონის ფარგლებში, მაგრამ, სამწუხაროდ, ეს ორი რამ საგრძნობლად დაშორდა ერთმანეთს. ჯერ მთავარზე: უნივერსიტეტის ცნობილი მოვლენების შემდეგ, ამ უმაღლესმა სასწავლებელმა იმ წესით უნდა განაგრძოს ცხოვრება, როგორც ცხოვრობდა ანუ იურიდიულად, არსებობს უნივერსიტეტის დიდი საბჭო, რომელმაც, სამწუხაროდ, უნივერსიტეტის კანონის მიღების შემდეგ მხოლოდ ერთხელ შეძლო შეკრება, ისიც - 8 თებერვალს, საიუბილეო დღესთან დაკავშირებით და მხოლოდ რამდენიმე წუთით. არადა, არ არსებობს სამართლებრივი აქტი, რომლის მიხედვითაც შეჩერებული უნდა იყოს საბჭოს მუშაობა. ამჟამად უნივერსიტეტში მიმდინარეობს პროცესი, რომელსაც თავისუფლად შეიძლება ეწოდოს სტრუქტურული რეორგანიზაცია, ანუ საუბარია ფაკულტეტების, კათედრების გაერთიანებაზე და სანაცვლოდ, ახალი სტრუქტურების შექმნაზე, ინსტიტუტების, განსხვავებული კათედრების, დეპარტამენტების, განყოფილებების სახით. ამგვარი რამ, როგორც უნივერსიტეტის წესდებაში წერია, მხოლოდ დიდი საბჭოს პრეროგატივაა.

* * *

შეკრებაზე წარმოადგინეს გაზეთ „უნივერსიტეტის" 21 აპრილის ნომერი. გამოქვეყნებულია „რეფორმების პლატფორმა", რომელშიც წერია, რომ არც ერთი გადაწყვეტილება არ მიიღება საჯარო განხილვის გარეშე.

თუმცა, იმავე ნომერში არის გამოქვეყნებული ინტერვიუ რექტორის მოადგილესთან, ლევან გორდეზიანთან, სადაც იგი ამბობს: კანონის გარდამავალი დებულებები მოითხოვს, რომ რეფორმის მიმდინარე პროცესების ოპერატიული მართვა განახორციელოს დანიშნულმა ხელმძღვანელმა და მისმა გუნდმა. გამოდის, რომ ამ ხელმძღვანელის უფლებამოსილება გაცილებით დიდია, ვიდრე არჩეული რექტორისა და იგი, იმავდროულად, დიდი საბჭოს ფუნქციებსაც ერთპიროვნულად ითავსებს... უფრო მძლავრად შემოიკრა შეკრებაზე განგაშის ზარი.

* * *

ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ იმისათვის, რომ დიდმა საბჭომ განაახლოს ფუნქციონირება, რათა ყველა მნიშვნელოვანი გადაწყვეტილება, რაც წესდებით ევალება, მიიღოს.

დავფიქრდეთ იმაზე, თუ რა ელოდება ხვალინდელ უნივერსიტეტს, თუ იმ მიმართულებით გაგრძელდება რეფორმა, როგორი მიმართულებითაც დღეს მიდის. უზარმაზარ მემკვიდრეობას, 1918 წლიდან მოყოლებული დღემდე, დიდი საფრთხე ემუქრება. არც დიდი წინაპრების, არც დღევანდელობისა და არც მომავლის წინაშე არ გვაქვს უფლება, არ ავიმაღლოთ ხმა და არ გადავარჩინოთ ჩვენი უნივერსიტეტი... - ეს კი, უკვე, დედოზარის შემოკვრას ჰგავდა.

* * *

გარეთ თავსხმა წვიმა მოდიოდა, მხოლოდ ქოლგიანები და „თავზეხელაღებულები" თუ ბედავდნენ შენობის დატოვებას. გარეთ კი შეუდრეკლად იდგნენ ქართველი კორიფეების ქვისა თუ ბრინჯაოს ბიუსტები და ძეგლები, ისევე შეუდრეკლად, როგორც, თავის დროზე, ისინი, ვისაც განასახიერებენ.

ნუგზარ სხირტლაძე
„თბილისი", 24 მაისი

ვინ ხელყოფს დედაუნივერსიტეტის დამოუკიდებლობას

ამ დღეებში რედაქციამ მიიღო ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა ერთი ჯგუფის წერილი-მიმართვა საქართველოს პრეზიდენტისადმი, რომელსაც ხელს აწერს ამ თითქმის ერთი საუკუნის სასწავლო-სამეცნიერო უმაღლეს დაწესებულებაში მიმდინარე რეფორმით გულშეღონებული ასზე მეტი ადამიანი, მათ შორის ისეთი სახელოვანი პროფესორები, როგორებიც არიან მზექალა შანიძე, მარიკა ლორთქიფანიძე, თინა ყიფშიძე, ვალერი ლორია, თენგიზ სანაძე, გივი ჯამბურია, გრიგერ ფარულავა, რევაზ სირაძე, რევაზ გახოკიძე, ოლეგ ნამიჩეიშვილი, თამაზ ვაშაყმაძე, მერაბ ჯიბლაძე, ბიჭიკო ცინცაძე, მარინე მელიქიშვილი და სხვ.

მიმართვაში ერთმნიშვნელოვნად, ხაზგასმით ნათქვამია, რომ 2004 წლის 21 დეკემბრის „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის გარდამავალი დებულებანი (თავი XV) აწესებს საგანგებო მდგომარეობას საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში, ვინაიდან ამ კანონის ძალაში შესვლა (87-ე მუხლის თანახმად) იწვევს რექტორებისა და ფაკულტეტების დეკანების უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტას, ხოლო გათავისუფლებული რექტორის უფლებამოსილებას საქართველოს პრეზიდენტი ნებისმიერ (!) პროფესორს ანიჭებს. დეკანებს კი ნიშნავს პრეზიდენტის მიერ დანიშნული რექტორი.

უნივერსიტეტისა და ფაკულტეტების სამეცნიერო საბჭოების უფლებამოსილება შეჩერებულია და უნივერსიტეტის რექტორსა და დეკანებს მინიჭებული აქვთ ყველა სა-

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

განმკარგულებო უფლებამოსილება. არც მეტი, არც ნაკლები, ყველაფერი ეს, ეგრეთ წოდებული საგანგებო მდგომარეობის დროს მისაღებ წესებს უტოლდება, მაგრამ ისიც დღესავით ნათელია, რომ ახალი „საგანმანათლებლო“ კანონის ეს დებულებანი საქართველოს კონსტიტუციას ეწინააღმდეგება, რადგან მსგავსი მმართველობის შემოღება დასაშვებია მხოლოდ ომის, მასობრივი არეულობის, ქვეყნის ტერიტორიული მთლიანობის ხელყოფის, სამხედრო გადატრიალების, ეკოლოგიური კატასტროფისა და ეპიდემიების დროს... საბედნიეროდ, მსგავსი რამ დღეს საქართველოში არ ხდება. ამიტომაც ამ კანონის გარდამავალი დებულებანი და მასთან დაკავშირებით გამოცემული პრეზიდენტის ყველა აქტი საკონსტიტუციო სასამართლომ სარჩელის პირველი წარდგენისთანავე უნდა გააუქმოს.

მიმართვაზე ხელისმომწერნი - უნივერსიტეტის ძველი და ახალი თანამშრომლები ურჩევენ საქართველოს პრეზიდენტს, ბატონ მიხეილ სააკაშვილს, გააუქმოს უნივერსიტეტში საპრეზიდენტო მმართველობა, აღადგინოს დემოკრატიული, ავტონომიური თვითმმართველობა, ძალაში დატოვოს ყველა სამეცნიერო საბჭო და კოლექტიურად გადაწყვიტოს უმაღლესი განათლების რეფორმების საკითხები.

* * *

გუშინ კი, დედაუნივერსიტეტში თანამშრომელთა ახალი გაერთიანების **„საუნივერსიტეტო დარბაზის“** პირველი დამფუძნებელი შეკრება გაიმართა. ადრე მასმედიაში გამოცხადებული ოპოზიციური პაექრობის ნაცვლად, დარბაზის დამფუძნებლებმა თავიდანვე დამაჯერებლად განმარტეს, რომ ისინი მხარს დაუჭერენ „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის განხორციელებას... ოღონდ, მხოლოდ მისი სრულყოფისა და კანონიერების

ფარგლებში მოქცევის შემდეგ; მოითხოვენ, აგრეთვე, გარდამავალ პერიოდში უნივერსიტეტის მმართველობის ახალი ორგანოების ფორმირებამდე იდი საუნივერსიტეტო საბჭოს ფუნქციონირების აღდგენას; ახალი საგანმანათლებლო პროგრამების მეთოდური უზრუნველყოფისთვის ხელის შეწყობას; ქართველოლოგიური მეცნიერების, როგორც უნივერსიტეტის შექმნის და არსებობის უმთავრესი ფუნქციის განვითარებისთვის მხარდაჭერას; საერთაშორისო ორგანიზაციებთან სწავლებისა და მეცნიერული კვლევის უახლეს მეთოდოლოგიურ გამოცდილებათა გაცვლის სფეროში თანამშრომლობის აუცილებლობას; უნივერსიტეტის სასწავლო და სამეცნიერო პერსონალის თანმიმდევრულ და უმტკივნეულო გადაყვანას ახალ საგანმანათლებლო სისტემაზე (შესაბამისი გარანტიების უზრუნველყოფით); საუნივერსიტეტო იდეისთვის მხარდაჭერას, მემკვიდრეობითობის ხელის შეწყობას, უნივერსიტეტისა და მისი თითოეული თანამშრომლის ღირსების დაცვას; მიმდინარე სარეფორმო პროცესების ჯანსაღ ოპონირებას.

დემოკრატიულ, ღია საზოგადოებაში ამ პრინციპების წინააღმდეგი, ერთი შეხედვით, არავინ არ უნდა იყოს, მაგრამ... უნივერსიტეტში კარგად გრძნობენ, რომ ახალი რექტორი და მისი გუნდი ერთპიროვნულად წყვეტენ ზოგადსაუნივერსიტეტო პრობლემებს და თანამშრომელთა დისკრედიტაციის გზას ადგანან. როგორც „საუნივერსიტეტო დარბაზის" დამფუძნებელ სხდომაზე გულისტკივილით ითქვა, პროფესორის დატვირთვა წელიწადში უნდა გახდეს 1680 საათი, მაშინ როცა დღეს არის 350 საათი. ეს იმას ნიშნავს, რომ დღევანდელი პროფესორ-მასწავლებლების მხოლოდ ერთი მეხუთედი ანუ 15-20 პროცენტი დარჩება უნივერსიტეტში, 75-80 პროცენტი კი, ასაკისა და შესაძლებლობის მიუხედავად, სასწავლებელს მიღმა უმუშევარი რჩება!

ყველაზე საგანგაშო და მიუღებელი ის გახლავთ, რომ დანიშნული რექტორი, დეკანები და კათედრის გამგეები ერთპიროვნულად, სამეცნიერო საბჭოებთან შეუთანხმებლად გადაწყვეტენ უნივერსიტეტის სასწავლო, სამეცნიერო და სოციალურ პრობლემებს!

ამიტომაც, **„საუნივერსიტეტო დარბაზმა"** პირველსავე სხდომაზე მიიღო მიმართვა უნივერსიტეტის რექტორის **ქალბატონ რუსუდან ლორთქიფანიძისადმი:**

- ვაღიარებთ განათლებისა და მეცნიერების სფეროში რეფორმის აუცილებლობას, ბოლონიის პროცესის დეკლარაციის (1999წ.), აგრეთვე ევროპის რეგიონში უმაღლეს განათლებასთან დაკავშირებული კვალიფიკაციების ცნობის კონვენციის (1997წ.) საგანმანათლებლო პრინციპებს, - ნათქვამია მიმართვაში, - მაგრამ ჩვენი პროფესიული ეთიკა და კანონისადმი პატივისცემა გვავალდებულებს, გამოვიჩინოთ სამოქალაქო აქტიურობა უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესების მიმართ. ამიტომაც, საჭიროდ მიგვაჩნია, - „უმაღლესი განათლების შესახებ" საქართველოს კანონის გარდამავალი დებულებების სრულფასოვანი რეალიზაციის მიზნით მართვის ახალი ორგანოების ამოქმედებამდე განახლდეს უნივერსიტეტის დიდი სამეცნიერო საბჭოს მუშაობა; საბჭოს სხდომაზე ოპერატიულად უნდა განვიხილოთ უნივერსიტეტის მართვის ოპტიმიზაციისა და რეფორმის კოორდინაციის საკითხები: ბაკალავრიატის, მაგისტრატურისა და დოქტორანტურის სისტემური ორგანიზაციის, სწავლების მეთოდებისა და პრინციპების საკითხი: პროფესორ-მასწავლებელთა და მეცნიერ-თანამშრომელთა აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის, მათი დატვირთვისა და ანაზღაურების პრობლემები.

მიმართვას ხელს აწერენ „საუნივერსიტეტო დარბაზის" დამფუძნებლები, პროფესორები **ავთანდილ არაბული, გიორგი გოგოლაშვილი, ზაურ ლომთათიძე, გიორგი მახარაძე, ომარ მუკბანიანი, მარიამ ცაცანაშვილი, თენგიზ ჭიაბრიშვილი.**

* * *

რედაქციაში რამდენიმე დღის წინ შემოსული, ასი უნივერსიტეტელის ხელმოწერით დამოწმებული და „საუნივერსიტეტო დარბაზის" დამფუძნებელთა მიერ რექტორის სახელზე გაგზავნილი მიმართვის მთავარი მოთხოვნები ერთი და იგივეა, - დაუბრუნდეს უნივერსიტეტს საუკუნოვანი ავტონომია, კანონის ფარგლებში მოექცეს განათლების რეფორმა და... ქვეყნის პრეზიდენტმა, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრმა, უნივერსიტეტის რექტორმა ჯეროვნად დაიცვან დედაუნივერსიტეტის თითოეული თანამშრომლის ღირსება.

წინააღმდეგ შემთხვევაში, მთელი უნივერსიტეტი წკიპზეა, - წინ გაფიცვები, მრავალსაათიანი მიტინგები და... საკონსტიტუციო სასამართლოს დარბაზები მოჩანს...

ღმერთმა გვაშოროს!

ᲡᲐᲐᲠᲢᲐᲙ ᲙᲝᲑᲣᲚᲘᲐ

„ᲡᲐᲥᲐᲠᲗᲕᲔᲚᲝᲡ ᲠᲔᲡᲞᲣᲑᲚᲘᲙᲐ", 20 ᲛᲐᲘᲡᲘ

„დარბაზი“ ბრძანებას არ ემორჩილება

ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის კიბეებზე ასვლისას, ერთმა განცხადებამ მიიქცია ჩემი ყურადღება: „ისტორიის ფაკულტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა და სტუდენტთა საყურადღებოდ“ – ეწერა ფურცელზე. გულისტკივილით გავიფიქრე, რომ ისევე, როგორც ფილოლოგიის, ჟურნალისტიკისა და სხვა მრავალი, ისტორიის ფაკულტეტი ცალკე აღარ იარსებებდა, ანუ გაერთიანებული ფაკულტეტების „ლაბირითებში“ გაუჩინარდებოდა. ეს – ისე, შესავლისათვის.

რამდენიმე დღეა, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტში განსაკუთრებით ემოციური და თან, პესიმისტური განწყობილებაა: ინგრევა უნივერსიტეტი. განადგურება ემუქრება იმ დიდ მისიას, რაც ჩვენს ალმა-მატერს საქართველოს წინაშე დაარსების დღიდან დაეკისრა, – ხშირად გაისმის ასეთი ფრაზები.

საქმე კი ის არის, რომ საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის ბრძანებულების საფუძველზე უნივერსიტეტის რექტორმა გამოსცა ბრძანება, რომლის მიხედვითაც, უნივერსიტეტში დღემდე არსებული 21 ფაკულტეტის ნაცვლად, უნდა შეიქმნას 6 ფაკულტეტი: ეკონომიკისა და ბიზნესის, ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა, იურიდიული, მედიცინის, სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა, ჰუმანიტარული.

მართლა ინგრევა თუ არა უნივერსიტეტი, ემუქრება თუ არა მას დიდი ეროვნული მისიის მოშლა – დაკნინება? აი, კითხვები, რომელთა მიხედვითაც წარიმართა „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ მორიგი, მეორე სხდომა, პროფესორები: გიორგი გოგოლაშვილი და მარიამ ცაცანაშვილი უძღვებოდნენ მეცნიერთა თავყრილობას. მათ, შესაბამისად, ისაუბრეს

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

ბრძანებისა და, საერთოდ, უნივერსიტეტში მიმდინარე რეფორმის მორალურ და იურიდიულ ასპექტებზე. მერე კი ტრიბუნა 93-ე აუდიტორიაში მრავლად შეკრებილ პროფესორ-მასწავლებლებს დაუთმეს. გამოსვლები საკმაოდ დიდხანს გაგრძელდა და ხშირად ემოციაც უმაღლეს წერტილს აღწევდა. თუ „დარბაზის“ ხელმძღვანელებმა თავიდანვე განაცხადეს, რომ მხოლოდ სამართლიანი გზით, ანუ სასამართლოთი შეეცდებიან სამართლის აღდგენისა და უნივერსიტეტისათვის დიდი საფრთხის აცილებას, აუდიტორია უფრო რადიკალური იყო და იგრძნობოდა მზადყოფნა, რომ პროტესტი უფრო მძაფრად გამოეხატათ.

სად არის რექტორი, რატომ არ მოვიდა ამ შეკრებაზე, რომ ჩვენს კითხვებზე ეპასუხა? – ისმოდა დარბაზიდან. როგორც განემარტათ, რექტორი იმ დროისათვის უნივერსიტეტში არ იმყოფებოდა და მათს შეკითხვებს პრორექტორი ლევან გორდეზიანი უპასუხებდა.

იმდენი და იმგვარი მწვავე შეკითხვის ფონზე, დარბაზიდან სეტყვასავით რომ წამოვიდა, ბატონი ლევანის ადგილას ყოფნას, ალბათ, არავინ ინატრებდა. „ადამიანურად, გეთანხმებით, როგორც მოხელეს კი პასუხი არ მაქვს“ – განაცხადა მან ერთ-ერთი შეკითხვის პასუხად.

უნივერსიტეტი ყოველთვის იყო პატრიოტული სულისკვეთების, ეროვნული ფასეულობების მასაზრდოებელი და გამფრთხილებელი, მაგალითის მიმცემი ყველა უმაღლესი სასწავლებლისათვის, ზუსტად ამას ვერ იტანენ, ვერ პატიობენ მას. ვიცით, ჩვენს შენობებზეც ბევრს უჭირავს თვალი, დააკნინებენ უნივერსიტეტს, გახდიან მას კოლეჯის ოდენას და გაყიდიან ამ შენობებს, ხოლო ასობით მეცნიერს, უდიდესი ღვაწლი რომ მიუძღვით, უბოდიშოდ გაყრიან სამსახურიდან, ასაკოვნებს – 28 ლარიან პენსიის იმედად, ახალგაზრდებს – სრულებით უიმედოდ, – ისმოდა დარბაზიდან.

როგორც აღვნიშნეთ, პროტესტი ტრიბუნიდან უამრავმა გამოხატა. ბუნებრივია, ყველა გამოსვლას ვერ შემოგთავაზებთ, მაგრამ მხოლოდ ორს – ქალბატონ ***მარიამ ლორთქიფანიძესა*** და ბატონ ***ავთანდილ არაბულს*** მოვუსმინოთ:

მარიამ ლორთქიფანიძე: ვერ ვიტყვი, რომ უნივერსიტეტი დაინგრა, აღარ არსებობს, მაგრამ ის დღეს უმძიმესი პრობლემის, შეიძლება ითქვას, გამოცდის წინაშე დგას. ყველაფერი კეთდება იმისათვის, რომ უნივერსიტეტმა დაკარგოს ის სახე, ის ადგილი, რაც 1918 წლიდან მოყოლებული, მსოფლიო მასშტაბით ჰქონდა. ფაკულტეტების ამგვარი გაერთიანება სრულიად გაუგებარია. ნეტავ, რომელ ლექტორს ეყოფა თავხედობა განსხვავებული პროფილების მქონე გაერთიანებულ 7 ფაკულტეტს უხელმძღვანელოს და თქვას, ეს შემიძლიაო.

თუ დაიწყებენ იმის მტკიცებას, რომ ასეა სხვა ქვეყნებშიც, როგორმე, ჩვენც ვფლობთ მსოფლიო ინფორმაციას და პასუხისმგებლობით ვაცხადებთ, რომ მსგავსი არსად არ ხდება! თუ აშშ-ის მაგალითს მოიყვანენ, ისიც თქვან, რომ ამერიკაში არც განათლების სამინისტრო არსებობს და არც განათლების ერთიანი სისტემა, ყველა შტატში ყველა უმაღლეს სასწავლებელს აქვს თავისი ავტონომია და თავიანთ საქმეს თვითონვე განაგებენ. უნივერსიტეტის ავტონომია ავად სახსენებელი კომუნისტური რეჟიმის დროს, 1926 წელში გააუქმეს და დიდი ივანე ჯავახიშვილიც გააძევეს ამ კედლებიდან, მაგრამ მაშინაც კი არსებობდა დიდი საბჭო და ფაკულტეტების საბჭოები, ანუ იყო რაღაც აზრის გამოხატვა და, საჭიროების შემთხვევაში, უნივერსიტეტის ღირსებების დაცვის საშუალება. ახლა კი რა ხდება? მსოფლიოში არ არსებობს უნივერსიტეტი, სადაც რექტორს ერთპიროვნულად გადაწყვეტილების მიღების უფლება აქვს.

ავთანდილ არაბული: ამ პროცესს, რომელსაც, რატომღაც რეფორმა ჰქვია, მე სოციალურ ექსპერიმენტებს ვუწოდებდი. პროცესს აქვს ორი მხარე – იურიდიული და მორალური. იურიდიული თვალსაზრისით, ვართ ძალიან რთული, შეიძლება ითქვას, აბსურდული ვითარების წინაშე, ანუ დედაუნივერსიტეტი დგას საკანონმდებლო სივრცის გარეთ და გადასულია ერთპიროვნული მართვის რეჟიმში. რაც შეეხება მორალურ მხარეს: განა, იმსახურებს რომელიმე ჩვენგანი, ვინც ამ თხუთმეტწლიანი ჯოჯოხეთური ცხოვრების მანძილზე, სიცივეში, სიბნელეში, შიმშილისას არ დავტოვეთ აუდიტორიები, არ ვუღალატეთ ამ წმინდა ტაძარს, მომავალ თაობებს არ ეკითხათ ჩვენთვის უნივერსიტეტის მომავლის ბედი, გვემუქრებოდეს განუკითხავი განტევება ამ კედლებიდან?

ჩვენ ატესტაციის მომხრენი ვართ, რადგანაც ეს თანამედროვე რეფორმის ამოსავალი პრინციპია, მაგრამ, ყოველგვარი ატესტაციის გარეშე? როცა გვეუბნებიან, რომ შეიძლება არ დაგვემუქროს შტატების შემცირება, ეს დაცინვად გაისმის იმის ფონზე, რაც უკვე მოხდა, იანვარში ე. წ. სამეცნიერო სექტორი, 1200 კაცის შემადგენლობით, უკვე გაათავისუფლეს.

ჩვენი უნივერსიტეტი დაარსდა და დღემდე არსებობდა, სწორედ, მეცნიერების საფუძველზე, ხოლო იქ, სადაც მეცნიერება მოიშლება, არ იარსებებს უმაღლესი სასწავლებელიც და ის გახდება რაღაც საშუალო სკოლის მსგავსი კოლეჯი, მეტი არაფერი. ჩვენს მეზობელ თურქეთში, რომელიც, ეს ეს არის, ახლა ვითარდება ევროპულ დონეზე, უმაღლესი სასწავლებლების აღორძინებას, სწორედ, მეცნიერების განვითარებით იწყებენ და არა – პირიქით, როგორც ჩვენში.

ჩაიწერა ნუგზარ სხირტლაძემ
„თბილისი", 21 ივნისი

ახალი წიგნები

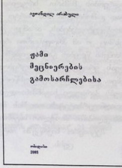

უნივერსიტეტი კოლეჯად არ უნდა გადავაქციოთ

სტუდენტი ახალგაზრდობა და ქართული საზოგადოება ამას ნამდვილად არ გვაპატიებს

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისი სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანება „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ მიმართვა საქართველოს პრეზიდენტისადმი

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტმა უკვე გამოხატა მხარდაჭერა უმაღლესი განათლების უახლესი რეფორმებისადმი იმით, რომ აქტიურად (თუმცა, უპირატესად – უშედეგოდ) იმუშავა შესაბამისი კანონის დახვეწისათვის, ხოლო მისმა დიდმა სამეცნიერო საბჭომ გაგებით მიიღო თქვენ მიერ წარმოდგენილი კანდიდატურა თსუ რექტორის საპატიო პოსტზე.

სამწუხაროდ, ამით დაიწყო უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის დაკარგვის იურიდიული გაფორმების პროცესი, რომელსაც მოჰყვა არაკვალიფიციური, მეტიც, ვოლუნტარისტული დამოკიდებულება უნივერსიტეტის ღირებული მემკვიდრეობის მიმართ, სრულიად დაუმსახურებლად გამოირიცხა არა მარტო საუნივერსიტეტო გადაწყვეტილებების, არამედ განხილვის პროცესშიც კი იმ პროფესორთა როლი, რომლებიც უმძიმესი წლების განმავლობაში უნივერსიტეტის იდეას ერთგულად ემსახურებოდნენ. დაგვერწმუნეთ, ეს პროცესი გამოუსწორებლად დააზარალებს ქართული საგანმანათლებლო სკოლის – დედაუნივერსიტეტის თითქმის მთელი საუკუნის განმავლობაში მსოფლიო საგანმანათლებლო სამეცნიერო სივრცეში ინტეგრაციის პროცესს.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

უნივერსიტეტმა იურიდიულად დაკარგა საბაზისო დაფინანსება, რაც არა მარტო სასწავლო-სამეცნიერო პროცესის, არამედ რეფორმის განხორციელების ქვაკუთხედი უნდა ყოფილიყო. ამით დაირღვა 2004 წლის ნოემბერში უნივერსიტეტის თანამშრომლებისათვის მიცემული პირობა შესაბამისი სახელმწიფო მხარდაჭერის შესახებ.

დამოუკიდებლობის კიდევ ერთი მთავარი საფუძველი – უნივერსიტეტის წესდება, ჯერ უკანონოდ უგულებელყვეს თქვენ მიერ დანიშნულმა ხელმძღვანელობამ, ხოლო შემდეგ მისი გაუქმების ბრძანებასაც მოაწერეთ ხელი. გაუქმდა დიდი სამეცნიერო საბჭო, ფაკულტეტების სამეცნიერო საბჭოები და განხილვისა თუ გადაწყვეტილების მიღების კოლეგიალური პრინციპები. ამით, სრულიად უსაფუძვლოდ, არსებითად, საგანგებო მდგომარეობა გამოცხადდა ქვეყნის 22 უმაღლეს სასწავლებელში. „გარდამავალი პერიოდით“ ამას ვერ გავამართლებთ, ვინაიდან ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცე რეფორმის დემოკრატიულ და სამართლიან პირობებში წარმართვას მოითხოვს, რომლის დედაარსიც სწორედ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა დამოუკიდებლობაა.

დღესდღეობით, ერთი მხრივ, სასწავლო-საკრედიტო სისტემის ამერიკულ-ევროპული მოდელების აღრევამ ქართული რეალობის გაუთვალისწინებლად და, მეორე მხრივ, გაუთვლელი და დაუსაბუთებელი სტრუქტურული რეორგანიზაციის არაკოორდინირებულმა წარმართვამ აკადემიურ და სამეცნიერო საქმიანობას ცაიტნოტი

შეუქმნა. რექტორის ბრძანებით, დაიგეგმა უნივერსიტეტის მუშაკთა პერმანენტული შემცირება სოციალური გარანტიებისა და ღირსების დაცვის გარეშე. აღრეულია საბაკალავრო, სამაგისტრო და სადოქტორო პროგრამების განხილვისა და რეალიების თანამიმდევრობა, რაც უდიდეს დარგუმას აყენებს სწავლების ხარისხს. რატომ ეჩქარებათ, როცა ჯერ კიდევ მზად არ არის საშუალო განათლების 12-წლიანი სისტემა – საძირკველი თქვენგან შემოთავაზებული უმაღლესი განათლებისა. არც თითოეული საფეხურის კურსდამთავრებულების კერძო და სახელმწიფო სამსახურში დასაქმების შესაბამისი გარანტიები არსებობს.

ამ კითხვაზე ჩვენ ერთადერთი პასუხი გვაქვს: მოვლენების ფორმირების მცდელობა ეროვნული განათლების ტრადიციული საფუძვლების სრულ მოშლას და მომავალი სასწავლო პროცესების სულ ცოტა 10-15 წლით პარალიზებას გამოიწვევს. თავიდანვე სასწავლო და სამეცნიერო დაწესებულებად დაფუძნებულ უნივერსიტეტს კი, სამეცნიერო სექტორის ჩამოშორება და ფუნდამენტური განათლების გარეშე დატოვებული საგანმანათლებლო პროგრამები კოლეჯის სტატუსს დაუმკვიდრებს. ამას კი სტუდენტი ახალგაზრდობა და მათი გულშემატკივარი ქართული საზოგადოება ნამდვილად არავის აპატიებს.

თქვენ ამბობთ, განათლება ძვირი გვიჯდებაო და საბიუჯეტო მატების პირობებში საუნივერსიტეტო დაფინანსებებს ამცირებთ. იქნებ გამოგეთვალათ, რა დაჯდება გაუნათლებლობა. ყველაზე დიდი მფლანგველობა – რომელიც არ ზრუნავს მეცნიერების განვითარებაზე, დასაღუპადაა განწირული. განათლების სისტემის სრულყოფა შეუძლებელია სამეცნიერო მიღწევებისა და მისი პოპულარიზაციის გარეშე. მეცნიერებას უზიარებელი პრაქტიკით გატაცებული კაცი ემსგავსება მესაჭეს, რომელსაც არც საჭე აქვს და არც კომპასი, ყოველი პრაქტიკა კარგ თეორიაზე უნდა იყოს დაფუძნებული.

პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანება „საუნივერსიტეტო დარბაზი" მიიჩნევს, რომ რეფორმა მეცნიერული დასაბუთების გარეშე უხეირხული პრაქტიკული ნაბიჯებით მიდის და ერთ ისტორიულ ფაქტსაც შეგახსენებთ: დაარსებიდან 1925 წლამდე, უნივერსიტეტს ავტონომია ჰქონდა, 1926 წელს ავტონომიის დაკარგვის მოწინააღმდეგე რექტორი ივანე ჯავახიშვილი თანამდებობიდან მოხსნეს, თუმცა ფუნდამენტური და ეროვნული განათლების პრინციპები უნივერსიტეტმა არა მარტო შეინარჩუნა, არამედ თანამიმდევრულად განავითარა კიდეც. მოგვიანებით, დაკარგული ავტონომია ეროვნულმა მოძრაობამ გარკვეულწილად, აღადგინა. ვფიქრობთ, ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაცია აუცილებელია, მაგრამ ეს არ უნდა გულისხმობდეს ისტორიული სამართლიანობისა და დღეს არსებული აკადემიური და სამეცნიერო პოტენციალის უგულებელყოფას. ამიტომ თქვენგან, როგორც კონსტიტუციურ უფლებათა და თავისუფლებათა გარანტისაგან, დაბეჯითებით მოვითხოვთ:

1. გამოიყენოთ კანონით მონიჭებული უფლებამოსილება და გააუქმოთ თქვენივე გამოცემული (2005 წლის 8 ივნისი) № 24-ე ბრძანებულება, რომელმაც წერტილი დაუსვა 22 უმაღლესი სასწავლებლის დამოუკიდებლობის დეკლარაციას – წესდებას და ამით აღვადგინოთ უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებათა ლეგიტიმური და სამართლიანი მართვის პირობები.

2. იკისროთ ინიციატივა თქვენი პირობის შესასრულებლად და უნივერსიტეტს დაუბრუნდეს კუთვნილი საბაზისო დაფინანსება, რათა რეფორმა სრულფასოვნად განხორციელდეს.

3. მკაცრად მოსთხოვოთ თქვენ მიერ დანიშნულ პირებს მეტი დაინტერესება და გულშემატკივრობა გამოიჩინონ როგორც მინდობილი უმაღლესი სასწავლებლების, ისე პროფესორებისა და სტუდენტი ახალგაზრდობის მიმართ.

მიმართვა მიღებულია
„საუნივერსიტეტო დარბაზის"
2005 წლის 17 ივნისის სხდომაზე.
„საქართველოს რესპუბლიკა", 21 ივნისი

რეფორმა ჩიხში შევიდა

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

განკითხვის დღე ჰქონდა გუშინ თბილისის უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს ქალბატონ რუსუდან ლორთქიფანიძეს.

გულწრფელად შემეცოდა რექტორიც და „ბატონი უნივერსიტეტიც“ - ქართველი ერის სათაყვანებელი ტაძარი.

სააქტო დარბაზში შეკრებილ ასობით პროფესორ-მასწავლებელს, სტუდენტს, მოწვეულ ჟურნალისტებს დამაკმაყოფილებელ პასუხს ვერ სცემდა რექტორი. ხელისუფლების უყურადღებობისგან გალიზიანებული უნივერსიტეტელები, სამწუხაროდ, არც ალაპარაკებდნენ ქალბატონ რუსუდანს, წინადადებას არ ასრულებინებდნენ. მდგომარეობა მას შემდეგ აირია, როცა მან ერთმნიშვნელოვნად განაცხადა, უნივერსიტეტის განვითარების სტრატეგია და ტაქტიკა ბოლომდე გააზრებული არა მაქვს და თქვენგან ველოდები კონკრეტულ წინადადებებსო!

- თუ განვითარების სტრატეგია და ტაქტიკა გააზრებული არ გქონდათ რექტორობას რატომ დათანხმდით?

- რეფორმა ნგრევას როდი ნიშნავს. ნუთუ ვერ ხვდებით, რომ ვაირეფორმატორების მითითებებს ბრმად ემორჩილებით?

- ვინ გასცემს პასუხს იმ 800 თანამშრომელს, რომლებიც განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ მალულად, ცინიკურად, გაათავისუფლა და დამსახურებულმა ხალხმა (მათ შორის ბევრმა ახალგაზრდამ!) სალაროსთან, ხელფასის რიგში შეიტყო რომ უნივერსიტეტიდან დათხოვნილი იყო?

- საქართველო ეკონომიკურად არის ჩამორჩენილი, განვითარებადი ქვეყანა, თორემ განათლებითა და კულტურით დღესაც მოწინავე პოზიციებზე დგას. რომელი საზღვარგარეთული დეკლარაციით განგვისაზღვრეს, რომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მხოლოდ 6 ფაკულტეტი იყოს?

- რა მოტივით დაიხურა, თითოოროლა გამონაკლისის გარდა, თითქმის ყველა კაბინეტი და სამეცნიერო ლაბორატორია?

- რატომ ჩამოაშორეს უნივერსიტეტს სამეცნიერო კვლევის ფუნქცია? განა შეიძლება უძველესი ტრადიციის მქონე სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულება კოლეჯის დონეზე დავიყვანოთ?..

- უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობა თვალსა და ხელს შუა გვეცლება, რატომ არაფერს გვეკითხებიან? ამდენი გაუაზრებელი ბრძანება რატომ მოდის ზემოდან?

ამ შეკითხვებს თან ახლდა უმკაცრესი ულტიმატუმები („გადადექი“, „წადი“!) რექტორისადმი, რომლებმაც მთელი დარბაზის მხარდაჭერა მოიპოვა და ქალბატონი რუსუდან ლორთქიფანიძე კიდევ უფრო გააოგნა.

საბოლოოდ ყველა შეკითხვა უპასუხოდ დარჩა და რექტორმა დაცვის თანხლებით დარბაზი უიმედოდ დატოვა.

განსაკუთრებით საგულისხმო ის არის, რომ „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ ორგანიზებით კიდევ ერთხელ შეკრებილი პროფესორ-მასწავლე-

ახალი წიგნები

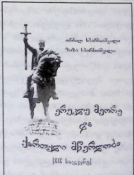

ბლები შეუვალ, დაუნდობელ ოპოზიციად ჩამოყალიბდნენ და დღევანდელ ახალგაზრდა ხელისუფლებას საოცარი პრინციპულობით მოსთხოვეს „რეფორმის" შეჩერება და საკუთარი უფლებების დაცვა.

დარბაზმა მიიღო საგანგებო მიმართვა ქვეყნის პრეზიდენტის, განათლებისა და მეცნიერების მინისტრისა და უნივერსიტეტის რექტორისადმი, რომელშიც ხაზგასმით ნათქვამია:

რადგანაც განათლების სამინისტროსა და უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობას არ გააჩნიათ რეფორმის მიმდინარეობის კონცეფცია და მისი განხორციელების სტრატეგიული გეგმა; წესდებით დაკარგულია უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის იდეა; ფაკულტეტებისა და კათედრების გაერთიანების სქემა არ ეფუძნება რაციონალურ პრინციპებს; მეცნიერება სწყდება აკადემიურ სექტორს და კარგავს ორიენტირს; აკადემიური ხარისხების შემოთავაზებული მოდელი და მასზე გადასვლის გეგმა სერიოზულად ემუქრება კვალიფიკაციის დონეს; უმაღლესი განათლების პოლიტიკის ფსევდოლიბერალური მიმართულება სერიოზულად აზარალებს ფუნდამენტური განათლების ინტერესებს; საფრთხე ექმნება სასწავლო პროცესის დაწყებას და ეს, უპირველეს ყოვლისა, სტუდენტთა მიმართ უპასუხისმგებლობას ნიშნავს; უგულებელყოფილია პროფესორ-მასწავლებელთა სოციალური და ღირსების დაცვის გარანტიები, რაც აძლიერებს ინტელექტის ქვეყნიდან გადინების საფრთხეს; იგნორირებულია აგრეთვე რეფორმის მიმდინარეობის სამართლებრივი და ეკონომიკური პრინციპები, - აუცილებლად მიგვაჩნია:

რეფორმა ჩიხში შევიდა და ევროპის ერთიან საგანმანათლებლო სივრცეში გაერთიანების პროცესმა უკიდურესად მახინჯი და უმართავი სახე მიიღო.

ამის გამო „საუნივერსიტეტო დარბაზი" იძულებულია განაცხადოს, რომ ემიჯნება „განათლების მესვეურთა" ეროვნული უმაღლესი განათლების წინააღმდეგ წარმოებულ დამღუპველ საქმიანობას და კატეგორიულად მოითხოვს: რექტორმა სასწრაფოდ შეიმუშაოს უნივერსიტეტის განვითარების სტრატეგიული გეგმა და უზრუნველყოს მისი საჯარო განხილვა; მანამდე შეწყდეს ყოველგვარი ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტების გამოცემა;

გაუქმდეს საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულება (როგორც უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის დაკარგვის აქტი);

გაუქმდეს თსუ რექტორის 2005 წლის 16 ივნისის №92 ბრძანება (როგორც სტრუქტურული ცვლილებების არარაციონალური სქემა);

უნივერსიტეტმა დაიბრუნოს და თავად უზრუნველყოს სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ორგანიზება;

უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ უზრუნველყოს ოპტიმალური ნორმატივებისა და პროგრამების ისეთი სისტემის დანერგვა, რაც აგვაცილებს სასწავლო პროცესის ჩაშლას სექტემბერში.

ამ ობიექტურ მოთხოვნათა შეუსრულებლობის შემთხვევაში „საუნივერსიტეტო დარბაზი" იძულებული იქნება, უნივერსიტეტის თანამშრომლებსა და სტუდენტებს მათი უფლებების დასაცავად ერთიანი დაუმორჩილებლობისაკენ მოუწოდოს.

* * *

ამ მოთხოვნებსა და ერთიანი დაუმორჩილებლობის იდეას მხარი დაუჭირეს უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებმა კოტე ჯანდიერმა, გიორგი ოთხმეზურმა, მარიკა ლორთქიფანიძემ, ნესტან კირთაძემ, ჯუმბერ ჭუმბურიძემ, რევაზ მიშველაძემ, გიორგი გოგოლაშვილმა, გრიგერ ფარულავამ და სხვ.

ბატონმა გრიგერმა ისიც კი გაიხსენა, თუ როგორი მოწიწებით მოიხსენია კორნელი კეკელიძემ მისი დაარსების ერთ-ერთ იუბილეზე უნივერსიტეტი: ადგილი ეს წმიდა არს!..

არც ერთ კომუნისტ ჩინოვნიკს არ გაუბედავს, შენიშვნა მიეცა კორნელი კეკელიძისთვის. დღეს კი, ვაირეფორმატორები უნივერსიტეტის დაკნინებას და დანგრევას ლამობენ. ამ წმინდა ადგილს ჩვენ არავის დავანგრევინებთ, - დასძინა გრიგერ ფარულავამ.

რუსუდან ლორთქიფანიძე, როგორც გითხარით, დაცვის თანხლებით გავიდა დარბაზიდან. ჯერჯერობით ის გადადგომას არ აპირებს. „საუნივერსიტეტო დარბაზი" და დაუმორჩილებლობის კომიტეტი ხვალიდან ახალ სიურპრიზებს გვპირდებიან.

უნივერსიტეტი კიდევ ერთხელ აბობოქრდა...

სპარტაკ ძოზულია

„საქართველოს რესპუბლიკა",

28 ივნისი, 2005

ეროვნული ბიბლიოთეკა

უნივერსიტეტი ღელავს

გუშინ დიდი მღელვარება იყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში: პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანების – „საუნივერსიტეტო დარბაზის" წევრები უნივერსიტეტის რექტორს შეხვდნენ. შეხვედრაზე მიიღეს მიმართვა.

საქართველოს პრეზიდენტს, ბატონ
მიხეილ სააკაშვილს
განათლების და მეცნიერების მინისტრს,
ბატონ კახა ლომაიას
უნივერსიტეტის რექტორს, ქალბატონ
რუსუდან ლორთქიფანიძეს

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" კიდევ ერთხელ ადასტურებს, რომ იზიარებს და მხარს უჭერს პარიზის (1998), ბოლონიის (1999), პრაღის (2001), ბერლინის (2003), ბერგენის (2005) დეკლარაციებს ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის ფორმირების შესახებ, რომელთა მიზანია: უნივერსიტეტების დამოუკიდებლობა კულტურული ღირებულებების განვითარების სფეროში, თითოეული ცივილიზაციის უნიკალურობის შენარჩუნება და დაცვა, პატივისცემა განათლების ეროვნული სისტემებისა და უნივერსიტეტთა ავტონომიისადმი... აგრეთვე, ეთანხმება მის ფუნდამენტურ პრინციპებს: ორსაფეხურიანი განათლება, დიპლომების დანართები, შეფასების საკრედიტო სისტემა, სტუდენტთა და პროფესორ-მასწავლებელთა მობილურობა...

ამავე დროს, „საუნივერსიტეტო დარბაზი" ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ ბოლონიის პროცესსა და ერთიან ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეზე გაუთავებელი აპელირება, ეკონომიკური და კონცეპტუალური საფუძვლების მოუმზადებლად, შედეგების გაუთვლელად, ერთი მხრივ, სერიოზულად ემუქრება ეროვნულ მემკვიდრეობას განათლების სფეროში, ხოლო, მეორე მხრივ, შეიცავს ამ მაღალი იდეალების საზოგადოებრივი დისკრედიტაციის საფრთხეს.

უკვე აშკარა გახდა საშიშროება, რომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესები ამგვარ წარუმატებელ მცდელობათა ერთ კერძო ნიმუშად იქცევა.

გამომდინარე იქიდან, რომ:

განათლების სამინისტროსა და უნივერსიტეტის ხელმძღვანელებს არ გააჩნიათ რეფორმის წარმართვის კონცეფცია და მისი განხორციელების სტრატეგიული გეგმა; წესდების გაუქმებითა და საბაზო დაფინანსების არარსებობით დაკარგულია უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის იდეა; ფაკულტეტებისა და კათედრების გაერთიანების სქემა არ ეფუძნება რაციონალურ პრინციპებს; მეცნიერება სწყდება აკადემიურ სექტორს და კარგავს ორიენტირს; აკადემიური ხარისხების შემოთავაზებული მოდელი და მასზე გადასვლის გეგმა სერიოზულად ემუქრება კვალიფიკაციის დონეს;

უმაღლესი განათლების პოლიტიკის ფსევდოლიბერალური მიმართულება სერიოზულად აზარალებს ფუნდამენტური განათლების ინტერესებს; საფრთხე ექმნება სასწავლო პროცესის დაწყებას და ეს, უპირველეს ყოვლისა, სტუდენტთა მიმართ უპასუხისმგებლობას ნიშნავს; უგულებელყოფილია პროფესორ-მასწავლებელთა სოციალური და ღირსების დაცვის გარანტიები, უგულებელყოფილია, აგრეთვე, რეფორმის მიმდინარეობის სამართლებრივი და ეკონომიკური პრინციპები;

მიგვაჩნია:

რეფორმა ჩიხში შევიდა და ევროპის ერთიან საგანმანათლებლო სივრცეში გაერთიანების პროცესმა უკიდურესად მახინჯი და უმართავი სახე მიიღო.

ყოველივე ამის გამო, „საუნივერსიტეტო დარბაზი" იძულებულია, განაცხადოს, ემიჯნება ეროვნული ერთიანი უმაღლესი განათლების წინააღმდეგ მიმართულ „განათლების მესვეურთა" დამღუპველ საქმიანობას და კატეგორიულად მოითხოვს:

1. რექტორმა სასწრაფოდ შეიმუშაოს უნივერ-

სიტეტის განვითარების სტრატეგიული გეგმა და უზრუნველყოს მისი საჯარო განხილვა; მანამდე, შეწყდეს ყოველგვარი ინდივიდუალურ-სამართლებრივი აქტების გამოცემა.

2. გაუქმდეს:

საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულება (როგორც უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის დაკარგვის აქტი);

თსუ რექტორის 2005 წლის 16 ივნისის №92 ბრძანება (როგორც სტრუქტურული ცვლილებების არარაციონალური სქემა);

3. უნივერსიტეტმა დაიბრუნოს და თავად უზრუნველყოს სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ორგანიზება;

4. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ უზრუნველყოს ოპტიმალური ნორმატივებისა და პროგრამების ისეთი სისტემის დანერგვა, რაც თავიდან აგვაცილებს სექტემბრიდან სასწავლო პროცესის ჩაშლას.

ამ ობიექტურ მოთხოვნათა შეუსრულებლობის შემთხვევაში, „საუნივერსიტეტო დარბაზი" იძულებული იქნება, მოუწოდოს უნივერსიტეტის თანამშრომლებსა და სტუდენტებს მათი უფლებების დასაცავად ერთიანი დაუმორჩილებლობისაკენ.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი"

„თბილისი", 28 ივნისი

ძალადობა კი არა, მოწიწებით უნდა ვუხდიდეთ ქუდს...

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" დარბაზობს

„რეფორმატორებს" კონკრეტული კონცეფცია, გარდაქმნის სტრატეგია და ტაქტიკა არა აქვთ. სამაგიეროდ, აქვთ რაღაც თავსმოხვეული გეგმა-გრაფიკი, რომლის მიხედვითაც უკვე აშკარაა, რომ მიმდინარე „რეფორმა" თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ვერა და ვერ მოერგო. ეს უპირველესი სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულება გარდაქმნის ჩაფლავების ერთ კერძო ნიმუშად იქცა, ან ხვალ-ზეგ იქცევა.

ძალადობას, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, საყოველთაოდ გაშიფრული ვაირეფორმატორები ავლენენ ჩვენი ეროვნული, ტრადიციული უმაღლესი და საშუალო განათლების წინააღმდეგ და არა მხოლოდ განათლებისა...

„რეფორმატორებს" კონკრეტული კონცეფცია არა აქვთ. სამაგიეროდ, აქვთ რაღაც თავსმოხვეული გეგმა-გრაფიკი, რომლის მიხედვითაც უკვე აშკარაა, რომ მიმდინარე „რეფორმა" თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ვერა და ვერ მოერგო. ეს უპირველესი სასწავლო-სამეცნიერო დაწესებულება გარდაქმნის ჩაფლავების ერთ კერძო ნიმუშად იქცა ან ხვალ-ზეგ იქცევა.

როგორც ყველასათვის მიუღებელი საგანმანათლებლო რეფორმის გასაჯანსაღებლად ან სულაც ამოსაძირკვად შექმნილი „საუნივერსიტეტო დარბაზის" გუშინწინდელ საგანგებო პრესკონფერენციაზე ითქვა (დარბაზი უკვე აერთიანებს 500-ზე მეტ პროფესორ-მასწავლებელს!), ყველა გონიერი უნივერსიტეტელი მთლიანად იზიარებს საერთაშორისო დეკლარაციებს ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცის ფორმირების თაობაზე; ბოლონიის დეკლარაციის ფუძემდებლურ პრინციპებს, რომელიც გულისხმობს სამსაფეხურიან (ბაკალავრიატი, მაგისტრატურა, ასპირანტურა) სწავლებას, საკრედიტო სისტემაზე გადასვლას, სტუდენტთა და პროფესორ-მასწავლებელთა მობილურობას, უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობას, თითოეული ცივილიზაციის უნიკალურობის შენარჩუნებას, სასწავლო და სამეცნიერო პროცესის შერწყმის აუცილებლობას, საუნივერსიტეტო ინვესტიციების ყოველწლიურ ზრდას და თვით დიპლომების დანართის აუცილებლობასაც კი.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" სრულიად სამარ-

თლიანად მიიჩნევს, რომ ბოლონიის პროცესსა და ერთიან ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეზე გაუთავებელი აპელირება ეკონომიკური და კონცეპტუალური საფუძვლების მოუმზადებლად, შედეგების ღრმა ანალიზის გაუთვლელად, სერიოზულად ემუქრება ჩვენს ეროვნულ მემკვიდრეობას განათლების სფეროში.

სწორედ ყოველგვარი ანალიზის გარეშე, ნაჩქარევად დაწყებული რეფორმის ბრალია, რომ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო, მაინცა და მაინც, დედაუნივერსიტეტში მოითხოვს ფაკულტეტების გამსხვილებას (მსოფლიოს არც ერთ სერიოზულ უნივერსიტეტში დღეს 15-16 ფაკულტეტზე ნაკლები არ არის!)...

რატომ 6 ფაკულტეტი? – ეკითხებიან რექტორს. მისი მიკიბულ-მოკიბული პასუხი არავის აკმაყოფილებს. „საუნივერსიტეტო დარბაზის" დამფუძნებლები იმაშიც დარწმუნებულნი არიან, რომ სასექტემბროდ არავის ეცოდინება, ვინ უნდა შეადგინოს სასწავლო გეგმა, ცხრილი, სალექციო საათების განაწილების განრიგი. ეს იმას ნიშნავს, რომ სასწავლო პროცესი სამარცხვინოდ ჩაიშლება... ექვსი გამსხვილებული ფაკულტეტის დეკანატები ისე დანიშნეს, რომ ძველი ფაკულტეტის ხელმძღვანელები არავის გაუთავისუფლებია. რექტორმა არ იცის, დაახლოებით რამდენი ლარი დაჯდება „რეფორმა". მინისტრი კახა ლომაია კი მთელ საქართველოსატყუებს, როცა ამბობს: წლეულს, შარშანდელი 1 მილიონი ლარის ნაცვლად უნივერსიტეტს დაფინანსებული პროექტების ღირებულება 1 200 000 ლარამდე გაეზარდაო. სინამდვილეში, შარშან 1 800 000 ლარი ყოფილა, წლეულს კი მხოლოდ მილიონ 78 556 ლარია. მაშასადამე, სამეცნიერო პროცესების დაფინანსება კი არ გაიზარდა, პირიქით, საგრძნობლად შემცირდა.

„საუნივერსიტეტო დარბაზის" ისეთი წევრები, როგორებიც არიან მარიკა ლორთქიფანიძე, მზექალა შანიძე, მარიამ ცაცანიშვილი, გიორგი გოგოლაშვილი, გიორგი ოთხმეზური, ავთანდილ არაბული, ზურაბ ლომთათიძე, ომარ მეკბაბიანი, გიორგი მახარაძე, თენგიზ ჭიაბრიშვილი და სხვები მიიჩნევენ, რომ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის დედაუნივერსიტეტში სრული ორგანიზაციული და ფინანსური ქაოსია!

უნივერსიტეტის კოლეჯად გადაქცევის სურვილს რეფორმატორები იმით გამოხატავენ, რომ სამეცნიერო მუშაობის დაფინანსება გატანილია უნივერსიტეტის გარეთ, რექტორმა ხელის ერთი მოსმით გააუქმა (უფრო ზუსტი იქნება თუ ვიტყვით, – გააუქმებინეს!) დიდი სამეცნიერო საბჭო, ფაკულტეტის საბჭოები, სამეცნიერო კაბინეტ-ლაბორატორიები.

ამას ეძახიან ლიბერალები განათლების სისტემაზე გადასვლას.

დღეს საქართველოში ლიცენზიამიღებული (აკრედიტაციაგავლილი) 22 უნივერსიტეტია. ისინი უკვე უერთდებიან თბილისის დედაუნივერსიტეტს და ერთ მუშტად გაერთიანებას აპირებენ.

ჩვენ ქუჩებს არ გადავკეტავთ, ჩვენ ინტელექტუალურ ომს ვუცხადებთ იმ ძალადობას, რაც განათლების სისტემაში ყოველივე ეროვნულის მოსაშთობად შეინიშნება, – ამბობენ „საუნივერსიტეტო დარბაზის" დამფუძნებლები.

• • •

... სიტყვას აღარ გავაგრძელებთ. ღმერთმანი, დროა, ჩვენმა ახალგაზრდა ხელისუფლებამ უნივერსიტეტის წინაშე მოწიწებით მოიხადოს ქუდი...

სპარტაკ ძოზულია
„საქართველოს რესპუბლიკა", 3 ივლისი

ახალი წიგნები

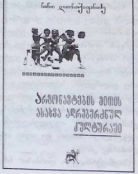

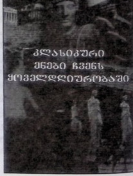

ირონიული პასუხების პასუხად

„საუნივერსიტეტო“ დარბაზი დარბაზობს

ბოლო დროს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მისვლისას, პესიმიზმიც მძალავს და, ასე ვთქვათ, უცნაური გაფაციცებაც. აბა, რას მივაწერო ის, რომ სხვა დროს განსაკუთრებულ ყურადღებას ნამდვილად არ დავუთმობდი უნივერსიტეტის პირველი კორპუსის მეორე სართულზე სალაროსთან მდგარ გრძელ რიგს. ეს სურათი ხომ, სტუდენტობიდან მოყოლებული, მრავალჯერ მინახავს, თუმცა ახლა „სხვა დროა“. ალმა-მატერში განვითარებული ცნობილი მოვლენებისას, ვიღაცას უკითხავს განათლების რეფორმის საჭეთმპყრობელისათვის, როდის გაიგებდა უნივერსიტეტის თანამშრომელთა ნაწილი, დათხოვნილია თუ არა სამსახურიდან. როცა სალაროსთან მივა, — ასეთი ყოფილა ყინულოვან-ირონიული პასუხი.

* * *

ვიდრე „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ მორიგი სხდომა, უფრო სწორად, პრესკონფერენცია გაიმართებოდა, 93-ე აუდიტორიაში ერთ მშვენიერ სურათს გადავაწყდი და დიდხანს ვერ მოვაშორე თვალი: ორი ღვაწლმოსილი პიროვნება, ორი დარბაისელი ქალბატონი მზექალა შანიძე და მარიამ ლორთქიფანიძე აუდიტორიაში განაპირებულიყვნენ და წყნარად საუბრობდნენ. მერე მომესმა: წამოდი, ერთად დავსხდეთ, ვიდრე უნივერსიტეტიდან გაგვყრიანო, უთხრა ერთმა მეორეს, რა მნიშვნელობა აქვს, რომელმა რომელს.

* * *

ჩემი სტუდენტობისას, როცა უნივერსიტეტის კორიფეები გამოჩნდებოდნენ, კედელს ისე აეკვრებოდით, როგორც წმინდა ტაძრისას, ვიდრე არ გაივლიდნენ, — გაიხსენა „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ ერთ-ერთი შეკრებისას უნივერსიტეტის პროფესორმა. არც ამას აქვს მნიშვნელობა, რომელმა, რადგანაც, საბედნიეროდ, მსგავსის თქმა უამრავზე უამრავს შეუძლია. ახალს მეც არაფერს ვამბობ: როგორც არსებობს ღვთის საყდარი, ასევეა ეროვნულ ფასეულობათა ტაძარი. ჩვენში, საქართველოში, ადრე ასეთი იყალთოსა და გელათის აკადემიები ყოფილა. ახლა სახელმწიფო უნივერსიტეტია, ყოველ შემთხვევაში, დაარსებიდან დღემდე.

* * *

„ბრილიანტები“ — ასე დაურქმევიათ კედელზე გაკრულ ფურცელზე გამოტანილი, სხვადასხვა გაზეთებიდან ამონარიდებისა თუ ტელევიზიით მოსმენილი ფრაზებისათვის. ეს რეფორმის ხელმძღვანელთა გამონათქვამებია უნივერსიტეტისა და უნივერსიტეტელების მიმართ. „ერთმმართველობა სადაც არის, იქ მეტი დემოკრატიაა“ — სწორედ, ასე უბრძანებია უნივერსიტეტის რექტორს.

* * *

პროფესორი **მარიამ ცაცნაშვილი**: პრესკონფერენციის მიზანია, ჟურნალისტების დახმარებით გავაცნოთ საზოგადოებას ჩვენი პოზიცია. ის, რომ სტრატეგიის არ არსებობის პირობებში დაჩქარებულად მიმდინარე რეფორმამ შეიძლება სასწავლო პროცესი დიდი დარტყმის ქვეშ დააყენოს. „ერთმმართველობა სადაც არის, იქ მეტი დემოკრატიაა“, — სწორედ ასე თქვა უნივერსიტეტის რექტორმა, ქალბატონმა რუსუდან ლორთქიფანიძემ, რაც იმას ნიშნავს, რომ უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებს არა აქვთ რეფორმაში მონაწილეობის უფლება. სამაგიეროდ, კანონში სტუდენტთა დიდი უფლებებია გამოკვეთილი ღირსება და უფლებააყრილი პროფესორ-მასწავლებლების ფონზე. ეს — თავიდან, თორემ ეეჭველია, უფლებები არც სტუდენტებს შეუნარჩუნდებათ. ჩვენ 97 შეკითხვა გავუგზავნეთ რეფორმატორებს, თუმცა ერთი პასუხიც არ მიგვიღია. უნივერსიტეტის მიმართ არნახული და არგაგონილი ძალადობა ხორციელდება, გამკითხავი კი არავინაა. პარლამენტიდან ამას წინათ ერთადერთი

23843
საქართველოს პარლამენტის ეროვნული ბიბლიოთეკა

ფრაზა მოგვესმა: „უნივერსიტეტი უკვე დანგრეულია და როგორც ის დაანგრიეთ, ისე გინდათ დაანგრიოთ მთელი საქართველო“. მინდა, ერთი შესწორება შევიტანო: უნივერსიტეტი არ დანგრეულა და მას აქვს თავისი პოზიცია: **ჩვენ ვიწყებთ ინტელექტუალურ ომს ძალადობის წინააღმდეგ და ამ ომში გამარჯვების იმედიც გვაქვს.**

* * *

პრესკონფერენციაზე იმაზეც ისაუბრეს, თუ რას მოითხოვს ჩვენგან ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაცია, ანუ ე. წ. „ბოლონიის პროცესები“ და იმაზეც, თუ რას მოითხოვს, ფაქტობრივად, განათლების სამინისტრო უნივერსიტეტისაგან. „ბოლონიის პროცესი“ გამოიყურება ასე: სამსაფეხურიანი განათლება, შეფასების საკრედიტო სისტემა, სტუდენტთა და პროფესორ-მასწავლებელთა მობილურობა, დიპლომების დანართები, უნივერსიტეტების ავტონომიურობა, ცივილიზაციათა უნიკალურობის შენარჩუნება და დაცვა, აგრეთვე, პატივისცემა ეროვნული სასწავლო სისტემებისადმი, ინვესტიციების ყოველწლიური ზრდა განათლების სისტემაში და სამეცნიერო-კვლევითი და სასწავლო პროგრამების ჰარმონიული თანაარსებობა.

ახლა, რაც შეეხება პრესკონფერენციის ორგანიზატორთა თვალით დანახულ განათლების სამინისტროს პოზიციას: ფაკულტეტების მექანიკური და ნაჩქარევი გამსხვილება, სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ორგანიზებისა და საბაზრო დაფინანსების გატანა უნივერსიტეტიდან, გარდამავალ პერიოდში ფაქტობრივი საპრეზიდენტო მმართველობის დამყარება და უნივერსიტეტის ავტონომიის მოშლა, გასულ წელთან შედარებით შემცირებული ბიუჯეტი.

* * *

ზემოთ 97 შეკითხვა ვახსენეთ, „დარბაზს“ ექვსამდე დაუყვანია, ანუ ამოურჩევია მთავარი კითხვები და უფრო განუზოგადებია ისინი:

1. თუ სტრატეგიული გეგმა არ არსებობს, მაშინ რა დაედო საფუძვლად ფაკულტეტების გაერთიანებას და რა უპირატესობა აქვს მას არსებულთან შედარებით?

2. მიგაჩნიათ თუ არა, რომ უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობის დაკარგვა ცივილიზებული მსოფლიოს მიერ აღიარებული უნივერსიტეტის ავტონომიურობის პრინციპის უხეშ დარღვევას წარმოადგენს, რის გამართლებაც არ შეიძლება გარდამავალი დებულებებით?

3. გიფიქრიათ თუ არა, რომ დაჩქარებული წესით, აპრობაციის გარეშე წარმოდგენილი საბაკალავრო პროგრამები მნიშვნელოვნად დასწევს სტუდენტთა მომზადების დონეს?

4. სამეცნიერო სექტორი ჩამოსცილდა უნივერსიტეტს. რატომ არაფერს აკეთებს რექტორი იმ სერიოზული დარტყმის თავიდან ასაცილებლად, რომ ის კოლეჯად არ იქცეს?

5. მოსალოდნელ შემცირებასთან დაკავშირებით, რა სოციალური დაცვის მექანიზმების ამუშავებას აპირებთ? თქვენგან შემოთავაზებული მოდელები არა მარტო სასაცილოა, არამედ უკანონოც.

6. რა ჯდება რეფორმა, არის თუ არა გათვლები, რატომ მცირდება უნივერსიტეტის ბიუჯეტი, როცა დეკლარაცია ინვესტიციების ყოველწლიურ გაზრდას მოითხოვს?

ამ (ჯერჯერობით, მაინც) უპასუხო შეკითხვებზე უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებმა ისაუბრეს.

* * *

პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი: ბატონმა მინისტრმა, ტელევიზიით გამოსვლისას შეკითხვებზე, თუ როგორ რეაგირებს უნივერსიტეტის კრიტიკაზე, უპასუხა: როგორც ქარავანიო. გაზეთში დავწერე და კვლავ გავიმეორებ: ბატონ მინისტრს უფლება აქვს, თავი აქლემს შეადაროს, მაგრამ არა აქვს უფლება, უნივერსიტეტს ასეთი შეურაცხყოფა მიაყენოს. ხოლო შეკითხვაზე, თუ რამდენი ადამიანი შემცირდება უნივერსიტეტში, მან უპასუხა: არც ერთი, მათ შეუწყდებათ ხელფასი.

მინისტრი ამბობს ერთს, აკეთებს მეორეს, წერს მესამეს და ა. შ.

გარდა იმისა, რომ უნივერსიტეტში არის ორგანიზაციული და ფინანსური ქაოსი, ჩვენ ვიმყოფებით საკანონმდებლო ვაკუუმში. ჩვენ ვარღვევთ ყველა წესს, რადგან კანონი არავის ავალდებულებს ატესტაციების ჩატარებას, შემცირებებს და ა. შ. ამ დღეში ჩავარდნილი უნივერსიტეტი არჩევანს იტოვებს: რა გავაკეთოთ. ერთია ქუჩაში გასვლა, მაგრამ ახლა ძალიან საფრთხილო პერიოდია, პროვოკაციაზე წამოგების პერიოდი, რადგან სულ რამდენიმე დღე რჩება ერთიან ეროვნულ გამოცდებამდე და, შეიძლება, ჩვენი აქცია მისი ჩაშლის მცდელობად ჩაგვითვალონ, ამასთან, ჩვენ აუდიტორიას ვართ შეჩვეულნი და არა ქუჩის აქციებს. ამიტომ, როგორც ქალბატონმა მარიამმა აღნიშნა, **ჩვენ გადავდივართ ინტელექტუალურ ომზე, ვიდრე უნივერსიტეტს არ გადავარჩენთ.**

ნუგზარ სხირტლაძე
„თბილისი“, 5 ივლისი

ინტელექტუალური ომი ძალადობის წინააღმდეგ

რატომ ითხოვს აკადემიკოსი თენგიზ სანაძე მეცნიერების დეპარტამენტის თავმჯდომარის ლევან ცინცაძის მოხსნას?

საქართველოს მთავრობის კანცელარიის უფროსმა პეტრე მამრაძემ, მართალია, „ერთპიროვნული“ გადაწყვეტილება მიიღო 1 ივლისიდან მაღალი რანგის ჩინოვნიკებისათვის ბიუჯეტის ხარჯზე გაზეთების გამოწერის აკრძალვის შესახებ, მაგრამ მაინც არ მეგონა, თუ ასე პირდაპირ „ჩაუშვებდა“ ახალ ხელისუფლებას: გაზეთების დასტას მაინც არავინ კითხულობს და მათ შესაძენად ტყუილად ვფლანგავთ სახელმწიფო ბიუჯეტსო, მარტოოდენ კანცელარიის მუშაკებისთვის 1500 ლარი გვქონდა გამოყოფილიო... ამიერიდან ყველას მაღალი ხელფასი აქვს და თვითონ გამოიწერონო.

ბატონი პეტრე მამრაძე დარწმუნებულია, რომ პრესსამსახურები ყოველდღიურ პრესრელიზებს უმზადებენ თავიანთ შეფებს...

მაგრამ, ეტყობა, გასაგები მიზეზების გამო, ისინი იმდენად უღიმღამო, ლოიალური და არაფრისმთქმელია, მაღალი რანგის ჩინოვნიკები მას ზედაც არ უყურებენ.

ეს რომ ასეა, ამის დასტურად განათლების რეფორმის მიმდინარეობაც იკმარებდა. გუშინ თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტში გამართულ საგანგებო პრესკონფერენციაზე პროფესორმა თენგიზ ჭიაბრიშვილმა გაოცებით იკითხა: პრეზიდენტს მართალ ინფორმაციას არ აწვდიან, თორემ იმის მერე, რაც ამ ბოლო ხანს უნივერსიტეტში ხდება, ქვეყნის პირველი პირი როგორ იტყოდა, განათლების რეფორმის საქმე კარგად მიდისო... ან როცა პრეზიდენტმა ტექნიკურ უნივერსიტეტში უდროოდ დაღუპული ღირსეული ყმაწვილი კაცის, ჟანი კალანდაძის კაბინეტი გახსნა, განა ის არ უნდა იცოდეს, რომ დედაუნივერსიტეტში რუსთაველის, ივანე ჯავახიშვილის, ვაჟა-ფშაველას, კონსტანტინე გამსახურდიას კაბინეტები დაიხურა?!

პროფესორი თენგიზ ჭიაბრიშვილი ჟურნალისტებს გვსაყვედურობდა, – მეტი იაქტიურეთ, საზოგადოებრივი აზრი შექმენით, თუ მთელი საქართველო ფეხზე არ დადგა, ამ ფსევდორეფორმატორებს ვერ შევაჩერებთო!

მოდი და, ნუ ატირდები! 6 ივლისს „საქართველოს რესპუბლიკაში“ დაიბეჭდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის წერილი „ივანე ჯავახიშვილის მესამე სიკვდილი“. ორი დღე უკვე გავიდა (ათიც მალე გაირბენს), – არსაიდან ხმა, არსით ძახილი!..

რა ვქნათ? როგორც გუშინ უნივერსიტეტში მეცნიერებათა აკადემიის გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტის დირექტორმა, აკადემიკოსმა ივანე კიღურაძემ, ფიზიოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორმა, ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორმა, პროფესორმა თეიმურაზ ნანეიშვილმა „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ დამფუძნებლებმა, პროფესორებმა მარიამ ცაცანაშვილმა და გიორგი გოგოლაშვილმა თქვეს, საქართველოში მიმდინარე საგანმანათლებლო ფსევდორეფორმა ბოლომდე უნდა ვამხილოთ და ვიბრძოლოთ დევიზით – „ინტელექტუალური ომი ძალადობის წინააღმდეგ“.

მართალია, მეცნიერებათა აკადემიისა და უნივერსიტეტის სამეცნიერო კადრები, ძირითადად, ერთად არიან, მაგრამ ამ კონკრეტულ შემთხვევაში, ჩვენში ტრადიციულად არსებული მაღალი მეცნიერული და საგანმანათლებლო დარგების გადასარჩენად მათ გაერთიანებას განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება.

– ამ დაფინანსებით, უკვე ყბადაღებული ბოლონიის პროცესების ქართულ ყაიდაზე გარდაქმნით, უფრო ზუსტად – დამახინჯებით, სამეცნიერო და სასწავლო პროცესების დაშორიშორებით უნივერსიტეტის ავტონომია ისპობა და ის კოლეჯის დონეზე დადის.

ვერ იპოვნი საღად მოაზროვნე კაცს, რომელიც ამას მხარს

დაუჭერს, – ერთმნიშვნელოვნად აცხადებდნენ გუშინ უნივერსიტეტში.

ერთი დღით ადრე კი, ფიზიკის ფაკულტეტის პროფესორ-მასწავლებლები უფრო შორს წავიდნენ: გრანტების განაწილების პროცესის გაუმჭვირვალობის, მიკერძოებისა და არასწორი ინფორმაციის გამო ტენდერში გამარჯვებულებმა – პროფესორმა ნატალია ფოკინამ და დოცენტმა ნუგზარ გუბაძემ კოლეგებს სოლიდარობა გამოუცხადეს და გრანტებზე უარი განაცხადეს.

ცნობილმა ფიზიკოსმა, აკადემიკოსმა თენგიზ სანაძემ კი უნივერსიტეტში მეცნიერების დარგში რეფორმის გამო შექმნილი კრიზისული სიტუაციის და მისი დაძლევის შესახებ ქვეყნის პრეზიდენტს წერილი გაუგზავნა. მასში ნათქვამია:

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მეცნიერების რეფორმა მიმდინარეობს უხეში შეცდომებით, რომელთაგანაც გამოვყოფ ორს:

1. უნივერსიტეტის თანამშრომლები არასწორად იყვნენ ინფორმირებულნი, რომ თითქოსდა გრანტების მოსაპოვებლად პროექტების წარდგენა ეხებოდა მხოლოდ სამეცნიერო სექტორს (ე. ი. სამეცნიერო ლაბორატორიების თანამშრომლებს) მაშინ, როდესაც იგი თურმე ეხებოდა ყველა თანამშრომელს პედაგოგების ჩათვლით. ზოგიერთმა ეს შეიტყო დეპარტამენტიდან გამოჟონილი ინფორმაციით, ბევრმა კი ამ მიზეზით პროექტები საერთოდ არ წარადგინა. აქ საქმე არა გვაქვს ტექნიკურ ხარვეზებთან. ეს წინასწარ დაგეგმილი „ეშმაკობაა".

2. პროექტების სასტარტო დაფინანსებისას კატეგორიებად დაყოფა აბსოლუტური უზნეობაა. მომდევნო ეტაპებზე წარმატებულად განხორციელებული პროექტების გაზრდილი დაფინანსება, ხოლო წარუმატებლის შემცირება ბუნებრივი და მისაღებია, მაგალითად, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ინსტიტუტებში მრავალი წლის განმავლობაში საგრანტო დაფინანსების თემის ხელმძღვანელსა და შემსრულებელს შორის ხელფასში განსხვავება 10-15 ლარს შეადგენდა და ამ სიდუხჭირის პირობებში ეს ყველასთვის მისაღები იყო. მეცნიერების დეპარტამენტის თავმჯდომარემ ლევან ცინცაძემ მამამისს – ნოდარ ცინცაძეს თვეში 600 ლარი, ხოლო დამატებითი ხარჯებისთვის 7000 ლარი გამოუყო (თეორეტიკოსი ნ. ცინცაძე ძირითადად უცხოეთში მოღვაწეობს). ამავე დროს, ექსპერიმენტატორს, პროფესორ როლანდ მირიანაშვილს, რომლის შრომები აღიარებულია საერთაშორისო დონეზე, დაენიშნა ხელფასი თვეში 47 ლარი და სხვა ხარჯებისთვის დაფინანსება გათვალისწინებული არ არის. თეორეტიკოსებისა და ექსპერიმენტატორების გათანაბრება შეფასების კრიტერიუმებში შრომების რიცხვით თანამედროვე პირობებში სრულიად მიუღებელია.

გთავაზობთ, შევცვალოთ მეცნიერების დეპარტამენტის თავმჯდომარე ლევან ცინცაძე. შემიძლია, შემოგთავაზოთ ათობით უპატიოსნესი და უნიჭიერესი ახალგაზრდა მეცნიერი, რომლებიც წარმატებით გაართმევენ თავს მეცნიერების რეფორმას. სამწუხაროდ, ლევან ცინცაძეს არც ერთი ამ თვისებათაგანი არ აღმოაჩნდა.

უნდა გაუქმდეს მეცნიერების დეპარტამენტის მიერ გამოქვეყნებული სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლების სამეცნიერო-კვლევითი სამუშაოების დაფინანსების გადაწყვეტილება და სამეცნიერო საზოგადოების მიერ შემუშავებული და შეთანხმებული კრიტერიუმებით სრული გამჭვირვალობის პირობებში სამეცნიერო პროექტების შეფასება მოხდეს ხელახლა.

ბოლოს მეცნიერი დასძენს:

ჩემი პირადი დაინტერესება რომ გამოირიცხოს, მე ამ ფონდით დაფინანსებაზე უარს ვაცხადებ (პროექტის წარდგენის დროს ჩემთვის ხელფასის დანიშვნა არც იგულისხმებოდა, ვინაიდან პედაგოგიურ შტატში ვირიცხები).

• • •

ყველაფერი ნათელია. აკადემიკოსმა თენგიზ სანაძემ კი მისწერა პრეზიდენტ მიხეილ სააკაშვილს, მაგრამ... დროული რეაგირება იქნება? ან საერთოდ მიუვა კი ეს წერილი პრეზიდენტს?

... ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტი ჯორჯ ბუში, თურმე, ზოგიერთებისაგან განსხვავებით, პრესას ყოველდღიურად ეცნობა და კრიტიკულ შენიშვნებზეც ოპერატიულად რეაგირებს.

სპარტაკ ძოწულია

„საქართველოს რესპუბლიკა", 8 ივლისი

ვინც ამ ტაძარს გადაარჩენს...

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ დარბაზობს

„უნივერსიტეტი გადასარჩენია!“ „უნივერსიტეტი ინგრევა!“ - ამგვარ ფრაზებს ხშირად მოისმენთ უნივერსიტეტშიც და მის გარეთაც. „საუნივერსიტეტო დარბაზმა“ ზედიზედ მეორე პრესკონფერენცია გამართა, ამჯერად, მის პროტესტს მეცნიერებათა აკადემიის ინსტიტუტები და... ამერიკაში მოღვაწე ქართველ მეცნიერთა ნაწილიც შეუერთდა

ინტელექტუალურ და რადიკალურ ომში

„დარბაზმა“ ბრძოლის, ანუ უნივერსიტეტის გადარჩენის გზად ინტელექტუალური ომი აირჩია, რაც ნიშნავს ფართო საზოგადოების გაცნობიერებას იმაში, თუ რა ხდება ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტში და სხვა უმაღლეს სასწავლებლებში; რას უქადის მათ განათლების რეფორმა. „დარბაზი“ დებატებში იწვევს რეფორმატორებს და რადგანაც ეს გამოწვევა ჯერაც მიუღებელია, მათ მორიგ 10 შეკითხვას უგზავნის. პასუხის გაუცემლობის შემთხვევაში კი, იტოვებს უფლებას, განაცხადოს: „უმაღლესი განათლების რეფორმის სახელწოდებით, საქართველოში ტარდება განათლების სამინისტროში მოკალათებულ არაკომპეტენტურ და უპასუხისმგებლო ჩინოვნიკთა უგუნური ექსპერიმენტი, რასაც არაფერი აქვს საერთო არც ევროპის საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაციასთან, არც უმაღლესი განათლების ხარისხის ამაღლებასთან და არც, უბრალოდ, საღ აზრთან!“ - წერია პრესრელიზში.

სიმბოლური და ნამდვილი სიკვდილი

„ივანე ჯავახიშვილის „მესამე სიკვდილი“ - ასე ჰქვია „საქართველოს რესპუბლიკაში“ გამოქვეყნებულ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის სტატიას, რომელშიც ვკითხულობთ: „ივანე ჯავახიშვილმა „მესამე სიკვდილი“ განიცადა, უკვე ჩვენს დღეებში, როდესაც მის მიერვე შექმნილ და მისივე სახელობის უნივერსიტეტში, რომელიც ყოველი ქართველისათვის უმაღლესი განათლების მთავარ და წმინდა კერად იქცა და იგი ქართველთა მთავარ ეროვნულ უმაღლეს სასწავლებლად აღიარეს, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის კაბინეტი უქმდება“.

ხოლო რაც შეეხება ნამდვილ სიკვდილს, ეს ამ დღეებში უნივერსიტეტის სალაროსთან მოხდა, როცა ისტორიის ფაკულტეტის ლექტორმა თამარ კეკელიძემ გამოკრულ სიაში საკუთარი გვარ-სახელი ვერ აღმოაჩინა.

„თამრიკო, რაც ფეხი შემოდგა უნივერსიტეტში, მას შემდეგ სულ ჩემ გვერდით იყო. იგი უნივერსიტეტით სუნთქავდა. რამდენიმე დღის წინათ მოვიდა ჩემთან და ტირილით მითხრა: პირადულს არ ვწუხვარ, ოღონდაც ჩემს უნივერსიტეტს უშველეთ და გადაარჩინეთო,“ - გაიხსენა ქალბატონმა მარიამ ლორთქიფანიძემ, ვიდრე დაკრძალვაზე წავიდოდა.

მანძილი ქართულ რეფორმასა და „ბოლონიის პროცესს“ შორის

სწორედ ამ მიმართულებით წარმართა საუბარი ბიოლოგიის მეცნიერებათა დოქტორმა, პროფესორმა თემურ ნანეიშვილმა. მას განსაკუთრებით გულდასმით შეუსწავლია ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაციის აღნიშნული დოკუმენტი და ქართულ რეფორმასთან შედარებისას, ოდნავი მსგავსებაც ვერ აღმოუჩენია.

„ბოლონიის პროცესისაგან“ განსხვავებით, ჩვენში მიმდინარე რეფორმაში უნივერსიტეტმა დაკარგა ავტონომია, მეცნიერებისათვის იქ აღარ რჩება ადგილი, რაც გამოიწვევს საქართველოში ფუნდამენტური მეცნიერების განადგურებას, ეს საბოლოოდ დააჩქარებს საქართ-

ველოდან „ტვინების გადინებას“, ამასთან, გაურკვეველი და არასაიმედოა დაფინანსების წყაროც და შედეგიც ის იქნება, რომ უნივერსიტეტის ნაცვლად, უკეთეს შემთხვევაში, ვიხილავთ ერთ ჩვეულებრივ ინსტიტუტს, ხოლო უარეს შემთხვევაში - კოლეჯს.

ასე არც ერთ ევროპულ ქვეყანაში არ ხდება,- განაცხადა პროფესორმა და იტალიის, გერმანიის, საფრანგეთის, ინგლისის გამოცდილებიდან უამრავი მაგალითი მოიტანა, თუ როგორ მზრუნველობენ აღნიშნულ ქვეყნებში ეროვნულ უნივერსიტეტებს ტრადიციების დაცვით, სამეცნიერო მოღვაწეობის წახალისებითა თუ სოლიდური სახელმწიფო დაფინანსებით.

ამ მიმართულებით წარმართა საუბარი გამოყენებითი მათემატიკის ინსტიტუტის დირექტორმა, აკადემიკოსმა ივანე კიღურაძემაც. მისი თქმით, საქართველოში ამჟამად უმაღლესი სასწავლებლების და, საერთოდ, განათლების სისტემის აქტიური ნგრევის პროცესი მიმდინარეობს. მათი დასკვნებიდან გამომდინარე, „ბოლონიის პროცესსა“ და ჩვენს რეფორმას შორის იმდენივე მანძილია, რაც აქედან ამერიკამდე.

გამოსავალი

არავინ იცის, სასამართლო როდის განიხილავს „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ მიერ შეტანილ სარჩელს. შეიძლება, ეს მას შემდეგ მოხდეს, როცა ყველაფერი დაინგრევა – ითქვა პრესკონფერენციაზე. იქვე გაისმა განცხადება, რომ უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა ერთმა ჯგუფმა საკონსტიტუციო სასამართლოშიც შეიტანა სარჩელი, პრეზიდენტის ბრძანების შეჩერებისა და გაუქმების შესახებ. სარჩელი 15 ივლისს უნდა განიხილონ.

სხვა? - „დარბაზს“ ჯერაც არ გადაუწურავს იმედი, რომ დაარწმუნებს უმაღლეს ხელისუფლებას რეფორმის საშიშროებაში. ითქვა ისიც, რომ ყველა მშვიდობიან გზას გამოიყენებენ უნივერსიტეტის გადასარჩენად.

ნუგზარ სხირტლაძე
„თბილისი“, 8 ივლისი

ჯერ ფაქტზე – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში საუნივერსიტეტო დარბაზი შეიქმნა.

ჩნდება კითხვა – რატომ ახლა და არა ცოტა ხნით ადრე?

როგორც პროფესორმა მარიამ ცაცანაშვილმა განაცხადა, ცოტა ადრე არ იყო უპრიანი ამის გაკეთება. ცოტა ადრე ისინი იმედით უყურებდნენ საგანმანათლებლო რეფორმის პირველ ნაბიჯებს, მაგრამ დროთა განმავლობაში მათ ნათლად დაინახეს, რომ ესენი ლიბომქვიდრი სახლის აშენების ნაცვლად დაახლოებით იმას აკოწიწებენ, რასაც პოპულარული ზღაპრის – „სამი გოჭის“ ორი გმირი – ნაფნაფი და ნიფნიფი და არაფრით არ სურთ ქმედებაში ნუფნუფს დაემსგავსონ.

საქართველოს საგანმანათლებლო სისტემის ალმა-მატერში გამოღვიძების შეუქცევადი პროცესი დაიწყო.

სხვისი არ ვიცი და, პირადად მე ეს პროცესი, მიუხედავად საკმარისი დაგვიანებისა, ძალიან მახარებს.

ჩვენი ხელისუფლების მეპიარე ჩემი კოლეგები მაშინვე „გამოღვიძებულ“ პროფესორთა ვინაობით დაინტერესდნენ. ერთი მომენტი, ხცადეს კიდეც მათი რევანშისტებად და ანტირეფორმისტებად მონათვლა, მაგრამ ამაოდ.

მათი ძალა სიმართლეშია და კიდევ იმაში, რომ შესანიშნავად იციან, რა არის კანონიერი და რა უკანონო?

მათი დევიზია – რეფორმის გატარება კანონის ფარგლებში, უნივერსიტეტის თანამშრომელთა ინტერესების დაცვა და, რაც ყველაზე მთავარია, უნივერსიტეტის ღირსების დაცვა.

მათ არ დაუწყიათ მიტინგებითა და კარების აჭედვით, თუმცა რომ მოენდომებინათ, არც ეს გაუჭირდებოდათ.

მათ უშუალო შეხვედრების, დიალოგების ფორმა აირჩიეს, ისეთი, როგორც ეს ცივილიზებულ ადამიანურ ურთიერთობებს ეკადრება.

სწორედ ამის შედეგი იყო პირველი უაზრობის (არადა რამდენი უაზრო ნაბიჯი აქვს უნივერსიტეტში ახალ ხელმძღვანელობას გადადგმული, ამაში ფართო საზოგადოება მალე დარწმუნდება) გასწორება. „საუნივერსიტეტო დარბაზის“ კანონიერმა არგუმენტებმა გაჭრა და რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის, ქალბატონ რუსუდან ლორთქიფანიძის მიერ გამოცემული ბრძანება, რომელიც დამამთავრებელი კურსის სტუდენტებს საგნის გადაბარების მინიჭებულ უფლებას ართმევდა, გაუქმდა. ასევე გაუქმდა პროფესორთა კაბალური დატვირთვის ბრძანება, რომელსაც მათი ჭკუით ხელფასის მომატება ერქვა და სიმართლე ითქვას, რეფორმატორებს ვერ გავგოთ, რით ვერ დაიმსახურეს მადლობა ხელფასის „მომატებისათვის“, თუმცა როცა ყველაფერი

ბატონი უნივერსიტეტი იღვიძებს

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" დარბაზობს

გაირკვა, რეფორმატორებმა თავი ჩაღუნეს.

შემდგომ შეხვედრებზეც თსუ-ს ახალი ხელმძღვანელი დიპლომატიურად ყველაფერში ეთანხმებოდა „საუნივერსიტეტო დარბაზის" წევრებს, მაგრამ ისინი მალე მიხვდნენ, რომ უნივერსიტეტის ბედი სადღაც უკვე გადაწყვეტილი იყო და მისი პროფესორ-მასწავლებლების აზრი არც არავის აინტერესებდა.

რბილად რომ ვთქვა, ბევრი, ძალიან ბევრი რამ გააფუჭა ახალმა ხელმძღვანელობამ „ალმა-მატერში". ყველასათვის ცხადი გახდა, რომ უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობა აბსურდულ ტერმინად იქცა. აღარაფერს ვამბობთ ხარისხის კონტროლზე; მოკლედ, როგორც „საუნივერსიტეტო დარბაზის" ერთ-ერთი ლიდერი, პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი აცხადებს, „უმაღლესი განათლების" შესახებ კანონის მიღების შემდეგ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ქაოტური მმართველობის პოლიგონად იქცა.

მაგალითი გნებავთ? რექტორის მოვალეობის შემსრულებელმა ოთხი პრორექტორი გაათავისუფლა და შემოიღო 28 ახალი თანამდებობა, რომელთა არსებობას არც კანონი ითვალისწინებს და არც სხვა სამართლებრივი აქტი. თითოეულ დირექტორს, კოორდინატორს, კონსულტანტსა თუ აუდიტს ბიუჯეტიდან და უნივერსიტეტის სპეცსახსრებიდან საკმაოდ სოლიდური ხელფასები დაუნიშნეს. თუმცა უკანონობაზე თვალი რომც დავხუჭოთ, უკვე ყველასთვის ცხადი და საანეკდოტო გახდა მათი არაკომპეტენტურობა. აქედან გამომდინარე, მოუმზადებელი საკითხების რექტორისათვის შეგდებით ისინი მთავარ სამიზნედ ხდიან უნივერსიტეტის პირველ პირს, ხოლო თვითონ კი „ალმა მატერის" მარტივად დაშლის ბინძურ ჩანაფიქრს შესანიშნავად ასრულებენ. სხვათა შორის, 1930-იანი წლების მაუზერიანი ბოლშევიკებისა და ჩეკისტების დროს არ ხდებოდა ის, რომ რექტორის ბრძანების საფუძველი მისივე განკარგულება გამხდარიყო. ყველაფერი ეს კი 21-ე საუკუნეში „ვარდ-ბულბულიანი" ხელისუფლების საყოველთაოდ გამოცხადებული დემოკრატიისა და საჯაროობის დროს მოხდა.

თუმცა ეს რაა? კანონიერების თვალსაზრისით, თსუ-ს ახალმა ხელმძღვანელობამ მორიგი სისულელე გამოაცხო და იგი პრეზიდენტ სააკაშვილს „შეუგდო" ხელმოსაწერად. იქ, როგორც წესი, არავის გაუსიგრძეგანებია, თუ რაზე აწერინებდნენ ხელს ბატონ მიხეილს და 2005 წლის 8 ივნისს №473 ბრძანებულებაც „გამოცხვა". ამ ბრძანებულების მიხედვით, ძალადაკარგულად გამოცხადდა ყველა სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდება, რაც ამ სასწავლებლების დამოუკიდებლობის უმთავრეს სამართლებრივ გარანტს წარმოადგენდა და ყველაფრის უფლება ერთპიროვნულად მიეცა რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს.

როგორც ცხონებული ლუარსაბი იტყოდა, ამაზე მეტი სამართალი გაგონილა, ვაჟო!!.

მოკლედ, მასხარაობაა და მეტი არაფერი. ასეთი მასხარაობით რეფორმატორები რა ჩიტსაც დაიჭერენ, ფართო საზოგადოება მალე ნახავს. მე კი ვფიქრობ, პრეზიდენტს განტევების ვაცის მოძებნა, თუკი ყველაფერი ეს ასე მოხდა, ნამდვილად არ გაუჭირდება. ამას დიდი ტვინის ჭყლეტა არ უნდა, მაგრამ საკითხავია, რა იქნება მერე? დიქტატურა? ნაჯახით ჩეხვის პრინციპი თუ უფრო უარესი რამ?

„საუნივერსიტეტო დარბაზი" მოქმედებს, მომხრეებს იკრებს და ქართული ცნობიერების, ქართული საგანმანათლებლო სისტემის დაცვის საგუშაგოზე დგება. რას ვშვრებით ჩვენ?

ბიბლა ბოჯგუა

P. S. თავიდან ჩავთვალე, რომ „საუნივერსიტეტო დარბაზის" წევრთა ვინაობის დაკონკრეტება საჭირო არ იყო. ისედაც იცის-მეთქი საზოგადოებამ ყველაფერი, მაგრამ მივხვდი, რომ მაინც საჭიროა შეხსენება. ესენი არიან – პროფესორები: ავთანდილ არაბული, გიორგი გოგოლაშვილი, ომარ მუკბანიანი, გიორგი მახარაძე, მარიამ ცაცანაშვილი, თენგიზ ჭიაბრიშვილი და ზაურ ლომთათიძე.

და ბოლოს, ცნობისათვის სამართლებრივი სტატუსის მხრივ, აქ ყველაფერი წესრიგშია. „საუნივერსიტეტო დარბაზი" არარეგისტრირებული კავშირის ფორმით არსებობს.

„საქართ", №5

მიმართვა საერთაშორისო ორგანიზაციებს

ჩვენ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებლებს სურვილი გვაქვს გაგაცნოთ პოზიცია საქართველოში უმაღლესი განათლების რეფორმის მიმდინარეობასთან დაკავშირებით.

თავიდანვე ვადასტურებთ, რომ ევროპის ერთიან საგანმანათლებლო სივრცეში საქართველოს ინტეგრაციის მიზნით განათლების სფეროში რეფორმის აუცილებლობას მხარს ვუჭერთ. თითოეულ ჩვენგანს გაცნობიერებული აქვს, რომ განათლების სისტემა ყოველთვის იყო, არის და იქნება სულიერების, ერის კულტურისა და ეკონომიკური განვითარების უმთავრესი ბერკეტი, ის ნაკლებად ექვემდებარება რევოლუციურ პროცესებს. განათლება და მეცნიერება თავისი არსითა და ბუნებით გლობალურია და ერთად ემსახურებიან საერთაშორისო თანამშრომლობისა და თანაარსებობის დემოკრატიულ პრინციპებს.

საქართველოში დღესდღეობით მიმდინარე რეფორმის პროცესს მხარს არ უჭერს განათლების სფეროში დასაქმებულ პირთა აბსოლუტური უმრავლესობა. მიგვაჩნია, რომ რეფორმა სწორ გზას ასცდა და იგი ღრმა კრიზისშია, რატომ ვფიქრობთ ასე?

1. გაუქმდა უნივერსიტეტების წესდება, როგორც დამოუკიდებლობის, ავტონომიურობის საფუძველი. უნივერსიტეტს მართავს პრეზიდენტის მიერ ერთპიროვნულად დანიშნული რექტორი, განუსაზღვრელი უფლებებით; აღარ არსებობს სამეცნიერო საბჭოები, როგორც კოლეგიალური ორგანო.

2. უნივერსიტეტებს აღარ აქვთ მყარი საბაზისო დაფინანსება და იგი გრანტების სახით განათლების სამინისტროში გადავიდა;

3. სასწავლო პროცესს ფაქტობრივად ჩამოსცილდა მეცნიერება. იხურება სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორიები, კაბინეტები;

4. მიმდინარეობს ფაკულტეტების მექანიკური გაერთიანება, (უნივერსიტეტში დღემდე 22 ფაკულტეტი არსებობდა, რექტორის ერთპიროვნული გადაწყვეტილებით 6 ფაკულტეტი დარჩა);

5. საერთოდ არ მოქმედებს საჯაროობის პრინციპი და პროფესორ-მასწავლებლები ვერ ღებულობენ მონაწილეობას მიმდინარე სტრუქტურულ და პროგრამულ რეორგანიზაციაში;

6. სტუდენტები მოკლებულნი არიან ინფორმაციულ და სამართლებრივ შესაძლებლობებს გაერკვნენ შესასრულებელი პროგრამების მიზანშეწონილობაში და არ ეძლევათ საშუალება მონაწილეობა მიიღონ თავიანთი პროფესიული ბედის გადაწყვეტაში;

7. ჩინოვნიკთა მხრიდან მიმდინარეობს პროფესორ-მასწავლებელთა სრული დისკრედიტაცია მათი მიღწევების იგნორირება და ღირსების შელახვა;

8. ათასობით მეცნიერი თანამშრომელი და პროფესორი რჩება უმუშევარი ყოველგვარი სოციალური გარანტიების გარეშე.

ეს პროცესი მიმდინარეობს „ბოლონიის პროცესის" სახელით, მაგრამ ფაქტიურად ანტიბოლონიური პროცესის თვალსაჩინო გამოხატულებაა.

ჩვენი უფლებების დასაცავად და რეფორმის გადასარჩენად გამოვიყენეთ სამართლებრივი მექანიზმები. მაგრამ ჯერჯერობით შედეგი არ ჩანს. პროცესი სწრაფი ტემპით მიდის: იშლება ერთიანი საგანმანათლებლო სისტემის ტრადიციები, სამეცნიერო და სასწავლო პროცესები სისტემურ და ორგანიზაციულ კრიზისს განიცდის, იქმნება ბოლონიის პროცესის სრული დისკრედიტაციის საფრთხე.

მოგმართავთ თხოვნით, გულთან მიიტანოთ ჩვენი სატკივარი და თქვენს ხელთ არსებული ბერკეტებით გაუწიოთ მონიტორინგი საქართველოში მიმდინარე განათლების რეფორმას. პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანება „საუნივერსიტეტო დარბაზი" მზად არის, გიპასუხოთ შეკითხვებზე საუნივერსიტეტო იდეის გადარჩენისათვის და თქვენი დაინტერესების შემთხვევაში მოაწოდოთ ფაქტობრივი მასალა.

გმადლობთ თანამშრომლობისათვის.

საქართველო, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანება
„საუნივერსიტეტო დარბაზი.

მიმართვა დაიგზავნა 2005 წლის ივნისში

მარიამ ცაცანაშვილი

ზომბი, თანაც არაერთი

საუნივერსიტეტო რეფორმის ზოგიერთი საკითხი

ბოლონიის პროცესი და ჩვენ

2005 წლის მაისში ნორვეგიის ქალაქ ბერგენში განათლებაზე პასუხისმგებელ მინისტრთა მორიგი კონფერენცია გაიმართა. 24 მაისის „უჩიტელსკაია გაზეტას“ ცნობით, კონფერენცია დამთავრდა ბერგენის კომუნიკეს ხელმოწერით და ბოლონიის ჯგუფში ახალი ქვეყნების - უკრაინის, მოლდოვას, სომხეთისა და აზერბაიჯანის მიღებით.

უმაღლესი განათლების ევროპულ ოჯახში ინტეგრაცია კონსტიტუციური ინტეგრაციის პოლიტიკის აქტუალური ამოცანაა, რომელიც საკმაოდ ხანგრძლივ პროცესს გულისხმობს. ეს პროცესი 1998 წელს დაიწყო, როცა 400 ევროპული უნივერსიტეტის რექტორი ბოლონიაში შეხვდა ერთმანეთს და განსაზღვრა სასწავლო დაწესებულების როლი კულტურის ევროპული ცივილიზაციისა და კვლევის სფეროში. ერთი წლის შემდეგ, სორბონის უნივერსიტეტის დაარსების 800 წლისთავთან დაკავშირებით, დიდი ბრიტანეთის, გერმანიის, საფრანგეთის, იტალიის განათლების მინისტრთა შეხვედრაზე, ყურადღება კვლავ ბოლონიის კონფერენციის მასალებზე გამახვილდა და ხელი მოეწერა სორბონის დეკლარაციას, რის შემდეგ, ერთ წელიწადში, 29 ქვეყნის განათლების მინისტრმა ხელი მოაწერა ბოლონიის დეკლარაციას.

2001 წლის 19 მაისს პრაღაში გამართულ პირველ შემაჯამებელ კონფერენციაზე გაიზარდა ერთიანი საგანმანათლებლო სისტემის მიზნები და ვალდებულებები.

2003 წლის 19 სექტემბერს, უკვე 33 ევროპული ქვეყნის მინისტრების შეხვედრა ბერლინში მოეწყო. მათი ამოცანა გასული მუშაობის შედეგების ანალიზი და ახალი პრიორიტეტების განსაზღვრა იყო. სწორედ ამას მოჰყვა ბერგერის კონფერენცია მიმდინარე წლის მაისში.

როგორია ევროპული უმაღლესი განათლების რეორგანიზაციის პრიორიტეტები და ძირითადი მიმართულებები?

ამ კითხვაზე პასუხის გასაცემად ჯერ კიდევ ბერლინის კონფერენციამ იზრუნა, სადაც აღინიშნა, თუ უნივერსიტეტთა ინტეგრაციის მიზანია ეკონომიკაში კონკურენტუნარიანი ევროპის ფორმირება, ამავე დროს არსებობს ასიმილაციის საფრთხე. ამ საფრთხის თავიდან ასაცილებლად ბერლინის დეკლარაცია ეროვნული კულტურული ღირებულებების შენარჩუნების აუცილებლობაზე მიუთითებს. ეს ნიშნავს, რომ ეროვნული სახელმწიფოები და, განსაკუთრებით, საქართველო, ევროპაში „ქსეროასლირებისათვის“ კი არ არის მიწვეული, არამედ სწავლებაში ეროვნული ელემენტების შენარჩუნების აუცილებლობის და სოციალური თუ სხვაგვარი უთანასწორობის აღმოფხვრის გზების ძიებისათვის, რაც კონკურენტუნარიანობის ძირითად საფუძვლადაა აღიარებული.

ამ კონტექსტში, ჩვენ უნდა დავამტკიცოთ ჩვენი ხედვა, რომ უმაღლესი განათლება სახალხო მიღწევა და საზოგადოებრივი პასუხისმგებლობაა. ამიტომ არ უნდა დაიკარგოს ქართველოლოგიური მეცნიერებების კვლევისა და სწავლების ტრადიციები. არადა, ამის საფრთხე რეალურად იგრძნობა.

მართალია, ბოლონიის პროცესის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ამოცანა სწავლების ხარისხია, მაგრამ იგი განცალკევებულად არ უნდა განვიხილოთ. ის ძლიერ არის დამოკიდებული „ნედლეულზე“, ანუ საშუალო განათლების ხარისხზე. სამწუხაროა, რომ საქართველოში ეს პროცესი რეგრესს განიცდის, უპირველეს ყოვლისა, მასწავლებელთა სოციალური სიდუხჭირის გამო. ეს კი ევროპის „შავ ბაზარზე“ მოსახლეობის გადინებას იწვევს. ბევრი გვგულებათ ისეთი სკოლა, სადაც ფიზიკის, ქიმიის, ბიოლოგიის ლაბორატორიები შემორჩა? საბიბლიოთეკო ფონდები ხომ 1990 წლის შემდეგ, თითქმის აღარ (ან – ფრაგმენტულად) ივსება.

ამ საკითხზე საუბარს აღარ გავაგრძელებთ. უბრალოდ, გვინდოდა გვეთქვა, რომ ახალ საგანმანათლებლო სტანდარტებზე გადასვლა ტრადიციული უნივერსიტეტების მიერ თანმიმდევრულად, გეგმაზომიერად და საკუთარი მიღწევების შენარჩუნებით უნდა ხორციელდებოდეს. ძალიან ვწუხვარ, რომ კონსტიტუციური მოთხოვნის შეხსენება მიწევს, მაგრამ უმაღლესი განათლების სფეროში ერთიანი პოლიტიკის გატარება ვისი უფლებამოსილებაცაა, ერთიან სტანდარტებზეც მან უნდა იზრუნოს. მხოლოდ ცალკეული მიმართულებები უნდა გახდეს აკადემიურ წრეებში განხილვის საგანი.

„უმაღლესი განათლების“ შე-

სახებ კანონი 2005 წლის იანვარში შევიდა ძალაში. ის, სტრუქტურულ რეორგანიზაციასთან ერთად, ახალ საგანმანათლებლო პროგრამებსა და სწავლების ახალ სტილსაც გულისხმობს. თუმცა კანონის გარდამავალმა დებულებებმა გარკვეული გაუგებრობები შეუქმნა სახელმწიფო უმაღლეს დაწესებულებებს, რაც რეფორმას ერთგვარ ჩიხში აქცევს. ამიტომაც შეიქმნა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა გაერთიანება - „საუნივერსიტეტო დარბაზი“. დარბაზმა მოითხოვა, უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობისაგან, საჯაროდ გაეცნო პროფესორ-მასწავლებლებისათვის კანონის განხორციელების პროგრამა. შეხვედრებმა უფრო მძიმე შედეგები აჩვენა, ვიდრე ველოდით. ცოდვას ვერ ვიტყვით: უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ იცის, რომ უნდა არსებობდეს:

1. ბაკალავრიატი და მაგისტრატურა;
2. საალრიცხვო სასწავლო კრედიტები;
3. სტუდენტთა და მასწავლებელთა მობილურობა;
4. სწავლების ხარისხის კონტროლი და ა. შ.

მაგრამ როგორ უნდა განხორციელდეს ეს ყოველივე თანმიმდევრულად და რა მეთოდიკით, მათთვის უცნობია (ყოველ შემთხვევაში, დოკუმენტურად ამის გაფორმება არ ხდება, კულუარული საუბრების საჯაროდ გამოტანას კი ვერიდებით).

უნივერსიტეტებში კანონის მიღების შემდეგ უარი თქვეს უნივერსიტეტის წესდებით მოქმედებაზე. ეს შეცდომაა იურიდიული თვალსაზრისით და მუშაობის ორგანიზებასაც აფერხებს. უნივერსიტეტის წესდება მაშინ შეწყვეტს მოქმედებას, როცა „უმაღლესი განათლების“ შესახებ კანონის 87-ე მუხლის მე-4 პუნქტით, ახალ წესდებას დაამტკიცებენ. წესდებიდან, კანონის უზენაესობის პრინციპის მიხედვით, არ მოქმედებს მხოლოდ რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანების არჩევის წესი, რადგან გარდამავალმა დებულებებმა პირდაპირ დაუშვა ამ პირთა დანიშვნის უფლებამოსილება, როგორც დროებითი ღონისძიება.

ვერავინ დამისახელებს ქვეყანას, სადაც ახალ სტანდარტებზე გადასვლა უნივერსიტეტელთა მონაწილეობის გარეშე ხდებოდეს. დიდი სამეცნიერო საბჭოს იგნორირებამ პროცესი სრულიად დახურული და ფრაგმენტული გახადა. ამაზე მეტყველებს 1200-მდე მეცნიერ-თანამშრომლის ბედიც, გაურკვეველია მათი სტატუსი და სოციალური მდგომარეობა. ისინი უნივერსიტეტის თანამშრომლები, ფაქტობრივად, აღარ არიან (?), მხოლოდ ინერციით იღებენ ხელფასს საგრანტო დაფინანსებიდან, ყოველთვიურად, 1/12 წილის გადმორიცხვით. ეს - ერთი ბომბი, რომელიც სრულიად „უდანაშაულო“ პირებს, შეიძლება აუფეთქდეთ.

სხვა „ბომბები“ აკადემიური პროცესების წარმართვის, შეფასების კრიტერიუმებისა და სახელფასო უზრუნველყოფის ფრაგმენტული განხორციელების ფორმებშია ჩადებული.

იმ ქვეყნებში, სადაც ბაკალავრიატისა და მაგისტრატურის სისტემა მოქმედებს, საშუალო განათლება თორმეტწლიანია, ხოლო მაგისტრატურა ვიწრო სპეციალიზაციით შემოიფარგლება და დასაქმების კონკრეტული სფეროები აქვთ.

კრედიტების სისტემის შემოღებასთან მეთოდური დამოკიდებულების გარეშე უმაღლესი სასწავლებლები „საკრედიტო ფარდულებს“ დაემსგავსება და დაიკარგება როგორც პროფესიული მიმართულება, ასევე ზოგადჰუმანიტარული, ფუნდამენტური მომზადებაც.

როდესაც სტუდენტთა და პროფესორ-მასწავლებელთა მობილურობაზეა ლაპარაკი, იგულისხმება მათი მივლინება სხვა ქვეყნების უმაღლეს სასწავლებლებში. ეს კი გარკვეული ფინანსების ამ მიმართულებით გამოყენებასა და გაცვლითი პროგრამების მიზანმიმართულ დაგეგმვას მოითხოვს. რაც შეეხება ხარისხის კონტროლს, ის შეთანხმებულ კრიტერიუმებს უნდა დაეფუძნოს. მხოლოდ შეთანხმებული და დამტკიცებული პრინციპებისა და კრიტერიუმების შემდეგ შეიძლება გახდეს კონტროლი ეფექტური, წინააღმდეგ შემთხვევაში, სტუდენტებისა და პროფესორ-მასწავლებელთა მიმართ სუბიექტური დევნის საფუძველი გამორიცხული არ იქნება.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ ნოვაციებისათვის კარის გადასარაზად არ შექმნილა.

ქართულ უნივერსიტეტს დიდი გამოცდა ელის. შედეგებზე კი დამოკიდებულია არა მარტო მისი, არამედ საქართველოს მომავალიც. როგორ მოვიქცეთ? უსიტყვოდ და გაუაზრებლად მივიღოთ ყველაფერი, რასაც გვთავაზობენ, თუ მოვძებნოთ კომპრომისები? ბოლონიის პროცესთან დაკავშირებული ყველა პრობლემა აკადემიურ და სამეცნიერო წრეებში განხილვას უნდა დაექვემდებაროს. დიდმა სამეცნიერო საბჭოებმა საკუთარი ინიციატივით მაინც უნდა შეძლონ შეკრება და სტანდარტებისა და კანონის განხორციელების პროგრამაზე საკუთარი პოზიციები ოფიციალურად გამოხატონ.

„საუნივერსიტეტო დარბაზი“ გთავაზობთ დისკუსიის ფორმატს - „გლობალიზაცია და ბოლონიის პროცესი“ და იმედს ვიტოვებთ, თითოეული პროფესორი, თითოეული მეცნიერი გამოეხმაურება ამ რუბრიკას და საკუთარი გონებით განსჯის ქართული უნივერსიტეტის ბედს.

„თბილისი“, 7 ივნისი

მარიამ ცაცანაშვილი,
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტის პროფესორი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

დავით ზურაბიშვილი

სიკვდილი ბოლონიაში

რამდენიმე შენიშვნა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესებისა და საერთოდ განათლების რეფორმის თაობაზე

„სიმართლე ისაა, რასაც ორჯერ გაიმეორებ!" - ამბობს ლუის კეროლის ერთი პერსონაჟი. განათლების სისტემის რეფორმა საქართველოში უკვე იმდენჯერ გამოცხადდა პროგრესულად და წარმატებულად, რომ ამან უკვე ლამის დოგმატის სახე მიიღო - მიმდინარე რეფორმისა და რეფორმატორი სამინისტროს მხარდაჭერა პრაქტიკულად გაიგივებულია დასავლური ორიენტაციის, დემოკრატიის, ლიბერალური ღირებულებების და ა. შ. მხარდაჭერასთან. მოგწონს რეფორმა? — მაშასადამე, ჭეშმარიტი დემოკრატი ხარ! არ მოგწონს? — შენი ადგილი ნათელაშვილისა და შარაძის გვერდითაა!

ასეთი მანიქეველური სქემა, როცა თავისი არსით რთული და მრავალწახნაგოვანი პროცესი წარმოდგენილია აბსოლუტური სიკეთისა და აბსოლუტური ბოროტების დაპირისპირებად, უკვე თავისთავად შეიცავს დემაგოგიის ელემენტებს. ცხადია, გაცილებით მარტივია მიიჩნიო, რომ განათლების რეფორმა ეს არის პროგრესული ორმუზდ ლომაიას შერკინება „კოლექტიურ არიმანთან" - კორუმპირებულ და რეტროგრად პროფესურა-დირექტორატთან. და თუ არაერთი კონკრეტული ფაქტი ამ მანიქეველურ მითოლოგიაში ვერ თავსდება, მით უარესი ფაქტებისთვის!

წინამდებარე წერილში მე არ ვაპირებ სრულად მიმოვიხილო განათლების რეფორმა მისი მრავალგვარი ასპექტებით. თითოეული მათგანი საფუძვლიან განხილვას მოითხოვს და ერთ სტატიაში ყველაფრის ჩატევა შეუძლებელიცაა. ამჯერად შევჩერდები მხოლოდ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტზე. მიზეზი მარტივია: თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ქართული საზოგადოებისთვის უფრო მეტია, ვიდრე ერთ-ერთი უმაღლესი სასწავლებელი და უნივერსიტეტში განხორციელებული ცვლილებები განსაკუთრებული და საყოველთაო ინტერესის საგანია.

საკითხის აქტუალობის გარდა, უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესები იმითაცაა საინტერესო, რომ აქ კარგად ჩანს, თუ რა პრინციპებითა და მიდგომებით ხელმძღვანელობენ რეფორმის მესვეურები, და საერთოდ, რა ტიპის რეფორმასთან (და რეფორმატორებთან) გვაქვს საქმე. მთავარი სწორედ ესაა: თუკი რეფორმის სტრატეგიული კურსი, რეფორმატორთა სისტემური ხედვა მთლიანობაში მისაღებია და არსებითად პასუხობს თანამედროვე, ცივილიზებული სამყაროს მოთხოვნებს განათლების სფეროში, მაშინ ცალკეული გადაცდომები დიდი ტრაგედია არ არის. ტრაგედია მაშინ იწყება, როცა არანაირი სტრატეგია და ხედვა არ არსებობს...

და კიდევ ერთი: მე შეგნებულად არ ვმიჯნავ ერთმანეთისაგან განათლების სამინისტროსა და უნივერსიტეტის რექტორატს. თუკი მათ შორის რაიმე აზრთა სხვადასხვაობაა, ეს არანაირად არ ეხება არც იმ სტრუქტურულ ცვლილებებს, რაც უკვე აისახა რექტორის ბრძანებაში და არც ამ ცვლილებათა არგუმენტაციას. აქ სამინისტროც და რექტორატიც ერთ პოზიციაზე დგას და ერთნაირი არგუმენტებით ოპერირებს.

ბოლონიის სახელით, ანუ სათავეებთან

პირველი დღიდანვე, რაც კი სამინისტროს პოსტრევოლუციურმა ხელმძღვანელობამ უმაღლესი განათლების რეფორმაზე დაიწყო ლაპარაკი, იგი იმთავითვე იქცა ასოცირებული ე. წ. „ბოლონიის პროცესთან". თავის მხრივ, ბოლონიის პროცესში მონაწილეობა გაცხადებული იყო, როგორც ევროპის საგანმანათლებლო სივრცეში საქართველოს ინტეგრაციის აუცილებელი პირობა. განათლების სამინისტრო თითქმის ყველა თავის ნაბიჯს სწორედ „ბოლონიის სახელით", ანუ ევროინტეგრაციისა და ევროპულ სტანდარტებთან შესაბამისობის საჭიროებით ამართლებდა.

ეს მეთოდი საკმაოდ ქმედითი გამოდგა. პროევროპელმა დემოკრატებმა პრაქტიკულად უკრიტიკოდ მიიღეს სამინისტროს იდეები, მით უმეტეს, რომ რეფორმის ოპონენტები ყველაფერს სოროსს აბრალებდნენ და ევროპულ სტანდარტებთან ქართული ტრადიციების შეუთავსებლობას ქადაგებდნენ.

მაინც რა არის ეს ბოლონიის პროცესი და რა კავშირშია უნივერსიტეტში მიმდინარე ცვლილებები ევროპაში ინტეგრაციასთან?

ძალიან მოკლედ თუ ვიტყვით, ბოლონიის პროცესი, ესაა ევროინტეგრაცია განათლების სფეროში. პროცესს სათავე 1998 წელს, ე. წ. „სორბონის დეკლარაციით" დაედო და საბოლოოდ გაფორმდა 1999 წლის ივნისში, როდესაც „ბოლონიის დეკლარაცია". თავდაპირველად ბოლონიის პროცესში 29 ევროპული ქვეყანა

მიიღეს. დღეს ბოლონიის პროცესის მონაწილე პრაქტიკულად ყველა ევროპული ქვეყანაა. მათ შორის არიან პოსტსაბჭოთა სახელმწიფოებიც: ლიტვა, ლატვია, ესტონეთი, უკრაინა, რუსეთი, საქართველო, აზერბაიჯანი და სომხეთი. ერთდერთი გამონაკლისი ბელორუსიაა.

მონაწილე ქვეყნების ჩამონათვალიც უკვე თავისთავად ნიშანდობლივია. რუსეთი, სომხეთი და აზერბაიჯანი ნამდვილად არ წარმოადგენენ არც დემოკრატიის ნიშანსვეტებს და არც განათლების რეფორმის სამაგალითო ორიენტირებს. იგივე შეიძლება ითქვას კუჩმას დროინდელ უკრაინაზეც (უკრაინა ბოლონიის პროცესს სწორედ კუჩმას პრეზიდენტობის დროს შეუერთდა). ასე რომ, ბოლონიის პროცესში ჩართვა, რა თქმა უნდა, მისასალმებელი ფაქტია, მაგრამ იგი არანაირად არ შეიძლება ჩაითვალოს რაღაც განსაკუთრებულ სიქველედ ან ვილაცის პიროვნულ დამსახურებად.

კონკრეტულად, ბოლონიის პროცესი მოიცავს რამდენიმე მიმართულებას. ესაა უფრო მკაფიო და ურთიერთშედარებადი აკადემიური ხარისხები, სწავლების ხარისხის შეფასებისა და აკრედიტაციის სისტემების დაახლოება-სტანდარტიზაცია, მობილობის პრინციპი და/ან კონტექსტში კრედიტ-საათების სისტემის დამკვიდრება, აკადემიური სწავლების ორი (ბაკალავრიატი-მაგისტრატურა) ციკლი.

ძირითადად ეს არის, უფრო დაწვრილებითი ინფორმაციისათვის ნებისმიერ მსურველს შეუძლია ნახოს ინტერნეტ-გვერდი www.bolognabergen2005.no. თუმცა, არ გაგიკვირდეთ, თუ იქ ვერაფერი იპოვეთ ფაკულტეტების ინტეგრაციის, ვაუჩერული დაფინანსების, კათედრების გაუქმებისა თუ ზოგადი უნარების ტესტის საჭიროებაზე. ბევრი რამ ხდება, ბატონები, ჩვენთან ისეთი, რაც ევროპაში სიზმრადაც არ მოლანდებიათ.

ფაკულტეტების ინტეგრაცია, ანუ უმჯობესია ცოტა და მსხვილი?

ახლა მივყვეთ იმ საკვანძო პუნქტებს, რასაც თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რეფორმა გულისხმობს. დავიწყოთ ყველაზე მნიშვნელოვანი სიახლით - აქამდე არსებული ოცდაორი ფაკულტეტის ნაცვლად ამიერიდან უნივერსიტეტში მხოლოდ ექვსი ფაკულტეტია: იურიდიული, სამედიცინო, ჰუმანიტარული, ეკონომიკა და ბიზნესი, ზუსტი და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებები, სოციალური და პოლიტიკური მეცნიერებები.

ბუნებრივია, აქ ლოგიკურად ისმის კითხვა: რატომ ექვსი და რატომ ეს ექვსი? წესით, ამგვარი სტრუქტურული ცვლილებები რაღაც კონკრეტული პრობლემების მოგვარების მიზნით უნდა ხორციელდებოდეს. იმის განსაზღვრა, თუ რამდენი ფაკულტეტია საჭირო უნივერსიტეტში, მთელი საუნივერსიტეტო სისტემის (სწავლების პრინციპები, აკადემიური და ადმინისტრაციული ინფრასტრუქტურა, საკადრო რესურსები და ა.შ.) ანალიზს უნდა ეყრდნობოდეს. სხვანაირად შეუძლებელია გაიგო, „ცოტაა“ თუ „ბევრი“ ოცდაორი ფაკულტეტი.

თუმცა, ჩვენებური რეფორმატორები ამდაგვარ „წვრილმანებს“ არად დაგიდევენ. მათ თავიანთი ხედვა აქვთ (რა „ხედვაცაა“ ეს, ქვემოთ მოგახსენებთ. დ. ზ.), სადაც ფაკულტეტების გამსხვილება ერთ-ერთი ცენტრალური პუნქტი გახლავთ.

უნივერსიტეტის რექტორისა და მისი მოადგილის განცხადებები, თითქოს ამჟამინდელი გარდაქმნების საჭიროება მათ მიერ ბოლო დროს ჩატარებული მუშაობის შედეგად გამოიკვეთა, რბილად რომ ვთქვათ, არ შეესაბამება სინამდვილეს. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში რომ ექვსი ფაკულტეტი უნდა დარჩენილიყო, ამის შესახებ განათლების მინისტრი და სამინისტროს სხვა ხელმძღვანელი პირები ჯერ კიდევ შარშან აცხადებდნენ, ეს განცხადებები კეთდებოდა სრულიად დაუფარავად და ამის ერთადერთი არგუმენტი ის იყო, რომ „ევროპაში ასეა“. სამინისტროს ხელმძღვანელობა სრულიად სერიოზულად ამტკიცებდა (და დღემდე ამტკიცებს), რომ ევროპაში უნივერსიტეტების აბსოლუტურ უმრავლესობას ოთხი-ხუთი (ჰა, ჰა, ექვსი) ზოგადი პროფილის ფაკულტეტი აქვს. არადა, ეს ისეთივე სიმართლეა, როგორც საგაკვეთილო საათების რაოდენობაზე რაღაც ევროსტანდარტების არსებობა. თუმცა, სკოლები სულ სხვა თემაა, მართალია, არანაკლებ საინტერესო, მაგრამ მაინც სხვაა...

რაც შეეხება უნივერსიტეტებში ფაკულტეტების რაოდენობას, სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ, რომ აქაც არავითარი სტანდარტი არ არსებობს: არც ფორმალური, არც არაფორმალური. ბოლონიის პროცესი ამ თემას საერთოდ არ ეხება. ევროპაში მართლაც მოიძებნება ისეთი უნივერსიტეტი, სადაც ექვსი ფაკულტეტია, მაგრამ ასევე მოიძებნება ისეთი, სადაც ათია, ან თორმეტი, ან თხუთმეტი, ან კიდევ უფრო მეტი.

შორს რომ არ წავიდეთ, იგივე ბოლონიის უნივერსიტეტი, რომელიც მე-11 საუკუნეში დაარსდა და მსოფლიოს უძველესი უნივერსიტეტია, ოცდასამ (23!) ფაკულტეტს ითვლის, მე-15 საუკუნეში დაარსებული ვენის უნივერსიტეტი ჩვიდმეტს (17), მიუნჰენის ლუდვიგ-მაქსიმილიანის სახელობის უნივერსიტეტი თვრამეტს (18). მსგავსი მაგალითების მოყვანა კიდევ შეიძლება, მაგრამ ეს არ არის მთავარი. მთავარი ისაა, რომ ფაკულტეტების რაოდენობას თითოეული უნივერსიტეტი თავად განსაზღვრავს და არა რაღაც გამოგონილი „სტანდარტით“.

ფაკულტეტების როგორც რაოდენობა, ისე მათი შინაარსი მთლიანად კონკრეტული უნივერსიტეტის ისტორიულ ტრადიციას ეფუძნება. ახლად დაარსებულ უნივერსიტეტებში, როგორც წესი, უფრო ცოტა და უფრო ზოგადი პროფილის ფაკულტეტებია, ვიდრე

გარკვეული ტრადიციის მქონე სასწავლებლებში. აქ იმასაც აქვს მნიშვნელობა, თუ რომელი სასწავლო დისციპლინის ან მეცნიერების დარგის სკოლაა უფრო ძლიერი ამა თუ იმ უნივერსიტეტში. ვთქვათ, ბოლონიის უნივერსიტეტში ზუსტი მეცნიერებები ერთ ფაკულტეტშია თავმოყრილი, სამაგიეროდ იმავე ბოლონიაში ეკონომიკის სამი და ინჟინერიის ორი ფაკულტეტი ფუნქციონირებს. აი, ვენის უნივერსიტეტში კი ფიზიკის ფაკულტეტიც არის და მათემატიკისაც...

თუმცა, მოვეშვათ კონკრეტულ მაგალითებს და ევროპული ანალოგიების მოხმობას. სულ რომ არ იცოდე რა ხდება ევროპაში, ფაკულტეტების გამსხვილება, ისევე, როგორც, სხვადასხვა სასწავლებლის გაერთიანება, ელემენტარული ლოგიკიდან გამომდინარე, შეუძლებელია იყოს თავისთავად კარგი ან ცუდი. არადა, განათლების მინისტრი თავის საჯარო გამოსვლებში სწორედ ასე წარმოადგენდა საქმის ვითარებას. ამ ლოგიკით, რაც უფრო ნაკლები ფაკულტეტი იქნება; მით უკეთესი, ანუ, ექვს ხუთი ჯობია, ხუთს ოთხი, ოთხს სამი, სამს ორი და მთელი უნივერსიტეტი თუ ერთი ვეებერთელა ფაკულტეტი იქნება, მთლად უკეთესი! თვალი დაუდგეს ბოლონიას!..

რა თქმა უნდა, ასეთი „ლოგიკა" გვარიანად მოიკოჭლებს, მაგრამ სამინისტროს „პრინციპული" პოზიცია ამ საკითხში სულაც არ გახლავთ დასანანი გაუგებრობა და შემთხვევითი გადაცდომა. ესეც რეფორმის კონცეპტუალური „ხედვიდან" მომდინარეობს, რის შესახებაც ქვემოთ მოგახსენებთ.

შესაძლოა, თბილისის უნივერსიტეტში მართლაც საჭირო იყო ფაკულტეტების შემცირება, მაგრამ საქმე ის არის, რომ ამგვარი ცვლილების არანაირი რაციონალური დასაბუთება არავის მოუსმენია. ევროპაზე აპელირება, საუკეთესო შემთხვევაში, ისეთ არცოდნას ნიშნავს, რომელსაც არცოდვად ვერ ჩავთვლით. უფრო მეტიც, თუკი ასეთი რადიკალური ცვლილება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ძირითადად არარსებული ევროსტანდარტების მიხედვით ხორციელდება და არ ხდება კონკრეტული ტრადიციის, ადამიანური რესურსის, ინფრასტრუქტურისა და სხვა ამდაგვარი დეტალების გათვალისწინება, ეს სხვა არაფერია, თუ არა პირდაპირი დივერსია.

ᲐᲮᲐᲚᲘ ᲕᲔᲠᲡᲘᲐ, ᲐᲜᲣ ᲢᲔᲡᲢᲘ ᲘᲓᲘᲝᲢᲔᲑᲘᲡᲗᲕᲘᲡ

თუკი ადრე ფაკულტეტების გამსხვილების საჭიროება დემაგოგიურად საბუთდებოდა ბოლონიის პროცესისა და ევროინტეგრაციის მოთხოვნებით, ბოლო დროს გაიჟღერა კიდევ ორმა ორიგინალურმა არგუმენტმა. უნივერსიტეტის რექტორის მოადგილემ, ქ-ნმა მარინა ჩიტაშვილმა ტელეკომპანია „მზეზე" სატელევიზიო გამოსვლისას განაცხადა, რომ „ფაკულტეტების ინტეგრაცია ხელს შეუწყობს სწავლების ხარისხის ზრდას", ცოტა ხნის შემდეგ კი ისიც თქვა, რომ ფაკულტეტების გაერთიანება, თურმე, დაფინანსების შემცირების მიზეზით მოხდა.

ესე იგი, რა გამოდის? ფაკულტეტების ექვსამდე დაყვანა იძულებითი ნაბიჯია და საკმარისი დაფინანსება რომ ყოფილიყო, ამას არ გააკეთებდნენ? აკი სწავლების ხარისხი გაიზრდებაო? მეორე მხრივ, სამინისტროს ხელმძღვანელობა მუდმივად აცხადებს, რომ ხარისხიანი განათლება ძვირი ღირს და დაფინანსების ზრდა ავტომატურად უზრუნველყოფს სწავლების ხარისხის ამაღლებას.

თავი დავანებოთ იმ ელემენტარულ ჭეშმარიტებაზე ლაპარაკს, რომ დაფინანსების გაზრდა, მართალია, მნიშვნელოვანი, მაგრამ სრულიად არასაკმარისი პირობაა ხარისხის ასამაღლებლად. არც იმაზე ვიტყვი არაფერს, რომ უნივერსიტეტისთვის დაფინანსების შემცირებაც წმინდა წყლის მითია. და საერთოდ, მე, ცოტა არ იყოს, დამაბნია რეფორმატორთა არგუმენტების ლოგიკამ და ამაში გარკვევა მკითხველისთვის მიმინდვია. კერძოდ, გთავაზობთ პატარა ტესტს ზოგადი უნარების სფეროდან, რომელსაც გერმანიაში სრულიად ოფიციალურად იდიოტების ტესტს ეძახიან:

როგორც გვიმტკიცებენ, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში:

ა) დაფინანსების ზრდა განაპირობებს სწავლების ხარისხის ზრდას;

ბ) დაფინანსების შემცირება განაპირობებს ფაკულტეტების გამსხვილებას;

გ) ფაკულტეტების გამსხვილება განაპირობებს სწავლების ხარისხის ზრდას.

დავუშვათ, ზემოთ მოყვანილი სამივე მოსაზრება ჭეშმარიტია. ამ შემთხვევაში, რომელი დასკვნა არ არის სწორი?

ა) სწავლების ხარისხი დაფინანსების ზრდისა და ფაკულტეტების გამსხვილების პირდაპირპროპორციულიცაა და უკუპროპორციულიც;

ბ) ხარისხი ნებისმიერ შემთხვევაში გარანტირებულია;

გ) ვინც თვლის, რომ სამივე ზემოთ მოყვანილი მოსაზრება ჭეშმარიტია, მთლად ჯანზე ვერ უნდა იყოს.

სწორი პასუხია ალბათ, მაგრამ ხუმრობა იქით იყოს და ამგვარი რეფორმის შემომქმედნი არათუ არ ხუმრობენ, ძალიან სერიოზულადაც გვმოძღვრავენ. თუმცა დამოძღვრას ვინლა ჩივის, როცა უკვე სიტყვიდან საქმეზე გადადიან.

ᲪᲕᲘᲕᲐ ᲗᲝᲕᲚᲘᲡ ᲤᲐᲜᲢᲔᲚᲘ...

არის ერთი სიმღერა. ქართული ესტრადის ჰიტი, რომელსაც რეფრენად გასდევს ასეთი ფრაზა:

ცვივა თოვლის ფანტელი,

ცა ფირუზისფერია...

დიდი მეცნიერული ცოდნა არ სჭირდება იმის მიხვედრას, რომ ის ცა, საიდანაც ფანტელი ცვივა, ფირუზისფერი ვერანაირად ვერ იქნება. ლურჯი, ულრუბლო ციდან თოვლის ფანტელი რომ ვერ ჩამოცვივდება, ბავშვმაც

კი იცის, მაგრამ აქ მოქმედებს ერთი დაუწერელი კანონი: ცალ-ცალკე აღებული „თოვლის ფანტელის ცვენა“ და „ფირუზისფერი ცაც“ ქართველი მსმენელის ცნობიერებაში მყარად გამჯდარი პოეტური შტამპია. იმდენად მყარად გამჯდარი, რომ მათი ერთობლიობა, მიუხედავად აზრის აბსურდულობისა, სულაც არ ეხამუშება. ნაცნობ შტამპებს გონება მექანიკურად „იღებს“ და ლოგიკური შეუსაბამობა ყურადღების მიღმა რჩება.

განათლების რეფორმის „პროგრესულობისა“ და „წარმატებულობის“ მითიც მთლიანად ამგვარ პრინციპზეა აგებული. ესაა ერთმანეთთან შეუსაბამო, ხშირად წინააღმდეგობრივი, მაგრამ აუცილებლად „დემოკრატიული“ და „ევროლიბერალური“ შეფერილობის შტამპების უსისტემო გროვა: „ბოლონიის პროცესი“, „ფაკულტეტების ინტეგრაცია“, „მეცნიერებისა და სასწავლო პროცესის შერწყმა“, „პროგრამული დაფინანსება“, „ევროსტანდარტები“ და ა. შ. ყოველივე ეს ერთობ ევროპულად“ და „პროგრესულად“ ჟღერს, მაგრამ სამწუხაროდ, ამ მზა შტამპების უკან ხშირად მხოლოდ ელემენტარული არაკომპეტენტურობა დგას, სხვა არაფერი...

ავიღოთ თუნდაც ერთი, საკმაოდ მნიშვნელოვანი ელემენტი განათლების რეფორმის მიმდინარეობისა. ესაა ე. წ. „ლიბერალური სწავლების“ დამკვიდრების მცდელობა უმაღლესი განათლების სისტემაში. მართალია, ამგვარი მცდელობა პირდაპირ არასოდეს გაცხადებულა, მაგრამ, თუკი რაიმე თანმიმდევრულობაზე შეიძლება ლაპარაკი განათლების სამინისტროს საუნივერსიტეტო პოლიტიკაში, ეს სწორედ აღნიშნული პრინციპის გატარებაა.

რა არის ლიბერალური სწავლება? მოსასმენად ესეც „პროგრესულად“ ჟღერს, მაგრამ იგი სრულიად კონკრეტული რამ არის. ლიბერალური სწავლება გულისხმობს უკიდურესად ზოგად, არასპეციალიზებულ სასწავლო პროგრამებს, სადაც მთავარი აქცენტი კეთდება სტუდენტის კრეატიულობაზე, კრიტიკული უნარ-ჩვევების განვითარებაზე და ა. შ.

გეცნოთ, არა? ახლა ხომ ადვილი გასაგებია, რატომ იყო ასეთი „პრინციპული“ სამინისტროსთვის ფაკულტეტების მინიმალიზაცია, რომ ხდება აქცენტების დასმა იმაზე, რომ პირველ ეტაპზე უნივერსიტეტებში აუცილებლად ზოგადი ტიპის საგნები უნდა ისწავლებოდეს და ამ მხრივ სტუდენტებისთვის არანაირი შეზღუდვა არ უნდა არსებობდეს. ამგვარი მიდგომა კვლავ ბოლონიის პროცესზე აპელირებითა და სტუდენტთა მობილობის ხელშეწყობის მიზნითაა დასაბუთებული.

რას ერჩი, რაღაც სისტემური ხედვა მაინც ჰქონია სამინისტროსო, იტყვის გულუბრყვილო მკითხველი. ისემც კარგი დაგემართოთ! სიამოვნებით დაგეთანხმებოდით, რომ არა ერთი „უმნიშვნელო“ დეტალი: ლიბერალური სწავლება თვითონაა პროგრამა! ეს პროგრამა გამოიყენება ამერიკის ზოგიერთ უნივერსიტეტში, რამდენიმე მათგანში ლიბერალური სწავლების ფაკულტეტიც (!) კი არსებობს, ასევე არსებობს სპეციალური კოლეჯიც ლიბერალური სწავლებისთვის, მაგრამ მსოფლიოში არ არსებობს ისეთი უნივერსიტეტი, სადაც ლიბერალური სწავლება მთლიანად მოიცავდეს ბაკალავრიატის საფეხურს! ასეთი უნივერსიტეტი არც შეიძლება არსებობდეს, რადგან ეს ავტომატურად გამორიცხავს მეცნიერულ კვლევას. ამიტომაც არ იცნობს ლიბერალური სწავლება ისეთ სტრუქტურას, როგორიცაა კათედრა. მეცნიერება ხომ ყოველთვის კონკრეტულ სპეციალობას გულისხმობს და კათედრის არსებობაც ამ კონტექსტში მოიაზრება.

ჩვენებურ რეფორმატორებს კი კათედრა ლამის კომუნისტური გადმონაშთი ჰგონიათ და უმაღლესი განათლების შესახებ მათ მიერ მომზადებულ კანონპროექტში ეს სიტყვა საერთოდ გამქრალი იყო. საპარლამენტო განხილვის დროს, საბოლოო ჯამში, ისინი იძულებული გახდნენ კომპრომისზე წასულიყვნენ, თუმცა, „ანტიკათედრული“ განწყობა მაინც არ განელებიათ და ახლა თბილისის უნივერსიტეტში ცდილობენ ჩანაფიქრის თანდათანობით აღსრულებას.

რაც შეეხება სტუდენტთა მობილობას, მათი არჩევანის თავისუფლებას სასწავლო საგნების შერჩევისას, სწორედ ამისთვისაა კრედიტების სისტემა და არჩევითი საგნები ბაკალავრიატის საფეხურზე. ეს ყველაფერი თავისუფლად შეიძლება განხორციელდეს რამდენიც გნებავთ ფაკულტეტის პირობებში.

ახლა კი მინდა ერთი პრინციპული შეკითხვა დავსვა: ნუთუ სამინისტროს ხელმძღვანელობას არ შეეძლო ხეირიანად გაერკვია, რას ნიშნავს ლიბერალური სწავლება, რა მოთხოვნებს აყენებს ბოლონიის პროცესი და რომელ უნივერსიტეტს რამდენი ფაკულტეტი აქვს ევროპაში? შეიძლება მათ ეს არ იცოდნენ, მაგრამ ინგლისური და კომპიუტერი ხომ იციან? „მაუსის“ ერთი-ორი დაწკაპუნება და საჭირო ინფორმაციასაც მაშინვე მიიღებდნენ. არც იმის გარკვევა იყო ძნელი, არის თუ არა ევროპის უნივერსიტეტებში ისეთი რამ, როგორიცაა კათედრა. საკმარისი იყო ინგლისურ-რუსული, ინგლისურ-ქართული, ან სხვა რამ ლექსიკონი გადაეშალათ და იქვე აღმოაჩენდნენ, რომ საუნივერსიტეტო კათედრა ინგლისურად გამოითქმის როგორც ეპარტმენტ ან ჩჰეარ. თუმცა, შეიძლება რეფორმატორები იმანაც დააბნია, რომ სიტყვა ეპარტმენტ ფაკულტეტსაც აღნიშნავს. რას იზამ, ასეთია ინგლისური ენის ბუნება...

მაგრამ ინფორმაციის კეთილსინდისიერად მოძიება და საკითხის გააზრება არ არის მათი სტილი! რა მნიშვნელობა აქვს, სინამდვილეში რა არის და სად როგორაა? მთავარია, სხვებს ჩააგონო, რომ ქვეყანაში წარმატებული და დემოკრატიული რეფორმა ხორციელდება. ამისთვის კი არანაირი განსაკუთრებული კომპეტენცია არ არის საჭირო. მთავარია, შარაძისა და ბალათურიას მსგავსი პირები წარმოაჩინო შენს მოწინააღმდეგედ და თან ხშირ-ხშირად იმეორო „ლიბერ-

ალური“ ქლერადობის შტამპები. ამ შემთხვევაში სიმართლეც ისაა, რასაც ორჯერ გაიმეორებ.

და რა შუაშია აქ ბოლონია?

არც არაფერში, რადგან ბოლონიის პროცესი:

ა) არავის ავალდებულებს ფაკულტეტების გამსხვილებას თუ დაწვრილებას;

ბ) არ მიიჩნევს კათედრას წარსულის მავნე გადმონაშთად;

გ) არ ახალისებს ე. წ. ლიბერალურ სწავლებას;

დ) არ მოითხოვს ვაუჩერიზაციას და არ განსაზღვრავს დაფინანსების წესს;

ე) არანაირ მოთხოვნებს არ აყენებს უმაღლეს სასწავლებელში მიღების წესზე;

ვ) არანაირი კუთხით არ განსაზღვრავს უმაღლესი სასწავლებლების ადმინისტრირების პრინციპებს.

მოკლედ, ძალიან ბევრ რამეს, რასაც სამინისტრო ქართული საგანმანათლებლო სისტემის ევროპეიზაციად ასაღებს, ბოლონიის პროცესი სულაც არ მოითხოვს. არც სოროსი არ მოითხოვს, არც ამერიკა, და საერთოდ, ასეთი ზედაპირულობა, გაუაზრებლობა და არაკომპეტენტურობა ტიპური ქართული ფენომენია. მთავარია, შტამპები არ გამოგელიოს და კიდევ ჩამოცვივდება თოვლის ფანტელი ფირუზისფერი ციდან...

რაც შეეხება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს, აქ სისტემური რეფორმები ნამდვილად საჭიროა და ევროპის საგანმანათლებლო სისტემაში ინტეგრაციაც საშური საქმეა. ადმინისტრირების სტრუქტურული ცვლილებების ჩარჩო საკმაოდ ნათლად გახლდათ განსაზღვრული ახალი კანონის მიერ. კარგი იქნებოდა უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობას ჯერ ახალი კანონმდებლობით დადგენილი სტრუქტურების ჩამოყალიბებაზე ეზრუნა და შიდა რეფორმების გატარებაც ახალი წესდებით დაეწყო. ამჟამინდელი უსისტემო და ფართხა-ფურთხით გატარებული „რეფორმა“ კი სხვას არაფერს შეიძლება შეედაროს, თუ არა ფინანსური პოლიციის მიერ ამას წინათ სასაუზმე „ნიკალაში“ ჩატარებულ ოპერაციას. შეიძლება უნივერსიტეტში მართლაც ბევრი რამაა შესაცვლელი, ბევრი კადრია გამოსაცვლელი და ბევრი პროგრამა გადასახედი, მაგრამ ასეთი უპასუხისმგებლო და არაკომპეტენტური მიდგომა მთლიანად უნივერსიტეტს, როგორც უმაღლესი განათლების სასწავლებელს, აყენებს ზიანს და რეფორმის იდეის დისკრედიტაციას ახდენს. და თუ ვინმეს ჰგონია, რომ ეს ყველაფერი უნივერსიტეტში მოკალათებული რეტროგრადების მოსაშორებლად კეთდება, ძალიანაც ცდება. ქლერადი შტამპებით უაზრო ოპერირება რეფორმა არ არის, ეს მხოლოდ წყლის ამღვრევაა. მღვრიე წყალში კი თევზს რა ხალხი იჭერს, კარგად მოგეხსენებათ.

არა, ბოლონია ნამდვილად არაფერ შუაშია. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი ბოლონიის პროცესში არ მოკვდება, მას მხოლოდ ადგილობრივი კადრები თუ მოაშთობენ ბოლონიის სახელით. და ცვივა თოვლის ფანტელი...

P. S. ამის შემდეგ თითქოს ბუნებრივი იქნებოდა, უშუალოდ განათლების მინისტრისა და სამინისტროს სხვა ხელმძღვანელის პასუხისმგებლობის საკითხი დამეყენებინა, მაგრამ ამას შეგნებულად არ ვაკეთებ. წინ ერთიანი ეროვნული გამოცდებია და ქვეყნისთვის ძალზე მნიშვნელოვანია ამ გამოცდების წარმატებით ჩატარება, რათა არ მოხდეს თავისთავად სწორი და კარგი იდეის დისკრედიტაცია. განათლების მინისტრმა უშუალოდ იკისრა პასუხისმგებლობა გამოცდების ჩატარებაზე და თუ იგი წარმატებით გაართმევს თავს ამ ამოცანას, გულწრფელად გამიხარდება, რომ რაღაც კარგი საქმე მაინც გააკეთა. ისე, სამინისტროს ამჟამინდელ ხელმძღვანელობას ეროვნული გამოცდების იდეაც არ ეკუთვნის, მაგრამ ამაზე სხვა დროს, ისევე როგორც ზოგადი განათლების შესახებ. მით უმეტეს, რომ რაც ამ სფეროში ხდება, იმასთან შედარებით უმაღლესი განათლების რეფორმა მართლა წარმატებული ექსპერიმენტია.

დავით ზურაბიშვილი - მწერალი,
საქართველოს პარლამენტის განათლებისა და მეცნიერების
კომიტეტის თავმჯდომარის მოადგილე
„24 საათი“, 22 ივნისი

ახალი წიგნები

ეთერ გელაშვილი
Etheri Gelashvili

ინგლისური ენა

English

კოტე ჯანდიერი

შევასწროთ ბოლონიაში

ის, რაც რეფორმებში ჩვენთვის მისაღებია, ბოლონიის პროცესის ფუძემდებლური დოკუმენტებით არის ნაკარნახები, ხოლო ის, რასაც უაზროდ და მიუღებლად ვთვლით – განათლების სამინისტროს მიერაა თავსმოხვეული

„ჩვენ განუხრელად უნდა ვებრძოლოთ მათ, ვინც გვაკრიტიკებს, უნდა მოვახდინოთ მათი ყოველი გამონათქვამისა თუ ქმედების კომპრომეტირება. იმ შემთხვევაში, თუკი მოწინააღმდეგენი არ აპირებენ დანებებას, ჩვენ მათ ფაშისტები, ნაცისტები და ანტისემიტები უნდა ვეძახოთ... ასეთი ბრალდებების მრავალჯერადი გამეორება ადრე თუ გვიან აუცილებლად დაილექება ხალხის მასების ცნობიერებაში.

თუკი საჭიროება მოითხოვს, რომ მოწინააღმდეგის საქმიანობა საზოგადოების მიღმა დარჩეს, თქვენს ოპონენტს გონებაჩლუნგი უწოდეთ".

პატრიკ ბიუკენინი „დასავლეთის აღსასრული".

განათლების საპარლამენტო ქვეკომიტეტის თავმჯდომარემ დავით ზურაბიშვილმა თავის უაღრესად კვალიფიციურ წერილში, „სიკვდილი ბოლონიაში", ასე აღწერა განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმის ირგვლივ შექმნილი ვითარება: „განათლების სისტემის რეფორმა იმდენჯერ გამოცხადდა პროგრესულად და წარმატებულად, რომ ამან ლამის დოგმატის სახე მიიღო... მოგწონს რეფორმა? – მაშასადამე ჭეშმარიტი დემოკრატი ხარ! არ მოგწონს? – შენი ადგილი ნათელაშვილისა და შარაძის გვერდითაა". მაგრამ იმისთვის, რომ მოგწონდეს, ან არ მოგწონდეს რეფორმა, ხომ უნდა გაიგო, რა არის მისი მიზანი, შინაარსი, სტრატეგიული გეგმა და რა მოსალოდნელი შედეგები შეიძლება მოჰყვეს მის განხორციელებას?! სწორედ ამის დასადგენად (ზემოხსენებული წერილის გამოქვეყნებიდან რამდენიმე დღეში) გაიმართა რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის, რუსუდან ლორთქიფანიძის შეხვედრა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახ. უნივერსიტეტის თანამშრომლებთან. სამწუხაროდ, ერთადერთი, რაც იმ ხაურიან შეხვედრაზე გაირკვა, ის არის, რომ არც რექტორატს და არც განათლების სამინისტროს საუნივერსიტეტო რეფორმის კონცეფცია და სტრატეგიული გეგმა არ გააჩნიათ. რექტორის მოვალეობის შემსრულებელმა კი ასეთი დასკვნა გამოიტანა: „მათ არ უნდათ რეფორმა! სიტყვით თითქოს ყველა რეფორმას ემხრობა, მაგრამ... და აქ იწყება რეფორმის

ბოლონიის პროცესი და ჩვენ

საწინააღმდეგო მოთხოვნების წამოწყება". საინტერესოა, ქალბატონი რუსუდანის ამ გამონათქვამში პარლამენტის კულტურის, განათლებისა და სპორტის კომიტეტიც იგულისხმება, თუ მარტო საუნივერსიტეტო დარბაზი, რომელიც ამ შეხვედრის ინიციატორი იყო?

საღი აზრი გვკარნახობს, რომ უმაღლესი განათლების რეფორმა ორ მიზანს შეიძლება ემსახურებოდეს: ა) სწავლების ხარისხის ამაღლება და ბ) ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცესთან ინტეგრაცია. ზოგადად იმის თქმა, რომ სწავლების ხარისხი უნივერსიტეტში მაღალი ან დაბალია, არ შეიძლება. დარწმუნებული ვარ, იგი სხვადასხვაა უკვე ყოფილ 22 ფაკულტეტზე. ფაკულტეტების გააზრებული რეორგანიზაცია კი შეიძლება დაწყებულიყო მხოლოდ მას შემდეგ, რაც უნივერსიტეტის შიგნით შეიქმნებოდა ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახური, რომელიც გარკვეული კრიტერიუმების გამოყენებით შეაფასებდა ფაკულტეტებზე სასწავლო და სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის ხარისხს, პერსონალის კვალიფიკაციას, გამოავლენდა ხარვეზებს, დაადგენდა ამ ხარვეზების გამომწვევ მიზეზებს და ა. შ. არაფერი ეს ჯერ გაკეთებული არ არის, თუმცა უნივერსიტეტში სასწრაფო წესით, ბრძანების საფუძველზე უკვე მოხდა ფაკულტეტების მექანიკური გაერთიანება-გამსხვილება და მივიღეთ ეს საკრამენტული 6 ფაკულტეტი.

რაც შეეხება ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცესთან ინტეგრაციას, ეს საკითხი დღეს გაიგივებულია ჩვენი უმაღლესი სასწავლებლების ე. წ. „ბოლონიის პროცესში" ჩართვასთან. თავი დავანებოთ იმას, რომ ბოლონიის პროცესი უმაღლესი სასწავლებლებისათვის ევროინტეგრაციის ერთადერთი და უალტერნატივო გზა არ არის. ეს სერიოზული აკადემიური განსჯის საგანია. უბედურება ის არის, რომ განათლების სამინისტროს ჩინოვნიკების მიერ შემუშავებული და ამჟამინდელი რექტორატის მიერ ბრმად და დაუფიქრებლად ცხოვრებაში გატარებული მოთხოვნები განსხვავდება, ხშირ შემთხვევაში კი პირდაპირ უპირისპირდება ბოლონიის დეკლარაციის პრინციპებსა და რეკომენდაციებს. აღმოჩნდა, რომ ის, რაც რეფორმის განხორციელების პროცესში ჩვენთვის მისაღებია, სწორედ ბოლონიის პროცესის ფუძემდებლური დოკუმენტებით არის ნაკარნახები, ხოლო ის, რასაც უაზროდ და მიუღებლად ვთვლით

– განათლების სამინიტროს მიერაა ნაჩქარევად და ყოვლად გაუაზრებლად თავსმოხვეული.

მაინც რას ითხოვს ჩვენგან ბოლონიის პროცესი? პირველ რიგში, ეს არის სამსაფეხურიანი სწავლება – ოთხწლიანი ბაკალავრიატი, ორწლიანი მაგისტრატურა და ორწლიანი დოქტორანტურა. ეს სისტემა დიდი ხნის დანერგილი და აპრობირებულია მსოფლიოს წამყვან უნივერსიტეტებში. სამსაფეხურიანი სწავლება, ცხადია, პანაცეა არ არის და ის პირდაპირ არ განსაზღვრავს სწავლების ხარისხს. მაგალითად, ითვლება, რომ მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტის კურსდამთავრებული თავისი ცოდნითა და მომზადებით არ ჩამორჩება (ხშირ შემთხვევაში აჭარბებს კიდეც) ევროპული უნივერსიტეტების მაგისტრებს. მაგრამ სამსაფეხურიან სწავლებას ის უპირატესობა აქვს, რომ აადვილებს ხარისხის კონტროლს და ხელს უწყობს როგორც სტუდენტთა, ისე პროფესორ-მასწავლებელთა მობილობას ერთიანი საგანმანათლებლო სივრცის ფარგლებში. ამიტომ ვერაფერს მიუღებელს ვერ ვხედავთ ამ მოთხოვნაში და სამსაფეხურიანი სწავლების დანერგვაში ჩვენი მოკრძალებული წვლილიც გვაქვს შეტანილი.

შემდეგი, რაც ბოლონიის პროცესთან მისაერთებლადაა საჭირო, ეს არის საბაკალავრო და სამაგისტრო პროგრამების თანხვედრა და ჰარმონიზაცია ევროპულ უნივერსიტეტებში არსებულ ანალოგიურ პროგრამებთან. თუმცა ბოლონია არ ითხოვს ასპროცენტიან თანხვედრას და უმაღლეს სასწავლებლებს საშუალებას აძლევს თავიანთი პროგრამების საკმაოდ სოლიდური ნაწილი საკუთარი შეხედულებისა და ადგილობრივი საჭიროების შესაბამისად ააგონ. ასევე მისაღები და გასაგებია მოთხოვნა დიპლომის დანართის შესახებ, სადაც მითითებული იქნება თუ სწავლის პროცესში სტუდენტმა რა საგანს რამდენი კრედიტ-საათი დაუთმო. ეს ძალიან მნიშვნელოვანია დიპლომების ნოსტრიფიკაციისათვის.

ბოლონიის პროცესი ერთმნიშვნელოვნად განმარტავს უნივერსიტეტს, როგორც ავტონომიის მქონე უმაღლეს სასწავლებელს, სადაც სამეცნიერო კვლევა და სწავლება ერთდროულად მიმდინარეობს და ურთიერთგადამკვეთ პროცესებს წარმოადგენს. ამავე დროს, ბოლონიის პროცესის განმსაზღვრელ დოკუმენტებში ხაზგასმითაა მოთხოვნილი უნივერსიტეტების ბიუჯეტში ინვესტირების (მათ შორის სახელმწიფო ინვესტირების) ყოველწლიური ზრდა.

ბოლონიის პროცესთან დაკავშირებულ დოკუმენტებში, უნივერსიტეტების ავტონომიურობასთან ერთად, უმნიშვნელოვანეს პრინციპადაა აღიარებული ცივილიზაციათა უნიკალობის დაცვა და შენარჩუნება, ისევე როგორც ადგილობრივი განათლების სისტემების პატივისცემა.

როგორც ვხედავთ, ამ მოთხოვნებში არაფერია გაუგებარი და მიუღებელი, პირიქით, ჩვენს ადგილობრივ „რეფორმატორებს" მთავარი ძალისხმევა რომ მათი რეალიზაციისაკენ წარემართათ, მაშინ უნივერსიტეტის შიგნითაც და გარეთაც უამრავი მომხრე გამოუჩნდებოდათ. საქმე კი სულ სხვაგვარადაა.

განათლების სამინისტროს ზეპირი განკარგულების საფუძველზე რექტორატი, როგორც უკვე ვთქვით, აუქმებს 22 ფაკულტეტს და სანაცვლოდ ქმნის ექვსს. ამასთან ერთად, რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი აღიარებს, რომ ამ გაერთიანების არავითარი კონცეფცია, ეკონომიკური გათვლა და მოსალოდნელი შედეგების ანალიზი არ არსებობს. არც ის ვიცით ზუსტად რომელ ფაკულტეტზე იყო სწავლების ხარისხი მაღალი და რომელზე არადამაკმაყოფილებელი. ასეთ ვითარებაში გაუგებარია, რა საჭირო იყო ასეთი კისრისტეხით ამ ფაკულტეტების სრულიად მექანიკური შეერთება? ამას ხომ არც ბოლონიის პროცესი და არც უმაღლესი განათლების კანონი არ გვავალდებულებს? თვითონ ბოლონიის უნივერსიტეტში ხომ 23 ფაკულტეტია. რატომ უნდა შეეწიროს ვიღაც დაბოლმილი ჩინოვნიკის უგუნურ ახირებას საერთაშორისო ავტორიტეტისა და სახელის მქონე ფაკულტეტები, ვთქვათ ისეთი, როგორიცაა აღმოსავლეთმცოდნეობის ფაკულტეტი? როდესაც ადამიანი ბედავს და ამ კითხვას სვამს, რაიმე არგუმენტირებული პასუხის ნაცვლად განათლების მინისტრისაგან კორუმპირებულის, ძველი ბოლშევიკის, ან რეაქციონერის იარლიყს იღებს. ეს მეთოდი რომ დიდი ხნის აღმოჩენილია, წინამდებარე წერილის ეპიგრაფშიც კარგად ჩანს. ამ მეთოდით ნამდვილად შეიძლება გაუსწორდე ოპონენტს, მაგრამ ამით უნივერსიტეტში სწავლების ხარისხი ამაღლდება? ეჭვი მეპარება, ეს ვინმეს აღელვებდეს განათლების სამინისტროში.

დღეს უნივერსიტეტში აღარ არსებობს სამეცნიერო კვლევის საბაზო დაფინანსება. განათლების სამინისტრო გრანტების საშუალებით აფინანსებს ცალკეულ პროექტებს. რომლებს? ამასაც სამინისტროს ერთ-ერთი დეპარტამენტი წყვეტს. ყველაფერი დამოკიდებულია ცალკეული მეცნიერის შესაძლებლობაზე და კიდევ იმაზე, თუ რა თვალით უყურებენ მას სამინისტროს მესვეურები. სხვათა შორის, რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი არ ეთანხმება საბაზო დაფინანსების შეწყვეტას და მიიჩნევს, რომ პერიოდული გრანტები ვერ გადაარჩენს საუნივერსიტეტო მეცნიერებას. ეს, თუ არ ვცდები, ერთადერთი შემთხვევაა, როდესაც ქალბატონი რუსუდანი არ ეთანხმება სამინისტროს ჩინოვნიკებს და მოდით, ამას ნუ დავუკარგავთ. ერთი კი უნდა ვიცოდეთ – სისტემატური სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობის გარეშე ჩვენს უნივერსიტეტს არავინ ჩართავს ბოლონიის პროცესში. რატომ? იმიტომ,

რომ ის უბრალოდ სხვა ტიპის სასწავლებელი (კოლეჯი, სკოლა, პროფტექნიკუმი) გახდება და აღარ იქნება უნივერსიტეტი. თუ ჩვენ ეს მიზანი გვაქვს, მაშინ თავი დავანებოთ ბოლონიის დეკლარაციის ფრიალს და თვალში ნაცარს ნუ ვაყრით ხალხს.

მოდით, ასე დავსვათ საკითხი – ფუნდამენტური კვლევის ფაქტობრივი არ არსებობის პირობებში, რა კვალიფიკაციის სპეციალისტებს მოამზადებენ გაერთიანებული ფაკულტეტები, მაგალითად, ჰუმანიტარული ფაკულტეტი, სადაც ერთიანდება კლასიკური და ქართული ფილოლოგია, ისტორია, დასავლეთ ევროპის ენები და ლიტერატურა, აღმოსავლეთმცოდნეობა, ხელოვნება (ტელე-კინო რეჟისურა, ოპერატორის ხელოვნება, მხატვრობა და დიზაინი) და ა. შ.? ჩვენ გვპასუხობენ – ჰუმანიტარიის ბაკალავრებს. მართლაც, ძნელი იქნება ასეთი ფაკულტეტის (სადაც, საგანთა უმრავლესობა არჩევითი უნდა იყოს) კურსდამთავრებულს ფილოლოგი, ისტორიკოსი ან აღმოსავლეთმცოდნე უწოდო. მას მართლაც გარკვეული ცოდნა ექნება ჰუმანიტარიის ამა თუ იმ სფეროში (გააჩნია, რა საგნებს აირჩევს), თუმცა, ცხადია, ის ვერ იქნება სრულფასოვანი დარგობრივი სპეციალისტი ან ფუნდამენტურ მეცნიერებაში მომუშავე მკვლევარი. ამგვარ განათლებას ერთმა ჩემმა კოლეგამ ხუმრობით „განათლების მაკდონალდიზაცია“ უწოდა. მაკდონალდსი კი, როგორც ცნობილია, მთელ მსოფლიოში სწრაფი, ჯანმრთელობისათვის არც მაინცდამაინც სასარგებლო, თან საკმაოდ უგემური საჭმლის სინონიმად იქცა. ევროპაში არა, მაგრამ ამერიკის ზოგიერთ უნივერსიტეტში არსებობს ლიბერალური სწავლების ფაკულტეტები, სადაც არ მიმდინარეობს სამეცნიერო კვლევა, შესაბამისად არც კათედრები არსებობს და სტუდენტთათვის, როგორც წესი, ყველა საგანი არჩევითია. ფუნდამენტური საუნივერსიტეტო სწავლებისაგან განსხვავებით, ლიბერალურ სწავლებას თავისი კონკრეტული მიზნები და ამოცანები აქვს. კერძოდ, ლიბერალური სწავლების ფაკულტეტებს (ან სპეციალურ კოლეჯებს) ამთავრებენ ადამიანები, რომელთაც ამა თუ იმ პრაქტიკული მოსაზრებით ცოდნის რომელიმე დარგში გარკვევა და რაღაც მოცულობის ინფორმაციის მიღება ესაჭიროებათ. მათ არა აქვთ განზრახული კონკრეტული სპეციალობით მუშაობა ან ფუნდამენტურ კვლევაში მონაწილეობა. ამგვარი ლოკალური სეგმენტის შემოღება ექსპერიმენტის სახით, თბილისის უნივერსიტეტშიც შეიძლება, თუკი ვინმეს ეს სურს. მაგრამ, როგორც დავით ზურაბიშვილი თავის წერილში აღნიშნავს, მსოფლიოში არ არსებობს ისეთი უნივერსიტეტი, სადაც ლიბერალური სწავლება ბაკალავრიატის მთელ საფეხურს მოიცავს“. ლიბერალურ სწავლებას არც ბოლონიის პროცესი იცნობს, რადგან ამ პროცესში ჩართული უმაღლესი სასწავლებლები სწორედ ფუნდამენტური საუნივერსიტეტო განათლების კერებია და არა მაკდონალდსის რესტორნები.

განათლების სამინისტროს რეკომენდაციით ქვეყნის პრეზიდენტი აქვეყნებს ბრძანებულებას, რომლის საფუძველზეც უნივერსიტეტის წესდება შეჩერებულია, დიდი საბჭო, ისევე როგორც ფაკულტეტების საბჭოები, გაუქმებული. თუ ამას საბაზო დაფინანსების მოსპობასაც დავუმატებთ, მაშინ ისმის კითხვა: არის თუ არა ეს ცივილიზებული მსოფლიოს მიერ აღიარებული უნივერსიტეტების ავტონომიურობის პრინციპის უხეში დარღვევა, და, ფაქტობრივად, პირდაპირ საპრეზიდენტო მმართველობის დამყარება, რისი გამართლებაც არ შეიძლება ე. წ. „გარდამავალი პერიოდის“ გამოცხადებით?! თუ რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მსგავსად, პარლამენტშიც და სახელმწიფო კანცელარიაშიც სერიოზულად ფიქრობენ, რომ ერთმმართველობა უნივერსიტეტში დემოკრატიის განვითარებას ნიშნავს? როგორ ეთანხმება ეს ყველაფერი ბოლონიის პრინციპებს? გიპასუხებთ: არანაირად არ ეთანხმება და სრულ წინააღმდეგობაშია ლისაბონის კონვენციასთან, ბოლონიის დეკლარაციასთან და სხვა მომდევნო დოკუმენტებთან.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ბოლონიის პროცესი მოითხოვს უნივერსიტეტის ბიუჯეტის მუდმივ ზრდას სხვადასხვა, მათ შორის სახელმწიფო ინვესტიციების ხარჯზე. მაშინ რა უნდა დავარქვათ უნივერსიტეტის ბიუჯეტის მნიშვნელოვან შემცირებას სახელმწიფო ბიუჯეტის მკვეთრი ზრდის ფონზე?

ახლა მე მინდა ვიკითხო, ვის სურს თბილისის უნივერსიტეტში რეფორმების გატარება და საერთოევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში ინტეგრაცია და ვინ უშლის ხელს ამ პროცესის ნორმალურად, აკადემიური ჩარჩოებიდან გამოუსვლელად ჩატარებას? დაე, განათლების სამინისტროსთვის ეს იყოს „ზოგადი უნარების ტესტი“, საზოგადოებამ კი პირუთვნელი შეფასება მისცეს ამ კითხვაზე გაცემულ პასუხს. ჩვენ ისღა დაგვრჩენია, ვისურვოთ, რომ დროულად შევუერთდეთ ბოლონიის პროცესს, რათა მინიმალური გარანტიები მაინც გვქონდეს არაკომპეტენტური და უპასუხისმგებლო ქართველი ჩინოვნიკებისაგან უმაღლესი განათლების სისტემის გადასარჩენად.

კოტე ჯანდიერი – ივანე ჯავახიშვილის
სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოცენტი
„რეზონანსი“, 7 ივლისი

თემურ ნანეიშვილი

ვივა ბოლონია, ვაეა საქართველო!

ბოლონიის კრიზისი საქართველოში

უკანასკნელ პერიოდში საქართველოს მასმედიაში განაზღდა უმაღლესი განათლების სისტემაში მიმდინარე რეფორმის ავკარგიანობაზე ინტენსიური მსჯელობა. ამის მიზეზი განათლების კანონის ზოგიერთი მუხლის ცხოვრებაში გატარებისას წარმოქმნილი სკანდალური სიტუაციები გახდა. რეფორმატორები საზოგადოებას და უმაღლეს ხელისუფლებას არწმუნებენ, რომ მოქმედებენ უმაღლესი კატეგორიის ევროპელი სპეციალისტების მონაწილეობით შემუშავებული „ბოლონიის პროცესის“ კომუნიკეებისა და დეკლარაციების შესაბამისად, რომლებიც ითვალისწინებს ევროპის უნივერსიტეტების მრავალსაუკუნოვან გამოცდილებასა და არსებულ რეალობებს, ხოლო მათ მიერვე არაპოპულარულად ხსენებულ ღონისძიებებს „ბოლონიის პროცესის“ მოთხოვნებით ხსნიან. ასეთ ვითარებაში საქართველოს პროევროპულად ორიენტირებული საზოგადოება, პარლამენტის წევრების დიდი ნაწილი და აღმასრულებელი ხელისუფალნი, ენდობიან მათ და რეფორმის წარმატებულ მიმდინარეობაში ეჭვი არ ეპარებათ, ხოლო რეფორმის ოპონენტების საქმიან შენიშვნებს მათი საბჭოური აზროვნებით განსაზღვრულ ახირებად თვლიან.

ბოლონიის პროცესი და ჩვენ

ტარდება თუ არა საქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემის რეფორმა აპრობირებული გზით - „ბოლონიის პროცესის“ რეკომენდაციების შესაბამისად? ბატონების, დავით ზურაბიშვილის („24 საათი“, 22 ივნისი, 2005) და კოტე ჯანდიერის („რეზონანსი“, 7 ივლისი, 2005) წერილებში ნათლად არის წარმოჩენილი, რომ რეფორმა ტარდება უნივერსიტეტის, როგორც საგანმანათლებლო-სამეცნიერო დაწესებულების ორგანიზების საყოველთაოდ აღიარებული პრინციპების, ჩვენი უნივერსიტეტის ტრადიციების, მისი ინდივიდუალობისა და, ზოგადად, არსებულ რეალობათა გათვალისწინების გარეშე. აღნიშნული წერილების ავტორები მიზნად არ ისახავდნენ „ბოლონიის პროცესის“ ცალკეული რეკომენდაციების დაწვრილებით განხილვას, ამიტომ საჭიროდ მივიჩნიეთ საზოგადოების იმ ნაწილს, რომელიც ჯერ კიდევ წარმატებულად მიიჩნევს საქართველოში მიმდინარე უმაღლესი განათლების რეფორმას, გავაცნოთ ამ პროცესის ზოგიერთი ფუძემდებლური რეკომენდაცია და შევაფასოთ, თუ რამდენად ითვალისწინებენ ჩვენი რეფორმატორები ევროპულ გამოცდილებას.

„ბოლონიის პროცესის“ ფუძემდებლური დებულებებიდან მხოლოდ რამდენიმეზე გავამახვილებთ მკითხველის ყურადღებას. მისი უმთავრესი დებულება ასეა ჩამოყალიბებული: „უნივერსიტეტი არის ავტონომიური დაწესებულება, რომელიც განსხვავებული ისტორიული მემკვიდრეობისა და გეოგრაფიული პირობების გამო სხვადასხვაგვარად ორგანიზებულ საზოგადოებებში ქმნის, ამოწმებს, აფასებს და ავრცელებს კულტურას კვლევისა და სწავლების გზით“ („ბოლონიის დიდი ქარტია“, 1988 წლის 18 სექტემბერი).

ეს დებულება მეორდება „ბოლონიის პროცესის“ ყველა კომუნიკესა თუ დეკლარაციაში და გულისხმობს არსებულ პოლიტიკურ-გეოგრაფიულ გარემოში უნივერსიტეტის ორგანიზებას სამეცნიერო ტრადიციებისა და რეალური ადამიანური რესურსების გათვალისწინებით, ანუ „ბოლონიის პროცესი“ სულაც არ მოითხოვს უნივერსიტეტის ორგანიზებას ერთი რომელიმე ევროპული შაბლონის მიხედვით. გამონაკლის წარმოადგენს საბოლოოდ 3-საფეხურიანი სწავლების პრინციპი, თუმცა „ბოლონიის პროცესი“ აქაც კი აძლევს უნივერსიტეტებს გარკვეულ თავისუფლებას. კერძოდ, სალა-

მანკის 2001 წლის 29-30 მარტის მიმართვაში აღნიშნულია: „გარკვეულ პირობებში უნივერსიტეტმა შეიძლება გადაწყვიტოს ისეთი ინტეგრირებული კურიკულუმის (სასწავლო პროგრამა) შემუშავება, რომელიც პირდაპირ მაგისტრის ხარისხის მიღებით მთავრდება“. „ბოლონიის პროცესი“ ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ „ევროპის უნივერსიტეტების მრავალფეროვნება ხელს უწყობს მათ შორის ნაყოფიერი თანამშრომლობის განვითარებას, დაფუძნებულს განსხვავებულ ინტერესებზე, მისიასა და სიძლიერეზე“ (გრაცის 2003 წლის დეკლარაცია).

ფაკულტეტების გაუაზრებელი, მეცნიერულად დაუსაბუთებელი შერწყმის შედეგად (განსაკუთრებით, ეს ნათლად ჩანს ქართველოლოგიური ფაკულტეტების გაერთიანებით სხვა ფაკულტეტებთან) ჩვენი უნივერსიტეტი, სხვა უბედურებასთან ერთად, ინდივიდუალობასაც კარგავს.

უნივერსიტეტის დამოუკიდებლობა, უპირველეს ყოვლისა, გულისხმობს მის ორგანიზებასა და მართვას არა გარედან მიღებული დირექტივებით, არამედ მისსავე წიაღში შექმნილი კონცეფციით, რომელიც ითვალისწინებს ეროვნული უნივერსიტეტის ტრადიციებს, სპეციფიკასა და ინდივიდუალობას. სალამანკის მიმართვაში აღნიშნულია: „პროგრესი მოითხოვს, რომ ევროპის უნივერსიტეტები აღიჭურვონ უფლებამოსილებით, იმოქმედონ ანგარიშვალდებული ავტონომიის პრინციპით... უნივერსიტეტებს უნდა შეეძლოთ თავიანთი სტრატეგიის ჩამოყალიბება, სწავლებასა და კვლევებში პრიორიტეტების შერჩევა, რესურსების განაწილება, კურიკულუმების შემუშავება და პროფესორებისა და სტუდენტების მიღების საკუთარი კრიტერიუმების დაწესება... ამისათვის კი მათ ესაჭიროებათ თავისუფლება მართვაში, ნაკლებად მკაცრი მარეგულირებელი ჩარჩოები და სათანადო დაფინანსება“.

გრაცის 2003 წლის დეკლარაციაში კი აღნიშნულია: „მთავრობებმა უნივერსიტეტებს უნდა მიანიჭონ შესაბამისი უფლებამოსილებები და გააძლიერონ მათი ავტონომია სტაბილური საკანონმდებლო და ფინანსური გარემოს შექმნის მეშვეობით“. სამწუხაროდ, უნივერსიტეტის რეფორმა ამ უმთავრესი რეკომენდაციების სრული იგნორირების პირობებში მიმდინარეობს. მაგალითისათვის იმის აღნიშვნაც იკმარებს, რომ უნივერსიტეტის საბიუჯეტო სფეროდან გამოყვანის პირობებში (რაც დამანგრევლად იმოქმედებს უნივერსიტეტებზე და სხვა სამეცნიერო ცენტრებზე), სამეცნიერო თემების გრანტებით დაფინანსების საკითხს განათლების სამინისტროს ფუნქციონერები, მათ მიერვე შემუშავებული, საზოგადოებისათვის უცნობი კრიტერიუმებით ახორციელებენ.

საკითხავია, ავტონომიის სრული უგულებელყოფისა და განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროზე სრული ფინანსური დამოკიდებულების პირობებში, უნივერსიტეტებმა ან სხვა სამეცნიერო ცენტრებმა როგორ უნდა შეიმუშაონ სამეცნიერო კვლევებში პრიორიტეტების განსაზღვრის საკუთარი სტრატეგია? რეფორმატორები კი აცხადებენ: „უნივერსიტეტს საერთოდ არ ჰქონდა არასოდეს ავტონომია“. ბატონებო, ამიტომ არ ითვალისწინებთ ბოლონიის რეკომენდაციას?

„ბოლონიის პროცესი“ სწავლების ხარისხის გააუმჯობესების უმნიშვნელოვანეს პირობად თვლის „სწავლებისა და მეცნიერულ კვლევათა ურთიერთისაგან განუყოფელობას უნივერსიტეტში“. მოვიყვან 1988 წლის 18 სექტემბერს ბოლონიაში შემუშავებული „უნივერსიტეტის დიდი ქარტიის“ ერთ-ერთ ფუძემდებლურ დებულებას, რომლის შინაარსი მეორდება „ბოლონიის პროცესის“ ყველა დეკლარაციაში, კომუნიკენსა და მიმართვაში: „უნივერსიტეტში სწავლება და კვლევა ურთიერთისაგან განუყოფელი უნდა იყოს, რათა სასწავლო პროცესი არ ჩამორჩეს საზოგადოების ცვალებად მოთხოვნებსა და სამეცნიერო ცოდნის მიღწევებს“. ამ მოთხოვნის შეუსრულებლობისას, ანუ სამეცნიერო კვლევის გარეშე დარჩენილ სასწავლო დაწესებულებას არ შეიძლება უნივერსიტეტი ერქვას. სწორედ ამ საფრთხის წინაშე დგას დღეს ჩვენი უნივერსიტეტები.

რა კეთდება რეალურად სწავლებისა და მეცნიერული კვლევების დაახლოებისათვის საქართველოს უნივერსიტეტებში? რეალიზებადი განათლების რეფორმა უნივერსიტეტებში საერთოდ არ ტოვებს ადგილს მეცნიერებისათვის, რადგან კათედრების მნიშვნელობის დაკნინების ფონზე, საბაზო დაფინანსების გარეშე, მხოლოდ გრანტული დაფინანსებით ანუ „არამყარი დაფინანსების“ პირობებში შეუძლებელია გრძელვადიანი სამეცნიერო კვლევის დაგეგმარება და წარმოება.

უნივერსიტეტების საბაზო დაფინანსების აუცილებლობაზე მეტყველებს ბერგენის 2005 წლის 19-20 მაისის კომუნიკე, რომელშიც დაფიქსირებულია „ბოლონიის პროცესში“ საქართველოს ჩართვა. მოვიყვან ციტატას ამ კომუნიკედან: „ჩვენ ვცდილობთ მივაღწიოთ იმას, რომ

განათლების ინსტიტუტებმა ისარგებლონ აუცილებელი დამოუკიდებლობით, რათა განახორციელონ რეფორმები და აუცილებლად ჰქონდეთ მყარი დაფინანსება“.

ნათელია, რომ „მყარ დაფინანსებაში“ იგულისხმება საბაზო და არა სამეცნიერო თემების მხოლოდ გრანტული წესით დაფინანსება, რაც ყველა ქვეყანაში განიხილება, როგორც მეცნიერულ კვლევათა ხელშემწყობი დამატებითი დაფინანსების ფორმა. ასეთი წესით ბიუჯეტის შეზღუდვა არა მხოლოდ „ბოლონიის პროცესში“ ჩართული ქვეყნების, არამედ მსოფლიოს არც ერთ სახელმწიფო უნივერსიტეტში არ ხდება.

რეფორმატორები არ ითვალისწინებენ არც სტუდენტთა გიოტებორგის დეკლარაციას (2001 წლის 25 მარტი), რომელშიც აღნიშნულია, რომ „სტუდენტები უზრუნველყოფილნი უნდა იყვნენ ადეკვატური დაფინანსებით სასწავლო გრანტის ფორმით, ხოლო უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებები შესაბამისი დაფინანსებით მათზე დაკისრებული საზოგადოებრივი ამოცანების განსახორციელებლად“. სტუდენტთა ამ დეკლარაციის დებულებები სრულად არის გაზიარებული „ევროპის ქვეყნების უმაღლეს განათლებაზე პასუხისმგებელი მინისტრების პრაღის შეხვედრაზე „მიღებულ კომუნიკეში (პრაღა, 2001 წლის 19 მაისი). სხვადასხვა დონის შეხვედრებზე ამ გარემოებაზე არაერთხელ მიგვიქცევია რეფორმატორების ყურადღება, მაგრამ ისინი ყველა შენიშვნაზე ერთნაირად რეაგირებენ: „ოპონენტებისაგან საქმიანი შენიშვნა საერთოდ არ მოგვისმენია“.

უნივერსიტეტებისათვის საბაზო დაფინანსებაზე უარის თქმით სახელმწიფო, ფაქტობრივად, იხსნის პასუხისმგებლობას უნივერსიტეტების აწმყოსა და მომავალზე. ასეთ პირობებში, მაგალითად, ჩვენს დედა უნივერსიტეტს უნდა ერქვას „თბილისის ი. ჯავახიშვილის სახელობის უნივერსიტეტი“ და არა „თბილისის ი. ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტი“. დარწმუნებული ვარ, რომ საბაზო დაფინანსების შენარჩუნების პირობებში უნივერსიტეტში სამეცნიერო თემების მსოფლიოში აღიარებული გრანტული წესით დამატებითი დაფინანსება ვნებათა ღელვას არ აღძრავდა.

სამწუხაროდ, სახელისუფლებო წრეებში „ბოლონიის პროცესის“ რეკომენდაცია სწავლებისა და მეცნიერული კვლევის დაახლოების შესახებ გაგებულია, როგორც სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტების უნივერსიტეტებთან შერწყმისკენ მოწოდება, მაშინ როდესაც „ბერგენის კომუნიკე“ ცალსახად მიუთითებს: „ჩვენ ვაღიარებთ უმაღლესი განათლების სექტორსა და სხვა კვლევით სექტორებს (მითითებულია „ევროპის კვლევის სივრცე“, რომლის ერთ-ერთი შემადგენელია სხვადასხვა ქვეყანაში მეცნიერებათა აკადემიებში თუ სამეცნიერო საზოგადოებებში გაერთიანებული კვლევითი ინსტიტუტები) შორის სინერგულობის გაუმჯობესების აუცილებლობას“. სხვა სიტყვებით, „ბოლონიის პროცესი“ აფიქსირებს ევროპის ქვეყნებში უნივერსიტეტების გარდა სხვა სამეცნიერო ცენტრების არსებობის ფაქტს და უმაღლესი განათლებისა და მეცნიერების მესვეურებს რეკომენდაციას აძლევს, კი არ გააუქმონ ისინი, არამედ ხელი შეუწყონ მათსა და უნივერსიტეტებს შორის ურთიერთობის გაუმჯობესებას.

ჩვენთან კი პირიქით ხდება: ამ ორ სფეროს შორის ურთიერთობათა გაუმჯობესების (რაც გამოყენებულ უნდა იქნას მაგისტრატურისა და დოქტორანტურის შექმნისათვის — ესეც „ბოლონიის პროცესის“ რეკომენდაციაა) ნაცვლად, განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში მუშავდება პროექტები, რომლებიც გულისხმობს პირველ ეტაპზე აკადემიაში გაერთიანებული სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტების საბიუჯეტო სფეროდან გამოყვანას და შემდეგ თანამშრომელთა მხოლოდ მცირე ნაწილის უნივერსიტეტებში დასაქმების გზით, სამეცნიერო ინსტიტუტების სრულ ლიკვიდაციას. ასეთი რეფორმა საბოლოოდ გაანადგურებს საქართველოში მეცნიერებას და სოციალური აფეთქების კიდევ ერთ კერას შექმნის.

„ევროპული კვლევითი სივრცის“ ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სუბიექტის - დამოუკიდებელი სამეცნიერო ცენტრის (საქართველოში ასეთი არის, მაგალითად, მეცნიერებათა აკადემია) ლიკვიდაციის სურვილზე, მეტყველებს გაზეთ „ახალ თაობაში (№188, 10-16 ივლისი, 2005 წელი) გამოქვეყნებულ წერილში მოტანილი სენტენცია: „ის ხალხი, ვინც სხედან მეცნიერებათა აკადემიაში და ამბობენ, რომ მათთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს აკადემიის ინსტიტუტების შენარჩუნებას, ფაქტობრივად ამბობენ, ჩვენთვის სასიცოცხლო მნივშნელობა აქვს საბჭოთა კავშირის შენარჩუნებას საქართველოში“. როგორც ჩანს, პოლიტიკური დემაგოგიის ეს მარგალიტი ოპონენტებზე პოლიტიკური ზეწოლის მიზნით დაიწერა, მაგრამ ავტორი

ამაოდ ირჯება, საბჭოური რეპრესიების დრო დიდი ხანია დამთავრდა და ამ მეთოდების გამოყენება მხოლოდ ავტორისა და მისი თანამოაზრეების უსუსურობის თვითაღიარების მაჩვენებელია. წერილის ავტორს ნამდვილად ევალება იმის ცოდნა, რომ ევროპის ისეთ ქვეყნებში, როგორიცაა გერმანია, უნგრეთი, პოლონეთი, ჩეხეთი და ბევრი სხვა სახელმწიფო, რომლებიც ნამდვილად არ არის პროსაბჭოური ორიენტაციისა, არსებობს უნივერსიტეტებისაგან დამოუკიდებელი სამეცნიერო ცენტრები. სწორედ ასეთ ცენტრებთან სინერგულობის გაუმჯობესებაზე მიუთითებს „ბოლონიის პროცესი".

ერთიან ევროპულ საგანმანათლებლო სივრცეში გაერთიანების ერთ-ერთ მთავარ პირობას წარმოადგენს „ბოლონიის პროცესში" ჩართული უნივერსიტეტების საგანმანათლებლო პროგრამების (კურიკულუმების) თავსებადობა.

ჩვენი უნივერსიტეტებისათვის სწორედ ეს არის მთავარი პრობლემა, რადგან დღევანდელი სასწავლო პროგრამები ყველა შემთხვევაში შეიძლება ვერ პასუხობდეს ევროპულ მოთხოვნებს. ევროპის უნივერსიტეტებთან თავსებადი საგანმანათლებლო პროგრამებით სწავლების გარეშე კი შეუძლებელი იქნება „ბოლონიის პროცესით" გათვალისწინებული კრედიტსაათების ტრანსფერის, დიპლომების ურთიერთცნობის, სტუდენტთა და პროფესორ-მასწავლებელთა ევროპის საგანმანათლებო სივრცის ფარგლებში მობილობის შესაძლებლობის რეალიზაცია. ასეთი თანამედროვე სასწავლო პროგრამების შექმნით უნდა დაწყებულიყო რეფორმა. ეს რეფორმატორებს საშუალებას მისცემდა ობიექტურად, არსებული ადამიანური რესურსების საფუძველზე განესაზღვრათ ჩვენი უნივერსიტეტებისათვის ტრადიციული ფაკულტეტების კონკურენტუნარიანობა და პროფესორ-მასწავლებელთა კონტინგენტი, რომელსაც ხელეწიფება „ბოლონიის პროცესის" შესაბამისი საგანმანათლებლო პროგრამების შექმნა. სამწუხაროდ, ჩვენთან „ცოდნის ევროპაში" გაერთიანების ამ უმნიშვნელოვანეს მოთხოვნას ჯეროვანი ყურადღება არ ექცევა.

ნათელია, რომ სამეცნიერო-პედაგოგიური დაწესებულებებიდან მეცნიერთა და პროფესორ-მასწავლებელთა მასობრივი დათხოვნა, რაც დღეს საქართველოში ხდება, კიდევ უფრო გაამძაფრებს ისედაც მასიურ „ინტელექტის გადინების" პროცესს. „ბოლონიის პროცესის" ფარგლებში „სალამანკის შეხვედრის" მიმართვაში (2001 წლის 29-30 მარტი) ნათქვამია: „ევროპის ზოგიერთი ქვეყნის უნივერსიტეტს ჯერჯერობით არ შესწევს უნარი ჩაებას ევროპის მასშტაბით თანაბარ კონკურენციაში და „ინტელექტის გადინების" მისთვის არასასურველი პრობლემის წინაშე იმყოფება", ანუ, ნაცვლად ამ პრობლემის მოგვარებისა, რეფორმა „ინტელექტის გადინების" სტიმულირებას ახდენს და საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებს „ბოლონიის პროცესში" მონაწილეობის მიღების უუნარობის იმიჯის დამკვიდრებას უწყობს ხელს.

მთლიანობაში, ვეთანხმები ბატონებს, დავით ზურაბიშვილსა და კოტე ჯანდიერს, რომ საქართველოში რეალურად მიმდინარე რეფორმას არაფერი აქვს საერთო „ბოლონიის პროცესის" რეკომენდაციებთან, რომლებიც მხოლოდ ღრმად გააზრებულ, კეთილშობილურ მიზნებს ისახავს. ვშიშობ, რომ ამ რეკომენდაციების უგულებელყოფა საბოლოოდ მიგვიყვანს რეფორმის იდეის დისკრედიტაციამდე, რომლის კონტურებიც, სამწუხაროდ, სულ უფრო ნათლად იკვეთება. აქვე უნდა დაისვას კითხვა, თუ რეფორმა „ბოლონიის პროცესის" რეკომენდაციების შესაბამისად არ ტარდება, როგორი პედაგოგიური ან სამეცნიერო მოღვაწეობის გამოცდილებითა და ცოდნით აღჭურვილი სპეციალისტები ატარებენ მას? დარწმუნებული ვარ, რომ ადამიანებს, რომლებიც „მანკიერ პრაქტიკად" თვლიან ავტორთა კოლექტივის მიერ სამეცნიერო სტატიის გამოქვეყნებას (?!), მეცნიერებისა და განათლების სისტემის რეფორმირება გაუჭირდებათ.

ვიმედოვნებ, რომ ხელისუფლება ობიექტურად შეაფასებს განათლებისა და მეცნიერების სისტემის რეფორმის პროცესში შექმნილ მდგომარეობას და მიიღებს ადეკვატურ ზომებს, რათა ეს პროცესი აპრობირებული გზით - „ბოლონიის პროცესის" რეკომენდაციების შესაბამისად, „ველოსიპედის თავიდან გამოგონებისა" და ვნებათაღელვის გარეშე წარიმართოს. ამ მიზნის მისაღწევად ხელისუფლება არ უნდა მოერიდოს უმაღლესი განათლების კანონში შესწორებათა შეტანას.

„რეზონანსი", 2005 წლის 14 ივლისი
შემოკლებული ვარიანტი დაიბეჭდა
„საქართველოს რესპუბლიკაში" (30 აგვისტო)

თეიმურ ნანეიშვილი — პროფესორი,
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ფ
იზიოლოგიის ინსტიტუტის დირექტორი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

გაგა შურღაია

„ახალი ათინას“ წინამძღვრი?

სახელმწიფო უნივერსიტეტში მიმდინარე რეფორმის გამო

ღია ბარათი საქართველოს
პრეზიდენტს,
ბატონ მიხეილ სააკაშვილს

პატივცემულო პრეზიდენტო, ბატონო მიხეილ,

ამ ღია ბარათს ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ერთ-ერთი კურსდამთავრებული გწერთ.

წინასწარ მინდა გითხრათ, რომ ეპოქაში, როდესაც პოლიტიკოსობა ბევრი ჩემი თანამემამულისათვის ერთგვარ ხელმისაწვდომ და სარფიან ხელობად გადაიქცა, სიტყვით და საქმით ყოველთვის შორს ვიდექი პოლიტიკისაგან.

უპირველეს ყოვლისა, იმიტომ, რომ მუდამ მწამდა და დღესაც მწამს: სხვადასხვა წარმომავლობის საშინაო თუ საგარეო ძალებთან ხელსაყრელ და ხელფეხშემკვრელ გარიგებათა გარეშე, მხოლოდ საკუთარ პოლიტიკურ სინდისს მინდობილი მარტოკაცი ამქვეყნად ვერაფერს გახდება.

შორს ვიდექი იმიტომაც, რომ, აგრეთვე, მწამს: ღღევანდელ, ხმათა დევალვაციის ეპოქაში „ხმად მღაღადებლისა“ უდაბნოსა შინა“ (მარკ. 1:3) დარჩებოდა თვით ილია ჭავჭავაძისეული პოლიტიკური სიბრძნით დამუხტული და გამანადგურებელი კრიტიკით აღბეჭდილი სტრიქონებიც კი.

დაბოლოს, შორს ვიდექი იმიტომაც, რომ ღრმად მწამდა რუსთველის მიერ გაცხადებული მუმასავით გამჭვირვალე პრინციპი: „რაცა ვის რა ბედმან მისცეს, დასჯერდეს და მას უბნობდეს: მუშა მიწყივ მუშაკობდეს, მეომარი გულოვნობდეს...“ („ვეფხისტყაოსანი“, 11:1-2).

სწორედ ამიტომ, არ განესჯი, კარგად ვიქცევით თუ არა მაშინ, როდესაც ამერიკის შეერთებული შტატების პრეზიდენტის, ჯორჯ ბუშის, პოლიტიკის ცინიზმსა და სიცრუეზე აშკარად თვალს ვხუჭავთ და ბოროტების სამსახურში ვდგებით. არ განესჯი იმიტომ, რომ მესმის: სქილასა და ქარიბდას შორის მოქცეულ საქართველოს, შესაძლოა, სხვა პოლიტიკური გამოსავალი არც ჰქონდეს.

ამ ბარათს ერთ კონკრეტულ საკითხზე – თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მიმდინარე რეფორმების გამო გწერთ.

გწერთ, რადგანაც მწამს: ყოველი ერის ცხოვრებაში დგება ისტორიული მომენტი, როდესაც ყოველ მამულიშვილს აქტიური მოქმედება მოეთხოვება და დუმილი დანაშაულის ტოლფასი ხდება. ჩემი ხმა მინდა შეუერთდეს იმ ასიათასობით ხმას, რომელსაც უკვე, თხუთმეტიოდე წელია, არსებობის, ადამიანური ღირსების ქონის, უკეთეს მომავალზე ოცნების უფლება ჩამოართვეს. უბედურებაა, რომ მოქალაქეთა „თავში ჩარტყმის“ პოლიტიკას კიდევ უფრო მძაფრი სარკაზმით ახორციელებს ის ხელისუფლება, რომელსაც არსებობისათვის ყოველდღიური ბრძოლით ქანცგაწყვეტილმა, ღირსებაწართმეულმა ერმა და ბერმა თავისი უკანასკნელი სასოება და იმედი მიანდო.

ქვეყანაში შექმნილ უმძიმეს სოციალურ, ეკონომიკურ და კრიმინალურ ვითარებაში ჯერი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტზეც მიდგა, ჩემი მშობლების თაობისა და ჩემი თანატოლების უნივერსიტეტზე, ჩვენი შვილების უნივერსიტეტზე, ჩემი დიდი მასწავლებლების უნივერსიტეტზე, რომელთა შესახებ, სხვათა შორის, 2003 წელს რომში გამოცემული ჩემი ერთ-ერთი ნაშრომის რეცენზიაში რომის პაპის აღმოსავლური ინსტიტუტის ყოფილი პრორექტორი, პროფესორი ფილიპ ლუიზიე წერს, წიგნის ავტორი თბილისის უნივერსიტეტის დიდი მეტრების აღზრდილიაო.

საქმე ეხება არა რომელიღაც უნივერსიტეტს, ინსტიტუტს, თუ უმაღლეს სკოლას, რომელიც ახალგაზრდობის სწავლა-განათლებას ემსახურება, არამედ დიდი ივანე ჯავახიშვილის მიერ დაარსებულ თბილისის უნივერსიტეტს, რომელიც დაფუძნების დღიდანვე იყო ქართველი ერის არა მხოლოდ ინტელექტუალური ძალების სულიერი საბრძმედე, არამედ – თავისუფალი, ალტერნატიული, ოპოზიციური აზრის აკვანი, ქვეყნის კეთილდღეობასა და მომავალზე

მოფიქრალი ბრძენი ჭირისუფალი, ფეხქვეშ გათელილი ეროვნული თავმოყვარეობისა და ცნობიერების ნავსაყუდელი, საქართველოს სულიერების ერთადერთი და შეუცვლელი კერა, სამშობლოს წმიდათაწმიდა საკურთხეველი.

სულაც არ იქნება გადაჭარბებული, თუ ვიტყვით, რომ თავის დროზე თბილისის უნივერსიტეტმა იკისრა თერგდალეულთა დიდი მისია, რომლის მოკვლასაც ილია ჭავჭავაძის განადგურებით შეეცადნენ. როდესაც ილიას მკვლელობით „ეპოქა გათავდა დიდი“, მაშინ ივანე ჯავახიშვილმა შექმნა უკვდავი უნივერსიტეტი, რითაც ქართველი ერის ისტორიაში ახალი, დიდი, დაუსრულებელი ისტორია დაიწყო. სწორედ ამიტომ უნივერსიტეტი უფრო დიდია, ვიდრე – ყველაზე დიდი ქართველი მწერალი, ვიდრე – ყველაზე დიდი ქართველი მეცნიერი, ვიდრე – ყველაზე დიდი ქართველი პრეზიდენტი და ამიტომაც არავის არა აქვს მისი პაიპარად ხელყოფის უფლება.

თუ მხედველობაში არ მივიღებთ ზოგიერთ დასანან ფურცელს, რომელიც თბილისის უნივერსიტეტის ისტორიაში ყველასათვის ცნობილ ისტორიულ კონტექსტში ჩაიწერა და მასზე დიქტატორული პოლიტიკური რეჟიმის ძალმომრეობის შედეგი იყო, თამამად შეიძლება, ითქვას, რომ თბილისის უნივერსიტეტს ურთულესი ისტორიული ქარტეხილების პირობებშიც არასდროს უღალატია თავისი დიდი სულიერი მისიისათვის.

ბატონო პრეზიდენტო, ვინ მოგეცა იმის უფლება, ამ საუკუნეობით ნანატრი და დღეს წმინდა სისხლის ფასად მოპოვებული თავისუფლების ხანაში დემოკრატიული პრინციპებით არჩეული ქვეყნის „ეროვნული“ ხელისუფლების პაწაწკინტელა ახალგამოჩეკილი ჩინოვნიკები ადამიანის ელემენტარული უფლებების უხეში დარღვევით შეეცადონ, ხელი აალებინონ უნივერსიტეტს იმ მისიაზე, რომელსაც იგი, როგორც ქართველთა „ახალი ათინა“, თითქმის მთელი საუკუნეა, მუხლჩაუხრელი ემსახურება.

ბატონო პრეზიდენტო, რით შეიძლება, გავამართლოთ თბილისის უნივერსიტეტის ავტონომიურობის სტატუსის გაუქმება, რომელიც პირადად თქვენი 2005 წლის 8 ივნისის ბრძანებულებით განხორციელდა?

რით შეიძლება, გავამართლოთ ასეთი უხეში ჩარევა უნივერსიტეტის საშინაო საქმეებში, როდესაც, ფაქტობრივად, გადააყენეთ ძველი რექტორი და მის ნაცვლად თქვენთვის სასურველი პიროვნება დანიშნეთ, შემდეგ კი სტატუსი შეუცვალეთ თავად რექტორს და რექტორის მოვალეობის შემსრულებლად აქციეთ?

სხვათა შორის, პირადად არაფერი მაქვს ქალბატონ რუსუდან ლორთქიფანიძის საწინააღმდეგო. პირიქით, მასთან დიდი ხნის მეგობრობა მაკავშირებს. როდესაც იგი იტალიაში საქართველოს ელჩი ბრძანდებოდა, მასთან ურთიერთობა ყოველთვის შინაგანად მამდიდრებდა. მე მხოლოდ უპირველესი ეროვნული განათლების ტაძრისადმი თქვენი დამოკიდებულება მაშფოთებს, რადგანაც იგი ფაქტობრივად ნიშნავს, უნივერსიტეტს უთხრა: - შენ არაფერს წარმოადგენ, არაფრით განსხვავდები ერთი ჩვეულებრივი სასწავლო დაწესებულებისაგან და შეგვიძლია, ისე მოგექცეთ, როგორც სხვებს მოვექცეოდითო. ასეთი უაპელაციო, უცერემონიო დამოკიდებულება არავის გაუბედავს, არავის უკადრებია თბილისის უნივერსიტეტისათვის თვით კომუნისტურ ეპოქაშიც კი.

თბილისის უნივერსიტეტის ფაქტობრივად დამანგრეველ რეფორმებს მავანნი ბოლონიის კონვენციით ამართლებენ. ძალიან კარგად მესმის, რომ გლობალიზაცია, მოგვწონს თუ არ მოგვწონს, შეუქცევადი პროცესია. ცხადია, ვერც საქართველო დარჩება ორღობის მიღმა მაგრამ არც ისაა ვინმესთვის საიდუმლო, რომ დღეს თვით ევროპაში ცალსახად აცხადებენ, რომ გლობალიზაცია არ ნიშნავს ყოველგვარი ეროვნულის, განსაკუთრებულის, თვითმყობადის, უნიკალურის წაშლას, სუროგატული კულტურების „გამოცხობა-გამრავლებას“. ევროცენტრისტულმა მენტალიტეტმა, შეიძლება, მოიწონოს რომელიმე აფრიკული ქვეყნის (ან, თუ გნებავთ, საქართველოს) ევროპულ მოდელზე მოწყობა, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ დაუშვებს საკუთარი, ევროპული, მაგალითად, ფრანგული, გერმანული და სხვა კულტურების ნიველირებას.

დღეს იტალიაში 72 უნივერსიტეტი მოქმედებს, მათ შორის, ყველაზე ძველი, ბოლონიისა, მეთორმეტე საუკუნეშია დაარსებული, მაგრამ არც ერთ მათგანს არ შეუსრულებია ქვეყნისა და ერის ცხოვრებაში ისეთი როლი, როგორიც თბილისის უნივერსიტეტმა იკისრა.

რატომ გვინდა, ჩვენი ქვეყნის ისტორიის კიდევ ერთ გამორჩეულ, მე ვიტყოდი, უმნიშვნელოვანეს ეროვნულ მონაპოვარზე ხელაღებით ვთქვათ უარი? განა არ უნდა გამოგვაფ-

ხიზლოს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს ბატონ თამაზ გამყრელიძის გაფრთხილებამ: ჩვენში ტრადიციულად ჩამოყალიბებული სამეცნიერო და საგანმანათლებლო სტრუქტურების ნაჩქარევი დაშლა და განურჩევლად ყველაფრის ლიკვიდაცია, რეფორმების „ზემოდან“ უაპელაციო გატარება და ყველაფრის ერთი საზომის მიხედვით ნიველირება გამოიწვევს ჩვენი სამშობლოს ერთ-ერთ პროვინციულ ქვეყნად გადაქცევას.

ამას საჯაროდ, ყველას გასაგონად აცხადებს დიდი მეცნიერი და მამულიშვილი, რომლის პროფესიონალიზმსა და კომპეტენტურობაში, ძნელია, ვინმემ ეჭვი შეიტანოს. უფრო მეტიც, იგი პირდაპირ ამბობს: უნივერსიტეტში გატარებული რეფორმებით ივანე ჯავახიშვილმა ჩვენს დღეებში „მესამე სიკვდილი“ განიცადა. უფრო გასაგებად, უფრო პირუთვნელად, უფრო ემოციურად როგორ უნდა გამოხატოს ადამიანმა თავისი აზრი, დამოკიდებულება, შეფასება. რომელი უცხოელი ჩინიანი თუ უჩინო ექსპერტის შეფასება იქნება ამაზე სანდო, ობიექტური, დამაჯერებელი, პასუხისმგებლობაზე, საქმის უკეთ ცოდნაზე დამყარებული?

თუ როგორ ტარდება სხვა ქვეყნებში საუნივერსიტეტო რეფორმები, ამის საფუძვლიან ცოდნაზე თავს ვერ დავდებ, იმას კი ვიტყვი, რომ იტალიაში ამ რეფორმებმა უაღრესად ნეგატიური შედეგი გამოიღო. აკადემიურად გამართული უმაღლესი სკოლა გადაიქცა ერთ ჩვეულებრივ სასწავლო დაწესებულებად, სადაც კაცმა თუ თვითონ არ უშველა საკუთარ თავს, უნივერსიტეტის დამთავრების შემდეგ იქნება საკუთარი საქმის ძალიან ზედაპირული მცოდნე, საყველპურო ინგლისურით მოლაპარაკე და „მაუსის“ ძალიან კარგი დამწკაპუნებელი. სწორედ ამ საფრთხეზე მიგვანიშნებს აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე.

ჩვენი განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ჩინოვნიკები ირწმუნებიან, რომ ქვეყანაში მიმდინარე რეფორმები ევროპაში ფართოდ აღიარებული ბოლონიის კონვენციის საფუძველზე ხორციელდება. თუ ეს ასეა, რატომ არ თარგმნიან ქართულად ამ დოკუმენტს და, საერთოდ, რატომ არ აცნობენ ფართო საზოგადოებას ამ კონვენციის უმთავრეს პრინციპებსა და მიზანდასახულობებს? იმიტომ ხომ არა, რომ ხალხი ნახავს, გაიგებს, რომ ეს კონვენცია არ ითვალისწინებს უნივერსიტეტის „დიდი საბჭოს“ გაუქმებას, ერთი თარგით არ განსაზღვრავს ამა თუ იმ უნივერსიტეტში ფაკულტეტების, კათედრების, ლაბორატორიების, კაბინეტებისა და სხვა ტრადიციული სტრუქტურების არც რაობას და არც რაოდენობას.

სხვა ქვეყნებში როგორ არის, ამას დანამდვილებით ვერ გეტყვით, მაგრამ ის კი ვიცი, რომ იტალიის უნივერსიტეტებში არსებობს სენატი და ადმინისტრაციული საბჭო. პირველი აკადემიურ საკითხებს წყვეტს, ხოლო მეორე – ფინანსურს, მაგრამ ისინი ბოლონიის კონვენციით კი არ არის შემოღებული, არამედ ეს იტალიის რეალობაა, ამ ქვეყანაში დამკვიდრებული პრაქტიკაა. არც 1999 წლის 19 ივნისის ბოლონიის დეკლარაციაში, რომელსაც ხელს აწერს ევროპის 29 ქვეყნის განათლების მინისტრი, არც ბოლონიის პროცესის მიერ დასახულ 6 უმნიშვნელოვანეს ამოცანას შორის და არც ამ პროცესის ძირითად პრინციპებში სიტყვაც არ არის დაძრული სენატზე, აკადემიურ საბჭოზე და, საერთოდ, საუნივერსიტეტო თვითმმართველობის ორგანოებზე იმიტომ, რომ ამ პროცესის თანახმად, ყველას აქვს უფლება, ისეთი სტრუქტურები ჩამოაყალიბოს და ისე მართოს ისინი, როგორებსაც და როგორადაც საჭიროდ მიიჩნევს.

ახლა რაც შეეხება სამეცნიერო-კვლევითი ფუნქციების უნივერსიტეტის კედლებს გარეთ გატანასა და მის სასწავლო-საგანმანათლებლო პროცესისაგან მოწყვეტას. ხაზგასმით შეიძლება ითქვას, რომ ეს არანაირად არ შეესაბამება ბოლონიის პროცესის სულისკვეთებას. პირიქით, სტუდენტთა განსწავლის, მათი პროფესიული ფორმირებისა და სამეცნიერო-კვლევითი ფუნქციების ჰარმონიზაცია, მათი ურთიერთშეხამება გამოცხადებულია ამ პროცესის ერთ-ერთ უძირითადეს პრინციპად. უფრო მეტიც, ბოლონიის პროცესის თანახმად, პროფესიული ფორმირებისა და სამეცნიერო-კვლევითი ფუნქციების ინტეგრაცია წარმოადგენს ცოდნაზე დაფუძნებული საზოგადოების ორ ძირითად დედაბოძს. სამეცნიერო-კვლევითი ფუნქციებისა და სამეცნიერო-კვლევითი მუშაობისათვის მომზადების დიდი მნიშვნელობის გამოხატულებაა ისიც, რომ ბოლონიის პროცესი დოქტურანტურას განიხილავს როგორც პროფესიული ფორმირების უმნიშვნელოვანეს, დამამთავრებელ ეტაპს, რამაც უნდა უზრუნველყოს ევროპული განათლების სისტემის მაღალი ხარისხი და კონკურენტუნარიანობა.

ყოველივე ეს სრულიად ბუნებრივია. ბოლონიის პროცესი ხომ

თავიდან ძალიან კეთილმობილური მიზნით დაიწყო: ევროკავშირის წევრ ქვეყნებს სურდათ, მოეგვარებინათ თავიანთი ქვეყნების საუნივერსიტეტო დიპლომების ურთიერთლეგალიზაციის, ანუ ურთიერთცნობის საკითხები და არა იმის განსაზღვრა, რომელ უნივერსიტეტში რა სტრუქტურები უნდა ჩამოყალიბებულიყო და სად რა საგნები და რა მოცულობით ესწავლებინათ. ხაზგასმით უნდა ითქვას ისიც, რომ კონვენცია არ მოითხოვს უნივერსიტეტის სამეცნიერო-კვლევითი სტატუსის გაუქმებას. მოკლედ, ჩემი და თქვენი თაობისათვის გასაგები ენით რომ ვთქვათ, მის ნუცას სკოლად გადაქცევას (ვერ გეტყვით, მომავალი თაობისათვის გასაგები იქნება თუ არა ეს გამოთქმა, რადგანაც არ ვიცი, დარჩა თუ არა ბატონი კახა ლომაიას რეფორმებში იაკობ გოგებაშვილის „დედა ენისათვის" ადგილი).

მხოლოდ რამდენიმე, ყველაზე თვალსაჩინო მაგალითი რომ მოგიყვანოთ, გეტყვით, რომ ბოლონიის კონვენციის პრაქტიკაში განხორციელების შემდეგაც თავად ბოლონიის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დღეს 23 ფაკულტეტი მოქმედებს, რომის სახელმწიფო უნივერსიტეტ „ლა საპიენცაში" – 21, ნეაპოლის ფრიდრიხ მეორის სახელობისა და პადუის სახელმწიფო უნივერსიტეტებში – 13-13, ტურინის, ბარის, კატანიის, ფლორენციის, ტრიესტის და პალერმოს სახელმწიფო უნივერსიტეტებში – 12-12, პიზასა და პერუჯას სახელმწიფო უნივერსიტეტებში – 11-11, მილანისა და სიენას სახელმწიფო უნივერსიტეტებში – 9-9.

თუ ზოგიერთი ზემოდასახელებული ქალაქის სიდიდესთან შედარებით საუნივერსიტეტო ფაკულტეტების რაოდენობა მაინც მცირედ მოგეჩვენებათ, უნდა გავითვალისწინოთ, რომ ამ ქალაქებში, ზემოაღნიშნულ სახელმწიფო უნივერსიტეტთა გარდა, ფუნქციონირებენ სხვა უმაღლესი სასწავლებლებიც. მაგალითად, რომში, „ლა საპიენცას" გარდა, არის კიდევ 9 სახელმწიფო და კერძო უნივერსიტეტი, მილანში – 6 (მათ შორის, კათოლიკურიც), ნეაპოლში – 4 და ა. შ. ბოლონიის კონვენციის მიღების შემდეგ, სულ ორიოდე წლის წინათ, რომის სახელმწიფო უნივერსიტეტ „ლა საპიენცას" ლიტერატურისა (ანუ, ჩვენი ტერმინოლოგიით, ფილოლოგიის) და ფილოსოფიის ფაკულტეტი ოთხ დამოუკიდებელ – ლიტერატურისა და ფილოსოფიის, ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა, ორიენტალისტიკისა და ფილოსოფიის ფაკულტეტებად გარდაიქმნა.

ამ ფაქტების ფონზე გეკითხებით, რომელი მათემატიკური ფორმულის საფუძველზე მოახდინეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფაკულტეტების რაოდენობის 21-დან 6-მდე შემცირება?

გეკითხებით, რა ნიშნით გახადეს ფილოლოგიის ფაკულტეტი – ქართველოლოგიის უძველესი, უპირველესი და უძლიერესი ცენტრი მსოფლიოში, ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ერთ-ერთ რიგით სექტორად?

ბატონო პრეზიდენტო, თქვენ ხომ განათლებით იურისტი ბრძანდებით? გეკითხებით, რა იურიდიული საფუძველი ჰქონდა უნივერსიტეტის 800 თანამშრომლის ერთბაშად, ერთი ხელის მოსმით გათავისუფლებას, თანაც – ასეთი ბარბაროსული, არნახული, ცინიკური ფორმით...

თურმე, უნივერსიტეტის არქეოლოგიის კათედრის მეცნიერ-მუშაკმა, უკვე გამოცემული და გამოსაცემად მომზადებული რამდენიმე მეტად მნიშვნელოვანი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორმა, თამარ კეკელიძემ, ხელფასის ასაღებად მისულმა, მოლარისგან გაიგო, რომ ლომაიასეული რეფორმების წყალობით იგი გაძევებულია მშობლიური უნივერსიტეტიდან, რომელსაც მან მთელი თავისი სიცოცხლე შესწირა. ახალგაზრდა მარგოხელა ქალბატონმა ვერ აიტანა ასეთი შეურაცხყოფა და იმავე დღეს საავადმყოფოში აღმოჩნდა, მაგრამ ვერაფერმა უშველა – გული ისე დაფლეთოდა, რომ მსგავსი შემთხვევა ექიმებსაც კი არახსენდებათ.

ქალბატონ თამართან გამოსათხოვებლად მისულ მოლარეს დაუტირებია: მე მოვკალი, ჩემმა სიტყვებმა შეგიწირაო.

როგორ ფიქრობთ, ბატონო პრეზიდენტო, თამარ კეკელიძე, მართლა, მოლარემ შეიწირა? ან კიდევ, საერთოდ, რამე ფასი აქვს თვით ყველაზე გადაუდებელ რეფორმებს, რომლებიც ადამიანის სიცოცხლეს ითხოვს, თუნდაც, ერთი ადამიანის უბედურებაზე, ცრემლებზე, მისი იმედების დამსხვრევაზე, ოცნებების გაცრუებაზე შენდება?

სხვათა შორის, როდესაც ეს ფაქტი საინფორმაციო საშუალებებით გახმაურდა და ამის შესახებ ვენეციის სახელმწიფო უნივერსიტეტ „კა, ფოსკარიში" გაიგეს, ჩემს კოლეგებს გაოცებისგან თვალები შუბლზე აუვიდათ, როგორ შეიძლებოდა, ეს მომხდარიყო, თქვენ ხომ სამართლებრივი, დემოკრატიული სახელმწიფოს აშენებაზე გაქვთ პრეტენზიაო.

და, მართლაც, ბატონო პრეზიდენტო, როდე-

საც სამართლებრივ, დემოკრატიულ სახელმწიფოს მშენებლობაზე გვაქვს პრეტენზია, განა, შეიძლება ამ სამართლებრივ, დემოკრატიულ სახელმწიფოში ყოველგვარი მიზეზის გარეშე, უფრო სწორად, რეფორმების მომიზეზებით, სამუშაოდან გაათავისუფლონ და ულუკმაპუროდ დატოვონ ათასობით და ათეულათასობით სახელმწიფო თუ არასახელმწიფო მოხელე ისე, როგორც ეს დღეს საქართველოში ხდება?

იტალიის უნივერსიტეტებში არსებობს მოწვეული პროფესორის თანამდებობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ ამ პიროვნებას უნივერსიტეტი ყოველი ახალი სასწავლო წლის დასაწყისში უფორმებს კონტრაქტს, რომელიც მომდევნო წელს, შესაძლოა, აღარ განუახლოს. მაგრამ მას შემდეგ, რაც ეს პიროვნება უნივერსიტეტის შტატში ჩაირიცხება ნებისმიერ თანამდებობაზე, დაკავებული თანამდებობიდან მისი გათავისუფლება ძალიან სერიოზული მიზეზის გარეშე იტალიური სამართლებრივი სისტემის უხეში დარღვევა იქნება.

მარგარეტ ტეტჩერის პრემიერ-მინისტრობისას განათლების სამინისტრომ ფინანსურ სიძნელეთა გამო ლონდონის ორიენტალისტიკის სკოლაში კავკასიათმცოდნეობის კათედრის გაუქმება მხოლოდ დევიდ ლანგის პენსიაში გასვლის შემდეგ შეძლო იმიტომ, რომ სამართლებრივად უფლება არ ჰქონდა, უმუშევარი დაეტოვებინა ადამიანი, რომელიც ამ თანამდებობაზე მუშაობდა (მოგვიანებით, ეს კათედრა ისევ იქნა აღდგენილი და მისი ხელმძღვანელის ადგილი საქართველოში ყველასთვის კარგად ცნობილმა ჯორჯ ჰიუიტმა დაიკავა). როდესაც სახელმწიფოს, რომელიც უნივერსიტეტს აფინანსებს, გადაწყვეტილი აქვს რომელიმე საუნივერსიტეტო სტრუქტურის თუ თანამდებობის შემცირება, მას მხოლოდ ის შეუძლია, რომ ეს სტრუქტურა გააუქმოს პიროვნების პენსიაში გასვლის ან გარდაცვალების შემდეგ ან უნივერსიტეტს აღარ მისცეს ვაკანტურ თანამდებობაზე კონკურსის გამოცხადების უფლება.

სხვათა შორის, იტალიის დღევანდელი მთავრობა, კერძოდ კი, სახალხო განათლების სამინისტრო ლეტიცია მორატის მეთაურობით ცდილობს რეფორმების მომიზეზებით, გააუქმოს უმაღლეს სკოლაში მკვლევრის თანამდებობა და მის ნაცვლად მხოლოდ ერთხელ განახლებადი სამწლიანი კონტრაქტით მიიღოს პიროვნებები უნივერსიტეტში სამუშაოდ. ორაზროვნების თავიდან ასაცილებლად, აქვე გეტყვით, რომ, ლომაიასეული რეფორმებისგან განსხვავებით, იტალიური რეფორმები მიზნად ისახავს არა მეცნიერული კვლევის უნივერსიტეტის კედლებს გარეთ გატანას, არამედ საუნივერსიტეტო აკადემიური თუ სამეცნიერო-კვლევითი თანამდებობების არასტაბილურად გადაქცევას და საუნივერსიტეტო სტრუქტურების კერძო სტრუქტურებად ჩამოყალიბებას. ამ რეფორმებს, რომლებსაც თან სდევს საზოგადოების დიდი წინააღმდეგობა, ქვეყნის პარლამენტმა რომც დაუჭიროს მხარი, იგი არ შეეხება იმათ, ვინც მათ მიღებამდე დაიკავეს მკვლევრის თანამდებობა, რადგანაც, მოგეხსენებათ, სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონი წარსულზე კი არა, არამედ მომავალზეა გამიზნული.

ასე იქცევიან სამართლებრივ სახელმწიფოში, ბატონო პრეზიდენტო! ჩვენთან კი, თბილისის უნივერსიტეტის ზურგს უკან, თბილისის უნივერსიტეტის სახელით მთავრობაში წყვეტენ მის ბედთან დაკავშირებულ საკითხებს.

პრობლემის სამართლებრივ მხარეს თავი რომც დავანებოთ, განა, მორალური განადგურება არ არის, ადამიანებს, მით უმეტეს, მეცნიერებს, უთხრა, შინ დაჯექით, ჩვენ ხელფასის მაგიერ, გარკვეული დროით, სტიპენდიას მოგცემთ (ან იქნებ, მეშლება, და ინვალიდობის პენსიაზეა საუბარი?!), თქვენ კი ახალი სამსახურის შოვნაზე იზრუნეთო?! და ეს მაშინ, როცა პროფესორიც რომ იყო, დღეს საქართველოში, სხვას რომ ყველაფერს თავი დავანებოთ, მეეზოვის ადგილსაც ვერ იშოვი. განა, ეს ამ ადამიანების ინტელექტუალურ შესაძლებლობებზე, მათ ღირსებაზე, თავმოყვარეობაზე, პროფესიონალიზმზე, სტატუსზე უარის თქმას, ანუ, საბჭოური ტერმინი რომ ვიხმაროთ, „ჩამოწერას“ არ ნიშნავს?

ან ამ „ჩამოწერილი“ ადამიანებისთვის ე. წ. „გრანტების“ დაპირებაც იგივე დაცინვა არ არის? რომ არაფერი ვთქვათ იმაზე, რომ ამ სისტემის დანერგვის შემთხვევაში სახელმწიფოს – ან, უკეთ რომ ვთქვათ, სახელმწიფოს ბატონ-პატრონ ტრანსნაციონალურ კომპანიებს – სრული და უაპელაციო კონტროლი ექნება იმაზე: ვინ რა, რამდენი ხნით და რა მოცულობით უნდა იკვლიოს.

ეს არის არადემოკრატიული, ტოტალიტარული, ცინიკური სახელმწიფოს მიერ თავისი, ისედაც ფეხქვეშგათელილი მოქალაქეების კიდევ უფრო მეტად დათრგუნვა, დამორჩილება, პირზე ლაგამის ამოდება.

დემოკრატია არ ნიშნავს, მხოლოდ ერთ კაცს ჰქონდეს იმის პრეტენზია, იცოდეს, რა არის და რა არ არის ქვეყნისთვის ბედნიერება და უბედურება და, აქედან გამომდინარე, ერთპიროვნულად წყვეტდეს ქვეყნისთვის სასიცოცხლო მნიშვნელობის საკითხებს. სხვათა შორის, სხვას კი არაფერს აკეთებდა სტალინი, რომელსაც, როგორც პოლიტიკოსს, მოაზროვნესა და სახელმწიფო მოღვაწეს, მორიახლოსაც ვერ გაეკარება გუშინდელი თუ დღევანდელი საქართველოს – და არა მარტო საქართველოს – ვერც ერთი მესვეური.

ეს არ არის დემოკრატია, რომლის აშენების პრეტენზიაც გვაქვს, ბატონო პრეზიდენტო, რადგანაც დემოკრატია მხოლოდ დემოკრატიის დროშების ფრიალს არ ნიშნავს!

სწორედ ამიტომ მოგიწოდებთ, დაიცვათ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი!

წინააღმდეგ შემთხვევაში მე, არა პოლიტიკოსი, არამედ მარტოკაცი, რომელსაც სხვადასხვა წარმომავლობის საშინაო თუ საგარეო ძალებთან ხელსაყრელი და ხელფეხშემკვრელი გარიგება არ დამიდვია და მხოლოდ საკუთარ პოლიტიკურ სინდისს ვარ მინდობილი, რა თქმა უნდა, რევოლუციას ვერ მოგიწყობთ, იმას დაგპირდებით, რომ მომავალ საპრეზიდენტო, საპარლამენტო, თუ მუნიციპალურ არჩევნებში ხმას ვერ მოგცემთ როგორც პირადად თქვენ, ისე თქვენს პარტიას – ნაციონალურ მოძრაობას. შეიძლება, ჩემი ხმა არაფერს ნიშნავდეს ხმათა იმ დიდ ზღვაში, რაც „ვარდების“ რევოლუციის შემდგომ არჩევნებში მიიღეთ, მაგრამ, ხომ მოგეხსენებათ, ზღვა წვეთებითაც დაილიაო. თანაც, სამწუხაროდ, როგორც ამბობენ, თქვენდამი გაჩენილი იმედების ზღვას ეს წვეთები უკვე აკლდება, თანაც – სულ უფრო სწრაფად და საგანგაშოდ.

XXI საუკუნეში როგორ შეიძლება, საღად მოაზროვნე ადამიანი რეფორმების წინააღმდეგი იყოს, მით უფრო, თუ იგი პოსტსოციალისტურ სივრცეში ცხოვრობს. მაგრამ ეს რეფორმები, ისე როგორც საერთო-სახელმწიფოებრივი მნიშვნელობის ყოველგვარი სხვა გარდაქმნები, უნიჭოდ, ჩიქორთულით გადმოწერილი კი არ უნდა იყოს უცხოური „შპარგალკებიდან“, არამედ ჩვენს ეროვნულ წესჩვეულებებზე, ხასიათზე, ტრადიციებზე, ისტორიულ მეხსიერებაზე, გამოცდილებასა და გაკვეთილებზე უნდა იყოს დამყნობილი, რაც მთავარია, თითოეული მოყვასის უფლისეულ სიყვარულს, მასზე ზრუნვას, მის კეთილდღეობას ეფუძნებოდეს.

ამის გარეშე თვით ყველაზე დიდი სიკეთის მარცვლებიც ვერ გაღვივდება ეროვნულ ხნულში, ფესვებს ვერ გაიდგამს ეროვნულ ნიადაგში, ფუჭი იქნება ყველაზე კეთილშობილური ძალისხმევაც, რადგან ხალხი, საზოგადოება, ვინც უნდა იცხოვროს ამ რეფორმებით დადგენილი ქცევის ნორმებით, არ გაითავისებს, თავის ადათ-წესად, კანონად არ გაიხდის ამ ნორმებს. სამასი წლის შემდეგ მაინც ხომ უნდა დავუგდოთ ყური ჩვენი დიდი კანონმდებლის ვახტანგ VI-ის ბრძნულ შეგონებას: „ქართველთა წესნი და ქცევანი სხვა რამე არს და არა მიჰგავს სხვათა ქუეყანისა რიგთა და ქცეულებათა. სხვა არს (...) სისხლი და სიკუდილი, სხვა არს ლალატი და უკადრისი, ამად ესევითარისა სამართალნი სხვათა განაჩენთა შინა მოკლებით იპოვების და მათი წიგნი უფროს ჩვენდა უხმარ არს“ (ქართული სამართლის ძეგლები, ტ. I. თბ., 1963, გვ. 532; ხაზგასმა ჩემია).

ქართველთა წარმოდგენაში ამ წეს-ჩვეულებებს, ტრადიციებს, ხასიათს, ისტორიულ მეხსიერებასა და გამოცდილებას განასახიერებს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, რომელიც ქართველმა ხალხმა დაარსებიდანვე ერის გონების, სიბრძნისა და ზნეობის თეთრგუმბათოვან ტაძრად შერაცხა. ამიტომაც იჩენს ხალხი მისდამი განსაკუთრებულ დამოკიდებულებას, ამიტომაც ზრუნავს გამორჩეულად მის მომავალზე, ამიტომაც სტკივა უპირველესად სწორედ მისი სატკივარი, ამიტომაც აღიქვამს მის ხელყოფას მისი დიდი დამაარსებლის – ივანე ჯავახიშვილის „მესამე სიკვდილად“.

ბატონო პრეზიდენტო, კიდევ ერთხელ უმორჩილესად გთხოვთ და მოგიწოდებთ: დაიცავით თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი! დაიცავით საქართველოს მომავალი!

გაგა შურღაია: საეკლესიო მეცნიერებათა დოქტორი, ვენეციის სახელმწიფო უნივერსიტეტ „კა ფოსკარის“ ევრაზიული კულტურების კვლევის კათედრის მკვლევარი, რომის პაპის აღმოსავლური ინსტიტუტის მოწვეული პროფესორი, ვატიკანის სამოციქულო ბიბლიოთეკის მეცნიერი კონსულტანტი.

რომი, 2005 წლის 21 ივლისი.

„საქართველოს რესპუბლიკა“, 30 ივლისი

თამაზ გამყრელიძე

ივანე ჯავახიშვილის „მესამე სიკვდილი“

დავაბრუნოთ სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლები საბაზო დაფინანსებაზე

თეთრი ბაქრის ბედი

... რეფორმირების სხვა გზა გამოიწვევს ტრადიციულად არსებული მაღალი მეცნიერული და საგანმანათლებლო დარგების ნგრევას და ჩვენ სამშობლოს მრავალთა შორის ერთ-ერთ პროვინციულ ქვეყნად გადაქცევას.

ეს ასეც მოხდება, თუ დროულად არ ავუდექით წინ ჩვენი ტრადიციული სტრუქტურებისა და ღირებულებების განურჩეველ ლიკვიდაციას, ხშირად ყოვლად გაუმართლებელი და ნაჩქარევი სტრუქტურული ცვლილებების შემოღებას, რეფორმის „ზემოდან“ უაპელაციო გატარებას და ყველაფრის ერთი საზომის მიხედვით ნიველირებას“...

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში შექმნილ მდგომარეობასთან დაკავშირებით საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის პოზიცია.

ქართული უნივერსიტეტის დაარსება 1918 წელს დიდი ივანე ჯავახიშვილისა და მასთან გაერთიანებული გამოჩენილი ქართველი მოღვაწეების მიერ ჩვეულებრივი უმაღლესი განათლების დაწესებულების შექმნას როდი ნიშნავდა მხოლოდ. ეს, უპირველეს ყოვლისა, იყო ძველი ქართული მეცნიერების აღდგენა და განახლება, მეცნიერებისა, რომელიც ასე წარმატებით ვითარდებოდა შუა საუკუნეების საქართველოში, ისეთ „აკადემიებში“, როგორიც იყო „გელათის აკადემია“, „იყალთოს აკადემია“ და სხვ.

შემთხვევითი არ არის თუნდაც ის, რომ ივანე ჯავახიშვილმა ქართული უნივერსიტეტის გახსნა 1918 წლის 26 იანვარს, სწორედ დავით აღმაშენებლის ხსენების დღეს დაამთხვია. ამით ხაზი გაესვა იმას, რომ ახლად შექმნილი ქართული ეროვნული უნივერსიტეტი სწორედ ძველი ქართული აკადემიების მემკვიდრედ უნდა განეხილათ. სწორედ აქ, ივანე ჯავახიშვილის მიერ შექმნილ თბილისის ქართულ უნივერსიტეტში მოხდა ძველი ქართული სამეცნიერო დარგების აღორძინება და ახალი სამეცნიერო დისციპლინების ჩამოყალიბება; სწორედ აქ შეიქმნა და შემდგომ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიაში განვითარდა საქვეყნოდ ცნობილი ქართული სამეცნიერო სკოლები. ამ უმნიშვნელოვანესი ეროვნული ამოცანის განხორციელების გამოა სწორედ, რომ ივანე ჯავახიშვილი დიდი ილიას სულიერ მემკვიდრედ იქნა აღიარებული, რომელმაც ქართველი ხალხის მრავალსაუკუნოვანი ოცნება განახორციელა და შექმნა ახალი ქართული უმაღლესი კერა.

ადვილი გასაგებია, თუ რა ტრაგედია იქნებოდა ივანე ჯავახიშვილისთვის ოცდაათიან წლებში მისივე დაარსებული უნივერსიტეტიდან მაშინდელი ხელისუფლების მიერ მისი გაძევება. პირველად ეს მოხდა ჯერ კიდევ 1931 წლის 28 მაისს, როდესაც განათლების სახალხო კომისარიატის დადგენილებით იგი გათავისუფლდა უნივერსიტეტიდან.

საქმე ის არის, რომ ოცდაათიანი წლებიდან მოყოლებული ქვეყანაში გაიშალა შეუპოვარი იდეოლოგიური კამპანია ინტელიგენციის წინააღმდეგ, რასაც მაშინ მრავალი გამოჩენილი ადამიანი შეეწირა. ეს იყო საშინელი დარტყმა ივანე ჯავახიშვილის ღირსებისა და თავმოყვარეობისათვის. ეს იყო მისთვის პიროვნული ტრაგედია და მორალის სიკვდილი, რომელმაც დააჩქარა მისი ფიზიკური აღსასრული 1940 წლის 18 ნოემბერს, როდესაც მას გულმა უმტყუნა და იგი მოულოდნელად წაიქცა მოხსენების კითხვის დროს; ივანე ჯავახიშვილი მაშინ სულ 64 წლისა იყო...

„მესამე სიკვდილი“ ივანე ჯავახიშვილმა განიცადა უკვე ჩვენს დღეებში, როდესაც მის მიერ შექმნილ და მისივე სახელობის უნივერსიტეტში, რომელიც ყოველი ქართველისთვის უმაღლესი განათლების მთავარ და წმინდა კერად იქცა და იგი ქართველთა მიერ ეროვნულ უმაღლეს სასწავლებლად აღიარეს, ივანე ჯავახიშვილის კაბინეტი უქმ-

დება უმაღლესი განათლების კანონში არსებული მთელი რიგი ხარვეზებისა და ამ კანონის შესაბამისად უნივერსიტეტში ნაჩქარევად და გაუაზრებლად ჩატარებული სტრუქტურული ცვლილებების გამო. ამავე მიზეზით ჩვენს მთავარ ეროვნულ უნივერსიტეტში უქმდება ისეთი ეროვნული კერები, როგორიცაა „რუსთველის კაბინეტი", „ვაჟა-ფშაველას კაბინეტი", „გალაკტიონის კაბინეტი" და მრავალი სხვა ეროვნული სასწავლო-სამეცნიერო კერა და უნივერსიტეტის უამრავი თანამშრომელი პირდაპირი გაგებით ქუჩაში გაშვებული აღმოჩნდა. თუ ამ კანონის შესაბამისად ჩატარებული რეფორმისა და რეორგანიზაციის შედეგად უმაღლეს სასწავლო დაწესებულებაში უქმდება ამგვარი სამეცნიერო კაბინეტები და სასწავლო-კვლევითი უჯრედები, ეს ნიშნავს, რომ ასეთ „რეფორმირებას" არაფერი აქვს საერთო ეროვნულ უნივერსიტეტში სასწავლო-კვლევითი სისტემის გააზრებულ რეორგანიზაციასა და მის საერთო ოპტიმიზაციასთან.

ჩვენი გადაუდებელი ამოცანაა, გამოსწორდეს არსებული საკანონმდებლო ხარვეზები და შეტანილ იქნეს სათანადო ცვლილებები და შესწორებები უმაღლესი განათლების კანონში. უპირველეს ყოვლისა, უნდა მოხდეს სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლების (და, პირველ რიგში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის) სახელმწიფო საბაზო დაფინანსებაზე დაბრუნება, როგორც ეს მსოფლიოს წამყვან სახელმწიფო უნივერსიტეტებსა და უმაღლესი განათლების დაწესებულებებშია. ჩვენ გვინდა გადავაქციოთ ჩვენი უმაღლესი დაწესებულებები ჭეშმარიტად ეროვნული განათლების კერებად, რომლებიც, იმავდროულად უნდა იდგნენ უმაღლესი საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე. მაგრამ ეს უნდა მოხდეს არა ტრადიციულად ჩამოყალიბებული სამეცნიერო და საგანმანათლებლო სტრუქტურების ნაჩქარევი დაშლით, არამედ ამ სტრუქტურების გამოცდილი სპეციალისტების მიერ გატარებული გააზრებული და გონივრული რეფორმების შედეგად. რეფორმირების სხვა გზა გამოიწვევს ჩვენში ტრადიციულად არსებული მაღალი მეცნიერული და საგანმანათლებლო დარგების ნგრევას და ჩვენი სამშობლოს მრავალთა შორის ერთ-ერთ პროვინციულ ქვეყნად გადაქცევას.

ეს ასეც მოხდება, თუ დროულად არ აღვუდგებით წინ ჩვენი ტრადიციული სტრუქტურებისა და ღირებულებების განურჩეველ ლიკვიდაციას, ხშირად ყოვლად გაუმართლებელი და ნაჩქარევი სტრუქტურული ცვლილებების შემოღებას, რეფორმის „ზემოდან" უაპელაციო გატარებას და ყველაფრის ერთი საზომის მიხედვით ნიველირებას.

თავის დროზე, ჯერ კიდევ საბჭოურ პერიოდში, პირადად ჩვენი დიდი ძალისხმევით მოხერხდა, რომ საქართველოს ეროვნული უნივერსიტეტისთვის მისი დამაარსებლის სახელი გვეწოდებინა. ნუ გავაკეთებთ ისე, რომ ეს სახელი აღარ შეესაბამებოდეს ჩვენ მიერვე რეფორმირებული მთავარი ეროვნული უნივერსიტეტის სპეციფიკასა და შინაარსს. წამყვან დასავლურ უნივერსიტეტებში ხომ, ბოლონიის პროცესისდა მიუხედავად, შენარჩუნებულია თითოეული უმაღლესი სასწავლებლის სპეციფიკა და ინდივიდუალობა, რომ აღარაფერი ვთქვათ ამ თვალსაზრისით ამერიკულ უნივერსიტეტებზე.

საქართველო არ უნდა ვაქციოთ მხოლოდ ეთნოგრაფიულად მიმზიდველ და საინტერესო ქვეყნად. მსოფლიოში მიმდინარე გლობალიზაციის პროცესში უნდა ვაჩვენოთ მთელ მსოფლიოს ჩვენი ქვეყნის სამეცნიერო და კულტურული პოტენციალი და მივაღწიოთ ჩვენ მიერ შექმნილ ზოგადსაკაცობრიო ღირებულებათა საყოველთაო აღიარებას.

„საქართველოს რესპუბლიკა", 6 ივლისი

ფრაგმენტი

კორესპონდენტი – მოგეხსენებათ, რომ მღელვარებაა ივანე ჯავახიშვილის სახელმწიფო უნივერსიტეტში. მოკლედ, პროტესტი მიგაჩნიათ სამართლიანად, თუ პრეზიდენტისა და რექტორის ბრძანებები, რაც ამ პროტესტს იწვევს?

დავით კირკიტაძე (პარლამენტარი) – რაც შეეხება ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესებს, მთლიანად ვემხრობი ქალბატონ რუსუდან ლორთქიფანიძის გადაწყვეტილებას და ვთვლი, რომ ის, რაც ხდება უნივერსიტეტში, იქნება სასიკეთო შედეგების მომტანი. ამ რეფორმით, ჩემი აზრით, უფრო მოქნილი და ოპტიმალური გახდება აღნიშნული უმაღლესი სასწავლებელი.

„თბილისი", 28 ივნისი

ავთანდილ არაბული

ტოტალური სიყრუე უნდა დაიძლიოს

ეროვნული ბიბლიოთეკა

თეთრი ფაქრის ბედი

„განა არის დღეს ისეთი ქვეყანა, სადაც საკუთარს — არც ასაკს, არც ცენზს, არც სიბრძნეს, არც ზნეობას, არც გამოცდილებას... დაფასება არა აქვს? დიახ: — არის ასეთი ქვეყანა, მას საქართველო ჰქვია!"..

— ტოტალური სიყრუის მაჯლაჯუნა დასწოლია ქვეყანას, როგორც მაღალფარდოვნად იტყვიან — ხელისუფლების სამსავე შტოს და სახელისუფლო ვერტიკალის ყველა რგოლსა და პოსტს ... სიყრუე არის საშინაო პოლიტიკის ქვაკუთხედი — საყოველთაოდ წახალისებული და წაქეზებული...

ხოლო მეოთხე ხელისუფლება — მასმედია, საზოგადოების რუპორი, ამ ხალხთან ერთად იმ მდგომარეობაშია, როგორიც მუხრან მაჭავარიანის ცნობილ ლექსშია დახატული: „ხალხს ხმა დაუკარგა მეფის (წაიკითხეთ — ხელისუფლების) სიყრუემა..."

„ჩვენ გვინდა, გადავაქციოთ ჩვენი უმაღლესი განათლების დაწესებულებები ჭეშმარიტად ეროვნული განათლების კერებად, რომლებიც, იმავდროულად, უნდა იდგნენ უმაღლესი საერთაშორისო სტანდარტების დონეზე, მაგრამ ეს უნდა მოხდეს არა ტრადიციულად ჩამოყალიბებული სამეცნიერო და საგანმანათლებლო სტრუქტურების ნაჩქარევი დაშლით, არამედ ამ სტრუქტურების გამოცდილი სპეციალისტების მიერ გატარებული გააზრებული და გონივრული რეფორმების შედეგად. რეფორმირების სხვა გზა გამოიწვევს ჩვენში ტრადიციულად არსებული მაღალი მეცნიერული და საგანმანათლებლო დარგების ნგრევას და ჩვენი სამშობლოს მრავალთა შორის ერთ-ერთ პროვინციულ ქვეყნად გადაქცევას" (თამაზ გამყრელიძე, გაზეთი „საქართველოს რესპუბლიკა", 6. 07. 05).

კაცობრიობის ისტორია მაღლა და მაღლა მიმავალი ერთი უწყვეტი კიბეა — ყოველი მომდევნო საფეხური წინას „დამსახურებაა", უწინამავლოდ არ იქნება...

ამ გამოცდილ ისტორიულ ჭეშმარიტებას მემკვიდრეობითობა ჰქვია...

მაგრამ რა ხდება მაშინ, როცა ახალი წინა საფეხურს უარყოფს?

საზოგადოდ — ღმერთმა განსაჯოს! საქართველოს ისტორიის არაერთი მაგალითით კი — არის „ვაება და კბილთა ღრჭენა"...

რატომ? — იმიტომ, რომ როგორც მთელი კაცობრიობის, ისე კერძო ერის სიბრძნე მემკვიდრეობითია; საზოგადოდ, სიბრძნე მემკვიდრეობითობაშია და, როგორც კი ეს კანონი ბუნებისა ირღვევა, იქ სიკეთე არ ისადგურებს...

ყველა დროსა და ყველა ქვეყანაში უპირველესად „თვისთა ბრძენთა" ჰკითხავდნენ და უსმენდნენ, არად ჩაგდებას და „არამკითხე მოამბეობას" არ აკადრებდნენ.

ამ მკვიდრ კანონზე იდგა ჩვენი ხალხიც: განა მისი სიბრძნე არ არის: „ბრძენი სიტყვა ითქვა, — ბრძენო ყურო, სადა ხარო?!"

ისე, ის უსაშველოდ დამაშვრალი კითხვა რომ დავსვათ, — „მაინც რამ გადაარჩინა საქართველო?" — დიდი ორჭოფობა არ დაგვჭირდება პასუხისათვის:

— იმ ბიბლიურმა შეგნებამ, რომ „სიბრძნით იშენების სახლი და გულისხმისყოფით აღემართების, და მეცნიერებით აღივსებიან საუნჯენი ყოვლითა სიმდიდრითა პატიოსნითა და კეთილითა"...

— და იმ წარუვალი ჭეშმარიტებით, რომელიც ქადაგებს:

„მეფეთა (იგულისხმება — ხელისუფლება) თუ სიყვარული საღრმთოისა მეცნიერებისა ჰქონდეს, განცოცხლდეს ყოველი მეცნიერება და აღეშენოს ქვეყანაჲ: და თუ არა ჰქონდეს სიყვარული საღრმთოისა მეცნიერებისაჲ, წარწყმიდონ უმეცართა ქვეყანაჲ და მიეცნენ ყოველნი ბოროტის-მოქმედნი აქა ჭირსა და განსაცდელსა და მერმე სატანჯველსა ჯოჯოხეთისასა უკუნისამდე".

ახლა საკაცობრიო ცივილიზაციას გლობალური განვითარების ისეთი ციებ-ცხელება უდგას, არათუ საკუთარს უვლიან, სხვათა სიბრძნეზე ნადირობენ ხვალინდელ დღეზე მზრუნველი ქვეყნები.

განა არის დღეს ისეთი ქვეყანა, სადაც საკუთარს — არც ასაკს, არც ცენზს, არც სიბრძნეს, არც ზნეობას, არც

გამოცდილებას... დაფასება არა აქვს?

დიახ: „არის ასეთი ქვეყანა, მას საქართველო ჰქვია!"

საგანმანათლებლო რეფორმის ავ-კარგზე, ანუ განათლებისა და მეცნიერების ბედზე დღევანდელ საქართველოში იმდენი ითქვა და დაიწერა, ტოტალური სიყრუე რომ არა, საერთო სადინარს იპოვიდა და ფონს გაიყვანდა ქრონიკული კრიზისის მორევში ჩამხრჩვალ ქვეყანას.

სხვათა მცდელობას რომ თავიც დავანებოთ, განა შესაძლებელია სხვა რომელიმე ქვეყანაში შესჯახებოდა სიყრუის კედელს განგაშის ზარი ისეთი საქვეყნოდ ცნობილი მეცნიერისა და საზოგადო მოღვაწისა, როგორიც აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძეა, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტი?

მას ხომ სულ ახლახან – შესაბამისად მისი ღირსებისა და ტიტულატურისა – მიანდეს ქართული მეცნიერების ბედის გადაწყვეტა. ნუთუ იმისთვის, რომ არათუ დაეჯერებინათ, არც მოესმინათ?!

როგორ დავიჯეროთ, რომ რომელიმე ქვეყანაში არ მოუსმენდნენ საკუთარ თამაზ გამყრელიძეს?

მეტიც, დარწმუნებული ვიყოთ, ბატონ თამაზს რომ ენებებინა და რომელიმე ევროპული ქვეყნის განათლებისა და მეცნიერების შესახებ გამოექვეყნებინა მსგავსი შენიშვნა, დიდი პატივით მიიწვევდნენ რჩევისათვის და მადლიერებას საქვეყნოდაც გამოხატავდნენ.

მაშ, ჩვენ რაღა გვემართება?

განა შემაშფოთებელი არ არის, რომ ურიდად აცხადებს კანცელარიის ჩინოსანი: – ჩვენ პრესისათვის არა გვცალია...

სწორედ ტოტალური სიყრუეა შესაფერისი ფონი იმისათვის, რომ „ერთგული" ფიგურების გარდა ქვეყანაში არავინ არ ჩანდეს – არც დიდი და არც პატარა.

სწორედ ტოტალური სიყრუეა სადაგი ატმოსფერო იმისათვის, რომ თავისუფლად სუნთქავდეს ეჭვი, ჭორი, ცილისწამება და უნდობლობა...

სწორედ ტოტალური სიყრუეა მასაზრდოებელი ნიადაგი იმისა, რომ სამეცნიერო-საგანმანათლებლო რეფორმა მაინცდამაინც სიცრუის, უზნეობისა და უკანონობის, პიროვნულ-ოჯახურ-კლანური ინტერესების ხიმინჯებზე კოკოლავდება...

სწორედ სიყრუე არის ის ნიადაგი, რომლის საფუძველზე, სრულიად შეუფერებელ სფეროში – უმაღლესი განათლების სისტემაში, კერძოდ, დედაუნივერსიტეტის მიმართ – აღმოცენდა გაუგებარი ძალადობა და ერთიანი ევროპული საგანმანათლებლო სივრცისკენ სწრაფვის კეთილშობილურ იდეას ოდიოზურ პირებთან გაიგივებისა და საზოგადოებრივი დისკრედიტაციის საფრთხე დაემუქრა...

სამარცხვინოა ქვეყნის ამგვარი მდგომარეობა XXI საუკუნეში, თუნდაც – ვაგლახ! – განვითარებადი ერქვას მას.

სამარცხვინოა, ქვეყანას ამდენი პროფესიონალი ჰყავდეს – აქ დარჩენილი თუ უკვე გაქცეული – და არაპროფესიონალები კანონებს მათი შესაძლებლობების გამოყენებისათვის კი არა, მათ „ჩამოსალაბორანტებლად" იგონებდნენ.

ამ პროცესებსა და შედეგებზე საუბარს აზრი აღარა აქვს: ეს იმ უახლოესი დროისათვის გადავდოთ, როცა ტოტალური სიყრუე დაძლეული იქნება.

ამით იმის მტკიცე რწმენას გამოვხატავთ, რომ კიდევ ერთი ჟამთატეხაც ვერაფერს დააკლებს იმ „თეთრ ტაძარს", რომელშიც დიდმა ილიამ და დიდმა ივანე ჯავახიშვილმა „ღრმად ჩარგეს ძირი თავისუფლების" და მომავლის სამსახურად კვლავაც დაბრუნდებიან მასში უსამართლოდ გაძევებულნი – ივანე ჯავახიშვილის მეთაურობით.

დავიწყეთ ცნობილი ქართველი მეცნიერის აკადემიკოს თამაზ გამყრელიძის კონკრეტული გაფრთხილებით და დავასრულებთ ცნობილი გერმანელი ფილოსოფოსის უფრო ზოგადი მითითებით საუნივერსიტეტო პოლიტიკის საქვეყნო მნიშვნელობის შესახებ:

„უნივერსიტეტში მიმდინარე მოვლენები პოზიტიურ ან ნეგატიურ გავლენას ახდენს მოსახლეობაზე დიდი ხნის განმავლობაში. ის, რაც კეთდება ამ სფეროში მართვის, თანადგომისა თუ შეზღუდვის მეშვეობით, თავს იჩენს მხოლოდ რამდენიმე თაობის შემდეგ. ჩვენ ვტკბებით განათლების ადრინდელი მიღწევებით, წარმატებული ღონისძიებებით და გადაწყვეტილებებით, მაგრამ ტვირთად გვაწევს სახელმწიფოს დაუდევრობები და არასწორი (არასამართლებრივი) ჩარევები, რომელთა ინიციატორებს უკვე ველარ ვაგებინებთ პასუხს. თუმცა ისტორია თვითონ აკისრებს მათ მარადიულ პასუხისმგებლობას" (კარლ იასპერსი).

P. S. ჩვენს ეპოქაში მოვლენები ისეთი სისწრაფით ვითარდება, რომ, დაე, დაუსახელებელი ადრესატები ისტორიის იმედად ნუ იქნებიან!...

„საქართველოს რესპუბლიკა", 14 ივლისი

ეროვნული ბიბლიოთეკა

„ვერ მივცემ მტერსა მამულსა საჯიჯგნად, დასაზიანად...“

თეთრი ბაძრის ბედი

საზოგადოებისათვის ცნობილია, რომ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში დაიხურა სამეცნიერო-კვლევითი ცენტრები – რუსთაველის, აკაკი წერეთლის, ვაჟა-ფშაველას, გალაკტიონის, კონსტანტინე გამსახურდიას კაბინეტები...

ჩვენი გაზეთი თანადგომას უცხადებს იმ ადამიანებს, ვისთვისაც ესოდენ მტკივნეულია ეს „საუნივერსიტეტო გარდაქმნები“.

გაურკვეველი მოტივაცია, რომ სახელმწიფო უნივერსიტეტში სამეცნიერო კვლევები არ უნდა წარმოებდეს, განათლების სისტემის მესვეურთა არაკომპეტენტურობის გარდა მათ საეჭვო მისიაზეც სერიოზულად გვაფიქრებს. ვფიქრობთ, კიდევ უფრო მეტი სიმწვავით დგება უნივერსიტეტის სრული ავტონომიურობის საკითხი.

ოდესღაც მოსკოვის უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტის სტუდენტი ტიციან ტაბიძე წერდა: „ჩვენი უნივერსიტეტის ავტონომია გააუქმა განათლების მინისტრმა – ბნელეთის მოციქულმა კასომ...“

ახალგაზრდა სტუდენტმა ალბათ ვერ გააცნობიერა, რომ ის „ბნელეთის მოციქული“ ხელისუფლებისაგან მოგზავნილი გახლდათ და სწორედ მის პოლიტიკას ახორციელებდა მეცნიერებასა და განათლებაში.

თბილისის უნივერსიტეტის სახელობითი კაბინეტები წლების მანძილზე ყალიბდებოდა და ყველასათვის გასაგებია მათი პოტენციური მნიშვნელობაც.

რა კეთდება იქ და რა ველარ გაკეთდება მერე... დღეს ჩვენ ვაჟა-ფშაველას კაბინეტზე მოგითხრობთ.

. . .

1962 წელს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის ევგენი ხარაძის ბრძანებით, ვაჟა-ფშაველას დაბადებიდან 100 წლის იუბილესთან დაკავშირებით, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტთან გაიხსნა ვაჟა-ფშაველას კაბინეტი და მისი ხელმძღვანელობა დაეკისრა პროფესორ გრიგოლ კიკნაძეს.

ცნობისათვის: 1945 წლიდან გრიგოლ კიკნაძის მეცნიერული ნაღვაწი იდევნებოდა, რადგან მას „წითელმა პროფესურამ“ ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებისადმი მიძღვნილი ფუნდამენტური ნაშრომის ანტიმარქსისტულობაში დასდო ბრალი. ვაჟას კაბინეტის გახსნა და მის ხელმძღვანელად გრიგოლ კიკნაძის დანიშვნა პარტიული ნომენკლატურისაგან ერთგვარად უკანდახევა იყო.

კაბინეტში დაისახა სამუშაო გეგმა, როგორც ლიტერატურათმცოდნეობითი, ასევე ენათმეცნიერული პროფილით, კაბინეტთან ჩამოყალიბდა მუდმივი სემინარი, რომელიც დღემდე ფუნქციონირებს. „ვაჟას სემინარში“ მონაწილეობდნენ ცნობილი მეცნიერები, აგრეთვე მოწვეული პირები კითხულობდნენ მოხსენებებს მწერლის მხატვრული მემკვიდრეობის პრობლემების ირგვლივ. დაიწყო კაბინეტის შრომების გამოცემა „ვაჟას კრებულის“ სახელწოდებით. შეიქმნა სალექსიკონო ფონდი მილ-

იონამდე ბარათის რაოდენობით. ეს კოლოსალური შრომა თითქმის 30 წლის განმავლობაში გაგრძელდა.

ვაჟა-ფშაველას კაბინეტმა მოიპოვა მწერლის თითქმის ყველა ნაწარმოები, შეიქმნა ფონდი ვაჟას იმ ავტოგრაფთა ფოტოპირებისა, რომელიც დაცულია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელნაწერთა ინსტიტუტში და რომელიც კაბინეტს პროფესორმა ილია აბულაძემ უსახსოვრა.

კაბინეტს თავდაპირველად 7 კვ.მ. ფართობი გამოეყო, უნივერსიტეტის IV კორპუსის პირველ სართულზე განათავსეს, მაგრამ სამწუხაროდ ეს ფართობი არ აღმოჩნდა „ჯანსაღი“. მიწისქვეშა წყლებმა და ნესტმა შენობის კედლები და იატაკი დააზიანა. ორჯერ გაარმეონტეს, მაგრამ ამან საქმეს ვერ უშველა. დღის წესრიგში მისი გადატანის აუცილებლობა დადგა. 1998 წელს ვაჟას კაბინეტი პირველი კორპუსის ბინადარია (თუმცა არა იქ, სადაც დიდმა პოეტმა დალია სული).

უდავოდ აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ თანამშრომლები თავდაპირველად ყოველგვარი ანაზღაურების გარეშე მუშაობდნენ.

პროფესორ გრიგოლ კიკნაძის გარდაცვალების შემდეგ, 1974 წლიდან დღემდე კაბინეტს პროფესორი ჯუმბერ ჭუმბურიძე ხელმძღვანელობს.

დღიდან დაარსებისა კაბინეტმა გამოსცა 20 დასახელების წიგნი. კაბინეტი მუშაობს ვაჟა-ფშაველას სიხშირის, იდეომატიკისა და სიმფონია-ლექსიკონებზე. გამოცემულია ვაჟა-ფშაველას მცირე ლექსიკონიც.

კაბინეტი დღესაც აგრძელებს სამეცნიერო-სასწავლო მუშაობას. 2005 წელს მეცნიერებისა და ტექნიკის დეპარტამენტის სახელზე თანამშრომლებმა გააკეთეს განაცხადი სახელმწიფო ბიუჯეტის პროექტისათვის, რასაც გაურკვეველი მიზეზების გამო, დაფინანსებაზე უარი ეთქვა. ამჟამად ვაჟა-ფშაველას კაბინეტის მომავალი გაურკვეველია. არავინ იცის, რა ელის იქ დაუნჯებულ უნიკალურ მასალას.

ფაქტია, რომ ერთ დროს ვაჟა-ფშაველას შემოქმედებისადმი მიძღვნილი ფუნდამენტური შრომების წინააღმდეგ გალაშქრებულმა „წითელმა პროფესურამ“ და კომუნისტურმა ხელისუფლებამ უკან დაიხია. ვნახოთ, რას იზამს დღეს „ეროვნული ხელისუფლება“..

„საქართველოს რესპუბლიკა“, 9 ივლისი

ფრაგმენტი

კორესპონდენტი – რა მორალური უფლება აქვს უნივერსიტეტის ახალ რექტორს დახუროს ვაჟას, გალაკტიონის, აკაკის, კონსტანტინეს კაბინეტები?

თეა თუთბერიძე (თავისუფლების ინსტიტუტი) – მე არ ვეთანხმები ერთმმართველობის სისტემას, ეს დამღუპველია. მაგრამ ეს აუცილებელია გარდამავალი ეტაპისთვის, რადგან უფრო მოქნილი სისტემაა რეფორმის სწრაფად გატარებისთვის. ერთი ადამიანი უფრო სწრაფად მიიღებს გადაწყვეტილებას, ვიდრე ხუთასი. რაც შეეხება კაბინეტებს, საკითხავია, რას აკეთებდნენ ეს კაბინეტები? რაღაც ფუნქცია ხომ უნდა ჰქონდეს. ის უნდა გამოადგეს პირველ რიგში სტუდენტებს, არა? მას ეს კაბინეტები არაფერში აღგებოდა. მაშ, ვის ადგებოდა? ვაჟას? გალაკტიონს? აკაკის? როცა გატარდება რეფორმა, კაბინეტებიც იარსებებს და ფუნქციებიც ექნება.

„ქრონიკა“, 8-14 აგვისტო

ფრაგმენტი

ჩემთვის მთავარი ის კი არ არის, კაბინეტს ვაჟა-ფშაველას, რუსთაველის ან გალაკტიონ ტაბიძის სახელი რომ ჰქვია. მთავარია, ეს კაბინეტი რას აკეთებს ეროვნული მეცნიერებისთვის; ილია ჭავჭავაძის, ვაჟა-ფშაველას, გალაკტიონის ღვაწლის სტუდენტებამდე მიტანისათვის. ისეთი კაბინეტის არსებობას, სადაც ნაშრომები არ იქმნება და შემოქმედებითი ღვწა, დისკუსია არ მიმდინარეობს, ხელობს საერთოდ არ გვქონდეს.

იგორ კვესელავა, პროფესორი
საქართველოს პრეზიდენტის მრჩეველი

განათლების მოდელი, ეჭვიანი კითხვები და ეროვნული ეტლი

თეთრი ბაძრის ბედი

„ერთხელ, მკითხეს: თავიდან რომ იწყებდე ცხოვრებას, რა გზას აირჩევდიო. ვუპასუხე, ვეცდებოდი, უკეთესად მესწავლა ქართული; მეტი სამსახური გამეწია დედაენისთვის-მეთქი, მაგრამ... მერე, ვთხოვე, ეს კითხვა პასუხიანად, ამოეღოთ წერილიდან – არ დამიჯერებენ, დღეს პოპულარული არ არის დედაენა და მისი მსახურება-მეთქი. არადა, მერწმუნეთ, იმ ჟურნალისტს გულწრფელად ვუპასუხე", – წერს თავისი ერთ-ერთი წიგნის წინასიტყვაობაში, ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი გიორგი გოგოლაშვილი.

ვინც ბატონ გიორგის იცნობს, მის გულწრფელობაში ეჭვი არ შეეპარება, ვინც არ იცნობს, იმაში მაინც დამეთანხმება, რომ ქართული ენის მსახურება ისეთი საქმეა, გულწრფელობის გარეშე რომ არ კეთდება და ადრე თუ გვიან, დაუფასებელიც არ რჩება (შეუფასებელი – შეიძლება!). დაფასების დასტური იყო ისიც, რომ, ახლახან, ბატონი გიორგი გოგოლაშვილი – ბესარიონ ჯორბენაძის საზოგადოების ხელმძღვანელი და ჟურნალ „ბურჯი ეროვნებისას" რედაქტორი, საქართველოს პედაგოგთა კავშირის სამეცნიერო-საზოგადოებრივმა ორგანიზაციამ იაკობ გოგებაშვილის მედლით დააჯილდოვა, პედაგოგიურ დარგში დამსახურებისათვის (და – არა მხოლოდ!). სწორედ ამ ჯილდოს მილოცვის საბაბით ვეწვიეთ ბატონ გიორგის, თუმცა, ბოლოდროინდელი საუნივერსიტეტო მოვლენების აქტიური მონაწილე, „საუნივერსიტეტო დარბაზის" ხელმძღვანელი ბევრ სხვა საინტერესო საკითხზეც გვესაუბრა.

– ბატონო გიორგი, უწინარესად, გილოცავთ მედალს... რას ნიშნავს თქვენთვის ეს ჯილდო?

– თუ გავითვალისწინებთ, რომ საქართველოში იაკობ გოგებაშვილი იყო, არის და დარჩება მარადიულ თანამედროვედ, ადამიანად, რომელმაც შექმნა ეპოქა, მისი სახელობის მედალი, ამ გადასახედიდან, ბევრ რამეს ნიშნავს, მით უმეტეს იმისთვის, ვისაც წერა-კითხვასთან აქვს საქმე. ვფიქრობ, როცა ამ მედლის მონიჭებაზე მსჯელობდნენ, იაკობ გოგებაშვილის შემოქმედების პოპულარიზაციის გარდა, უთუოდ, ქართული ენისადმი ჩემს დამოკიდებულებასაც ითვალისწინებდნენ, თუნდაც გაცოცხლებას სახელისა „ბურჯი ეროვნებისა" – გოგებაშვილი ამბობდა – ეროვნულობას სამი ბურჯი აქვს: მამული, ენა და ეროვნული სკოლაო. ეს – მაშინ, როცა უკვე არსებობს ილიასეული სამება (მამული, ენა, სარწმუნოება). ამიტომ ნებისმიერისთვის, ვინც მამულის, ენის თუ ეროვნული სკოლის სამსახურში დგას, იაკობ გოგებაშვილი მთავარი ორიენტირი უნდა იყოს...

– რა მდგომარეობაშია, დღეს, ეს ერთ-ერთი „ბურჯი" ეროვნულობისა ... აქვე, ისიც მინდა გკითხოთ, რომ არც დედაენის საქმეა სახარბიელოდ – ამ ბოლო დროს გამოიცა სახელმძღვანელოები სახელწოდებით „დედაენა", რომლებსაც სულ სხვა ავტორები ჰყავთ(?!).

– უცნაური რამ მოხდა. არსებობს საავტორო უფლებები, რაც იაკობ გოგებაშვილთან მიმართებაში მაინც არ უნდა ირღვეოდეს. „აი იას" პრინციპზე რომ აღარაფერი ვთქვათ, გამოიცა წიგნები, რომლებსაც არაფერი აქვთ საერთო გოგებაშვილისეულ სისტემასთან; არადა, „დედაენა" დაარქვეს?!. ეს იგივეა, მავანმა თავის ნაწარმოებს „ვეფხისტყაოსანი" უწოდოს.

– ვინ უნდა იცავდეს ამ უფლებებს?

– არსებობს გოგებაშვილის საზოგადოება, განათლების სამინისტრო, სხვადასხვა დაწესებულება, რომლებმაც უნდა იკისრონ ეს პასუხისმგებლობა. ეს არის იმის ხელყოფა, რაც იაკობმა შექმნა. „აი იას" პრინციპის მიგნება ეპოქალური მოვლენაა და იქნებ, არც გადავაჭარბებ, თუ ვიტყვი, რომ ქართულ სინამდვილეში, ანბანის შექმნის შემდეგ, ასეთი დიდი აღმოჩენა არ გვქონია...

– ბატონო გიორგი, თქვენ საზოგადოება, ასევე, გიცნობთ ადამი-

ანად, რომელიც, უმეტესწილად, აქტუალურ ეროვნულ მოვლენათა ეპიცენტრშია ხოლმე. ამჯერად, **ბოლოდროინდელ საუნივერსიტეტო მოვლენებსა და განათლების მიმდინარე რეფორმაზე მინდა გკითხოთ: როგორც „საუნივერსიტეტო დარბაზის" ხელმძღვანელი, როგორ შეაფასებდით, დღესდღეობით, უნივერსიტეტში არსებულ ვითარებას?**

– ვითარება ძალიან მძიმეა. რეფორმის სახელით ინათლება ბევრი რამ ისეთი, რასაც წინსვლასთან და პროგრესულობასთან არანაირი კავშირი არა აქვს. იკვეთება ინტერესები, რომელთა ავტორიც არ ჩანს და ამ „ვინმეს" დამოძღვრით კეთდება ჩვენი ეროვნულობისათვის საზიანო საქმეები – ფაკულტეტების გაერთიანება, თანამშრომელთა შემცირება... ეს ყველაფერი უნივერსიტეტს სწორი გზით არ წაიყვანს. ამ ტაძარს დაარსებიდანვე, ქართული ეწოდა. მისი პირველი რექტორი პეტრე მელიქიშვილი, უნივერსიტეტის გახსნის დღეს, თავის შესავალ სიტყვაში ამბობდა: როცა ევროპაში ჩავედი, ავსტრიელმა მეცნიერმა შუხარტმა მკითხა: შენ, ქართველი, რატომ სწავლობ ქიმიას? რატომ არ იკვლევ მდიდარ ქართულ ენას? ქიმიას სხვაც შეისწავლის, ქართულ ენას კი თქვენ უნდა მიხედოთო.

ასე იქცა უნივერსიტეტის საფუძველთა საფუძვლად ეროვნულობა და, ახლა, ამ საფუძველს ვარღვევთ.

– ვითარება საკმაოდ დაძაბულია. ჩნდება შიშიც, რომ გარკვეულმა ძალებმა ეს სათავისოდ არ გამოიყენონ. პირადად თქვენ გამოსავალს სად ხედავთ?

– მხოლოდ და მხოლოდ გონივრულ კომპრომისებსა და ასეთსავე ქმედებებში. იცით, ჩვენ ერთობ ჯიუტი განათლების სამინისტრო გვაქვს. მიუხედავად იმისა, რომ საკმაოდ კარგად ესმით, გარკვეულ საკითხებში, მათი პოზიცია სწორი არ არის, მაინც ჯიუტად გაიძახიან: არც ერთი ნაბიჯით არ დავიხევთ უკანო. როცა ამ საკითხზე მათთან ერთად ვიწყებთ მსჯელობას, ისინი საკმაოდ არაპოლემიკურ ხერხს მიმართავენ და იწყებენ ლაპარაკს იმაზე, რომ უნივერსიტეტელები კორუმპირებულები არიან. მაგრამ, განა უფრო მართებული არ არის ასეთი მიდგომა: კორუმპირებული უნდა დასაჯო, არაკორუმპირებულს უნდა მოუსმინო! აზრის შეცვლა, თუკი მის არამართებულობას დაგისაბუთებენ, სირცხვილი არ არის და ასეთ შემთხვევაში, ნაბიჯით თუ არა, სანტიმეტრით უკან დახევა უნდა შეგეძლოს. დამიმტკიცე შენი აზრის უპირატესობა, ვთქვათ, რატომ, მაინცდამაინც, ექვსი ფაკულტეტი და არა მეტი? რატომ ყველაფერი ასე და არა ისე? და, კი, ბატონო, გავიზიარებ შენს პოზიციას. მე მაინც მგონია, რომ რაც ხდება, ვილაცისგან არის გათვლილი და კარგს არაფერს მოგვიტანს.

– მაინც, რა არის ამ „ვილაცის" და მის თანამზრახველთა მთავარი მიზანი, რის მიღწევას ცდილობენ ამ „ე. წ. „რეფორმით"?

– მათ უნივერსიტეტის, როგორც მნიშვნელოვანი ძალის, განეიტრალება სურთ. აქაურობა ყოველთვის არამართვადი იყო ჩინოვნიკთაგან დ, ახლა ამ სადავეების ხელში აღებაც სურთ.

– სხვათა შორის, გაჩნდა ეჭვი თითქოს, თქვენც ვიღაც გმართავთ – გიორგი გოგოლაშვილი რექტორატთან არის შეკრულიო. როგორ ფიქრობთ, რა უნდა იყოს ამ ეჭვის საფუძველი?

– ეს ხმამაღლაც ითქვა. ამის საფუძველი, შესაძლოა, მივეცით იმ განცხადებით, რომ ვითანამშრომლებდით ნებისმიერ საღ აზრთან და მიზნად არ გვქონდა ოპოზიციონერობა ვინმესთან დაპირისპირება... გვინდოდა, ჩავრთულიყავით ამ პროცესში და ჯანსაღი ოპონირებით, ჩვენი აზრი მიგვეწოდებინა რეფორმატორებისათვის. ქუჩაში გასვლა ჩვენი საქმე არასოდეს ყოფილა და არც იქნება, რადგან აუდიტორიას შეჩვეული ხალხი ვართ. ბევრი მოთხოვნა წავუყენეთ რექტორატს, ბევრნაირ კითხვაზე პასუხიც მოვთხოვეთ, თუმცა, ამასობაში, არ ვიცი, საიდან და როგორ, მაგრამ გაჩნდა ახალი მოძრაობა, ორგანიზაცია, გაერთიანება... ამ ყველაფერმა ჩვენსავე შეკრებაზე იჩინა თავი და მავანს მისცა იმის თქმის უფლება, რომ ჩვენსავე რიგებში არ არის ერთსულოვნება. ჩვენი მიზანია, დავიცვათ უნივერსიტეტის ღირსება, თანამშრომელთა უფლებები და რეფორმა მოექცეს კანონის ფარგლებში. სხვა მხრივ საწინააღმდეგო არაფერი მაქვს – არც სამინისტროსი და არც რექტორატის. და, რაკი ამ ეტაპზე, ჯერჯერობით, ისევ მივდივართ მათთან დიალოგზე, მხოლოდ და მხოლოდ იმ იმედით, რომ ამ შეხვედრებმა დადებითი შედეგი მოგვცეს. ამას წინათ, რექტორმა პრეზიდიუმში მის გვერდით დაჯდომა შემომთავაზა. როგორც „დარბაზის" ხელმძღვანელი და იმ შეკრების ორგანიზატორი, ასეც მოვიქეცი. შესაძლოა, ესეც საეჭვო აღმოჩნდა. ვიმეორებ: მე შემიძლია, დავჯდე ყველას გვერდით, ყველას პირისპირ და ვისაუბრო მათთან, ოღონდ, ეს მოხდება მხოლოდ და მხოლოდ, უნივერსიტეტის ინტერესებიდან გამომდინარე.

– ახლახან, გოგებაშვილის მედლით რომ დაგაჯილდოვეს, ეს ფაქტიც ხომ არ გაამყარებდა მათს ეჭვს?

– ვერ დაგეთანხმებით, გოგებაშვილის მედალი არ მიმიღია იმისათვის, რომ საუნივერსიტეტო მოძრაობაში ვარ ჩართული. მე თითქმის 30 წელია ვმოღვაწეობ, როგორც პედაგოგი. თანაც, ეს აბსოლუტურად დამოუკიდებელი ორგანიზაციაა. სხვათა შორის, ჩვენი სამინისტრო არ მისცემს მედალს გიორგი გოგოლაშვილს, რადგან მინისტრს მიაჩნია, რომ ყველა, ვინც საპირისპირო აზრს გამოთქვამს,

მისი მტერია.

– ეს ხომ არ აღმოჩნდა საბაბი იმისა, რომ თქვენი გვარი ეროვნული გამოცდების კომისიის წევრთა სიიდან ამოიღეს?

– რამდენიმე თვე ვთანამშრომლობდი ეროვნული გამოცდების ცენტრთან, ვმონაწილეობდი ქართული საგნობრივი კომისიის მუშაობაში და როცა საბოლოოდ, მინისტრს წარუდგინეს ეროვნული გამოცდების მთავარი სააპელაციო კომისის წევრთა სიები, როგორც მითხრეს, მას ჩემი გვარი გადაუხაზავს – ეს კაცი ჩვენ გვებრძვისო(?!). მე, პიროვნულად, არავის ვებრძვი, უბრალოდ, მინდა, რომ ქართველი განათლება ქართული ხალხის ინტერესებს ემსახურებოდეს!

– როგორ გესახებათ ქართული განათლების მომავალი? კონკრეტულად, რას გულისხმობთ, როცა ეროვნულ განათლებაზე ლაპარაკობთ?

– ეროვნული სკოლა – ეს არის საგანმანათლებლო სისტემა, რომელსაც მე-19 საუკუნეში ჩაუყარა საფუძველი წერა-კითხვის გამავრცელებელმა საზოგადოებამ. სამწუხაროდ, დღეს სიტყვა ეროვნულმა მნიშვნელობა დაუკარგეს. ეს სიტყვა, ზოგჯერ, ისეთ კონტექსტში გვხვდება, პირადად ჩემთვის გაუგებარია. მაგალითად: ეროვნული გამოცდა მათემატიკაში, ან ზოგად უნარებში, ან – უცხო ენაში(?!) ეს ცოტა იუმორისტულადაც კი ჟღერს... იცით, ევროპეიზაციას არც იაკობი და ილია უპირისპირდებოდნენ, გოგებაშვილმა „დედაენის“ გვერდით „რუსკოე სლოვო“ დადო, მაგრამ ერთი მნიშვნელოვანი შეგონებით: „მთავარია, ჩვენს ეროვნულ ეტლში შევაბათ ძირში ქართული ენა და ზედ კვერად მივუბათ უცხო ენანი“.

არ უნდა დაიკარგოს ქართულის უპირატესობა ქართულ სივრცეში – აი, ეს არის ჭეშმარიტად ეროვნული საგანმანათლებლო სისტემის მოდელი.

ესაუბრა ეკა ბუჩიაშვილი
„თბილისი“,

ფრაგმენტი

ინტერვიუ თსუ-ს პროფესორთან, დეპუტატ ლადო პაპავასთან

თავიდანვე ვჭოჭმანობდი და ვფიქრობდი, ეგებ ლორთქიფანიძემ შეძლოს უნივერსიტეტის მართვამეთქი. სამწუხაროდ, ჩემი ეს ეჭვი არ გამართლდა. უბედურება ის არის, რომ ლორთქიფანიძეს პოზიცია არ გააჩნია და ქვევრის პრინციპით მუშაობს – რასაც განათლების სამინისტროდან ჩასძახებენ, იმასვე ამოსძახებს. ხშირად მას დღეში რამდენჯერმე ჩასძახებენ ხოლმე და თანაც სრულიად განსხვავებულ მოსაზრებას. კათედრის გამგედ მუშაობის დროს ისეთი ტიპის მიმართვები მომდიოდა თსუ-ს ხელმძღვანელობისგან, გაოცებას ვერ ვმალავდი. ამავე დროს, დაიწყო აბსოლუტურად არალეგალური ინსტიტუტების შექმნა. შეიქმნა სხვადასხვა დეპარტამენტი, მაგალითად, ე.წ. აკადემიური დეპარტამენტი, რომელსაც თსუ-ს არც ძველი დებულება ცნობდა და ახალ კანონში ასეთი რამ საერთოდ არ არსებობს. შეიქმნა კოორდინატორების ინსტიტუტი. აბსოლუტურად გაუგებარია, რა არის ეს კოორდინატორი და რისი კოორდინატორია. პრორექტორის ინსტიტუტი გააუქმეს, გაჩნდა რექტორის მოადგილე. ეს რა, სიტყვების თამაშია თუ სხვა რამ? ამ ცვლილებებთან დაკავშირებით, როგორც დეპუტატმა, უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობისგან განმარტებები ვითხოვე. სამწუხაროდ, დამაკმაყოფილებელი ინფორმაცია ვერ მივიღე. შემდეგი იყო პრეზიდენტის 8 ივნისის ბრძანებულება, რომელმაც ჩარჩოები განსაზღვრა და უნივერსიტეტის მიერ გამოცემული უკანონო აქტების ლეგიტიმაცია მოახდინა. ამავე დროს, ფაკულტეტების ისეთი რეორგანიზაცია მოხდა, რომელიც არაერთმნიშვნელოვნად შეიძლება შეფასდეს. 4 ეკონომიკური ფაკულტეტი რომ უნდა გაერთიანებულიყო, ამას დაახლოებით 20 წელია ვამბობ, ანუ ეკონომიკური ფაკულტეტების გაერთიანება სწორია, მაგრამ გაუგებარია მთელი ბუნებისმეტყველებისა და მათემატიკის ერთ ქვაბში ჩაყრა. ამით შეიძლება მივიღოთ არა რეალურად უმაღლესი განათლების მიმცემი სპეციალობები, არამედ კოლეჯის დონის განათლება. დგება საკადრო საკითხებიც. მაგალითად, გაერთიანებული ეკონომიკის ფაკულტეტის დეკანად მოიყვანეს პიროვნება, რომელსაც პიროვნულად დიდ პატივს ვცემ, მაგრამ მიმაჩნია, რომ მეცნიერებაში შემთხვევითი კაცია. ასეთი დეკანი გაერთიანებულ ეკონომიკურ ფაკულტეტს არ სჭირდება.

რას ფიქრობენ უნივერსიტეტის ლექტორები?

თეთრი ბაძრის ბედი

გიორგი გოგოლაშვილი, *ძველი ქართული ენის კათედრის გამგე:* „ამ რეფორმის სახელით იდგმება ისეთი ნაბიჯები, რომლებიც არც ერთ კანონმდებლობაში არ ჯდება. ჩვენი ძირითადი მიზანია, რეფორმა მოექცეს კანონის ფარგლებში. ფაქტობრივად ჩვენი რეფორმატორები თავიანთ მიღებულ კანონებს უარყოფენ.

„რაც ახლა ხდება უნივერსიტეტში, კრიტიკას ვერ უძლებს. არის დიქტატი. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელები არ მალავენ იმას, რომ სამინისტროს ზეპირი მითითებების მიხედვით წყდება საკადრო, სტრუქტურული ორგანიზაციის თუ ნებისმიერი მიმდინარე საკითხი. ხუთი თვის მანძილზე იგნორირებული იყო უნივერსიტეტის წესდება, არ მუშაობდა უნივერსიტეტის დიდი სამეცნიერო საბჭო. წესდების მიხედვით, დიდ საბჭოს უნდა გადაეწყვიტა ყველა მნიშვნელოვანი პრობლემა. ჩვენ როცა მათ შევახსენებდით, რატომ არ განიხილავდნენ ამ საკითხებს, გვპასუხობდნენ, რომ სამინისტროდან გვითხრეს, საბჭო აღარ მოქმედებსო. როცა დაჟინებით მოვითხოვეთ ოფიციალურად, წერილობით დაედასტურებინათ საბჭოს გაუქმება, იძულებულები გახდნენ სამინისტროში წასულიყვნენ და პრეზიდენტმა საბჭოს გაუქმების წესდება რვა ივნისს გამოსცა. გამოდის, რვა ივნისამდე უნდა ემუშავა საბჭოს ამიტომ ყველა მიღებული გადაწყვეტილება, რაც საბჭოს პრეროგატივაში შედიოდა და ერთპიროვნულად წყდებოდა, უკანონოა.

„ბ“: უნივერსიტეტში საკითხები ერთპიროვნულად წყდება?

გ. გ.: პრეზიდენტის ბრძანებულებამ ამის უფლება უნივერსიტეტის რექტორს მიანიჭა. თუმცა იქვე რექტორს აქვს უფლებამოსილება, საკონსულტაციოდ სათათბირო ორგანო შექმნას. ასეთი ორგანო არ შექმნილა. აქ იწყება გადაბრალებების პროცესი. ახლა მოხდა მნიშვნელოვანი ფაქტი. სამეცნიერო სექტორიდან რვაასი თანამშრომელი დარჩა ხელფასის გარეშე. ჰპირდებიან, რომ სტიპენდიას მისცემენ, როდის და სანამდე, ამის დოკუმენტი არ არსებობს. ოცდაორი ფაკულტეტი ექვსზე დაიდა, ამის არანაირი დასაბუთება არ არსებობს. კი, დაგიჯერებ, რომ ექვსი ფაკულტეტი არის საჭირო, მაგრამ ხომ უნდა ამიხსნა, რატომ ექვსი და არა შვიდი?

„ბ“: პროგრამა თქვენთვის არ გაუცვნიათ

გ. გ.: ოფიციალური სახის სტრატეგიული გეგმა და პროგრამა არ არსებობს.

„ბ“: განათლების მინისტრმა განაცხადა, რომ მათ ხელფასები შეუნარჩუნდებათ. უბრალოდ, არ ექნებათ გრანტები...

გ. გ.: არ შეუნარჩუნდებათ ხელფასი. ბრძანებაში წერია, რომ ივლისიდან ეს თანამშრომლები დაფინანსებას ვერ მიიღებენ და ამ დოკუმენტს ხელს მინისტრის მოადგილე სამადაშვილი აწერს. ხოლო რასაც მომავალში გაიღებენ, ეს იქნება „სამოწყალო“. აკადემიკოსი მზექალა შანიძე ხელფასს ვეღარ მიიღებს და სამოწყალოდ მისცემენ სამოცდაათლარიან სტიპენდიას. რამდენ ხანს გაგრძელდება ეს მოწყალება, ესეც არავინ იცის.

ვეთანხმები იმ აზრს, რომ საბიუჯეტო ორგანიზაციებში რიცხოვნობა ხელოვნურად არის გაბერილი, მაგრამ როცა ვატარებთ შემცირებას, ეს გეგმაზომიერი უნდა იყოს. როცა პრეზიდენტი უნივერსიტეტში მობრძანდა, თქვა, არავის შევამცირებთ. 65 წელი შემოიღეს აკადემიური მუშაკებისათვის ასაკობრივ ზღვრად, ოღონდ ითქვა, რომ ამ პუნქტის ამოქმედება 2009 წლიდან დაიწყებოდა. მანამდე უნდა შექმნილიყო სოციალური გარანტიების ბაზა პენსიაზე გასული პროფესორებისათვის. ახლანდელი პროცესი ამ კანონს ეწინააღმდეგება.

„ბ“: რა კრიტერიუმით დაითხოვეს თანამშრომლები?

გ. გ.: მოხდა ძალიან ცუდი რამ, გასული წლის ბოლოს სამინისტრომ გამოაცხადა კონკურსი გრანტებზე და არ იყო ცნობილი, რომ გრანტის არმიღების შემთხვევაში ხელფასიც შეგიწყდებოდა. ვადები შემცირებული იყო და ზოგმა ვერ

მოასწრო დოკუმენტაციის წარდგენა. რა პრინციპით განიხილეს ეს საგრანტო განაცხადები, არავინ იცის. თანამშრომლების ბედს წყვეტს ვილაც სამინისტროში და უნივერსიტეტი საქმის კურსში არ არის.

ერთ-ერთ ინტერვიუში განათლების მინისტრი ამბობს, რომ შარშან მხოლოდ მილიონი გაიცა ამ ლაბორატორიებზე, წელს კი ორასი ათასით მეტიო. ეს სიცრუეა, უნივერსიტეტის ბიუჯეტში სამეცნიერო სექტორისათვის 2004 წელს 1,8 მილიონი ლარი იყო განკუთვნილი. 2005 წლიდან ეს თანხა ჩამოეჭრა უნივერსიტეტის ბიუჯეტს და განათლების სამინისტროს გადაეცა. ახლა გრანტების სახით მილიონი დაუბრუნდა. 800 ათასი გაქრა. სამეცნიერო სექტორი უნივერსიტეტიდან გაიტანეს, ფინანსურად არ გვექვემდებარება. უნივერსიტეტი განკარგავს მხოლოდ აკადემიურ სექტორს. ბოლონიის პროცესს რომ ხშირად იშველიებენ, ბოლონიის პროცესის მიხედვით და ჩვენი კანონის თანახმადაც, უნივერსიტეტი არის სამეცნიერო-სასწავლო დაწესებულება და თუკი მას სამეცნიერო ნაწილს გამოაცლი, ის მხოლოდ კოლეჯის დონის სასწავლებელი აღმოჩნდება.

„ბ“: **რატომ არ შეუერთდით აქციას?**

გ. გ.: საუნივერსიტეტო დარბაზმა 27 ივნისს ჩაატარა სხდომა, სადაც გაკეთდა მიმართვა, რომ შეჩერებულიყო პრეზიდენტის ბრძანება, როგორც უნივერსიტეტის დაკარგვის აქტი, რექტორის ბრძანება, როგორც სტრუქტურული ცვლილებების არარაციონალური სქემა და უნივერსიტეტს დაუბრუნდეს თავად უზრუნველყოს სამეცნიერო კვლევითი მუშაობის ორგანიზება. მოვითხოვდით ოპტიმალური პროგრამების შედგენას, რომ არ ჩაშლილიყო სასწავლო პროცესი. ამ მოთხოვნათა შეუსრულებლობის შემთხვევაში, დარბაზი უნივერსიტეტის თანამშრომლებსა და სტუდენტებს უფლებების დასაცავად ერთიანი დაუმორჩილებლობისაკენ მოუწოდებს. ამიტომ არ გავედით ქუჩაში. იმ აქციას მართავდა ნესტან კირთაძე, ერთ-ერთი პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენელი და ეს იმათი ინტერესი იყო.

„ბ“: **რატომ კეთდება ასეთი დიდი აქცენტი უნივერსიტეტზე?**

გ. გ.: საზოგადოებაზე ზემოქმედების ძალა საქართველოში სამ ორგანიზაციას ჰქონდა. ეს იყო ეკლესია, მწერალთა კავშირი და უნივერსიტეტი. ფაქტობრივად, მწერალთა კავშირი დაშალეს და მისი ავტორიტეტი დასცეს. შემდეგ შეტევა ეკლესიასა და უნივერსიტეტზე წამოვიდა. თუ მოახერხეს უნივერსიტეტის თავის ყალიბში მოქცევა, მაშინ სამივე ძალა განეიტრალდება და შეეძლებათ, საზოგადოება და ქვეყანა თავისუფლად მართონ. ხელისუფალს სჭირდება, თავისი აზრი, ავია თუ კარგი, გაატაროს ისე, რომ არ ჰყავდეს წინააღმდეგი. სოროსის გრანტებზე გაზრდილი ხალხია, ამიტომ მიდის ეკლესიისა და უნივერსიტეტის დისკრედიტაცია. უნივერსიტეტში ყველა თანამდებობის პირი იმათი კანდიდატურაა.

აქციის დროს „რუსთავი 2“-ის ეთერში ჩავერთეთ მე, მარიამ ცაცანაშვილი, ომარ მუკბანიანი და გიორგი მახარაძე უნივერსიტეტში არსებულ უკანონობასთან დაკავშირებით. ჩვენი ჩართვის საპასუხოდ მინისტრმა გააკეთა კომენტარი, რომ ასეთი განწყობა აქვთ შევარდნაძის მრჩევლებსა და მათ, ვინც გამოცდებში მონაწილეობდა და კორუფციული ლუკმა დაკარგეს. ჩემზე ამბობს, რომ კორუმპირებული ვარ? დანაშაულია, რომ ცაცანაშვილი შევარდნაძის საპარლამენტო მდივანი იყო? ვინც დღეს ხელისუფლებაშია, შევარდნაძის დროს არ მუშაობდნენ მაღალ თანამდებობებზე? შევარდნაძის მრჩეველი იყო იგივე გელა ჩარკვიანი, რომელიც ახლა სააკაშვილს უდგას გვერდით. ხელისუფლება აფრთხილებს ყველას, თუ ხმას ამოიღებ, ჭორს ავაგორებ და ამტკიცე მერე, რომ არ ხარ ცუდი კაცი. კითხვებზე კონკრეტული პასუხის გაცემის ეშინიათ და ეს არის მათი მეთოდიკა. ასე იყო შემოდგომაზეც, როცა კანონის არასწორი პოზიციის წინააღმდეგ გავილაშქრეთ, გვიწოდეს წითელი, კორუმპირებული პროფესორები. ხელისუფლება მოქმედებს პრინციპით, ვაკეთებ იმას, რაც მე მინდა. ვისაც რამე დანაშაული აქვს, ის ხმას არ ამოიღებს, რომ არ ამოუქექონ.

„ბ“: **„პროფესორ-მასწავლებელთა რა ნაწილია რეფორმის ამ სახის მომხრე?**

გ. გ.: მის მიერ დანიშნული თანამდებობის პირების გარდა არავინ, მაგრამ არიან ისინიც, ვინც ჩუმადაა. კულუარებში ბევრი გამოდის კრიტიკით მაგრამ ხმის ამოღების ეშინიათ, რომ ისიც არ დაკარგონ, რაც ახლა აქვთ. ერთი ჩატარდეს რუსუდან ლორთქიფანიძის მხარდამჭერთა ჯგუფის კრება?! არ არსებობს ასეთი ჯგუფი. ის, ვინც დაფინანსება მიიღო, ხმას არ ამოიღებს, ლუკმაპურის დაკარგვის საშიშროებაა. ყველა პრაგმატულად ფიქრობს.

„ბასტა“, 3-9 ივლისი,

უნივერსიტეტი ნანგრევებად იქცა

ჯუმბერ ჯუმბურიძე, პროფესორი:

– ის რეფორმა, რომელიც უნივერსიტეტში ხორციელდება, ფსევდო-რეფორმაა, რომელიც მიმართულია უნივერსიტეტის ტრადიციების, პროფესორ-მასწავლებლების წინააღმდეგ. რეფორმის წინააღმდეგი არავინ არის. ჩვენ ვიცით, თუ რა სახის რეფორმები უნდა გატარდეს. რეფორმა გაუმჯობესებას გულისხმობს. ის, რასაც ისინი აკეთებენ, მიმართულია უნივერსიტეტის დალუპვისაკენ, თუმცა მათი მიზანიც ხომ ეს არის?! რექტორმა არ იცის, სად რა კეთდება. ის ჩვენ არავის არ გვიცნობს. ის ღუპავს უნივერსიტეტს. ხუნვეიბების რევოლუციას მაგონებს, რომელიც ჩინეთში წამოიწყეს, თუ რა შედეგები მიჰყვა ამას, ცნობილია. უნივერსიტეტში ხუნვეიბური რევოლუცია სურთ. ჩინურ ანდაზას მოგახსენებთ: „ხალხმა თუ ერთად სუნთქვა დაიწყო, ქარიშხალი ამოვარდება" და გეშინოდეთ ამ ქარიშხლის. თუ ვიქნებით ერთად, „კვანტებს" არ დავუდებთ ერთმანეთს და თავს დავანებებთ, რაღაცა იქნება. შალვა ნუცუბიძემ თქვა ერთხელ: კვანტური თეორია, ყველაზე უფრო საქართველოშია გავრცელებულიო. ყველა კვანტს უდებს ერთი მეორესო.. აი, ეს არის ჩვენი ეროვნული უბედურება.

გიორგი გოგოლაშვილი, პროფესორი:

– რექტორატმა უნდა მართოს პროცესები და არა სხვამ. მეცნიერი იქნება თუ მასწავლებელი, მისი ბედი უნივერსიტეტის რექტორმა უნდა განსაზღვროს და არა ვიღაცამ სამინისტროში, როგორც ახლა ხდება. ამიტომ, როცა ვიღაცა წყვეტს სამინისტროში, ვინ დატოვოს და ვინ არა, ეს იმას ნიშნავს, რომ ლორთქიფანიძე თავის სიმაღლეზე ვერ დგას. ცხადია, რომ ამაზე დიდი დარტყმა არ არსებობს. ადამიანი მიდის სალაროში და ეუბნებიან, შენ უკვე აღარ ხარ თანამშრომელი და ხელფასიც აღარ გეკუთვნისო. ასეთი ბარბაროსული მოქცევა ადამიანებისადმი არ შეიძლება.

„ახალი თაობა", 28 ივნისი

მარიამ ცაცანაშვილი, პროფესორი: თუ ყურს მივუგდებთ ხალხის ხმას, ხალხი პროგრესული რეფორმის გატარებაში ყოველთვის გამოგვყვება, თუ არა და, როგორც ილია იტყოდა – „სადაც ძალაა, იქ სამართალს ხმა და ხელი არა აქვს"

„თბილისი",

მალხაზ აფრიდონიძე, პროფესორი:

რაც კაცობრიობამ უნივერსიტეტი მოიფიქრა, ვერასდროს და ვერსად მიაღწიეს იმას, რომ მისთვის დამოუკიდებლობა წაერთმიათ. ეს, როგორც ერთადერთი გამონაკლისი საქართველოში მოხდა.

„ბასტა", 3-9 ივლისი

კორესპონდენტი: განათლების მინისტრი როგორ ერევა ამ საქმეებში?

გიგი თევზაძე: ვიცი, რომ მინისტრი არანაირად არ ერევა ამ საქმეებში... სამინისტროდან რომ მოდიოდეს, დავუშვათ რამე, სამინისტრო იზრუნებდა იმაზე მაინც, რომ ის ხალხი არ ყოფილიყო იქ, ვინც კრიტიკას გამოთქვამდა სამინისტროზე.

„ახალი თაობა", 10-16 ივლისი

ქართული განათლების სისტემის პრობლემები ამერიკული გადასახედიდან

ინტერვიუ პროფესორ შოთა ვაშაკიძესთან

თეთრი ბაძრის ბედი

საქართველოს განათლების სისტემის მოდიფიკაციის ფონზე მისი ევროპეიზაციის გათვალისწინებით, განსაკუთრებით საინტერესოა იმ ადამიანების აზრი, ვინც წლების მანძილზე ემსახურება აღნიშნულ საქმეს არა საქართველოში, არამედ უცხოეთში. განათლების სფეროს დინამიკა წარმოუდგენელია განიხილებოდეს როგორც ცალკე სისტემა და არა ქვეყნის ერთიანი განვითარების სტრატეგიის ნაწილი. რამდენად რეალურია საქართველოს განათლების სისტემაში არსებული მავნე ტენდენციების დაძლევა და მისი ძირეული გარდაქმნა, როგორ მოერგება ევროპული სტანდარტები ქართულ მენტალიტეტს, რა დამოკიდებულებაშია განათლების სისტემაში არსებული პრობლემები ქვეყნის საერთო განვითარების პერსპექტივებთან – ამ და სხვა საკითხებზე „რეზონანსი" ესაუბრა ქართულ-ამერიკული საგანმანათლებლო ასოციაციის პრეზიდენტს, პროფესორ შოთა ვაშაკიძეს.

„რეზონანსი" : საქართველოს განათლების სისტემაში წლების მანძილზე დაგროვილი პრობლემები მწვავედ აისახება მთლიანად ქვეყნის განვითარებაზე. ამაზე საუბარს დღეს არავინ გაურბის, თუმცა მიზეზების ჩხრეკა არ გვჩვევია. არადა, ავადმყოფობას რომ უმკურნალო, პირველ რიგში სწორი დიაგნოზი უნდა დასვა..

შოთა ვაშაკიძე : დიახ, განათლების სისტემაში არსებული კრიზისი უშუალოდ არის დამოკიდებული სახელმწიფო პოლიტიკაზე. არ არის გამოკვეთილი ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია. ასე რომ არ იყოს, ყველაზე დიდი ყურადღება მაღალი ტექნოლოგიების განვითარებას მიექცეოდა. ალბათ, ჩვენი წამხედურობის ბრალია ის უარყოფითი ტენდენცია, რომ განათლების სისტემაში პრესტიჟულად, „მოდურად" ითვლება ისეთი სპეციალობები, როგორიცაა საერთაშორისო ეკონომიკა, სამართალი, ბიზნესი და მენეჯმენტი, საზოგადოებრივი მეცნიერებები. არ ვითარდება ის დისციპლინები, რომლებიც ყველაზე პერსპექტიულია საერთაშორისო თანამშრომლობის თვალსაზრისით. კერძოდ: ინფორმატიკა, ტელეკომუნიკაცია, ფარმაკოლოგია, მედიცინა, ქიმიური და კვების მრეწველობა, გამოყენებითი მეცნიერებები.. ყოველივე ეს იწვევს შრომის ბაზრის არასწორ განვითარებას, რაც საკმაოდ მწარედ უბრუნდება სახელმწიფო ეკონომიკას. საქართველოში ავიწყდებათ, რომ ეკონომიკის ყველაზე ძლიერი გამწევი ძალა - პროფესიონალი მუშახელია და რომ მშიერ ქვეყანას „შოვნა" კი არა, „შექმნა" უნდა.

ერთი მხრივ, დასავლეთში თანამედროვე ტექნოლოგიების სწრაფი განვითარება და, მეორე მხრივ, საქართველოში განათლების სისტემის არასწორი დინამიკა იწვევს იმას, რომ საქართველოს მთავარი რესურსი – მუშახელი, ვერ პასუხობს დღევანდელ საერთაშორისო მოთხოვნებს.

„რეზ.: რას იტყოდით განათლების რეფორმის ფინანსურ მხარეზე?

შ. ვ.: განათლების რეფორმა დღეს მიმდინარეობს სახელმწიფოს საბიუჯეტო ინტერესებზე დაყრდნობით და არა ეკონომიკური პერსპექტივების გათვალისწინებით. იქმნება შთაბეჭდილება, რომ განათლების სისტემა სახელმწიფოსათვის არის გაურკვეველი და ხშირად გაუმართლებელი ხარჯი და არა ეკონომიკის განვითარების ბერკეტი. რეფორმაში ქვეცნობიერად ჩადებულია დაშვება, რომ უმაღლესი განათლება და მეცნიერება მთლიანად სახელმწიფო დოტაციაზეა და ასეც უნდა იყოს.

რაც შეეხება საქართველოს ეკონომიკურ პოლიტიკას – პრაქტიკულად ის დოტაციურია. ბიუჯეტი ივსება სა-

ერთაშორისო დახმარებებით, თანხების შინაგანი „რესურსებიდან ამოღებით", პრივატიზაციული შემოსავლებით. ეკონომიკის განვითარება კი არ ხდება. ასე თუ გაგრძელდა, საქართველოს საკმაოდ მძიმე, ახალი ფისკალური წელი ელის. ასევე გაუგებარია მთავრობის ბიუჯეტის ხარჯვითი ნაწილი. ჩემი აზრით, გაუმართლებლად გაზრდილია სამხედრო დაფინანსება და ნაკლები ყურადღება ექცევა განათლებას.

რეზ.: კვალიფიციური კადრების სიმწირე ერთ-ერთი შედეგია განათლების დარგში არსებული კრიზისისა. როგორია ამ მხრივ თქვენი გამოცდილება ამერიკულ სინამდვილესთან მიმართებაში?

შ. ვ. კადრების შერჩევის პრობლემა პირადადაც რამდენჯერმე ვიწვნიე, როცა მომეცა საშუალება, საქართველოში გადმომეტანა ახალ ტექნოლოგიებზე დაყრდნობილი გამოყენებითი კვლევები.

ამერიკაში კვალიფიციური კადრების გამოზრდა წლების მანძილზე მიმდინარეობს. პროფესიონალის ჩამოყალიბებას ჯერ კარგი შერჩევა და მერე ინტენსიური წრთვნის 10 - 15 წელი სჭირდება. საქართველოში კი, ტოტალური უმუშევრობის, განათლების დაბალი დონისა და შრომითი დისციპლინის არარსებობის პირობებში, ასეთი კადრების ჩამოყალიბების პირობები პრაქტიკულად არ არსებობს. ზოგს ჰგონია, რომ თუ ხელფასს ამერიკული სტანდარტებით გადაუხდიან, კარგად იმუშავებენ. ეს მცდარი წარმოდგენაა, რადგან ამერიკაში პროფესიონალური სამუშაო პროფესიონალურ სპორტს ჰგავს - 26 მილიონი დოლარი რომ მოგცენ, კალათბურთს მაიკლ ჯორდანივით მაინც ვერ ითამაშებ, რადგან ანაზღაურების გარდა, კიდევ ბევრი რამ არის საჭირო. სამწუხაროდ, საქართველოში ვერ აცნობიერებენ, რამდენად დაუნდობელი და მომთხოვნია კაპიტალისტური შრომის ბაზარი - განა ჩვენ ვართ მზად, რომ საერთაშორისო სამუშაო ბაზარზე კონკურენცია გავუწიოთ მაგალითად ინდოელებს, ან ჩინელებს?

დღეს ამერიკული საინვესტიციო კაპიტალი უხვად მიედინება ჩინეთში, მიუხედავად იმისა, რომ სამთავრობო დონეზე ქვეყნებს შორის დამოკიდებულება ამ ტენდენციას ხელს არ უწყობს. საქართველოში კი პირიქითაა - არის ამერიკის მთავრობის კეთილგანწყობა და სურვილი, მაგრამ არ არის ეკონომიური წინაპირობები - განვითარებული ინფრასტრუქტურა და პროფესიონალური მუშახელი, რომელიც უცხოურ კაპიტალს მოიზიდავს. გარდა ამისა, საქართველოში ძალზე დაბალია შრომის ნაყოფიერების დონე. ამაზე ნათლად მეტყველებს ის, რომ თურქეთიდან შემოტანილი სოფლის მეურნეობის პროდუქტი უფრო იაფია, ვიდრე ქართული, (აღარაფერს ვამბობთ ჩვენი პროდუქტის დაბალ ხარისხზე).

ასე რომ, განათლების სისტემას დღეს ორი მნიშვნელოვანი ფუნქცია აკისრია: მყარი პროფესიული ცოდნის გადაცემა და სწორი შრომითი და ეთიკური უნარ-ჩვევების ჩამოყალიბება ახალგაზრდებში. საერთოდ, ჩვენ რატომღაც გვგონია, რომ თუ რამე დაგვჭირდა, ყველაფერს მალე და ადვილად ვისწავლით, არადა, ასე არ არის.

რეზ.: დაგეთანხმებით, მოხდა ისე, რომ ქართული საზოგადოების მენტალიტეტი კარგად მოერგო განათლების სისტემას. ჩვენი ცნობიერება სწორედ განათლების სისტემაში არსებულ ანომალიებში ვლინდება. რას გვეტყვით ამაზე?

შ. ვ.: განათლების სისტემა ის გარემოა, რომელშიც ყველაზე უფრო კარგად აისახება საზოგადოებრივი ცნობიერება. სამწუხაროდ, განათლების სისტემის კრიზისი ერის სულიერი, ზნეობრივი, ეთიკური და პროფესიონალური კრიზისის ანარეკლია. ამავე დროს, განათლების სისტემა არის ის საჭე, რომლითაც ხდება ერის სულიერი და პროფესიონალური განვითარების მართვა და რომელსაც უაღრესად ფრთხილი და გულისხმიერი მოპყრობა სჭირდება.

ამ კუთხით, მთავარი პრობლემა ის არის, რომ „განათლებამ დაკარგა თავისი შინაარსობრივი დატვირთვა. ცოდნის მიღებას ჩაენაცვლა დიპლომის მიღება, პროფესიულ განათლებას -

ახალი წიგნები

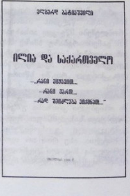

„უდიპლომო სასიძოს“ სინდრომი, რაც ერის სულიერი ფასეულობების დევალვაციის სიმპტომია.

განათლების სისტემის მკვეთრი დეგრადაცია საქართველოში 1960-იანი წლებიდან დაიწყო და დღემდე გრძელდება. კორუფცია ჯერ ერთ-ერთ პრესტიჟულ უმაღლეს სასწავლებელში - სამედიცინო ინსტიტუტში დაიწყო, სწრაფად განიცადა ტრანსფორმაცია და თანდათანობით მთელი უმაღლესი განათლების სისტემა მოიცვა. ყოველივე ეს აისახებოდა მისაღები გამოცდების ციებ-ცხელებაზე, რაც ფაქტობრივად იყო ერის გაუცნობიერებელი "ჯვაროსნული ლაშქრობა" განათლების წინააღმდეგ, ბრძოლა საკუთარი ზნეობის დასამარცხებლად. ამიტომ ის, რაც საქართველოს განათლების სისტემაში მოხდა, ერთი ან ორი ჩინოვნიკის ბრალი არ არის, ამაში "წვლილი" მიუძღვის ყველას, ვისაც ერთხელ მაინც მიუღია მონაწილეობა "ნიშნის ჩაწყობაში".

რეზ.: როგორ ფიქრობთ, რა კონკრეტული ღონიძიებებით შეიძლება გახდეს საქართველოს განათლების სისტემის ეფექტური?

შ. ვ. პირველი და აუცილებელი - უმაღლესში სწავლას უნდა დაუბრუნდეს თავისი ფუნქცია - ცოდნის გადაცემა. ამის გაკეთება ერთბაშად და საყოველთაოდ პრაქტიკულად შეუძლებელია, მაგრამ გარკვეული კონკრეტული ღონისძიებების შედეგად ამის მოგვარება შესაძლებელია. პირველ რიგში უნდა გამოირიცხოს მშობლების, ნათესავების, ნაცნობებისა და მეგობრების მონაწილეობა, ანუ პროტექციონიზმი.

მეორე - უნდა გავიგოთ, რომ ყველა ადამიანი ერთნაირად ნიჭიერი არ იბადება და ყველას უმაღლესში სწავლა არ შეუძლია. უნივერსიტეტებში სტუდენტები უნდა ირიცხებოდნენ არა მარტო სურვილის, არამედ შესაძლებლობების მიხედვით.

ამერიკაში კარგად ესმით, რომ ყველაზე ნიჭიერ ახალგაზრდებს საზოგადოებაში განსაკუთრებული პირობები უნდა შეუქმნან, რადგან ისინი ასრულებენ იმ "ყინულმჭრელის" როლს, რომელიც სხვებს უკაფავს გზას. ამიტომ მათ განსაკუთრებულად აფასებენ. იციან ისიც, რომ ახალი იდეების გენერატორებს სჭირდებათ კარგი იმპლემენტატორები, რომლებმაც უნდა დახვეწონ ორიგინალური იდეები და პრაქტიკული გამოყენება მოუძებნონ მათ. საქმე რჩებათ ასევე რეგულარულ შემსრულებლებსაც, რომლებიც რუტინულ სამუშაოს ასრულებენ. ასე იშლება ახალგაზრდა ამერიკელების სტატისტიკური სპექტრი და ლაგდება ინტელექტუალურ შკალაზე. საკუთარი მონაცემებიდან გამომდინარე, ყველას გათავისებული აქვს თავისი ფუნქცია და ცდილობს საკუთარი თავისთვის შესაფერისი ნიშა დაიკავოს. თუ ეს ვერ მოახერხა, მოხვდებიან გარემოში, რომელიც მათ გარიყავს და გააძევებს. ამიტომ არის, რომ ამერიკაში ყველა ცდილობს მიიღოს საკუთარი შესაძლებლობების სწორი შეფასება და არავითარ შემთხვევაში არ გააყალბოს შეფასებები თავის სასარგებლოდ. ეს მათსავე ინტერესებში არ შედის.

საქართველოში გაბატონებული ჩაწყობის მექანიზმი ემყარება იმ მცდარ და მავნებელ ქვეცნობიერ აღქმას, რომ "ყველას ყველაფერი შეუძლია" - მთავარია ამბიცია და არა ცოდნა ან უნარი. შედეგად კი ვიღებთ იმას, რომ ხალხი იკავებს პოსტებსა და პოზიციებს, რომლებიც მათ ცოდნასა და კვალიფიკაციას არ შეესაბამება და ბოლოს ირკვევა, რომ რეალურად "არავის არაფერი არ შეუძლია".

შემდეგი ღონისძიება განათლების ეფექტურობის ასამაღლებლად არის სწავლების მეთოდიკა და სასწავლო დატვირთვა. ამერიკის უნივერსიტეტებისაგან განსხვავებით, საქართველოში ძალიან დაბალია მომთხოვნელობის დონე, რაც სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს.

ამერიკაში სასწავლო დატვირთვა თანაბრადაა განაწილებული მთელი სემესტრის განმავლობაში. ზოგიერთ წამყვან უნივერსიტეტში სტუდენტი იძულებულია დღეში 10-18 საათი იმუშაოს.

საქართველოში მუსირებს აზრი, რომ ქართველ მოსწავლეებსა და სტუდენტებს ძალიან უადვილდებათ ამერიკის სკოლებსა და უნივერსიტეტებში სწავლა. ეს იმიტომ ჰგონიათ, რომ უნივერსიტეტში სტუდენტმა შეიძლება შეარჩიოს პროგრამა თავისი მონდომების მიხედვით - მარტივი, ან უაღრესად რთული. მაგრამ თუ სტუდენტს უნდა ნორმალურ უნივერსიტეტში ნორმალური განათლება მიიღოს, ეს გაცილებით რთულია, ვიდრე საქართველოს უნივერსიტეტში.

ყველაზე დიდი პრობლემა არის ის, რომ ქართველ სტუდენტებს არა აქვთ რეგულარული მუშაობის ჩვევები, მონდომება და დისციპლინა, რაც უაღრესად მნიშვნელოვანია.

განათლების ეფექტურობის მისაღწევად კიდევ ერთ ფაქტორს გამოვყოფდი - რეგულარულად უნდა ახლდებოდეს სასწავლო პროგრამები.

საქართველოს უნივერსიტეტებში არ ისწავლება ბევრი თანამედროვე საგანი, რომელიც უკვე დიდი ხანია აუცილებელ კურსად მიიჩნევა ყველა ამერიკულ უნივერსიტეტში. ეს პირველ რიგში შეეხება ისეთ მაღალტექნოლოგიურ დარგებს, როგორიცაა ბიოლოგია, გამოყენებითი ფიზიკა, ინფორმაციული ტექნოლოგია და მათემატიკა, მედიცინა და ქიმია.

კურიკულუმების თავსებადობის აღდგენა არის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პრობლემა. ამ პრობლემას განსაკუთრებით ართულებს საქართველოში შესაბამისი პროფესიონალი კადრების სიმწირე და ზოგჯერ არარსებობაც კი.

რეზ: ამ მხრივ ალბათ დიდი დახმარების გაწევა შეუძლიათ ამერიკაში მოღვაწე ქართველ მეცნიერებსა და პედაგოგებს?

შ. ვ.: ჩვენ სწორედ ამ მიზნით დავიწყეთ სასწავლო პროგრამა თბილისში. „კვალი" პირველ რიგში ცდილობს იმ სპეციალობებში დაეხმაროს საქართველოს, რომლსაც ყველაზე უფრო დიდი პრაქტიკული გამოყენება აქვს - ეს არის ტექნიკური დისციპლინები.

ჩვენ გვინდა ვასწავლოთ ის პროგრამები, რომლებიც საქართველოში არ ისწავლება. 2005 წლის იანვრიდან მაისამდე ინტერნეტის დახმარებით ნიუ-იორკის უნივერსიტეტიდან ვკითხულობდით ლექციებს გამოყენებით მათემატიკაში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის 20 სტუდენტისთვის, რომელთაგან მხოლოდ 7-მა მოახერხა კურსის დამთავრება, რაც ცუდი შედეგი არ არის, თუ გავითვალისწინებთ არასასურველ საწყის პირობებს და სტუდენტების მომზადების არათანაბარ დონეს.

რეზ.: არატექნიკურ მიმართულებებს არ აქცევთ ყურადღებას?

შ. ვ.: "კვალის" სასწავლო ცენტრი განურჩევლად ყველას უწყობს ხელს, მაგრამ იმის გამო, რომ ამერიკის უნივერსიტეტებში ძირითადად ტექნიკურ სპეციალობებზე არის მოთხოვნა, სწორედ ამ სპეციალობის სტუდენტებს უადვილდებათ იქ მოწყობა. რაც შეეხება საქართველოში „პრესტიჟულ სპეციალობებს – როგორიცაა მაგალითად მენეჯმენტი ან იურისპრუდენცია (ჯერ ერთი, ამას უკვე აკეთებს რამდენიმე უნივერსიტეტი სწორედ იმიტომ, რომ ეს პრესტიჟულია, ჩემი ღრმა რწმენით ამ საგნების გადმოტანა ამერიკიდან, არ არის გამართლებული რამოდენიმე მიზეზის გამო:

1. ამერიკის იურისპრუდენცია არის პრეცედენტული და ის, რაც ამერიკის უნივერსიტეტებში ისწავლება, არ მიესადაგება კოდექსებზე დაფუძნებულ საქართველოს იურისპრუდენციას. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ამერიკის იურისპრუდენცია არის წმინდა ეროვნული, ფაქტებზე დაყრდნობილი, ევოლუციური და მისი გადმოქართულება არ შეიძლება.

2. ასევე არათავსებადია ამერიკის განათლება მენეჯმენტში და ქართული რეალობა. ამერიკის განათლება მენეჯმენტში ძირითადად შეეხება ამერიკულ კორპორაციულ სტრუქტურას და მის ორგანიზაციას, მომხმარებლის ფსიქოლოგიას, ფინანსურ ინსტიტუტებს და სხვა ამგვარ საკითხებს, რომელიც საქართველოში სხვანაირად არის განვითარებული. ჩემი ღრმა რწმენით, ამერიკის მენეჯმენტის პრინციპების გადმოტანა საქართველოში პირდაპირ არ უნდა ხდებოდეს და მას ისეთივე სიფრთხილე უნდა, როგორც კულტურულ გლობალიზაციას. კორპორაციული ამერიკა არის ამერიკის კულტურის ღერძი და მას ღრმად აქვს ფესვები გადგარი ამერიკულ მენტალიტეტში. იმის გამო, რომ თბილისში დღეს უკმაყოფილებას გამოთქვამენ იმასთან დაკავშირებით, რომ ინგლისურისა და კომპიუტერის ცოდნა აუცილებელი და საკმარისია სამსახურის მიღებისთვის, მოხდა თაობებს შორის წყვეტა და დაპირისპირება. ის, რომ ფინანსური გარიგებები მართავენ ადამიანებს შორის ურთიერთობას და ენაცვლებიან ზნეობრივ პრინციპებს - საქართველოში კაპიტალისტური შოკის შედეგია, რომელიც, დოზირებულად გადმოტანის გარეშე დიდ საფრთხეს წარმოადგენს.

„რეზონანსი", 30 ივნისი
ჟურნალისტი დალი ძვირია

ახალი წიგნები

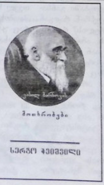

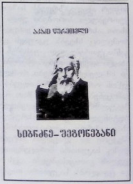

ნუთუ ისეთი მდიდრები ვართ,

რომ საერთაშორისო მასშტაბის მეცნიერები ხელაღებით მოვიშოროთ და პენსიონერთა რიცხვი ხელოვნურად გავზარდოთ?

თეთრი ფაქრის ბედი

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სისტემაში „რეფორმა“ ფრიად ორიგინალური“ გზით მიმდინარეობს, რომელიც, „რეფორმის“ ავტორების თქმით, ევროპის უნივერსიტეტთა (ბოლონიის) ქარტიას ეყრდნობა, სინამდვილეში კი ევროპულის, ამერიკულისა და რეფორმატორთა „ორიგინალური“ იდეების ნაზავს წარმოადგენს. მასში ქართული, ტრადიციული და ეროვნული არაფერია შემორჩენილი, ვინაიდან, ის, რაც იყო გუშინ, თურმე, ყველაფერი არის ძველი, კომუნისტური, კორუფციული და მასში არაფერია ჯანსაღი და ეროვნული. ეს კოდი კანონში ჩადებულია არა ფარულად, არამედ ამის თაობაზე „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის ავტორები ხმამაღლა, თანაც ამაყად საუბრობენ.

რას უქადის ქართულ მეცნიერებასა და განთლებას რეფორმის ასეთი კურსი? **გვესაუბრება ანდრია რაზმაძის სახელობის მათემატიკის ინსტიტუტის დირექტორი, აკადემიკოსი, ᲘᲕᲐᲜᲔ ᲙᲘᲚᲣᲠᲐᲫᲔ**

— სანამ უშუალოდ იმ პროცესებს შევეხებით, რომელიც დღეს განათლებისა და მეცნიერების სფეროში მიმდინარეობს, დავიწყოთ იქიდან, თუ რა იყო გუშინ, ანუ რა დარჩა დადებითი საბჭოთა სამეცნიერო სივრცისგან ქართულ მეცნიერებას?

— საქართველოში მეცნიერების ინტენსიური განვითარება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დაარსებიდან დაიწყო, რაც ჯერ კიდევ საქართველოს გასაბჭოებამდე მოხდა. ეს იყო დიდი იმპულსი ქართული ინტელექტუალური საზოგადოებისთვის, რომელმაც გავლენა შემდეგ თაობებზეც იქონია. ეს გავლენა დღემდე გრძელდება. საბჭოთა პერიოდში კი, მიუხედავად რეპრესიებისა, იდეოლოგიური ზეწოლისა, მეცნიერება მაინც ვითარდებოდა. უფრო მეტიც, უნდოდა ეს საბჭოთა ხელისუფლებას თუ არა, ფაქტია, რომ ქართული სამეცნიერო სკოლა, რომლითაც საქართველო მსოფლიო ინტელექტუალურ რუკაზე დამკვიდრდა, საბჭოთა ეპოქაში შეიქმნა. საილუსტრაციოდ საკმარისია დავასახელოთ მუსხელიშვილისა და მისი თანამოაზრეების მიერ შექმნილი ქართული მათემატიკური სკოლა, აკაკი შანიძის საენათმეცნიერო სკოლა, ასევე, დიმიტრი უზნაძე ფსიქოლოგიაში, ივანე ბერიტაშვილი ფიზიოლოგიაში და ა. შ. ფაქტია ისიც, რომ ამავე პერიოდში ჩამოყალიბდა სამეცნიერო დაწესებულებებიც. ეს უბრალო, ჩვეულებრივი ამბავი არ იყო. ქვეყანამ, რომელსაც არ ჰქონდა სისტემატური მეცნიერული კვლევის ტრადიცია, მოკლე დროში ისეთი ფასეულობები შექმნა, რომელიც დასავლეთის მოწინავე ქვეყნებისთვის ანგარიშგასაწევი აღმოჩნდა.

დღეს კი სახელისუფლებო დერეფნებში გაშინაურებული ხალხი ლაპარაკობს, რომ მეცნიერებათა აკადემია სტალინისა და ბერიას მიერაა შექმნილი, რათა დააკნინონ და დაამცირონ მისი როლი. ასეთი რამ არც ერთ დოკუმენტში არ ფიგურირებს. საქართველოში მეცნიერებათა აკადემია ბევრ სხვა საბჭოთა რესპუბლიკაზე ადრე დაარსდა. მისი დამფუძნებლები მსოფლიოში სახელმოხვეჭილი მეცნიერები იყვნენ, რომლებიც ევროპის ნებისმიერ უნივერსიტეტს დაამშვენებდნენ. ამის გათვალისწინებაა საჭირო. ჩვენ პატარა ქვეყანა ვართ და როცა დიდი ფასეულობა იქმნება, მას დიდი დაფასებაც სჭირდება. ასე რომ, მეცნიერებათა აკადემიის დაკნინება არავისთვის არ არის სასარგებლო. თვით ხელისუფლების წარმომადგენლებისთვისაც კი. ილია ჭავჭავაძე ისეთ ადამიანებს, რომლებსაც ამის გაცნობიერება უჭირდათ, დიდი ჭკუის პატარა კოლოფებს ეძახდა.

დღეს სრული პასუხისმგებლობით შეგიძლია ვთქვა, რომ თანამედროვე ქართველი მეცნიერები თავიანთი წინაპრების ღირსეულ მემკვიდრეებად დარჩნენ, მიუხედავად იმ სიძნელეებისა, რაც ჩვენმა მეცნიერებამ უახლესი 10-15 წლის განმავლობაში გადაიტანა. ქართულ მათემატიკურ სკოლას დღესაც მსოფლიოში მოწინავე პოზიციები უკავია. საბჭოთა პერიოდში არსებულმა იდეოლოგიური წნეხის მოხსნამ კი ქართულ მეცნიერებას საერთაშორისო ასპარეზზე გასვლა გაუადვილა. მართალია, იდეოლოგიური წნეხი მათემატიკას დიდად არ ეხებოდა, მაგრამ უცხოეთში, დასავლურ ჟურნალებში შრომის გამოქვეყნება სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენდა. კვლევითი დაწესებულებები საერთაშორისო მასშტაბით ხომ ამ გზით მკვიდრდებიან.

— იმ 15-წლიანმა კრიზისმა, რომელიც ჩვენმა ქვეყანამ გადაიტანა, საქართ-

ველოდან „ტვინების გადინება“ გააქტიურა. რამდენად საშიშია ეს პროცესი ქართული მეცნიერებისთვის?

— „ტვინების გადინების“ პრობლემა არსებობს, მაგრამ, ჩემი აზრით, ეს საგანგაშო არ არის. ქართული მენტალიტეტი ჯერ კიდევ მუშაობს. უცხოეთში იმდენი მეცნიერი ნამდვილად არ წასულა, რამდენსაც წასვლის შანსი და საშუალება ჰქონდა. იმათაც კი, რომლებიც საზღვარგარეთ იმყოფებიან, გული საქართველოსკენ მოუწევთ, თუ ელემენტარული სამუშაო პირობები მაინც შეიქმნება. მაგრამ ჩვენს ხელისუფლებას ისეთი კურსი აქვს აღებული, რომ ელემენტარული პირობების შექმნა კი არა, სამეცნიერო სტრუქტურა შეიძლება საერთოდ დაინგრეს, ოღონდ არა იმიტომ, რომ უკეთესი აშენდეს, დიდი ალბათობაა იმისა, რომ ხაზი გადაესვას ყველაფერს, რაც აქამდე შექმნილა. ამას სრული პასუხისმგებლობით ვაცხადებ.

— უფრო კონკრეტულად, რას ითვალისწინებს განათლებისა და მეცნიერების რეფორმა და რაში მდგომარეობს მისი დამანგრეველი ხასიათი?

— ის, რასაც ხელისუფლება საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სისტემაში ახორციელებს, არის ნგრევა და არა რეფორმა. დავიწყოთ იმით, რომ კვლევით დაწესებულებებს უწყდებათ საბიუჯეტო დაფინანსება. ჩვენმა განათლების მინისტრმა ცალსახად განაცხადა, ხელისუფლება აღარ აპირებს კვლევითი დაწესებულებების დაფინანსებასო. „ჩვენ დავაფინანსებთ პიროვნებებს, კონკრეტული სტუდენტის სწავლას, და არა დაწესებულებებს“, — თქვა მან. მაგალითისთვის „რეფორმატორები“ ვილნიუსის გამოცდილებას იშველიებენ, თუმცა მინდა აღვნიშნო, რომ ლიტვაში ასეთი რამ არ მომხდარა. მართალია, იქ კვლევითი დაწესებულებები განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სისტემაში გადავიდნენ, მაგრამ საკითხი მათთვის საბიუჯეტო დაფინანსების შეწყვეტის შესახებ არავის დაუსვამს. პირიქით, მათ სახელმწიფო სამეცნიერო კვლევითი დაწესებულებების სტატუსი მიენიჭათ, რომლებიც ბიუჯეტიდან ფინანსდებიან. მოკლედ, თვალსა და ხელს შუა გვატყუებენ, როცა ამბობენ, რომ ის, რაც დღეს ქართულ სამეცნიერო სივრცეში ხდება, ლიტვამ უკვე გაიარა. არათუ ლიტვას, არც ერთ უძველესი ტრადიციების მქონე ქვეყანას არ დაუხურავს სამეცნიერო-კვლევითი დაწესებულებები. ასეთი რამ არც მეზობელ და არც დასავლეთ ევროპის ქვეყნებში არ მომხდარა. კანონის ავტორები და მხარდამჭერები ხშირად იმოწმებენ ბოლონიის (ევროპის უნივერსიტეტთა) ქარტიას, მაგრამ არაფერს ამბობენ იმის შესახებ, თუ რა პრინციპით ფინანსდებიან ევროპული უნივერსიტეტები, კერძოდ, ბოლონიის უნივერსიტეტი. მათ, რატომღაც, ავიწყდებათ, რომ გერმანიაში თითქმის 100 პროცენტიანი სახელმწიფო დაფინანსებაა, იტალიაში კი სახელმწიფო უმაღლესი სასწავლებლების 95 პროცენტს აფინანსებს. იმასაც ივიწყებენ, რომ ბოლონიის ქარტია უპირველეს ფუნდამენტურ პრინციპად უნივერსიტეტის ავტონომიას აღიარებს. საქართველოში კი უპრეცედენტო ფაქტი მოხდა. ხელისუფლებამ, ფაქტობრივად, დახურა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, როცა მას დაფინანსება შეუწყვიტა, ავტონომიური უფლებები შეუზღუდა და სხვა, კერძო უმაღლეს სასწავლებლებს გაუთანაბრა. ბოლონიის ქარტია მოუწოდებს ყველა სახელმწიფოს, განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციონ განათლების სფეროში ინვესტიციების ჩადებას. ჩვენთან კი, თურმე, ამ პროცესის მოწესრიგება მხოლოდ საბაზრო ეკონომიკის გზითაა შესაძლებელი. მოკლედ, „რეფორმატორები“ ბოლონიის ქარტიას იშველიებენ, მაგრამ სინამდვილეში ყველაფერს მის საწინააღმდეგოს აკეთებენ.

„უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის ავტორებისგან განსხვავებით, მე სავსებით ვიზიარებ ბოლონიის ქარტიას, რომელიც ადასტურებს ეროვნული დიპლომებისადმი პატივისცემას. მე არ ვიცი თუნდაც ერთი შემთხვევა, რომ დასავლეთის რომელიმე სამეცნიერო ცენტრს არ ეღიარებინოს ქართველი მათემატიკოსის მიერ საქართველოში მიღებული მეცნიერებათა კანდიდატისა თუ დოქტორის დიპლომი. უცხოეთში კი დღეს მრავალი ქართველი მეცნიერი მოღვაწეობს. „უმაღლესი განათლების შესახებ“ ახალი კანონის ამოქმედება კი გააუფასურებს საქართველოში გაცემულ დიპლომებს, ვინაიდან ბევრ ვაი-მეცნიერს მიეცემა აკადემიურ თანამდებობათა დაკავების საშუალება.

— ყველაფერი კი თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტიდან დაიწყო. მას ავტონომია შეუზღუდეს, დაფინანსება შეუწყვიტეს და სხვა კერძო უმაღლეს სასწავლებლებს გაუთანაბრეს. ამით, ფაქტობრივად, ის დედაბოძი შეარყიეს, რომელსაც წარსულში მოღვაწე დიდმა მეცნიერებმა ჩაუყარეს საფუძველი. ყოველივე ეს კი ლოგიკურად, მართლაც, ნგრევას ჰგავს, და არა რეფორმას, ან, კორუფციასთან ბრძოლას...

— აქედან სწორედ იმიტომ დაიწყეს, რომ უმაღლესი სასწავლებლების სისტემის ნგრევა იწვევს მეცნიერების თანდათანობით ნგრევასაც, რადგან მეცნიერება არ არსებობს უმაღლესი განათლების გარეშე, ისევე როგორც განათლება არ არსებობს მეცნიერების გარეშე. ყველაფერი სწორედ უმაღლესი სასწავლებლების, უმთავრესად კი, თსუ-ის დემონტაჟიდან დაიწყო. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს ჯერ ავტონომია შეუზღუდეს, შემდეგ კი საბაზო დაფინანსება შეუწყვიტეს, რაც, ფაქტობრივად, მისი, როგორც სახელმწიფო სასწავლო დაწესებულების გაუქმებას ნიშნავს. განათლების რეფორმა მართლაც რეფორმატორული და ჯანსაღი კურსით რომ წარემართათ და მხოლოდ უნივერსიტეტი ამოეღოთ საბიუჯეტო სფეროდან, ეს ფაქტი ყველა დანარჩენს მაინც გადაწონიდა და გადახაზავდა. თუ უნივერსიტეტს არ დაუბრუნდება სახელმწიფო სასწავლო დაწესებულების სტატუსი, საქართველოს უმაღლესი სკოლის მომავალი სერიოზული კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგება. მართალია, მოსახლეობას ჯერ ბოლომდე გაცნობიერებული არ აქვს, თუ რა საფ-

რთზე ემუქრება, მაგრამ არა მგონია, ნებისმიერმა ჭკვიანმა, ქვეყნის ბედზე დაფიქრებულმა კაცმა (არ არის აუცილებელი, მეცნიერი იყოს) სხვაგვარად შეაფასოს ის, რაც დღეს განათლებისა და მეცნიერების სისტემაში ხდება.

— როგორც ცნობილია, სტუდენტი იღებს ვაუჩერს, ანუ სწავლის საფასურს. რა დადებით-უარყოფითი ასპექტები ახლავს ამ მექანიზმის შემოღებას?

— ვაუჩერი ათავისუფლებს სტუდენტს სწავლის ქირისაგან, მაგრამ ეს ეხება მხოლოდ ბაკალავრიატს. მაგისტრატურაში სწავლის დაფინანსების საკითხი კანონში ღიადაა დარჩენილი, ხოლო სიტყვა „სტიპენდია" ნახსენებიც არ არის. ჩვენ, ჯერჯერობით, არა ვართ მზად მაგისტრატურის დასაფინანსებლადო,— ამბობენ ისინი. როგორც გაირკვა, თურმე, მათ ასეთი რამ ჰქონიათ ჩაფიქრებული: მაგისტრანტს შეუძლია სესხი აიღოს ბანკიდან, რომელსაც მაგისტრატურის დამთავრებისა და მუშაობის დაწყების შემდეგ ნელ-ნელა დაფარავს. საკითხავია, ვინ გარისკავს ბანკისგან სესხის აღებას? განა ახალგაზრდას, მაგისტრად გახდომის შემდეგ, რა ხელფასი ექნება ისეთი, რომ სესხიც დაფაროს და ოჯახსაც მიხედოს?

საბოლოო ჯამში, ასეთი მიდგომა მოიტანს იმას, რომ ძალიან ბევრ ნიჭიერ ახალგაზრდას გადაეკეტება გზა მაგისტრატურაში სწავლისკენ, რაც სათანადოდ აირეკლება ჩვენს მეცნიერებაზეც. ვთქვათ, სამეგრელოს რომელიღაც სოფლიდან ჩამოვიდა ისეთი ნიჭიერი კაცი, როგორიც იყო ილია ვეკუა. თუ ფულს არ გადაიხდის, მხოლოდ ნიჭიერების გამო ის მაგისტრატურაში ვერ მოხვდება. განა შეიძლება ასეთი პრინციპით უმაღლესი სასწავლებლების სისტემის აგება ქვეყანაში, სადაც მისი მოქალაქეები დაუცველები არიან? იმის მაგივრად, რომ ხელი შეეწყოს ნიჭიერ კაცს საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზებაში, რათა ის საკუთარ თავსაც გამოადგეს და ქვეყანასაც, პირიქით, უამრავი ბარიერი იქმნება.

სანამ უნივერსიტეტის კარი ჩარაზული იქნება ხელმოკლე, მაგრამ ნიჭიერი ახალგაზრდობისთვის, სანამ პროფესორ-მასწავლებლები მათხოვრულ ხელფასს იღებენ, ბიბლიოთეკები სასწავლო და სამეცნიერო ლიტერატურას ვერ იძენენ და ვერ ახერხებენ სამეცნიერო ჟურნალების საერთაშორისო გაცვლას, სანამ სტუდენტებისათვის არათუ ინტერნეტით სარგებლობა, კომპიუტერთან მისვლაც კი პრობლემა იქნება, მანამ ევროპის აკადემიურ სივრცეში დამკვიდრებაზე ლაპარაკი მხოლოდ გულუბრყვილო საზოგადოებისთვის თვალებში ნაცრის შეყრად შეიძლება შეფასდეს. ან, თუნდაც, საკითხავია, სადაურ ლოგიკას ეყრდნობი, როცა ვილნიუსის უნივერსიტეტის 500-წლიან წარსულზე აკეთებ აქცენტს, საკუთარს კი, ფაქტობრივად აუქმებ. თუ დღეს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს დახურავ, ის 500 წლის ვერასდროს გახდება. მოკლედ, რბილად რომ ვთქვათ, კომიკურ-სატირული ვითარებაა ამ მხრივ შექმნილი.

— ალბათ, ამ კონტექსტში უნდა განვიხილოთ 65 წელს მიღწეულ მაღალკვალიფიციურ მეცნიერთა და პედაგოგთა ხელაღებით პენსიაზე გასტუმრების ფაქტიც, რათა უფრო დელიკატურად შევხედოთ და გავაანალიზოთ ეს მეტად სერიოზული პრობლემა.

— ნუთუ ისეთი მდიდრები ვართ, რომ მეცნიერები, რომლებსაც ევროპის სამეცნიერო წრეებში იცნობენ და აფასებენ, ხელაღებით მოვიშოროთ? ვის მოუვიდა თავში აზრად ახალგაზრდა სამეცნიერო კადრების მომზადებისგან მათი ჩამოშორება და სადისერტაციო საბჭოს შემადგენლობიდან მათი გამოყვანა? განა უკეთესი არ იქნებოდა, პროფესორების, ასოცირებული პროფესორების და ასისტენტ პროფესორების თანამდებობაზე გამოცხადებულ კონკურსში დაეშვათ ის მეცნიერები მაინც, რომელთა ასაკი არ აღემატება 70 წელს? ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, თუნდაც პატარა და ღარიბი ქვეყნის მოქალაქეობა გვავალდებულებს, რომ განსაკუთრებით გავუფრთხილდეთ ყოველ კარგ მეცნიერს და პედაგოგს და ხელოვნურად არ გავზარდოთ პენსიონერთა რაოდენობა. საინტერესოა, ევროსივრცეში ინტეგრირებას როგორ მოვახდენთ, თუ ევროპული მასშტაბის მეცნიერებს უგულებელვყოფთ.

— მაინც რომელი ქვეყნის მოდელს და გამოცდილებას ეყრდნობა კანონი განათლებისა და მეცნიერების შესახებ?

— არც ერთი ქვეყნის სტანდარტებში არ ჯდება ის, რაც ჩვენი განათლებისა და მეცნიერების სისტემაში ხდება. ეს არც ევროპულს ჰგავს და არც ამერიკულს. ხან ევროპულ მოდელზე აკეთებენ აქცენტს, ხან ამერიკულზე. გააჩნია, როდის რომელი აძლევთ ხელს. მაგალითად, ამერიკაში სწავლა ძირითადად ფასიანია. სამაგიეროდ, იქ ასაკობრივი ცენზი შეზღუდული არ არის, რადგან ეს ასაკობრივ დისკრიმინაციად ითვლება (თუმცა იქ მოთხოვნის საკმაოდ მაღალი დონეა). ასაკობრივ ცენზი ევროპის ბევრ ქვეყანაში 65-დან 73 წლამდე მერყეობს. იტალიაში აკადემიურ თანამდებობაზე ყოფნის ზღვრული ასაკი 73 წელია. საქართველოში სწავლების ფორმა ამერიკული სისტემიდან გადმოიღეს (რადგან სწავლა იქ ფასიანია), ასაკობრივი ცენზი კი ევროპულიდან, თანაც ყველაზე დაბალი სტანტარტი აიღეს. ასე რომ, რა უნდათ, რა მიზანი ამოძრავებთ, რას აპირებენ, ჩემთვის გაუგებარია. აშკარაა მხოლოდ ის, რომ ნიჭიერ და ჭკვიან ხალხს ახლოს არ იკარებენ. უფრო მეტიც, „უმაღლესი განათლების შესახებ" კანონის მხარდამჭერნი საჯარო გამოსვლებში უფროსი თაობის პროფესურისადმი აგრესიასა და სიძულვილს გამოხატავენ და ამას უმაღლეს სასწავლებლებში გამეფებული კორუფციით ხსნიან. მე არა მაქვს სარწმუნო ინფორმაცია კორუფციის მასშტაბების შესახებ, მაგრამ კარგად ვიცნობ არაერთ ისეთ პროფესორს, რომელთა პროფესიონალიზმსა და ზნეობრიობაში ეჭვის შეტანა უსამართლობა იქნებოდა. დღეს მათ ცინიკურად ეუბნებიან, პენსიაზე გადით და ახლანდელ ხელფასს (61-78 ლარს) შეგინარჩუნებთო. ნუთუ ეს ადამიანები უნი-

ვერსიტეტისადმი ერთგულების სანაცვლოდ შიმშილს იმსახურებენ? განა ეჭვს უნდა იწვევდეს ის გარემოება, რომ სანამ ასეთი სპეციალისტების დაფასებას არ ვისწავლით, მანამ ჩვენს უნივერსიტეტში კორუფციას ვერ აღმოვფხვრით.

— თქვენ, ალბათ, შეხვედრიხართ „რეფორმის“ ავტორებს. რა არგუმენტები მოჰყავთ კრიტიკული აზრის გასაბათილებლად? რა აქვთ ჩაფიქრებული? შედეგად რის მიღწევას ცდილობენ? რა არის რეფორმის უმთავრესი არსი და მიზანი? არსებობს თუ არა ამ კითხვებზე არგუმენტირებული პასუხი (რასაკვირველია „რეფორმის“ ავტორების მხრიდან)?

— სიმართლე გითხრათ, მათგან სერიოზული, გონივრული არგუმენტი ჯერ არ მომისმენია. მათ მხოლოდ რამდენიმე აკვიატებული იდეა აქვთ. „რეფორმატორების“ ძირითადი თეზისი კი სამეცნიერო და სასწავლო დაწესებულებების საბიუჯეტო სფეროდან გამოყვანაა, მაგრამ რატომაა ეს აუცილებელი, სად ხდება ასეთი რამ, ამ კითხვას ოსტატურად გვერდს უვლიან, ვინაიდან გონივრული არგუმენტი არა აქვთ. მეცნიერებათა აკადემიიდან ინსტიტუტები გამოჰყავთ, როგორც ისინი ამბობენ, უკეთესად მართვის მიზნით. მინდა მათ ვუთხრა, რომ მეცნიერებათა აკადემია სტალინისა და ბერიას შექმნილი არ არის. თვით საბჭოთა კავშირმა მეცნიერებათა აკადემიის სისტემა კაიზერ ვილჰელმის საზოგადოების ანალოგიით შექმნა. მისი იდეა ის გახლდათ, რომ ადამიანთა გარკვეულ ჯგუფს მთლიანი კონცენტრაცია მეცნიერებაზე მოეხდინა და ხელფასი მხოლოდ წმინდა მეცნიერული საქმიანობისთვის მიეღო. ეს არ იყო კომუნისტების გამოგონება. ამის მაგალითს გვაძლევენ უძველესი საუნივერსიტეტო წარსულის მქონე ქვეყნებიც...

ასეთ ვითარებაში ჩვენმა პრეზიდენტმა ვერ გამონახა დრო მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტთან შესახვედრად. სამაგიეროდ, ჩავიდა ასტანაში და იქ სამეცნიერო საბჭოს შეხვდა. სწორედ ამაზეა ნათქვამი: თურაშაულის პატრონი ტყეში ეძებდა პანტასო.

— როგორ გგონიათ, გადავლახავთ ამ კრიზისს და დავაფასებთ საკუთარ თურაშაულს?

— მიუხედავად ყველაფრისა, მე მაინც მჯერა, რომ საქართველო გამოვა მძიმე სულიერი კრიზისიდან. ჩვენი მეცნიერება და უმაღლესი სკოლა გადარჩება და ისინი, ვინც მათ დანგრევას ცდილობენ, შთამომავლობის სამსჯავროს წინაშე წარდგებიან

ესაუბრა ნონა ბურნაძე
„სამყარო“, №4

ფრაგმენტი

გიორგი გოგოლაშვილი:

– ჩვენ თავიდანვე დაგვაბნიეს, როცა პროექტს ილიას სახელი უწოდეს. საერთოდ, შესაძლებელია, პროექტი მის სახელს ატარებდეს ისევე, როგორც იაკობ გოგებაშვილის, მაგრამ, სამწუხაროდ, სიტყვა ეროვნულს დაუკარგეს ის მნიშვნელობა, რაც მასში ჩადებული იყო ილიასა და იაკობის დროს. აურიეს ცნებები „ეროვნული“ და „სახელმწიფო“. ქართული ენის ნორმალურად მცოდნემ არ შეიძლება თქვას, „ეროვნული სახელმწიფო გამოცდები მათემატიკაში, ან რაღაც „უნარებში“. ხომ არ ხდება ცნება „ეროვნულის“ დევალვაცია, გაუფასურება? როცა ეროვნული სასწავლო გეგმის პროექტს ვარქმევთ ილიას სახელს, უნდა გვახსოვდეს, რომ ილიას მიზანი იყო, შექმნილიყო ქართული საგანმანათლებლო სისტემა, რომელიც იქნებოდა ამჟამინდელი ევროპული საგანმანათლებლო სისტემის ნაწილი.

ბატონმა ლომაიამ მინისტრის რანგში თავისი პირველი გამოსვლისას ბრძანა, რომ ივლიდა ილიასა და იაკობის გზით და ამას მოაყოლა, რომ ჩვენი სკოლების პრიორიტეტი უნდა გახდეს უცხო ენები. რამდენად ეთავსება ერთმანეთს ილიასა და იაკობის გზა და უცხო ენების პრიორიტეტულობა ქართულ სკოლებში, არ მესმის. იაკობ გოგებაშვილს აქვს ასეთი ფორმულა, რომ ეროვნულ ეტლში ძირში უნდა შევაბათ ქართული – კვერად კი უნდა მივუბათ უცხო ენები. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ქართულ სკოლაში პრიორიტეტი ქართულ ენას უნდა ჰქონდეს, მას უნდა მოჰყვეს უცხო ენები. როცა განათლების მინისტრი მიცხადებს, რომ უცხო ენები პრიორიტეტულია, ეს ნიშნავს, რომ უკვე გადავუხვიეთ ილიასა და იაკობ გოგებაშვილის გზას... როცა მინისტრი აცხადებს, რომ პაგიოგრაფიული ნაწარმოებები მკვდარი და არაფრისმთქმელი ტექსტებია, ესეც ნიშნავს ილიას გზიდან გადახვევას, რომელიც ბრძანებდა: „ერი, რომელიც წარსულსა და ისტორიას ივიწყებს, კვდებაო“.

იმის გამო, რომ ჰქონდათ პიროვნული პრობლემები ლევან ღვინჯილიასთან და ვერ ათავისუფლებდნენ თანამდებობიდან იურიდიული საფუძვლის არარსებობის გამო, გააუქმეს ენის სახელმწიფო პალატა, სადაც რამდენიმე ათეული თუ ასეული კაცი მსახურობდა. ეს იყო სრულიად საქართველოს სამსახური.

ყოველივე ამის შემდეგ ეროვნულ სასწავლო გეგმას უწოდა ილიას სახელი, ლომაიას ყველა ბრიფინგი ილიას სურათის ფონზე იმართება. მე ეს უკვე დაცინვა მგონია.

„ქრონიკა“, 8-14 აგვისტო

უნივერსიტეტის პროფესორთა 80 პროცენტი უმუშევარი რჩება

თეთრი ტაძრის ბედი

იურიდიულ ფაკულტეტზე ჩატარებული კონკურსის შედეგად 300 თანამშრომლიდან მხოლოდ 60 ინარჩუნებს თანამდებობას

თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ამჟამად ვნებათაღელვა აკადემიური თანამდებობების (პროფესორი, ასოცირებული პროფესორი და ასისტენტ პროფესორი) დასაკავებლად გამოცხადებულმა კონკურსმა გამოიწვია. კონკურსი პირველად იურიდიულ ფაკულტეტზე გამოცხადდა. თუკი მისი შედეგების მოლოდინში „რეზონანსი“ ფაკულტეტის 20-მდე თანამშრომელს ესაუბრებოდა, შედეგების გამოცხადების შემდეგ სულ რამდენიმე ადამიანმა გააკეთა ორიოდე სიტყვით კომენტარი. დანარჩენები კი (როგორც ჩანს, თანამდებობის გარეშე დარჩენილები) ტელეფონთან მოსვლასაც კი ერიდებოდნენ.

ამჯერად „რეზონანსი“ ჰუმანიტარული ფაკულტეტის ძველი ქართული ენისა და ლიტერატურის კათედრის გამგეს, პროფესორ გიორგი გოგოლაშვილს ესაუბრა. იგი საუნივერსიტეტო დარბაზის ხელმძღვანელიც არის და როგორც დაინტერესებული პირი, ინფორმაციასაც ფლობს და დოკუმენტებსაც გაცნობილია.

გიორგი გოგოლაშვილი: ძირითადი პრობლემა, რომელიც დღეს უნივერსიტეტში დგას, მიმდინარე კონკურსების შედეგებია, რომელზეც დამოკიდებულია უნივერსიტეტის თანამშრომელთა ბედი. კონკურსები აკადემიურ თანამდებობათა დასაკავებლად ზაფხულში ჯერ იურიდიულ, შემდეგ კი სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტებზე გამოცხადდა. როგორც ვიცი, შედგენილია ოქტომბრიდან და ნოემბრიდან კონკურსების სხვა ფაკულტეტებზე გამოცხადების კონკრეტული გეგმა.

„რეზონანსი“: რამ გამოიწვია ასეთი ვნებათაღელვა?

გ. გ.: მე არ შემხვედრია ჯერ უნივერსიტეტის თანამშრომელი, რომელსაც კონკურსების ასეთი სახით ჩატარება მოსწონდეს. ასე ფიქრობენ საუნივერსიტეტო დარბაზის წევრები და ბევრი ჩემი თანამოაზრე.

კონკურსის შედეგების განხილვა ნათელს მოჰფენს ვნებათაღელვის მიზეზებს. იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის განცხადებით, ფაკულტეტზე 300 თანამშრომელია, ვაკანსია გამოცხადდა 105 ადგილზე. რაც არსებული ადგილების 35% შეადგენს ე. ი. თანამშრომელთა 65% უნივერსიტეტის [illegible]ილმა რჩება. უფრო მეტიც – კონკურსი ღია იყო, ამიტომ იმ 80 პირიდან, ვისაც პირველმა საკონკურსო კომისიამ რეკომენდაცია მისცა აკადემიური ადგილის დასაკავებლად, 20 პირი გარედან იყო მოსული. ამრიგად, იმ ადამიანებიდან, ვისთვისაც უნივერსიტეტი, ძირითადი სამუშაო ადგილი იყო, მხოლოდ 60-მა დაიკავა აკადემიური თანამდებოდა, 240 კი უნივერსიტეტს გარეთ დარჩე, ეს კი 80%-ს შეადგენს. სავარაუდოდ, ასე მოხდება სხვა ფაკულტეტებზეც, რაც კატასტროფის ტოლფასია, რადგანაც თანამშრომლები რჩებიან სოციალური გარანტიების გარეშე, თუ არ ჩავთლით, რომ ძირითადი შტატის თანამშრომლებს, რომლებმაც ვერ დაიკავეს აკადემიური თანამდებობა, 2008 წლის 31 აგვისტოს ჩათვლით უნარჩუნდებათ საბიუჯეტო ხელფასი.

„რ“: თქვენი აზრით, რამდენად სამართლიანად ჩატარდა კონკურსი იურიდიულ ფაკულტეტზე?

გ. გ.: კონკურსის სამართლიანობა და ობიექტურობა ეჭვს იწვევს. მაგალითად, პირველი კომისიის შედეგებით აკადემიკოსმა ლევან ალექსიძემ ყველასათვის მოულოდნელად ვერ დაიკავა აკადემიური თანამდებობა. თუმცა მოხერხდა ამ ინფორმაციის პრეზიდენტამდე მიტანა, შეიქმნა მეორე ალტერნატიული კომისია, რომლის შედეგებითაც ლევან ალექსიძე დარჩა უნივერსიტეტში, მაგრამ ბევრმა

სხვა პროფესორმა ვერ დაიკავა აკადემიური თანამდებობა.

„რ“: თქვენ როგორ აფასებთ იმ ფაქტს, რომ პირველი კომისიის წევრებმა დაიკავეს აკადემიური თანამდებობები? ხომ არ ნიშნავს ეს, რომ მათ საკუთარ თავს გაუწიეს რეკომენდაცია?

გ. გ.: ცხადია, ეს ნორმალური არ არის. კომისიის 8 წევრი მონაწილეობდა კონკურსში და რვავემ გაიმარჯვა. ეს შეიძლება მოხდეს მხოლოდ იმ ქვეყანაში, სადაც კანონი არ კანონობს და ზნეობა დეფიციტია. ისევ ბატონ ლევან ალექსიძის მაგალითს მივუბრუნდეთ, კომისიის წევრებმა ხმა მისცეს საკუთარ თავს, უარყოფითი ხმა კი ლევან ალექსიძეს, რათა თავად დაეკავებინათ ადგილი. რამდენად ზნეობრივია ეს? ეს ფაქტი იმის ანალოგად შეიძლება განვიხილოთ, რომ სპორტული შეჯიბრების დროს მოთამაშე ერთდროულად მსაჯიც იყოს. ამრიგად, კონკურსი ცუდად არის ორგანიზებული და მისი მიზანი უნივერსიტეტის თანამშრომელთა მასშტაბური შემცირებაა.

„რ“: უმაღლესი განათლების შესახებ საქართველოს კანონის გაცნობისას არ რჩება შთაბეჭდილება, თითქოს ამ საკითხებთან დაკავშირებით კანონში რაიმე გაურკვევლობას ჰქონდეს ადგილი.

გ. გ.: საქმეც ის არის, რომ კონკურსის ჩატარება მოცემულ ეტაპზე არის ამ კანონის დარღვევა. განათლების კანონის 89-ე მუხლის 11-ე პუნქტი გვეუბნება, რომ „უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა 2006-2007 სასწავლო წლის დაწყებამდე უნდა უზრუნველყონ დაწესებულებებში დასაქმებულ პროფესორ-მასწავლებლებისა და მეცნიერ თანამშრომლების გადაყვანა ამ კანონით გათვალისწინებულ შესაბამის აკადემიურ თანამდებობებზე". აქ იგულისხმება პროფესორის, ასოცირებული პროფესორის და ასისტენტ პროფესორის თანამდებობები. იურიდიული განათლება არ არის საჭირო კანონის ამ მუხლში გასარკვევად. ნათლად და ცალსახად ნათქვამია, რომ უნდა მოხდეს თანამშრომელთა გადაყვანა ახალ თანამდებობებზე 2006-2007 წლების დაწყებამდე.

„რ“: მაგრამ ამავე კანონის 34-ე მუხლის მიხედვით, აკადემიური თანამდებობის დაკავება შეიძლება მოხდეს მხოლოდ ღია კონკურსის წესით. იმავე მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად კი, კონკურსის ჩატარების წესს განსაზღვრავს აკადემიური საბჭო და ამტკიცებს წარმომადგენელთა საბჭო. ეს საბჭოები დღეს უნივერსიტეტში არ არსებობს და ვერც იარსებებს, რადგანაც საბჭოების ასარჩევად აკადემიური თანამდებობა უნდა იყოს დაკავებული (საბჭოებში აკადემიური თანამდებობის პირები უნდა შედიოდნენ).

გ. გ.: საქმეც ის არის, რომ კონკურსის ჩატარება მოხდა კანონდარღვევით. თუ კანონს მივყვებით (89 მუხლი 11 პუნქტი), 2006-2007 სასწავლო წლის განმავლობაში უნდა მომხდარიყო პროფესორ-მასწავლებელთა გადაყვანა აკადემიურ თანამდებობებზე, შემდეგ არჩეულიყო მათგან აკადემიური და წარმომადგენლობითი საბჭოები, აკადემიური საბჭო განსაზღვრავდა კონკურსის ჩატარების წესს, წარმომადგენლობითი საბჭო მას დაამტკიცებდა და ყველაფერი კანონთან სრულ შესაბამისობაში მოვიდოდა.

კონკურსის ჩატარებას არარსებული აკადემიური და წარმომადგენლობითი საბჭოების პირობებში ხსნიან იმით, რომ პრეზიდენტის ბრძანებულებით, რექტორს მიეცა უფლებამოსილება ინდივიდუალური აქტების გამოცემისა, მაგრამ არ შეიძლება პრეზიდენტის ბრძანებულება კანონზე მაღლა დადგეს. ასეთი ბრძანებულებით არ შეიძლება კანონის შეცვლა ან გაუქმება. თანამშრომელთა გადაყვანის ნაცვლად მოხდა მათი კანონდარღვევითი არჩევა კონკურსით.

აღსანიშნავია, რომ რექტორის ბრძანებულებაში, რომელიც აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანილ თანამშრომელთა სიას გვაცნობს, სიას წინ უძღვის ფრაზა: „დაინიშნოს“ („გადაყვანილ იქნას“). შემდეგ, მოდის თანამდებობების დასახელება. აქ

ახალი წიგნები

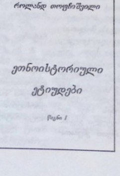

ფრჩხილების გამოყენებით ხდება სიტყვების „გადაყვანის“ და „დანიშვნის“ გაიგივება მაშინ, როდესაც შინაარსობრივად ორ სრულიად განსხვავებულ სიტყვასთან გვაქვს საქმე. კონკურსში ხომ გარედან მოსულმა პირებმაც გაიმარჯვეს, ეს პირები რომელი საუნივერსიტეტო თანამდებობიდან გადმოიყვანეს? ეს ხომ სრული გაუგებრობაა. ან როგორ შეიძლება ერთი და იმავე პირის დანიშვნა და გადაყვანა?! სინამდვილეში სიტყვების ასეთი აღრევა არის მცდელობა, რომ შეიქმნას ისეთი შთაბეჭდილება, თითქოს მართლა მოხდა გადაყვანა, რასაც კანონი გულისხმობს. ამ მცდელობას ისიც ადასტურებს, რომ რექტორის ბრძანებაში აღნიშნულია, რომ კონკურსის საფუძველია განათლების კანონის 89-ე მუხლის 11 პუნქტი (პუნქტი გადაყვანის შესახებ). სინამდვილეში კი კონკურსი 314 მუხლის პირველი პუნქტით ჩატარდა (აკადემიური თანამდებობის დაკავება შესაძლებელია მხოლოდ ღია კონკურსით) და დაირღვა ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი კონკურსის წესს განსაზღვრავს აკადემიური საბჭო და ამტკიცებს წარმომადგენელთა საბჭო).

„რ“: გამოდის, რომ დიდ იურიდიულ აღრევასთან გვაქვს საქმე...

გ. გ.: არავითარი აღრევა ეს არ არის, ეს არის კანონის მიზანმიმართული დარღვევა და დაინტერესებულ ადამიანთა დაბნევა. აქ არის სრული საკანონმდებლო ქაოსი.

„რ“: ნუთუ იურიდიული ფაკულტეტის თანამშრომლები ამას ვერ ხედავენ?

გ. გ.: იურისტებთან პირად საუბრებში დავინახეთ, რომ ისინი ყველაფერში მშვენივნად ერკვევიან და არ ეთანხმებიან კონკურსის ასეთ პირობებში ჩატარებას, მაგრამ შიშის სინდრომის გამო, ამის ხმამაღლა გამოთქმას ერიდებიან, რადგან თვლიან, რომ ეს მათი ინტერესების საწინააღმდეგოდ იმოქმედებს.

კონკურსის გამოცხადება იურიდიული ფაკულტეტით იმიტომ დაიწყეს, რომ შემდეგ ჰქონდეთ იმის თქმის საშუალება, თუ იურისტები არაფერს ამბობენ, თქვენ მათზე უკეთესად ხომ არ ერკვევით? გარდა ამისა, კანონი ითვალისწინებს კონკურსის წესში გამჭვირვალობის, თანასწორობისა და სამართლიანი კონკურენციის პრინციპების დაცვას, რაც ასევე არ იქნა დაცული. არავინ იცის რა პრინციპებით, რა კრიტერიუმებით მოხდა თანამშრომელთა შერჩევა. შედეგები 25 აგვისტოს უნდა გამოცხადებულიყო, მაგრამ პირველი კომისიის შედეგები, როგორც ჩანს, ვიღაცას არ მოეწონა და შეიქმნა მეორე ალტერნატიული კომისია ისე, რომ პირველის შედეგები არ გაუქმებულა.

როგორც ამბობენ, ზოგიერთ თანამშრომელს საპენსიო ასაკთან სიახლოვემ შეუშალა ხელი აკადემიური თანამდებობის დაკავებაში. კანონის მიხედვით კი, ასაკობრივი ცენზის გათვალისწინება 2009-2010 წლამდეა შეჩერებული.

„რ“: თუკი ყველაფერი კანონის დაცვით ჩატარდებოდა, კონკურსის მიზანი კი თანამშრომელთა მასობრივი შემცირება იყო, მაშინ თანამშრომელთა დიდი ნაწილი ხომ მაინც დაკარგავდა სამუშაო ადგილებს მოგვიანებით?

გ. გ.: რეფორმა ეტაპობრივად უნდა ჩატარებულიყო, თუ კანონით ვიმოქმედებდით. იგულისხმება, რომ ქვეყანაში 2009-2010 წლებისათვის ეკონომიკური მდგომარეობა გამოსწორდებოდა და საპენსიო ასაკს მიღწეული პროფესორები სახელმწიფო პენსიასა და ხელფასს შორის განსხვავებას უნივერსიტეტისაგან მიიღებდნენ, რაც მოცემულ ეტაპზე შეუძლებელია.

„რ“: საქართველოს პრეზიდენტი უნივერსიტეტში სტუმრობისას ყოველთვის აღნიშნავდა, რომ უნივერსიტეტის არცერთი თანამშრომელი უმუშევარი არ დარჩებოდა.

გ.გ.: დიახ. პრეზიდენტის ოთხივე სტუმრობისას იყო ამაზე საუბარი, რითაც პრეზიდენტმა უნივერსიტეტის თანამშრომელთა მხარდაჭერა და თანადგომაც მოიპოვა. სამწუხაროდ, რეფორმების პირველივე ნაბიჯების გადადგმისთანავე თანამშრომელთა 80% კარგავს სამსახურს. პრეზიდენტი გვპირდება ერთს, განათლების მესვეურები აკეთებენ სულ სხვას.

ასეთი რაოდენობის პროფესორ-მასწავლებელთა უნივერსიტეტის მიღმა დატოვება სოციალური კატასტროფაა, მაგრამ ისიც ხომ საფიქრალია, რა დონის სწავლა იქნება უნივერსიტეტში, როდესაც ასეთი ინტელექტუალური ძალა დატოვებს მას.

ჩატარებული კონკურსის მოდელი რომ მიუღებელია, იქიდანაც ჩანს, რომ სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის კონკურსის შედეგებიც 6 სექტემბერს უნდა ყოფილიყო. უნივერსიტეტში მოარული ხმებით, შედეგები იქაც სავალალოა და უნდა შეიქმნას დამატებითი კომისია, რომელიც მეტ-ნაკლებად გამოასწორებს მდგომარეობას.

„რეზონანსი“, 10 სექტემბერი

უკანონო კონკურსს პროტესტი გამოვუცხადე

თეთრი ტაძრის ბედი

ცარიელი ადგილიდან არც მეცნიერება იწყება და არც სწავლება

როგორც უნივერსიტეტის თანამშრომლები, ასევე მთელი ქართული ინტელექტუალური საზოგადოება დიდი გულისყურით ადევნებს თვალს თსუ-ში აკადემიური თანამდებობების დასაკავებლად გამოცხადებულ კონკურსებს. კონკურსები ჯერჯერობით იურიდიულ და სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტებზე გამოცხადდა. „რეზონანს" ამ თემაზე იურიდიული ფაკულტეტის დეკანის მოადგილესთან ჰქონდა საუბარი (რაც ადრე გამოქვეყნდა), ადმინისტრაცია ჩატარებულ კონკურსს კანონის ფარგლებში ჩატარებულად თვლის, მაგრამ არსებობს საწინააღმდეგო აზრიც.

კორესპონდენტი დღეს კონკურსის ჩატარების პირობებისა და შედეგების შესახებ ესაუბრა იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორს, თსუ-ს პროფესორსა და გელათის აკადემიის აკადემიკოსს, მარიამ ცაცანაშვილს.

„იურისტს, მორალურად არა აქვს უფლება მიიღოს მონაწილეობა უკანონო კონკურსში და ამის გამო მე საკონკურსო განცხადება არ დამიწერია," - ამბობს მარიამ ცაცანაშვილი.

ვნახოთ რა საფუძველი აქვს პროფესორ მარიამ ცაცანაშვილის ამ განცხადებას და გავეცნოთ ამ კონკურსის შეფასებას იურისტის თვალით.

კორესპონდენტი: იურიდიული ფაკულტეტის მაგალითზე თქვენი, როგორც იურისტის შეფასებით, რამდენად კანონიერად და აქედან გამომდინარე, რამდენად სამართლიანად ჩატარდა აკადემიური თანამდებობების დასაკავებლად გამოცხადებული კონკურსები თსუ-ში?

მარიამ ცაცანაშვილი: კონკურსის ჩატარების როგორც სამართლებრივი, ასევე ზნეობრივი ასპექტების მიმართ, ჩემი პოზიცია უარყოფითია.

კორ.: რითია ეს გამოწვეული?

მ. ც.: კონკურსის უკანონოდ ჩატარებაზე ბევრი ითქვა. განათლების კანონი ამ ეტაპზე ითვალისწინებს უნივერსიტეტის თანამშრომელთა გადაყვანას აკადემიურ თანამდებობებზე და არა მათ კონკურსით დანიშვნას. ამისათვის უნივერსიტეტს უნდა შეექმნა ახალი საშტატო ნუსხა (რაც პრეზიდენტის ბრძანებულებაშიც იყო გათვალისწინებული), შემდეგ კი უნდა მომხდარიყო აკადემიურ თანამდებობებზე თანამშრომელთა გადაყვანა. ეს ავტომატური პროცესია და კანონმდებლის ნებაც სწორედ ეს იყო. უნივერსიტეტის ხელმძღვანელობამ ეს ნება ყირაზე დააყენა.

კორ.: საოცარია, სწორედ იურიდიულ ფაკულტეტზე მოხდა კანონის დარღვევა.

მ. ც.: ჩვენი განათლების მესვეურებმა კანონი დაანაწევრეს, გახლიჩეს და მისი მხოლოდ ერთი პუნქტი გამოიყენეს (იგულისხმება 34-ე მუხლი, რომლის პირველ პუნქტში ლაპარაკია აკადემიური თანამდებობების კონკურსით დაკავებაზე). მაგრამ კანონი არის უზენაესი, ის ცოცხალი ორგანიზმია, რომელიც მხოლოდ მთლიანობაში ემსახურება გარკვეულ მიზანს და ამ ფუნქციის შესრულება კანონის ნაწილს, მის ერთ პუნქტს არ შეუძლია. მაპატიეთ უხეში შედარებისათვის, მაგრამ ქინძისთავი რომ გთხოვოთ, ცალკე ქინძს და ცალკე თავს ხომ არ მომიტანთ.

კორ.: რაში მდგომარეობს კანონდარღვევა?

მ. ც.: იგივე მუხლის მე-3 პუნქტით — კონკურსის ჩატარების წესს განსაზღვრავს აკადემიური საბჭო - ეს არ შესრულებულა და ამას ვერ გავამართლებთ აკადემიური საბჭოს არარსებობით მოცემულ ეტაპზე.

კანონის მიხედვით რეორგანიზაციის თანმიმდევრობა ასე გამოიყურება: აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანა ახალი საშტატო ნუსხის შესაბამისად, მმართველობითი ორგანოების ფორმირება განათლების სამინისტროს მიერ დადგენილი წესით, კონკურსის წესის შემუშავება და დამტკიცება აკადემიურ საბჭოს მიერ და შემდეგ კონკურსის გამოცხადება.

კორ.: რამდენად ახალია კონკურსებით თანამდებობების დაკავება უნივერსიტეტის პროფესორ — მასწავლებლებისათვის?

მ. ც.: სულაც არ არის ახალი, ეს უკვე აპრობირებულია უნივერსიტეტის სინამდვილეში, გარკვეული კრიტერიუმების (სამეცნიერო შრომების რაოდენობა, სამეცნიერო და პედაგოგიური სტაჟის ხანგრძლივობა და სხვა) გათვალისწინებით ასე, რომ მე და ჩემი თანამოაზრეები ვართ არა კონკურსის, არამედ უკანონო კონკურსის მოწინააღმდეგები და, აქედან გამომდინარე, უსამართლობის მოწინააღმდეგები.

უკანონობას უსამართლობაც მოსდევს და რამდენად სამართლიანია 21 მეცნიერებათა დოქტორის პროფესორის თანამდებობის გარეშე დატოვება ერთ ფაკულტეტზე და მათ ნაცვლად მეცნიერებათა კანდიდატების კონკურსში გამარჯვებულად გამოცხადება - ეს სულ მცირე სასაცილოა, სულ დიდი უსამართლობაა.

კორ.: დასაბუთებული იყო თუ არა საკონკურსო კო-

მისიების მიერ შემოთავაზებულ ვაკანსიებში სხვადასხვა თანამდებობათა რაოდენობა, მაგალითად, რატომ 15 პროფესორი და არა 10 ან 25?

მ. ც.: ეს არ იყო სათანადოდ დასაბუთებული, თუმცა შემოთავაზებული მოდულები (მოდული რამდენიმე საგანს მოიცავს, რომელიც ერთ პროფესორს მიჰყავს), გვაძლევს თუ არა სისტემაში მაღალი დონის სპეციალისტის აღზრდის საშუალებას ზოგიერთისთვის უცნობია, ამ საქმეში ჩახედულთათვის - ნაცნობი. ბოლონიის პროცესის დოკუმენტები, რომელიც განათლების მესვეურებს ასე ხშირად მოჰყავთ მაგალითად და რომელსაც 1999 წელს 400 ქვეყანის უნივერსიტეტმა მოაწერა ხელი, სწორედ შიდა პრობლემების დამოუკიდებლად გადაწყვეტისაკენ, ტრადიციებისა და თავისებურებების გათვალისწინებისაკენ მოგვიწოდებს და ამ ქვეყნებმა ეს შიდა გარდაქმნები დამოუკიდებლად ჩაატარეს და არა ხელისუფლების ზეწოლით, ან თუნდაც ამ სფეროში დასაქმებულ პირთა ნაჯახით მოკვეთით. ნაცვლად მეცნიერებისა და განათლების სწორი ორგანიზებისა შედეგად მეცნიერებსა და პროფესორ-მასწავლებლებზე „ნადირობა" მიმდინარეობს. რაც არ უნდა შეალამაზოთ ეს პროცესი ბოლონიის იდეოლოგიითა და კორუფციის მახინჯი ლოზუნგით, შედეგი მაინც ისაა, რაც უკვე მოგახსენეთ.

კორ.: უნივერსიტეტის წესდების გაუქმება როგორ აისახა უნივერსიტეტში მიმდინარე ცვლილებებზე?

მ. ც.: პრეზიდენტმა ჯერ ხელი მოაწერა განათლების კანონს, რომელშიც რაღაც მინიშნება მაინც იყო ავტონომიაზე, ხოლო 8 ივნისის ბრძანებულებით სავსებით გააუქმა ეს ავტონომიის ნაშთიც. ამას მოჰყვა. ის, რომ იერარქიაში ხდება გადაწყვეტილებების მიღება, ერთი გადაწყვეტილება მეორეს ეწინააღმდეგება, ერთმანეთის გამომრიცხავი გადაწყვეტილებებიც არსებობს.

რეზ: როგორ ხსნით იმ ფაქტს, რომ საკონკურსო განცხადება არ შეგიტანიათ?

მ. ც.: მე გამოვდივარ ტელევიზიით, ვწერ პრესაში და ხაზსს კუსვამ, რომ ეს კონკურსი უკანონოდ მიმდინარეობს. მაშინ მე, როგორც იურისტს, არ შემიძლია მივიღო მონაწილეობა ამ უკანონობაში, ეს არის პროტესტის გარკვეული ფორმა. საუნივერსიტეტო დარბაზმა ინტელექტუალური ომი გამოუცხადა ძალადობას. კანონდარღვევა მათი მხრიდან, ვისაც კანონის ზუსტი შესრულება ევალება, ძალადობაა. პროტესტის ასეთი ფორმა მე არ მიშლის ხელს, გამოვაქვეყნო ჩემი მოსაზრებები, ვიბრძოლო სწორი საზოგადოებრივი აზრის შექმნისათვის. შეიძლებოდა პროტესტის უფრო მკაცრი ზომებისთვისაც მიგვემართა. არის უნივერსიტეტში ძალები, რომლებიც ხელისუფლების თავხედობაზე მკაცრი პროტესტით დაპირისპირებას მოითხოვენ. ეს მათი უფლებაა. როდესაც ადამიანებს კანონის ჩარჩოებში მოქმედების უფლებას ართმევენ, მათ სხვა გზა არ რჩებათ. მაგრამ აქ ჩვენთვის ერთი ნიუანსია გასათვალისწინებელი, საკითხი სტუდენტებს ეხება უკიდურესი დაპირისპირებით კავკასიური ცარცის წრის სიუჟეტი არ გვინდა გავმეორდეს. ვიცით, ბოლოს გასაგლეჯად ვერ გავიმეტებთ და ხელის გაშვება მოგვიწევს, იქით მხარეს კი ხრამია.

კორ.: კონკურსის შედეგად მიღებული სურათი თუ არის წინ გადადგმული ნაბიჯი კონტიგენტის შერჩევის თვალსაზრისით?

მ. ც.: ეს საკითხი შესაფასებელია. საზოგადოებრივი აზრის შექმნა უნივერსიტეტის პროფესორ-მასწავლებელთა წინააღმდეგ დიდი ხანია დაიწყეს განათლების მესვეურებმა, იმდენჯერ უწოდეს მათ "წითლები", კორუმპირებულები, რომ ხალხის ნაწილმა ალბათ დაიჯერა, რომ ეს ასეა და ე.ი. - ეს ხალხი წასასვლელია. ეს მიზანდასახულად ხდებოდა. დაახლოებით 70-75% დარჩა უნივერსიტეტის გარეთ, ხოლო კომისიის წევრებმა თავიანთი თავი აირჩიეს აკადემიურ თანამდებობებზე. მათი არჩევისათვის უნდა ყოფილიყო შინაგანაწესი შემუშავებული. ამბობენ, რომ ასეთი არსებობს, თუმცა გამოქვეყნებული არ არის. ასე, რომ გამჭირვალობა სავსებით არ არის დაცული. კენჭისყრის ჩატარებაც ნორმატიული აქტით უნდა მომხდარიყო. არც ეს არის გამოქვეყნებული. მე ასეთ დეტალებს აღარ ვიძიებ, რადგანაც ასეთი დიდი კანონდარღვევის ფონზე ისინი ფერს კარგავენ. უფრო მეტიც, როგორც ჩემთვის ცნობილია, კონკურსანტმა კონკურსის შედეგების წერილობითი მიღება მოითხოვა. მსოფლიოში ვერც ერთი ჭკუათმყოფელი ვერ იტყვის, რომ ეს ინფორმაცია ღია არ არის. ამ კონკურსანტმა კი იურიდიული ფაკულტეტის ბეჭდით დადასტურებული ცნობა აიღო, რომ ეს ინფორმაცია დახურულია. დროებით სამწლიან სტიპენდიებს სთავაზობენ მათ, ვინც თავისით დაწერს განცხადებას და უნივერსიტეტიდან წავა. დაპირებები ბევრია სხვადასხვა მიმართულებით, რათა მათ სასამართლოს არ მიმართონ უფლებების დასაცავად. ის, რომ კონკურსით უკმაყოფილოთა სასამართლო საჩივარი ცოტაა, ეს ნამდვილად არ ნიშნავს, რომ კონკურსის შედეგებია დადებითი. უბრალოდ, ხალხი მიხვდა, რომ თვით კონკურსია უკანონო და უსამართლო და კონკურსის შედეგებზე დავას თითქმის აზრი აღარ აქვს.

კორ.: თქვენი აზრით, დარჩენილი კადრები რამდენად მზად არიან გლობალური პროცესებისათვის, რომელსაც საქართველო გვერდს ვერ აუვლის?

მ. ც.: სწორედ ეს საკითხია მეტად მწვავე. ჩვენ უნდა შევინარჩუნოთ ქართული ეროვნული სახელმწიფო და მომზადებული შევხვდეთ გლობალიზაციის პროცესს. ამ თვალსაზრისით დგას არა მხოლოდ სამართლებრივი, არამედ მიზანშეწონილობის საკითხიც. შეიძლება ბევრს ჰგონია, რომ ძველი პროფესორები ასწავლიან ძველი მეთოდებით, მაგრამ მათ ხომ დიდი გამოცდილება აქვთ და ჭკვიანი მენეჯერი ამ გამოცდილებას, რომელიც ახალგაზრდებს არ აქვთ, გამოიყენებს. დიდი გამოცდილების მქონე სპეციალისტი, ახალ მეთოდოლოგიაზე ხომ უფრო ადვილად გადავა, ვიდრე გამოუცდელი და საერთოდ – ცარიელი ადგილიდან არც მეცნიერება იწყება და არც სწავლება. ცოდნის ცოდნა (როგორც ცოდნის გადაცემის დამ-

კვიდრებული ტერმინი) გამოცდილებისა და ამ გამოცდილების განახლების პროცესია.

კორ.: თქვენი აზრით, ამ თვალსაზრისით რა უნდა გაკეთებულიყო?

მ. ც.: უნდა ჩატარებულიყო „ტრეინინგები" ახალი მეთოდოლოგიებით სწავლებაში და შემდეგ მომხდარიყო ატესტაცია და კანონისმიერი პროცედურების გავლის შემდეგ არჩევა კონკურსით.

კორ.: მაინც რა კრიტერიუმებით მოხდა არჩევა კონკურსში?

მ. ც.: შერჩევის კრიტერიუმებზე პირდაპირ პასუხისგან თავს შევიკავებ, რადგან მთელი ინტერვიუ ამ ქვეტექსტით არის გაჟღენთილი. ერთი ცხადია, კრიტერიუმი ამ ხელისუფლების მორჩილი და მაამებელი საარჩევნო ელექტორატის პრინციპებზეა აგებული.

კორ.: როგორი შეიძლება იყოს შედეგები სწავლების თვალსაზრისით?

მ. ც.: შედეგები მოგვიანებით გამოჩნდება და უმძიმესი იქნება. დღეს სწავლების მენეჯმენტში და მეცნიერების ორგანიზებაში უამრავი ხარვეზი არსებობს, რაც გამოუსწორებელ დაღს ასვამს უნივერსიტეტსა და აკადემიას.

კორ.: როგორი იქნება თქვენი შემდგომი საქმიანობა?

მ. ც.: როგორც გითხარით, ეს იქნება შეუპოვარი ინტელექტუალური ომი სტუდენტობისა და ახალგაზრდობისა განათლებისა და პროფესიული ზნეობის გადარჩენისათვის.

კორ.: რა სამოქმედო სივრცე გაქვთ?

მ. ც.: ჩვენ ვიყენებთ მედია-საშუალებებს. არსებობს ყველა ქვეყანაში ხარისხის სააგენტოები უნივერსიტეტებს გარეთ (იგულისხმება მეთოდიკის, პროგრამების, სამეცნიერო შრომების ხარისხი). აქ ხდება საზოგადოებრივი მონიტორინგი და საექსპერტო წინადადებების დადება. ჩვენ უნივერსიტეტში მიმდინარე პროცესების თაობაზე მივმართეთ საელჩოებს, ბოლონიის პროცესის მონაწილე ქვეყნებს, ევროკავშირის შესაბამის კომიტეტს. ისინი გარკვეულწილად არიან საქმის კურსში, რეკომენდაციებიც მივიღეთ. ისინი თვლიან, რომ საქმის ასეთი დასაწყისი საქართველოს დიდ პრობლემებს შეუქმნის. საერთაშორისო ორგანიზაციები უნივერსიტეტთან სამთავრობო დონეზეც მუშაობენ, მაგრამ საერთოდ თვლიან, რომ ეს ქვეყნის შიდა პრობლემებია. საქართველოსათვის ასეთი დასაწყისით, ბოლონიის სივრცეში შესვლა (1910წ.) პრობლემატური იქნება. უნდა ითქვას, რომ ბევრი ქვეყანა ამ საკითხს დიდი სიფრთხილით ეკიდება, მით უმეტეს, ევროკონსტიტუციის ჩაშლის საშიშროების ფონზე, მაგრამ უცვლელ ფაქტად რჩება ევროპული უნივერსიტეტების დამოუკიდებლობა, ცოდნისა და განათლების უწყვეტობა, ტრადიციებისა და თავისებურებათა შენარჩუნება, სტუდენტთა და მეცნიერ პედაგოგთა მობილურობა. ამიტომ საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმების სწორი ორგანიზება მიმდინარე რეფორმებზე უდიდეს ძალისხმევას, ენერგიას და მოთმინებას მოითხოვს.

კორ.: რას იტყვით მეცნიერების ადგილზე უნივერსიტეტში დღეს?

მ. ც.: აქ სრული კატასტროფაა, მეცნიერება საერთოდ გატანილია უნივერსიტეტიდან, რაც უნივერსიტეტს მხოლოდ საგანმანათლებლო ფუნქციას უტოვებს. ეს შედეგები კარგად გამოჩნდა გრანტების მოპოვების დროს.

კორ.: ეს ხომ კიდევ უფრო გაზრდის მეცნიერებაში თაობათა შორის წყვეტას?

მ. ც.: დიახ, ეს ძალიან საშიში ფაქტია. მით უმეტეს რეფორმატორთა აზრით, ძველი პროფესურა კორუმპირებულია, "წითელია", ახალგაზრდობა კი ქვეყნის მომავალია (და ასეც არის), მაგრამ აქ არაჯანსაღი პარალელების გავლება ხდება. ახალგაზრდებს ეუბნებიან თქვენ მომავალი ხელისუფლება ხართ, ისინი – „წითლები" და კორუმპირებულები, ვერ გასწავლიან. ხელოვნურად იქმნება ჩატეხილი ხიდი ძველ პროფესურასა და სტუდენტებს შორის. ახალი შემადგენლობა კი ამ თვალსაზრისით ჯერ არავის შეუფასებია?!

კორ.: თქვენთვის ალბათ ცნობილია ხორვატიის პრეცენდენტი, როდესაც ბოლონიის პროცესის დამკვიდრებელთა საბჭომ ადგილზე ჩასვლით მოაგვარა კონფლიქტი ხელისუფლებასა და უნივერსიტეტს შორის ავტონომიურობის საკითხთან დაკავშირებით.

მ. ც.: როცა განათლებისა და მეცნიერების სწორი ორგანიზების სფეროში წონასწორობის შესაქმნელად საზოგადოებრივი კონტროლის მექანიზმების დასამკვიდრებლად ძალისხმევასა, ენერგიასა და მოთმინებაზე ვსაუბრობდით, სწორედ ეს მოდელიც გვქონდა მხედველობაში. ეს ჩვენი ვალდებულებაა, სტუდენტებმა კი მოთმინებით უნდა ისწავლონ ის, რასაც ასწავლიან. მათ ამ განსაცდელს უნდა გაუძლონ.

ახალი წიგნები

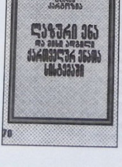

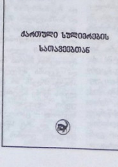

გიორგი გოგოლაშვილი

პრეზიდენტი ხარ და გევალება

არსებობს ასეთი გამოთქმა: მეფის სიტყვა კანონია. ისიც გახსოვთ ალბათ: „მეფე ხარ და ხამს!... მეფე ხარ და გევალება!... მეფე ხარ და გმართებს!...“ ჰოდა, აღარ გვყავს მეფე და ამიტომაც: პრეზიდენტზეც ითქმის ასე; მისი სიტყვა უნდა იყოს კანონი: „სხვათა შორის თქვაო; სიტყვის მასალად გამოიყენაო... მერე რა, რომ თქვაო...“ — არ შეიძლება ითქვას პრეზიდენტის სიტყვაზე. ხელისუფლებამ, კანონმდებლებმა ყველაფერი უნდა იღონონ, პრეზიდენტის სიტყვა რომ შესრულდეს. ეს პრეზიდენტის ავტორიტეტის განმტკიცებასაც შეუწყობს ხელს... არადა, არ ხდება ხოლმე ასე. მაგალითად:

* * *

2003 წლის დეკემბერში, საპრეზიდენტო არჩევნების წინა დღეებში, ბატონი მიხეილ სააკაშვილი უნივერსიტეტს ესტუმრა. მაშინ ბრძანა: უნივერსიტეტს შტატების შემცირება არ შეეხებაო; უნივერსიტეტის არც ერთი თანამშრომელი უმუშევარი არ დარჩებაო. სანამ სახელმწიფო შესაბამის სოციალურ გარანტიებს ვერ უზრუნველყოფს, მანამდე ამ თემაზე არც ვისაუბრებთო... ასეთი იყო წინასაპრეზიდენტო დაპირება...

უკვე პრეზიდენტი ბატონი მიხეილ სააკაშვილი რამდენჯერმე ესტუმრა უნივერსიტეტს; იგივე დაპირება გაიმეორა. ერთ-ერთ შეხვედრაზე საკუთარი ბებია-ბაბუის მაგალითიც მოიყვანა: ისინი სამოცდათხუთმეტი წლისანი არიან და უმუშევარნი რომ დარჩნენ, ტრაგედია იქნებაო მათთვის (ისე, ჩვენში დარჩეს და, იმათ რა უჭირთ, შვილიშვილი ჰყავთ პრეზიდენტი, სხვამ იკითხოს!)...

ასეთი იყო პრეზიდენტის სიტყვა, მისი დაპირებები...

სხვათა შორის, უმაღლესი განათლების შესახებ კანონში შეეცადნენ აესახათ ეს აზრი: „უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა 2006-2007 სასწავლო წლის დაწყებამდე უზრუნველყონ დაწესებულებებში დასაქმებული პროფესორ-მასწავლებლებისა და მეცნიერ-თანამშრომლების გადაყვანა ამ კანონით გათვალისწინებულ შესაბამის აკადემიურ თანამდებობებზე“ (მუხლ. 89; პუნქტი 11).

სამწუხაროდ, ხელისუფლება ყველაფერს აკეთებს იმისათვის, რომ პრეზიდენტის სიტყვა არ შესრულდეს (შესაბამისად — კანონის მოთხოვნაც!).

გახმაურებული ფაქტია: განათლების სამინისტრომ უნივერსიტეტს ბიუჯეტიდან ჩამოაჭრა სამეცნიერო სექტორის დაფინანსება და გრანტულ დაფინანსებაზე გადაიყვანა... 800 მეცნიერ-თანამშრომელი ივნისიდან უმუშევარი აღმოჩნდა. როგორც ჩანს, საზოგადოების მორჩილი ნაწილისაგან არ მოელოდა ხელისუფლება ასეთ მკვეთრ რეაქციას და შეცბა... ჰოდა, სტიპენდია გამოიგონა და ცნობილი მეცნიერები იქცნენ „სტიპენდიანტებად“... სტიპენდია, მოგეხსენებათ, მოწყალებაა და როდემდე გაიღებენ ამ მოწყალებას, არავინ იცის... ისე, ვერც მორალურად და ვერც იურიდიულად ვერ მოითხოვ კაცი, გინდა თუ არა შემიწყალე, დამეხმარეო... ეს სახელმწიფოს კეთილი ნებაა... თუ ამ ნებას არ გამოიჩენს, რჩები ულუკმაპუროდ... ყოველ შემთხვევაში, სტიპენდიანტები უნივერსიტეტის თანამშრომლები არ არიან; მათ არანაირი ვალდებულება არ აკისრიათ უნივერსიტეტის მიმართ, გაურკვეველ მდგომარეობაში არიან. აქვთ ერთი იმედი: უფლება დაუტოვეს, მონაწილეობა მიიღონ სამინისტროს მიერ გამოცხადებულ კონკურსში!... ესაა მხოლოდ...

ვინც ივნისში გრანტი მიიღო, არც მათი საქმეა ძალიან კარგად: მომავალი წლიდან თუ ვერ მოიპოვებენ გრანტს, ისინიც იმ 800 კაცის დღეში აღმოჩნდებიან... არ არსებობს არანაირი გარანტია, რომ ისინი უზრუნველყოფილი იქნებიან სამსახურით (როგორც ამას კანონი ითვალისწინებს!).

მეტყვიან, შეადგინონ კარგი პროექტი და გაიმარჯვონ კონკურსშიო... ხომ რჩება ვიღაც უმუშევარი; ისინი ხომ შიმშილით სიკვდილისთვის არიან გამეტებული...

სადაა ის დაპირება, პრეზიდენტი რომ იძლეოდა? გატეხეს პრეზიდენტის სიტყვა და ამას ეწირება ბედი ასობით თუ ათასობით ადამიანისა...

ეს ხდება უნივერსიტეტის სამეცნიერო სექტორში.

რა ვითარებაა აკადემიურ სექტორში, რა ელით პროფესორ-მასწავლებლებს?

• • •

შეიძლება ითქვას, მდგომარეობა უარესადაა აკადემიურ სექტორში...

ამის თაობაზე შეგვიძლია წარმოდგენა შევიქმნათ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ჩატარებული კონკურსების მიხედვით...

სტატისტიკა ასეთია: გაერთიანებულ იურიდიულ ფაკულტეტზე 300 თანამშრომელი იყო (ასე ბრძანა ფაკულტეტის ყმაწვილმა დეკანმა ტელევიზიით გამოსვლისას). კონკურსი გამოცხადდა 105 ადგილზე,? ანუ არსებული საშტატო ერთეულების 35%-ზე.? 65% პროფესორ-მასწავლებლებისა უკვე გაიწირა. ჯობდა გვეთქვა, მინიმუმ 65%, რადგან კონკურსი ღია იყო და გარეშე (არაუნივერსიტეტელ) პირებსაც შეეძლოთ შეეტანათ განცხადება. ასეც მოხდა.

105 საკონკურსო ადგილი ვერ აითვისეს კონკურსანტებმა – 80 კაცი იქნა არჩეული („არ აღმოჩნდა საკმარისი რესურსებიო“ – ბრძანა ისევ ყმაწვილმა დეკანმა). ამ 80-დან 20 გარედან მოსული კაცია. ასე რომ, 300 თანამშრომლიდან კონკურსის შედეგად უნივერსიტეტში დარჩა 60, ანუ არსებულის 20%; 80% იურიდიული ფაკულტეტის თანამშრომლებისა აღმოჩნდა უნივერსიტეტის მიღმა უმუშევარი!

დაახლოებით ასეთივე ვითარებაა მეორე ფაკულტეტზე, სადაც კონკურსი ჩატარდა...

ასეთი ვითარება იქნება სხვა ფაკულტეტებზეც...

სადღაა პრეზიდენტის სიტყვა, მისი დაპირებები?

რამდენადაც უნდა გაუკვირდეს მკითხველს, პრეზიდენტის სიტყვას ტეხს ხელისუფლება (ირღვევა კანონიც!), ანუ ხელისუფლებამ რომ თავისივე მიღებული კანონი დაიცვას, პრეზიდენტის სიტყვაც შესრულდება!...

კანონი კი ასე ირღვევა: უმაღლესი განათლების შესახებ კანონის 34-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს ღია კონკურსს („აკადემიური თანამდებობის დაკავება შეიძლება მხოლოდ ღია კონკურსის წესით“), მაგრამ დაირღვა ამავე მუხლის მე-3 პუნქტი: „კონკურსის ჩატარების წესს განსაზღვრავს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების აკადემიური საბჭო და ამტკიცებს წარმომადგენლობითი საბჭო“.

თავი რომ დავანებოთ I პუნქტის მოთხოვნებს (კონკურსი „უნდა შეესაბამებოდეს გამჭვირვალობის, თანასწორობისა და სამართლიანობის პრინციპებს“), კონკურსის ჩატარება ამ ეტაპზე კანონსაწინააღმდეგო ქმედებაა!

ასე რომ, თანამშრომელთა 80%-ის ქუჩაში გაშვებით კანონსაც არღვევენ და პრეზიდენტის სიტყვასაც უგულებელყოფენ...

• • •

სხვა მაგალითი:

უმაღლესი განათლების შესახებ კანონპროექტის განხილვის პერიოდში, 2004 წლის ნოემბერში, უნივერსიტეტის რამდენიმე პროფესორი პრეზიდენტთან მიგვიწვიეს. ერთ-ერთი სამსჯელო საკითხი იყო უმაღლესი სასწავლებლების დაფინანსება. პროფესორებმა გულისწყრომა გამოთქვეს, რომ სახელმწიფო ბიუჯეტიდან აღარ უნდა მომხდარიყო უნივერსიტეტის დაფინანსება.

ბატონი პრეზიდენტი გაგებით შეხვდა ამ გულისწყრომას. ბრძანა, რომ არ შეიძლება წამყვანი უმაღლესი სასწავლებლები საბაზო დაფინანსების გარეშე დარჩესო... მან მაგალითად თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი და ტექნიკური უნივერსიტეტი (მისი რექტორიც ესწრებოდა შეხვედრას) დაასახელა; ისეთ ფილიალებზეც გაამახვილა ყურადღება, როგორიცაა ახალციხის, ახალქალაქისა და ზუგდიდის ფილიალები. დაავალა განათლების მინისტრს – ბატონ კ. ლომაიას, რომ კანონში გაეთვალისწინებინა მისი აზრი. შეხვედრის მონაწილეები, ცხადია, კმაყოფილები დავრჩით და ეს საჯაროდაც ვთქვით, მაგრამ...

მე არ ვიცი, ხელისუფლებამ არ გაუწია ანგარიში პრეზიდენტის სიტყვას და არ წარუდგინა პარლამენტს პრეზიდენტისეული ვარიანტი, თუ პარლამენტმა არ ინება პრეზიდენტის დაპირების შესრულება. ფაქტია: პრეზიდენტის სიტყვა არ შესრულდა. უმაღლესი სასწავლებლები საბაზო დაფინანსების გარეშე დარჩა...

* * *

სხვა მაგალითის მოყვანაც შეიძლება, როდესაც პრეზიდენტი ამბობს ერთს, ხელისუფლება აკეთებს მეორეს:

პრეზიდენტთან ზემოხსენებულ შეხვედრაზე ეროვნული გამოცდების შესახებაც იყო საუბარი. ფიზიკოსებმა და ქიმიკოსებმა უკმაყოფილება გამოთქვეს იმის გამო, რომ ეროვნული გამოცდების ნუსხაში ფიზიკა და ქიმია ვერ მოხვდა. ფიზიკისა თუ ქიმიის ფაკულტეტებზე მოვა ხალხი, ვისაც ეს საგანი არ ეცოდინებაო. მინისტრმა განმარტა, რომ 2005 წლისათვის ეს არ მოესწრებოდა, შემდგომისათვის გათვალისწინებულიც არისო...

ჩვენც ჩავერიეთ საუბარში და ვთქვით, რომ საშუალო სკოლაში ალგვედგინა გამოსაშვები გამოცდები იმ საგნებში მაინც, ეროვნულ გამოცდებზე რომ არ ბარდება; ამით ფიზიკოსებისა და ქიმიკოსების შიშსაც გამოეცლებოდა გარკვეულწილად საფუძველი.

ბატონმა პრეზიდენტმა მოიწონა ეს აზრი. ისაუბრა იმის თაობაზე, რომ ბავშვის ფსიქოლოგია არის ასეთი, თუ საგანი არაა რაღაც სახით მისთვის სავალდებულო, არ სწავლობს. ხაზგასმით მიმართა ბატონ მინისტრს, გაეთვალისწინებინა ეს აზრი.

სამწუხაროდ, არაფერი შეცვლილა. გამოსაშვები გამოცდების ჩატარება-არჩატარების საკითხი სკოლების უფლებამოსილებაში დარჩა... დარჩა და დარჩა... საქმე არავის გაურთულებია — გამოსაშვები გამოცდები არ ჩატარებულა...

ისევ არ შესრულდა პრეზიდენტის სიტყვა...

ჩვენდა საუბედუროდ, პრეზიდენტის სიტყვა არ არის კანონი ხელისუფლებისა თუ კანონმდებლებისათვის...

არადა, არ შეიძლება არ იცოდეს იმ ხელისუფალმა თუ კანონმდებელმა, რომ პრეზიდენტის სიტყვის შეუსრულებლობა, უპირველესად, სწორედ პრეზიდენტის ნდობის დაკარგვას იწვევს...

ჩვენ გვჯეროდა პრეზიდენტის სიტყვისა, მაგრამ ხელისუფლის თუ კანონმდებლის ამგვარი მცდელობა ამ რწმენას გვაკარგვინებს...

მე არ ვიცი, ჩვენი ხმა მივა თუ არა პრეზიდენტამდე, მაგრამ მაინც მინდა ვთხოვო მას:

ბატონო პრეზიდენტო, ნუ მისცემთ უფლებას ხელისუფალსა თუ კანონმდებელს, არ შეასრულონ თქვენი სიტყვა; ჩვენ ისიც გვახსოვს, დავით აღმაშენებლის საფლავზე რომ თქვით, ხალხის იმედის გაცრუებას სიკვდილი მირჩევნიაო. ჩვენ თქვენი სიცოცხლე და თქვენი დანაპირების შესრულება გვინდა... უნივერსიტეტი მძიმე დღეშია. პროფესორ-მასწავლებლები და მეცნიერ-თანამშრომლები თქვენი დანაპირების იმედად არიან დარჩენილები... თუმცა ეს იმედიც თანდათან ქრება!...

ბატონო პრეზიდენტო, გაიხსენეთ თქვენი სიტყვა და იყავით მისი შესრულების გარანტი!

„საქართველოს რესპუბლიკა", 13 სექტემბერი

ახალი წიგნები

თინათინ თევზაძე

საუნივერსიტეტო განათლების მომავალი საქართველოში

ახალი საუნივერსიტეტო პოლიტიკა

რა თქმა უნდა, გააზრებული საუნივერსიტეტო პოლიტიკა საქართველოში ამჟამად არ არის. არადა, სწავლების ფორმალური საკითხების მოგვარებას და ბოლონიის პროცესის შესაბამისად უნივერსიტეტების გადაწყობას ყველა უმაღლესი სკოლა ცდილობს.

ისმის კითხვა: რა არის უფრო მთავარი, პირდაპირ დავიწყოთ სასწავლო პროცესის კონკრეტული ჩარჩოს აწყობა იმ მოთხოვნათა საზღვრებში, რომელსაც მზამზარეულად გვაწვდიან დასავლელი პარტნიორები, თუ გავარკვიოთ, რა შესაბამისობაა უმაღლესი განათლების მართვის დღევანდელ მოდელს და იმ მიზანს შორის, რომელიც ნარჩუნდება ეროვნულ-სახელმწიფოებრივ, საზოგადოებრივ და ინსტიტუციონალურ დონეებზე?

წესით, სანამ კონკრეტულ დეტალებს ჩაუღრმავდები, მნიშვნელოვანი სამუშაოა გასაწევი კონკრეტული ამოცანების განსასაზღვრად და მოსალოდნელი შედეგის დასაგეგმად. ამგვარად დამუშავებული სასწავლო პროცესის აღწერის უნივერსალური მეთოდები ევროპაში ცოდნის ახალი პარამეტრების შესაბამისი ღირებულებების გამოკვეთით დასრულდა და მათ შორის დამოკიდებულებების სისტემური კავშირები აიგო. დაზუსტდა ცნებითი აპარატი, მეტიც, დოკუმენტაციის ენა და მოთხოვნები. თითოეულ ტერმინთან, თითოეულ ზმნასთან მიმართებაში საოცარი სიფრთხილე იქნა გამოჩენილი. ამასთან, შენარჩუნდა სისტემის მუდმივად განვითარებადი ხასიათი - სწარაფადმონაცვლე მსოფლიოს გლობალური პროცესების კონტექსტში.

ცოდნის გლობალიზაციის ხარისხი, რომელიც მისაღები უნდა აღმოჩნდეს ზენაციონალური ინტერესის დასაკმაყოფილებლად, სრულებითაც არ გულისხმობს სახელმწიფოებრივი და კორპორაციული ინტერესების გაუთვალისწინებლობას. პროცესის შინაარსობრივი გამრავალფეროვნება სწორედ ნაციონალური საგანმანათლებლო სისტემების შესწავლის, მათი დაცვის, ტრადიციისა და გამოცდილების შესაბამისობების გათვლით მიიღწევა. საფუძველში კი უნივერსიტეტების ავტონომიურობის პრინციპი და განვითარების საკუთარი გზის არჩევანი უნდა დაიდოს.

მეორე მხრივ, ცარიელი სივრცეც კი შეიძლება იყოს ამეტყველებული და სემანტიკური მნიშვნელობის მატარებელი, მაგრამ ეს უფრო ხელოვნების სფეროში ხდება. საზოგადოება კი გაცილებით მომთხოვნია გაუთვლელი ნაბიჯების მიმღებლობის თვალსაზრისით.

ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, კონცეფციის თუნდაც სქემატური მოდელი სჭირდება როგორც სტუდენტს, ასევე პროფესორს. პირველმა უნდა იცოდეს, რატომ აირჩია მრავალთაგან სწორედ ის უმაღლესი სასწავლებელი, რომელშიც სწავლობს, ხოლო მეორემ სწორად უნდა შეაფასოს საკუთარი ინტერესები და შესაძლებლობები იმ უმაღლესი სასწავლო დაწესებულების მიზნებთან მიმართებაში, რომელთანაც უწევს თანამშრომლობა.

ახალი მოდელის სტრუქტურირება და მისი ცენტრალური ღირებულებების მოქცევა გარკვეულ სისტემაში, ნიშნავს, რომ რეფორმა სწორად არის გააზრებული, იგი „ქაღალდზე დევს“. მაგრამ რეფორმის მიზანი თვითკმარი უნივერსალური ხედვის შექმნა კი არ არის, არამედ ცოცხალი სისტემის, რომელიც მუშაობს პრაქტიკაში. ეს ღია სისტემაა. მას მუდმივად ინოვაციური სახეცვლილების უნარი გააჩნია (შეადარეთ ცოდნის ჩაკეტილ სისტემებს შუა საუკუნეების უნივერსიტეტებში, ვიდრე დღემდე).

ვინ ზრუნავს უმაღლესი განათლების ხარისხზე საქართველოში?

ეს კითხვა სხვაგვარადაც შეიძლება დაისვას: ვის ევალება ზრუნვა უმაღლესი განათლების ხარისხის კონტროლზე სახელმწიფოში?

პასუხი მარტივი არ იქნება: ხარისხიანი განათლების მომხმარებელია ყველა — პიროვნება, დამსაქმებელი, საზოგადოება და სახელმწიფო. მსოფლიოს მასშტაბით გაფანტული სამუშაოს მაძიებლების არსებობის პირობებში კი მას კიდევ უფრო მაღალი, ტრანსნაციონალური ინტერესებიც გააჩნია.

მაშ, ვინ არის ხარისხიანი განათლების კონტროლით დაინტერესებული? თუ ვიტყვით, რომ ეს სახელმწიფოს საქმეა, გამოდის რომ რეფორმის აუცილებლობა მხოლოდ მას აქვს გააზრებული და, მაშასადამე, ისიც (რეფორმა) მხოლოდ „ზემოდან“ შეიძლება იყოს მართული. თუ იმის გარკვევას შევეცდებით, ვინ მოიმკის არასწო-

რად ჩატარებული რეფორმის შედეგებს, ვნახავთ, რომ „დაზარალებული“ საზოგადოება გამოვა, რადგან სახელმწიფო ყოველთვის მოიძიებს ძვირად ღირებულ ადამიანურ რესურსს თავის ქვეყანაში თუ არა, სხვის ქვეყანაში მაინც და გამოუძებნის მას, უკეთეს შემთხვევაში, უმაღლესი სამოხელეო ეშელონის ლოკომოტივის ფუნქციას.

ეს არ არის გამოსავალი არც ეროვნული და არც სახელმწიფოებრივი მიზნებისათვის, რადგან სახელმწიფოს ავტორიტეტი და ადგილი დღევანდელ მსოფლიოში, სადაც ცოდნა იქცა კაპიტალად, მხოლოდ ინტელექტუალურ რესურსზე დაყრდნობით შეიძლება აიწიოს. ეს დასკვნა მსოფლიო ბანკს ეკუთვნის და იგი ახალი შესაძლებლობების ათვისებას გულისხმობს უკლებლივ ყველა სფეროში სწორედ ინტელექტუალური ზრდის პირობებში.

საქართველოში კი კრიზისული პერიოდის თაობები ისე გადაივლიან ცხოვრების დიდ ნაწილს, რომ თავიანთ შვილიშვილებსაც ვერ აუხსნიან საკუთარი კეთილმოუწყობლობის მიზეზებს. კრიზისული სიტუაციები ხომ „ზედმეტი ადამიანების“ მომრავლების ძირითად პირობას წარმოადგენს.

საზოგადოების და მხოლოდ საზოგადოების ინტერესსა და შესაძლებლობას სავსებით ესადაგება ზრუნვა უმაღლესი განათლების მუდმივ წინსვლაზე ნებისმიერ დემოკრატიულ (ან ამგვარის პრეტენზიის მქონე) ქვეყანაში. აქ არ შეიძლება არსებობდეს პირველი და მეორე ნაბიჯი, აქ ერთი წუთითაც არ შეიძლება დაყოვნება, ვინაიდან საზოგადოების განსჯის საგანს წარმოადგენს სწორედ საკითხი, დღესვე აიხსნას ის სიძნელეები, რომლებიც რეფორმირების პროცესში შეიძლება წარმოიშვას თითოეული უმაღლესი სასწავლებლის წინაშე.

რეფორმირებასა და განვითარებაზე ზრუნვა თვითონ უმაღლესი სასწავლებლის დაინტერესებაცაა. კონკურენციისა თუ არასწორი სახელმწიფოებრივი გათვლების პირობებში ძნელი ხდება საკუთარი არსებობის შენარჩუნება და სრულყოფილებაზე აქცენტების გაკეთება, თანაც ჭირს დიალოგი სახელმწიფო პოლიტიკის გამტარებელ აღმასრულებელ ხელისუფლებასთან.

ამიტომ სწორედ პროფესიულმა საზოგადოებამ უნდა აიღოს თავის თავზე მისია, კონტროლი გაუწიოს დარგებში სამეცნიერო მიდგომების და სასწავლო სტანდარტების შექმნას. მიღებული კომპეტენციის ხარისხის მონიტორინგს და სამომავლო განვითარებისათვის რესურსის მოძიებას. ხარისხის უზრუნველყოფაზე კონტროლი ყოველი უნივერსიტეტის უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია და პასუხისმგებლობაა. იგი მინიჭებული საუნივერსიტეტო ხარისხთან შედეგის შესაბამისობის დადგენას ითვალისწინებს.

როგორც ვხედავთ, ხარისხის უზრუნველყოფასთან დაკავშირებით ყველა რგოლს საკუთარი მიზანი გააჩნია. ყველა შემთხვევაში, როცა ეს მიზნები სრულდება, იგებს ხარისხიანი განათლების მსურველი ყველა სუბიექტი. მათ შორის — სახელმწიფო, რომელიც დაინტერესებული უნდა იყოს, რომ მონიტორინგის ამ სისტემას ხელი არავინ შეუშალოს აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ინსტანციებიდან და იგი რეალობად იქცეს.

განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში ამბობენ, რომ იციან, რა უნდათ და რას აკეთებენ. სამაგიეროდ, უნივერსიტეტებში ჭირს გარკვევა ადმინისტრაციის მხრიდან წამოსულ შემოთავაზებებში. პარადოქსი ისაა, რომ დიდი ხანია ძველი სისტემით მართვა ორივე მხარისთვის მიუღებელია. ორივე მხარე აცნობიერებს, რომ უნდა შეიცვალოს ამჟამინდელი სქემა და დამკვიდრდეს ხარისხიანი განათლების უზრუნველმყოფი ადმინისტრირება. მაგრამ როგორ უნდა მოხერხდეს ეს ყველაფერი, როცა უნივერსიტეტებს საკუთარი ადგილი არ აქვთ განსაზღვრული, თუნდაც მხოლოდ საქართველოს სახელმწიფო მიზნებიდან გამომდინარე და ამ მიზნებთან მიმართებაში?

არავინ იცის, როგორ შექმნას სტრუქტურა, რომელიც სრულად გამოიყენებს იმ თავისუფალ სივრცეს, სადაც ნებისმიერი შემოქმედებითი იდეა შეიძლება პრაქტიკულად განხორციელდეს და არც ანალოგი გააჩნდეს. ეს სივრცე იქმნება საქართველოს კანონმდებლობასა (ახალი კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ) და საერთოევროპულ საგანმანათლებლო პოლიტიკას შორის; საქართველოს კანონსა (როგორც ზედა ზღვარი) და ბოლონიის ძირითად მოთხოვნებს (როგორც ქვედა ზღვარი) შორის, მაგრამ პრაქტიკულად ამ შესაძლებლობას ცოტა ვინმე თუ იყენებს.

თუ ახლა საზოგადოების გადასახედიდან მივუბრუნდებით საკითხს, მას უკვე დიდი ხანია აღარ უნახავს ავტორიტეტული უმაღლესი სასწავლებელი და უკიდურეს დაბნეულობაში აგრძელებს დროის აღქმას თვითგანვითარების ვიწროდ (იქნებ, ფართოდ) გაჭრილი სარკმლიდან. სწორედ ეს სარკმელია დღეს პიროვნული და პროფესიული სრულყოფილების ძირითადი საზომიცა და საშუალებაც.

ამგვარად, გამოიყო უმაღლესი განათლების მომხმარებელი სამი სუბიექტი:

პიროვნება, საზოგადოება, სახელმწიფო.

სამივე დონე, ჯანსაღი კონკურენციისა და მუდმივი სახელმწიფოებრივი ზრუნვის პირობებში, ქვეყნის უმაღლესი განათლების სისტემის განვითარების მამოძრავებელ ძალად, მისი ხარისხის მარეგულირებლად უნდა იქცეს.

დღეს კი:

„სახელმწიფომ თვითონ ვერ დაადგინა, რა სურს უმაღლესი განათლების სფეროში, კერძოდ, სურს თუ არა, შეინარჩუნოს ფუნდამენტურ მეცნიერებათა კვლევების წილი თუნდაც ერთი უნივერსიტეტის ფარგლებში (თავი რომ დავანებოთ უზარმაზარი პოტენციელის მქონე დარგობრივ უნივერსიტეტებს და მათ ბაზებში შექმნილ სამეცნიერო ცენტრებსა და ინსტიტუტებს).

„საზოგადოება ინდიფერენტულია იმ პროცესების მიმართ, რომელიც მის თვალწინ კი არ დალაგდა, არამედ აიწეწა და აირია,

„ხოლო უნივერსიტეტები, ნაცვ-

ლად რეალურ რეფორმირებაზე და განვითარებაზე ზრუნვისა, ხარისხის მართვის პრინციპების ჩამოყალიბებისა, ზედაპირული ცვლილებებით იფარგლებიან, რომელთა გარეგნული „მოპირკეთების" უკან ელემენტარული შეცდომებია „გაპარული". რა უნდა მოსთხოვოს ამგვარი ადმინისტრირების პირობებში საკუთარ პროფესორს უნივერსიტეტმა?

ზემოთქმულის სამწუხარო მაგალითად ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი გამოდგება.

ქართული რეფორმის ეტალონი

რა თქმა უნდა, საქართველოში უმაღლესი განათლების სისტემაში ჩასატარებელი რეფორმის ეტალონად უნდა ქცეულიყო თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი. არა იმიტომ, რომ იგი პირველი ქართული უნივერსიტეტია, რომელიც იმთავითვე შეიქმნა კონკრეტული, კარგად გათვლილი და გააზრებული კულტურულ-ნაციონალური იდეის განსახორციელებლად; XX საუკუნის დასაწყისში თითქმის ცარიელ სივრცეში წარმოიშვა ქართული კულტურის ახალი ნიშანი - უმაღლესი განათლება, როგორც სისტემა, როგორც საზოგადოებრივი ნიშა, ახალი მენტალური მიზნების წინ წამოსაწევად; ევროპულ ღირებულებებზე მორგებული ფენომენი, საუნივერსიტეტო კონცეფციათაგან ზუსტად ამორჩეული მიზნით და დროის კონტექსტით ნაკარნახევი ამოცანებით.

ქართულმა უნივერსიტეტმა იმხანად მეცნიერების ფუნდამენტურ დარგებში შექმნა ქართველ მეცნიერმოღვაწეთა მთელი თაობები, სკოლები, იდეები და შეძლო გადაერჩინა ის ღირებულებები, რომლებმაც უმნიშვნელოვანესი როლი შეასრულა არა მხოლოდ მეცნიერების, არამედ თვითგამორკვევის რთულ პროცესში, როცა ეროვნულ ამოცანად რჩებოდა არა მხოლოდ ფიზიკური გადარჩენის პრობლემის მოგვარება (თუმც ეს უკანასკნელი დღესაც პრობლემად რჩება), არამედ ახალ რეალობასთან „მორგების" პირობების გამონახვა. დღეს ამ ამოცანის საზღვრები კიდევ უფრო გაფართოვდა და ახლა უნივერსიტეტისა და საუნივერსიტეტო განათლების მიმართულების ცვლილება ვინმეს ახირება აღარ არის, არამედ ადამიანის მენტალურ ღირებულებებთან კიდევ უფრო ძნელად დასარეგულირებელი ურთიერთობების შედეგიც.

ჩაყრილი საფუძველი იმ ეპოქის კუთვნილება აღმოჩნდა, როცა სამყარო ჯერ კიდევ ნიშანდებული იყო ქმნადობის, ახალ-ახალ აღმოჩენათა (ფუნდამენტურ მეცნიერებათა განვითარების ინდუსტრიული ეპოქა) განხორციელების და არა დაგროვილი ინფორმაციის უახლეს კომუნიკაციურ სისტემებში ჩართვისა და სააზროვნო ფუნქციების საინფორმაციო ტექნოლოგიებით ჩანაცვლება-გადანაწილების პრინციპით. პოსტინდუსტრიული ეპოქა ხასიათდება ცოდნის ახალი პარადიგმის გაჩენით. ცოდნისგან მოსალოდნელი ეფექტის დათვლითა და გამოთვლით, მიღებული შედეგისგან — მენტალური თვისობრიობის რაოდენობრივ მახასიათებლამდე დაყვანის გზით — ცოდნის ეკონომიკურ სიდიდედ აღიარებით.

საუნივერსიტეტო კონცეფციები დღეს ყველა წამყვან ქვეყანაში სერიოზულ განსჯას და კვლევას მოითხოვს. ისინი სოციოკულტურული დინამიკის განმსაზღვრელი ფაქტორებია. ჯერ კიდევ 70-იანი წლებიდან ევროპაში იწყება პირველი ძიებების გაღრმავება და იმას, რასაც ბოლონიის პროცესი ჰქვია, ევროპული უმაღლესი განათლებისათვის იმგვარი ნორმების შემოღებაზე ზრუნვაა, რომ საუნივერსიტეტო განათლება უფრო მეტად გახდეს ორიენტირებული მასობრივ მომხმარებელზე (სტუდენტთა მობილობის პირობების გამარტივება, სასწავლო პროცესის აღწერის ერთიანი ენის დამკვიდრება, კომპეტენციის საზღვრებისა და პროფესიული სტანდარტების ახალი მაჩვენებლების დადგენა და სხვ.).

ამ იდეის საპირწონედ, ევროპის უდიდესმა უნივერსიტეტებმა (ჯერჯერობით მაინც) შეინარჩუნეს განვითარების იმანენტური სქემა და უარი თქვეს მასობრივი განათლების თავისუფალი სისტემის შემოღებაზე. რაც შეეხება საშუალო სიდიდისა და ისტორიის, განსაკუთრებით კი პრაქტიკული ტიპის უნივერსიტეტებს, რომლებსაც არასდროს არ ჰქონიათ პრეტენზია სერიოზული, ფუნდამენტური ტიპის კვლევებზე აეღოთ აქცენტი, რა თქმა უნდა, მათი კონცეპტუალური ხასიათის მიზნები და ამოცანები გაცილებით მარტივად გადასაწყვეტი აღმოჩნდა.

ამ გადასახედიდან, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში კონცეფციის შემუშავებაზე ფიქრი გარკვეული ტრადიციული მიზნების შენარჩუნებასაც უნდა ითვალისწინებდეს და გლობალურ პროცესებში გონივრულ ჩართვასაც, რის შემდეგაც დაიგეგმება შესაბამისი საუნივერსიტეტო პოლიტიკა.

ამიტომ, ვისაც ჰგონია, რომ თბილისის სახელმწიფო

ახალი წიგნები

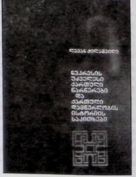

უნივერსიტეტის რეფორმა ნიშნავს, გადაიჭრას პრობლემა, რამდენი კრედიტი მიეწეროს რომელიმე საგანს, რომელიც პირველკურსელმა სტუდენტმა უნდა ისწავლოს, ძალიან შემცდარა და რადგან ეს შეცდომა უკვე დაშვებულია, ძნელია საუბარი დაიწყო ყოველ მომდევნო სვლაზე ან მიანიშნო ყველა ის ნაბიჯი, რაც უკვე უნდა გადადგმულიყო, სანამ უშუალოდ სასწავლო პროცესის ახლებურად დაგეგმვა დაიწყებოდა.

2005 წლის მაისში ბერგენში მოეწერა ხელი ბოლონიის პროცესთან მიერთებას სამი სამხრეთკავკასიური რესპუბლიკების განათლების მინისტრთა დონეზე. საქართველოს კანონი უმაღლესი განათლების შესახებ სრულ გადასვლას ევროპულ მოდელზე გეგმავს 2010 წლიდან. 2005-2007 წლები ცხადდება გარდამავალ პერიოდად, ხოლო გარდამავალ პერიოდში რეფორმის ბიუროკრატიული სიძნელეების თავიდან აცილების მიზნით, პრეზიდენტის რვა ივნისის ბრძანების საფუძველზე, განათლების კანონისა და გარდამავალი პერიოდის დებულების გვერდის ავლით, მთელი უფლებები რეფორმის მიმდინარეობაზე რექტორის მოვალეობის შემსრულებლებს გადაეცათ.

ასე და ამგვარად შექმნილმა სამართლებრივად არაკონტროლირებულმა სივრცემ რექტორების მეცადინეობა დაიყვანა სასწავლო პროცესის მართვის ახალი სისტემის მხოლოდ ფორმალური საკითხების მოგვარებამდე. დაიხარჯა თვეები, 2005 წლის სექტემბრამდე და პირველმა შედეგებმაც არ დააყოვნა: სისტემა ხარვეზიანი არმოჩნდა, ხოლო რეფორმის იდეა - დამახინჯებული. შედეგად, „რეფორმის ეტალონმა" აღმოაცენა, ერთი მხრივ, ნიჰილიზმი, მეორე მხრივ კი მძაფრი წინააღმდეგობის შეგრძნება, რამაც შეგნებულად დაუპირისპირა ყველა და ყველაფერი ერთმანეთს. გაჩნდა ცრუ ღირებულებები. მათგან უმთავრესი, შექმნილი შთაბეჭდილებაა, თითქოს ბოლონიის პროცესია რეფორმის ძირითადი მიზანი. ამას, თავის მხრივ, გაუცხოება მოჰყვა ამ პროცესთან.

ის, რომ სასწავლო პროცესის ახალი ჩარჩოს შექმნა, ლამისაა, ერთადერთ მიზნად დაისახა, თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი კოლაფსში ჩააგდო და მას, როგორც საზოგადოებრივ ფუნქციას, დანიშნულება შეეცვალა: საუნივერსიტეტო განათლების იდეა დავიდა პროფესიულ განათლებაზე. უფრო ზუსტად, საშუალო დონის სტუდენტზე გათვლილ საშუალო პროფესიონალის მომზადებაზე, რომელსაც უნივერსიტეტიდან პრაქტიკული უნარ-ჩვევების მთელი ნაკრები გააქვს. თვით საუნივერსიტეტო წრეებში გაჭირდა საკუთარი თვითმყოფადობის (უნიკალობის) შენარჩუნებაზე ზრუნვა და საუბარი, რადგან მთელი ყურადღება, ნებსით თუ უნებლიედ, სწორედ ფორმალურ საკითხებში გარკვევასა და საუნივერსიტეტო სივრცის არსებობა-არარსებობაზე იქნა გადატანილი. ამგვარად კასტრირებული იდეა იმდენად შორს აღმოჩნდა თავისი რეალური არსისგან, რომ რეფორმის ავტორებიც კი შეშფოთდნენ: უნივერსიტეტში პროცესები არასასიკეთო მიმართულებით განვითარდა.

მათ, ვისაც ახალ ღირებულებათა კონტექსტში უნივერსიტეტის (მით უფრო ქართული უნივერსიტეტის, როგორც ახალი თვისობრიობის) იდეის გაცხადებაზე ზრუნვა და ამ იდეების პროპაგანდა ევალებოდათ, აქამდე თავი არ შეუწუხებიათ, კოლეგების წინაშე დაესვათ პრობლემა და ახალი რეალობის გათვალისწინებით ემსჯელათ უნივერსიტეტ(ებ)ის მხრიდან ახალი/განახლებული პოლიტიკის შემუშავებაზე და მათი როლის განსაზღვრაზე ქვეყნის წინაშე დასმული ამოცანების გათვალისწინებით. არის მეორე ვერსიაც: მათ, ვისაც ეს ევალებოდათ, თვითონ არ ესმოდათ და ახლაც არ ესმით, რას გამოხატავს ახალი საუნივერსიტეტო პოლიტიკა ქვეყანაში და რა მიზანს ასრულებს უნივერსიტეტი, როგორც საზოგადოებრივი ინსტიტუტი, ერისა და სახელმწიფოს კულტურული პროფილის გამოკვეთაში, ეროვნული იდენტურობის თუ სახელმწიფოებრივი ცნობიერების საკითხების გადაწყვეტაში.

ამგვარად, რას ნიშნავს მხოლოდ ბოლონიის პროცესის ფორმალურ მხარეთა აღიარების მიხედვით დაგეგმილი საუნივერსიტეტო რეფორმა, თუ არ არის გადაწყვეტილი უნივერსიტეტ(ებ)ის ადგილი და როლი ერთმანეთთან, სახელმწიფოსა და საზოგადოებასთან, სულაც, კორპორაციულ ინტერესთან შესაბამისობაში - ადვილი წარმოსადგენია; როცა არ არის დასმული კითხვა საკუთარი ამოცანების განსაზღვრის თაობაზე თანამედროვე პროცესებში ჩართვისა და საკუთარი მისიის გამოკვეთის მიზნით; როცა არ ვიცით, დარჩება თუ არა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მთავარი ამოცანა - იყოს ტრადიციული ტიპის და ფუნდამენტური მეცნიერებების განმავითარებელი ეროვნული სამეცნიერო და საგანმანათლებლო კერა?

სანამ ამ კითხვებს პასუხი არ გაეცემა, უნივერსიტეტი ვერც თავისი კომპეტენციის საზღვრებს შემოფარგლავს და ვერც რეფორმას გაართმევს თავს.

ამის მაგალითია ერთი დოკუმენტი, რომლის თაობაზე ღირს ორი სიტყვით შეჩერება. მით უფრო, რომ იგი პირველკურსელთა სწავლების ახალ სისტემას შეეხება თსუ-ში.

რას სთავაზობს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი პირველკურსელებს?

ეს საკმაოდ ბუნდოვანი პერსპექტივა გახლავთ:

თსუ აკადემიურ დეპარტამენტში შეიქმნა „ინსტრუქცია საბაკალავრო პროგრამების მომზადებისათვის", რომელიც დღეს უკვე სამოქმედო დოკუმენტად იქცა (თსუ რექტორის ბრძანება №149).

ამ დოკუმენტის გაცნობის შემდეგ ძნელია, ეჭვი არ შეეპაროს ავტორების კომპეტენციის ხარისხსა და პასუხისმგებლობაში თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წინაშე არა იმის გამო, რომ დოკუმენტის ენა და სტილი სერიოზულ დამუშავებას მოითხოვს, არამედ, იმიტომ რომ ეს დოკუმენტი არ სცემს პასუხს მთავარ კითხვას: რა სქემით და სასწავლო პროცესის როგორი დაგეგმვით მუშაობს პირველი კურსი? როგორ უნდა შესრულდეს ძირითადი ცვლილებები? საიდან მოდის ეს მყარი ციფრები, რიცხვები, რომელთა უკან, მოცემული დოკუ-

მენტის მიხედვით, არ ჩანს მათი მოხმარების არე და აზრი.

ქაოტურად ჩაყრილი ინფორმაციის ფრაგმენტები ნიშნავს, რომ მოწოდებული ვერსია უმწიფარია. მეტიც, სისტემა არა თუ დალაგებულია და გააზრებული (რაც ამ ტიპის დოკუმენტების შექმნის ძირითადი პირობაა. ამასთან, როცა ეს პირობა ზედმიწევნით სრულდება, ტექსტიც მარტივდება და ადვილად გასაგები ხდება), არამედ სრულ შეუსაბამობაშია თავის ე.წ. „პირველწყაროსთან,“ ევროპული კრედიტის დაგროვების ტრანსფერულ სისტემასთან.

შემოთავაზებული მოდელის შიგნითაც კი ტექსტში არ ჩანს მიმართებები ღირებულებებს შორის; ცნებითი აპარატი სავსეა ტერმინოლოგიური გაუგებრობებით, აღრევით, არაზუსტი განმარტებებით და, რაც ყველაზე გასაკვირია, ფაქტობრივი შეცდომებით, რომლებიც, ჩანს, მეორე რიგის ელემენტარულ არითმეტიკულ ოპერაციათა (გამრავლება/გაყოფა) შესრულების დროს არის დაშვებული. შედეგად, შეიცვალა პროცესის დაგეგმვის ჩარჩოც და მივიღეთ რაღაც უცნაური კონგლომერატი - შეუთავსებელთა შეთავსება. ამ ფონზე საბოლოოდ გაჭირდა „ინსტრუქციის“ დანიშნულების გაგება, მისი წარმოდგენა როგორც მთლიანი, დასრულებული და დამუშავებული დოკუმენტისა, რომლის მიხედვით ვინმემ უნდა იხელმძღვანელოს.

მოწოდებული ეპიზოდების მიხედვით, რეფორმის შემდგომ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი უფრო სოროსის ღია ტიპის უნივერსიტეტის მოდელს დაემგავსება (შეადარეთ ე. წ. ღია უნივერსიტეტებს აღმოსავლეთ ევროპაში), ვიდრე უნივერსიტეტს საკუთარი ხედვითა და გამოკვეთილი ადგილით სახელმწიფოში.

„ინსტრუქცია“ არც ბოლონიის პროცესში ჩართულ საუნივერსიტეტო რეფორმის კვალად შექმნილ ახალ ფორმალიზებულ ჩარჩოს მიჰყვება სრულად, სადაც სწავლა, სწავლება და შეფასება მწყობრად ჩამოყალიბებული ღერძული იდეაა სასწავლო პროცესის მართვის ხელოვნებაში.

დასკვნის მაგივრად:

1. საუნივერსიტეტო რეფორმის დაწყება და მისი განხორციელება საქართველოში ეხება არა მხოლოდ „პერესტროიკის“ შედეგებზე აღმოცენებულ ახალ თუ ძველ (ნებისმიერ დიდ დარგობრივ) საუნივერსიტეტო სუბიექტებს, არამედ, უპირველესად, ისტორიული ღირებულების მატარებელ, ეროვნული ცნობიერებისა და სახელმწიფო საუნივერსიტეტო პოლიტიკის განმსაზღვრელ ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს.

2. სწორედ ამის გათვალისწინებით, თსუ-ში დაშვებული შეცდომები სრულებით წაშლის იმ ღირებულებებს, რომლებიც განსაზღვრავს ქართული სახელმწიფოებრიობის, როგორც ქართული საზოგადოებისაგან ერთხელ უკვე შემოთავაზებული იდეის მიმართულებას.

3. თსუ-ში რეფორმა დღეს არც „ქაღალდზე დევს“ და არც საზოგადოებრივი მხარდაჭერით სარგებლობს. ეს ნიშნავს, რომ ყველა შემთხვევაში ეს პროცესი არ არის სწორად გათვლილი და იგი საზოგადოებრივი და სახელმწიფოებრივი ინტერესის მიღმა დარჩა. არადა, სწორედ სახელმწიფო უნდა იქცეს გარანტად დაცულიქნას საკუთარი მოქალაქის უფლება, მიიღოს ხარისხიანი განათლება. ეს არის არა მარტო ფუნქცია, არამედ ვალდებულებაც. არც სახელმწიფოს და მით უფრო არც უნივერსიტეტებს აქვთ უფლება, დემოკრატიულ სივრცეში აკრძალული ხერხების გამოყენების ხარჯზე მხოლოდ ილაპარაკონ, ზოგადად, ხედვაზე, რომელიც ისედაც ყველასთვის მისაღებია და სასურველი, ამასთან – არაფერი გააკეთონ მისი განხორციელებისათვის.

4. საზოგადოების აზრის იგნორირება და მხოლოდ იმის გაცხადება, რომ ასეთი არ არსებობს, არის საზოგადოების მდუმარე ნაწილის მეკავშირედ გამოცხადება და რეფორმის პროცესის შეფერხება. იდეების დეკლარირების საპირისპიროდ განსახორციელებელი ქმედები არასწორად იგეგმება, რაც საბოლოოდ ისევ სახელმწიფოს შეუქმნის პრობლემებს.

5. ამ ვითარებაში მხოლოდ საზოგადოებრივი კონტროლი რჩება ქმედით მექანიზმად, რომლის გააქტიურება დღეს ერთადერთი საშუალებაა რეალური და შედეგის მომტანი ღონისძიებების ჩასატარებლად. მაშინ, როცა სამეცნიერო და აკადემიურ სექტორებს ხელიდან ართმევენ საკუთარი უფლებების რეალიზაციის იურიდიულ, სამართლებრივ მექანიზმებს და მორალურ ბერკეტებს, ვერავინ წაართმევს მონიტორინგის ფუნქციას საზოგადოებას. სწორედ ამიტომ გახლავთ ეს სივრცე გამოსაყენებელი.

ახალი წიგნები

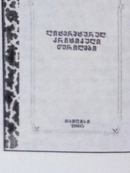

ზოგიერთი სამართლებრივი მოსაზრება

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რეფორმის ფარგლებში გამოცემული ადმინისტრაციული აქტების შესახებ

1. საგანგებო შეფასებას საჭიროებს საქართველოს პრეზიდენტის მიერ 2005 წლის 8 ივნისს გამოცემული №473 ბრძანებულება, რომლის ელემენტალური ანალიზიც კი ცხადყოფს წინააღმდეგობებს და შეუსაბამობებს საქართველოს საკანონმდებლო აქტებთან.

— პირველ რიგში, მივუთითებდით საქართველოს პრეზიდენტის ამ ბრძანებულების პრეამბულაზე, რომელიც მისი გამოცემის საკანონმდებლო ბაზას ასახავს (საერთოდ, კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის გამოცემა დაუშვებელია ამისათვის კანონით სათანადო კონკრეტული საფუძვლის შექმნის გარეშე). რაოდენ გასაკვირიც უნდა იყოს, ბრძანებულების საკანონმდებლო ბაზაში საერთოდ არ მიეთითება კანონი „უმაღლესი განათლების შესახებ“ — ეს კანონი პრეამბულაში ფიგურირებს მხოლოდ მიზნების ფორმულირების ნაწილში. ნაცვლად „უმაღლესი განათლების შესახებ“ სპეციალური კანონის რაიმე კონკრეტული მუხლის მითითებისა. ბრძანებულება თურმე ეფუძნება ზოგად კანონებს („ნორმატიული აქტების შესახებ“, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსი), რომლებიც საერთოდ შეხებაში არ არიან უმაღლესი განათლების სფეროსთან და არ ქმნიან რაიმე კონკრეტულ საფუძველს კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტის გამოსაცემად.

ეს შემთხვევითი არ არის - „უმაღლესი განათლების შესახებ“ საქართველოს კანონის 87-ე მუხლის მე-2 პუნქტი პირდაპირ და ამომწურავად მიუთითებს, რომ საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოიცემა განკარგულება რექტორის უფლებამოსილების შესაწყვეტად, ასევე პრეზიდენტის მიერ ინიშნება რექტორის დროებით მოვალეობის შემსრულებელი, პრეზიდენტი აგრეთვე უფლებამოსილია ვადამდე გაათავისუფლოს რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი. როგორც ნათლად ჩანს, უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების მართვასთან მიმართებით კანონის თანახმად საქართველოს პრეზიდენტის მიერ გამოსაცემია მხოლოდ ერთჯერადი ხასიათის, ინდივიდუალური სამართლებრივი აქტები - განკარგულებები.

არსად „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონში, კერძოდ კი მის 87-ე მუხლში არ არის მითითება საქართველოს პრეზიდენტის მიერ 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მსგავსი ნორმატიული აქტის გამოცემის ან/და რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობების დროებითი შემსრულებლების უფლებამოსილებების განსაზღვრის (ნორმატიული განსაზღვრის) შესაძლებლობის თაობაზე.

— „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონი, კერძოდ კი მისი 87-ე მუხლი, ადგენს დროებით, გარდამავალ დებულებებს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობის შემსრულებლების დანიშვნა-გათავისუფლების თაობაზე. კანონი არ განსაზღვრავს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობის შემსრულებლების „დროებით უფლებამოსილებებს“.

ესეც არ გახლავთ შემთხვევითი, ვინაიდან კანონის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობის შემსრულებლები უნდა ახორციელებდნენ ამავე კანონის შესაბამისად რექტორისთვის და ფაკულტეტის დეკანისთვის მინიჭებულ უფლებამოსილებებს. ამას ისიც ადასტურებს, რომ „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონი არ აკისრებს რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობის შემსრულებლებს რომელიმე სხვა აკადემიური თუ ადმინისტრაციული თანამდებობის პირების ფუნქციების დროებით შეთავსებას.

საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულება კი ამის საპირისპიროდ ადგენს რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობის შემსრულებლების უფლებამოსილებებს, თანაც ისე, რომ მათ ხელში თავმოყრილი აღმოჩნდა „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონით სრულიად განსხვავებული ტიპისა და დატვირთვის ინსტიტუციებისთვის - უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების წარმომადგენლობითი საბჭოსთვის, აკადემიური საბჭოსთვის, რექტორისთვის, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელისთვის, ხარისხის უზრუნველყოფის სამსახურისთვის, ფაკულტეტის საბჭოსა და ფაკულტეტის დეკანისთვის მინიჭებული კომპეტენციები. ფაქტობრივად, 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულებამ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობების შემსრულებლები ყოველგვარი საკანონმდებლო საფუძვლის გარეშე უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების სხვადასხვა ურთიერთგამიჯნული, ურთიერთმაკონტროლებელი და დამაბალანსებელი

სტრუქტურების დანაწილებული ხელისუფლების უზურპატორებად აქცია, ამასთან, წაართვა „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონს ყოველგვარი ნორმატიული დატვირთვა და ეს უკანასკნელი მხოლოდ „უტოპიურ“ საპროგრამო დეკლარაციად დატოვა.

იგივე ლოგიკით, რა ლოგიკითაც საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულება აუქმებდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებას (ბრძანებულების მე-5 პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტი) და განსაზღვრავდა რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობების შემსრულებლების უფლებამოსილებებს, საქართველოს პრეზიდენტს შეეძლო უნივერსიტეტის დროებითი წესდების დამტკიცებაც, რაც მიუხედავად საკანონმდებლო საფუძვლის არარსებობისა მეტ-ნაკლებად დასრულებულ იურიდიულ შინაარსს შესძენდა დასახელებულ ბრძანებულებას, შექმნიდა დოკუმენტს „უნივერსიტეტის პროცესის“ არამარტო ორი მოთამაშისთვის (რექტორისა და ფაკულტეტის დეკანის მოვალეობების შემსრულებლები), არამედ ყველა სხვა მონაწილისათვის.

სამწუხაროდ, ასეც არ მოხდა და ნაცვლად „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონით დადგენილი ავტონომიურობის, თვითმართველობის, კანონიერების, გამჭვირვალეობის, ხელისუფლების დანაწილებისა და ურთიერთგაწონასწორების პრინციპებისა, საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულებამ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი სახელმწიფოს მიერ ღიად ხელდასმულ, მარეგულირებელი კანონმდებლობის გარეშე მოქმედ ერთმმართველებს გადაულოცა, თანაც დროის დაუზუსტებელი და საკმაოდ ხანგრძლივი პერიოდის განმავლობაში.

– საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტის თანახმად უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების რექტორი ხელმძღვანელობს დაწესებულების ადმინისტრაციას. ეს დებულება პირდაპირ ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 23-ე და სხვა შესაბამის მუხლებს, ვინაიდან კანონის მიხედვით „ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი არის უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების უმაღლესი ადმინისტრაციული მმართველი ფინანსური, მატერიალური და ადამიანური რესურსების სფეროში“. კანონის შესაბამისად აკრძალულია არამარტო ადმინისტრაციული ხელმძღვანელისა და რექტორის თანამდებობების ერთი პირის მიერ შეთავსება, არამედ ყოფილი რექტორის მიერ ადმინისტრაციული ხელმძღვანელის თანამდებობის დაკავებაც კი მომდევნო რექტორის უფლებამოსილების ვადის ამოწურვამდე.

– საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „ე“ და „ვ“ ქვეპუნქტები, რომელთა შესაბამისად რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს ენიჭება უფლებამოსილება ერთპიროვნულად განახორციელოს სტრუქტურული ცვლილებები უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში, აგრეთვე დაამტკიცოს დაწესებულების შინაგანაწესი, ეთიკისა და დისციპლინური პასუხისმგებლობის საფუძვლები და წესი, პირდაპირ ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ და „ზ“ ქვეპუნქტებს. კანონის თანახმად ეს უფლებამოსილებები მხოლოდ დაწესებულების წარმომადგენლობით საბჭოს ეკუთვნის.

– საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „ი“ ქვეპუნქტი, რომლის შესაბამისად რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს ენიჭება უფლებამოსილება ერთპიროვნულად დაამტკიცოს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების აკადემიური, ადმინისტრაციული და დამხმარე პერსონალის სამსახურში მიღების ერთიანი წესი, შრომის ანაზღაურების ოდენობა და პირობები, პირდაპირ ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „კ“ და „ლ“ ქვეპუნქტებს. კანონის თანახმად ეს უფლებამოსილებები მხოლოდ დაწესებულების წარმომადგენლობით საბჭოს ეკუთვნის, ხოლო მითითებული წესები ერთიანი კი არაა, არამედ გამიჯნული უნდა იყოს და შემუშავდეს ადმინისტრაციის ხელმძღვანელისა და აკადემიური საბჭოს მიერ.

– საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „ბ“, „გ“, „ო“, „პ“, „რ“, „ფ“, „ყ“ ქვეპუნქტები პირდაპირ ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 21-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ა“, „ბ“, „გ“, „ი“, „კ“, „პ“, „ქ“ ქვეპუნქტებს, რომელთა შესაბამისად ბრძანებულებაში ასახული უფლებამოსილებების განხორციელება დაწესებულების აკადემიურ საბჭოს ევალება.

– საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულე-

ახალი წიგნები

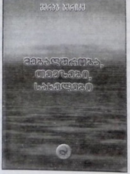

სის №473 ბრძანებულება ასევე არ შეესაბამება „საჯარო სამართლის იურიდიული პირის შესახებ“ კანონის იმ ნორმებსაც, რომლებიც ითვალისწინებენ საჯარო სამართლის იურიდიული პირის მიერ მისაღები რიგი გადაწყვეტილებების (მაგალითად, შტატების დამტკიცებასთან, ხელფასების ალებასთან და სხვ.) მაკონტროლებელ სახელმწიფო სტრუქტურასთან წინასწარ შეთანხმებას. დაახლოებით იმავეს ითვალისწინებს „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 85-ე მუხლიც. მიუხედავად ყოველივე ალნიშნულისა, სახელმწიფო მაკონტროლებელ ორგანოებთან წინასწარი შეთანხმების ვალდებულება მაინც უგულებელყოფილია საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულებაში.

– ხაზს გავუსვამთ, რომ განსხვავებით უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების ყველა სხვა მმართველი ინსტიტუციისგან (წარმომადგენლობითი საბჭო, აკადემიური საბჭო, ადმინისტრაციის ხელმძღვანელი) რექტორის უფლებამოსილებები „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონში ცალკე, დეტალური ჩამონათვალის სახით ფორმულირებული არ არის. ეს აიხსნება იმით, რომ კანონის შესაბამისად რექტორი უნდა ყოფილიყო უბრალოდ დაწესებულების აკადემიური წარმომადგენელი ძირითადად საგარეო ურთიერთობებში და მას არ უნდა ჰქონოდა რაიმე მნიშვნელოვანი საკითხის ერთპიროვნულად განხილვის თუ გადაწყვეტის შესაძლებლობა. ნაცვლად ამ რეჟიმისა, საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულებამ ამავე რექტორის არასრულად უფლებამოსილი ინსტიტუტი, არამედ მოვალეობის შემსრულებელი, აბსოლუტურად უკონტროლო, „ყოვლისშემძლე“, აკადემიური, ადმინისტრაციული, საფინანსო-ეკონომიკური და ეთიკური თვალსაზრისით „თანაბრად და ღრმად კომპეტენტურ“ ფიგურად აქცია.

ისმის კითხვა, თუ ამის ყველაფრის გაკეთება უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებაში ერთ პიროვნებას შეუძლია „საუნივერსიტეტო თვითმმართველობისთვის და განვითარებისთვის“ რაიმე ზიანის მიყენების გარეშე, რისთვის იყო საჭირო საერთოდ „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის მიღება, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მმართველი ორგანოების რთული და ძვირადღირებული სისტემის „ქაღალდზე შემოღება“ და, რაც მთავარია, მთელი ამ კანონის (მცირეოდენი გამონაკლისებით) დაუყოვნებლივი ამოქმედება მისი გამოქვეყნების დღიდან?!

– საყურადღებოა, რომ „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის ყველა ზემოთ მოყვანილი ნორმა ამავე კანონის 90-ე მუხლის მე-3 პუნქტის („ეს კანონი ამოქმედდეს გამოქვეყნებისთანავე“) თანახმად ძალაშია, არავის შეუჩერებია ან გაუუქმებია და მოქმედებს დღესაც, რაც კიდევ უფრო პარადოქსალურს ხდის შექმნილ ვითარებას.

2. 2005 წლის 1 მარტს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მიერ გამოიცა №24 ბრძანება, რომლის თანახმადაც რექტორი იტალიაში გამგზავრებასთან დაკავშირებით რექტორის მოვალეობის „შესრულებას“ ავალებს რეფორმის კოორდინატორს ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა სფეროში პროფ. ლევან გორდეზიანს. ეს ნონსენსია, ვინაიდან „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონი არ ითვალისწინებს უნივერსიტეტის რექტორისთვის მისი უფლებამოსილების დელეგირების შესაძლებლობის მინიჭებას, ხოლო ჩვენ შემთხვევაში საუბარია არა რექტორზე, არამედ კანონის გარდამავალი დებულებების მიხედვით დანიშნულ რექტორის მოვალეობის შემსრულებელზე. რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის დანიშვნის უფლება კი მხოლოდ საქართველოს პრეზიდენტს გააჩნდა - ლ. გორდეზიანისთვის რექტორის მოვალეობის შესრულების დავალება კი ზუსტად რომ რექტორის ახალი მოვალეობის შემსრულებლის დანიშვნა გახლდათ.

3. 2005 წლის 11 მარტს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მიერ გამოიცა №26 ბრძანება, რომლის თანახმადაც რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი უნივერსიტეტის ადმინისტრაციულ-სამეურნეო საქმიანობის ხელმძღვანელობისა და კონტროლის, ამ საქმიანობასთან დაკავშირებულ დოკუმენტებზე (როგორც საბანკო-საფინანსო ოპერაციების, ისე მიმოწერის წარმოებისას) ხელმოწერისა და სამეურნეო და ტექნიკურ-მომსახურე პერსონალის მიღება-გათავისუფლების, წახალისება-დასჯის, შვებულებაში წასვლა-დაბრუნების და შრომისუუნარობის ფურცლებზე გადაყვანა-დაბრუნების შესახებ ბრძანებების გაფორმების უფლებამოსილებას გადასცემს უნივერსიტეტის ერთ-ერთი სამსახურის – სამშენებლო-სარეკონსტრუქციო და სარემონტო სამუშაოების სამსახურის უფროსს. უფლებამოსილების ეს დელეგირება ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონს, საქართველოს შრომის კანონთა კოდექსს, საქართველოს პრეზიდენტის 2001 წლის 13 ივლისის №277 ბრძანებულებით დამტკიცებულ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებას (რომელიც ბრძანების გამოცემის მომენტში ძალაში იყო).

ცალსახაა, რომ უნივერსიტეტის სახელით მოქმედებისა და აქტების გამოცემის უფლება მხოლოდ რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს ეკუთვნოდა, ნათელია ისიც, რომ არცერთი დასახელებული ნორმატიული აქტი არ ანიჭებს რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს თავისი უფლებამოსილებების ასეთი თავისუფალი დელეგირების უფლებას. საქართველოს პრეზიდენტის 2001 წლის 13 ივლისის №277 ბრძანებულებით დამტკიცებულ თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის წესდებაც კი (III თავის მე-20 პუნქტის „დ“ ქვეპუნქტი) რექტორს (და არა რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს) უფლებას აძლევს თავისი ფუნქციების ნაწილი გადაანაწილოს პრორექტორებს (და არა ცალკეული სამსახურის უფროსებს) შორის, ისიც იმის გათვალისწინებით, რომ თითოეული პრორექტორის კანდიდატურა წინასწარ განიხილება და აირჩევა უნივერსიტეტის დიდ საბჭოზე.

4. 2005 წლის 7 აპრილს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მიერ გამოიცა №43 ბრძანება, რომლის

თანახმადაც რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი ბრძანებს:

– შეიქმნას სტუდენტური თვითმმართველობა;

– სტუდენტური თვითმმართველობის ორგანოს არჩევნების ორგანიზება ევალება უნივერსიტეტის ადმინისტრაციის ერთ-ერთ განყოფილებას;

– ფაკულტეტების დეკანებს ევალებათ ხელი შეუწყონ არჩევნებში სტუდენტთა აქტიურ მონაწილეობას და საჭიროების შემთხვევაში სათანადო მხარდაჭერის აღმოჩენა.

პირველ რიგში, „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 45-ე მუხლი საერთოდ არ ითვალისწინებს სტუდენტური თვითმმართველობის შექმნისთვის რექტორის მხრიდან რაიმე აქტის გამოცემის საჭიროებას. უფრო მეტიც, ამავე კანონის 45-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების ადმინისტრაციას უფლება არა აქვს ჩაერიოს სტუდენტური თვითმმართველობის საქმიანობაში. უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მითითებულმა ბრძანებამ, კანონის უხეში დარღვევით, სტუდენტური თვითმმართველობა, ფაქტობრივად, ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსით განსაზღვრულ ადმინისტრაციულ ორგანოდ აქცია.

საერთოდ გაუგებარია, რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის ამ ბრძანების გამოცემის მიზანშეწონილობა, როდესაც „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 45-ე მუხლის თანახმად სტუდენტური თვითმმართველობის შექმნის უმთავრესი მიზანია წინადადებების მომზადება და წარდგენა უნივერსიტეტის წარმომადგენლობითი საბჭოსადმი და აკადემიური საბჭოსადმი, ამ მმართველ ორგანოებში სტუდენტთა მონაწილეობის უზრუნველყოფა - ამ ამოცანების გადაჭრას კი სტუდენტური თვითმმართველობა მიმდინარე ეტაპზე ვერ განახორციელებს იმ მარტივი მიზეზის გამო, რომ უნივერსიტეტის მართვის დასახელებული კანონიერი ორგანოები შექმნილი არ არის.

5. ძალზე ბევრ გაურკვევლობას წარმოშობს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის 2005 წლის 11 მაისის №70 ბრძანება, რომლის თანახმადაც იურიდიული ფაკულტეტის აკადემიური და დამხმარე პერსონალისთვის დამატებითი ხელფასების გაცემის მიზნით, იურიდიული ფაკულტეტის სპეცსახსრების ბიუჯეტიდან, ერთჯერადი ლონისძიების სახით იურიდიული ფაკულტეტისთვის გამოყოფილ იქნა 81.054 ლარი. იგივე წესი - თუმცა რა წესზეა საუბარი გაუგებარია, როდესაც ბრძანება აცხადებს ერთჯერად ღონისძიებაზე - უნდა გავრცელებულიყო ზოგიერთ სხვა ფაკულტეტზეც.

ეს ბრძანება უგულებელყოფს „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონით გათვალისწინებულ უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების ერთიანი ბიუჯეტის (ფაკულტეტების სპეცსახსრების ბიუჯეტების ცალკე გამოყოფის გარეშე), აკადემიური, ადმინისტრაციული და დამხმარე პერსონალისთვის შრომის ანაზღაურების ერთიანი პირობების აუცილებლობის პრინციპებს. ბრძანება ასევე არღვევს შრომის კანონთა კოდექსის მოთხოვნებს, რომელიც არ ითვალისწინებს ერთი დაწესებულების მოსამსახურეთა მხოლოდ ნაწილისთვის ერთჯერადი და დამატებითი ხელფასების გაცემის ინსტიტუტის არსებობას.

გარდა ამისა, ამავე ბრძანებასთან დაკავშირებით, ალბათ, უნდა იქნეს ნახსენები „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის მე-3 მუხლის მე-2 პუნქტის „თ“ ქვეპუნქტი უმაღლესი განათლების სფეროში ყოველგვარი დისკრიმინაციის აკრძალ ვის შესახებ, მათ შორის აკადემიური თუ სხვა ნიშნით.

6. თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობების შემსრულებლის სამართლებრივი აქტების მომზადება-გამოცემაში დეზორგანიზაციის მაღალ ხარისხზე მეტყველებს თუნდაც ის ფაქტი, რომ თსუ-ს რექტორის 2004 წლის 7 ივნისის №116 ბრძანება რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მიერ ორჯერ იქნა ძალადაკარგულად გამოცხადებული (2005 წლის 24 მაისის №78 ბრძანების პირველი პუნქტით და 2005 წლის 25 ივნისის №100 ბრძანების პირველი პუნქტით). ანალოგიურად რთულად ასახსნელია ბრძანებების და მეთოდიკების სწრაფი ცვალებადობა - მაგალითისთვის რექტორის მოვალეობების შემსრულებლის 2005 წლის 25 ივნისის №100 ბრძანება, რომელიც მრავალჯერად გამოყენებაზე იყო გათვლილი და სპეციალურ ინსტრუქციას ამტკიცებდა, სულ რამდენიმე დღეში 2005 წლის 1 ივლისს გაუქმებულ იქნა №104 ბრძანებით.

7. სათანადო საკანონმდებლო საფუძვლის გარეშე იქნა გამოცემული აგრეთვე თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის 2005 წლის 16 ივნისის №92

ახალი წიგნები

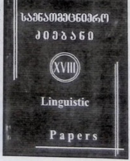

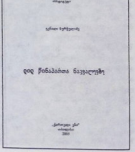

ბრძანებაც, რომლითაც ყოველგვარი მოტივაციის გარეშე გაერთიანებულ იქნა უნივერსიტეტის ძირითადი სასწავლო-სამეცნიერო და ადმინისტრაციული ერთეულები და შეიქმნა ახალი ფაკულტეტები. აღნიშნული წარმოადგენს „უმაღლესი განათლების შესახებ“ მოქმედი კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „თ“ ქვეპუნქტის, მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტისა და მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტის უხეშ დარღვევას. კერძოდ:

– კანონის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, უნივერსიტეტის ძირითადი სასწავლო-სამეცნიერო და ადმინისტრაციული ერთეულების შეცვლის უნივერსიტეტის წესდებაში ცვლილების გზით განხორციელების შემთხვევაში, ამას სჭირდებოდა უნივერსიტეტის წარმომადგენლობითი საბჭოს მიერ წესდებაში ცვლილებების მიღება და საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროში წარდგენა, ხოლო წესდებაში ცვლილებების დამტკიცების უფლება შესაბამის მინისტრს გააჩნდა;

– კანონის მე-13 მუხლის მე-2 პუნქტის შესაბამისად უნივერსიტეტის რეორგანიზაცია (რასაც ზუსტად აქვს ადგილი, როდესაც ხდება ყველა ფაკულტეტის რამოდენიმე ერთეულად გაერთიანება და სხვა ადმინისტრაციული ერთეულების მასშტაბური შემცირება) საჭიროებს საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებას, ისიც საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის წარდგინების არსებობის პირობებში;

– კანონის მე-18 მუხლის პირველი პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტის მიხედვით კი მხოლოდ უნივერსიტეტის წარმომადგენლობითი საბჭო არის უფლებამოსილი დაამტკიცოს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების ადმინისტრაციის სტრუქტურა, ისიც ადმინისტრაციის ხელმძღვანელის წარდგინების საფუძველზე.

გარდა საკანონმდებლო წინააღმდეგობებისა, თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის 2005 წლის 16 ივნისის №92 ბრძანება ნაჩქარევად და მოუმზადებლად იყო გამოცემული - მასში არ არის მოცემული ფაკულტეტების გაერთიანების შედეგად უნივერსიტეტში გარდაუვალი რეორგანიზაციის ძირითადი პირობებიც კი. მოუმზადებლობაზე მიუთითებს თავად ამ ბრძანების მე-8 პუნქტიც, საიდანაც ცხადი ხდება, რომ ფაკულტეტების გაერთიანების თაობაზე გადაწყვეტილება მიღებულ იქნა არამარტო ახალწარმოქმნილი ფაკულტეტების განვითარების გეგმების, სტრუქტურებისა და საშტატო განრიგების პროექტების გარეშე, არამედ არსებული მდგომარეობითაც კი უნივერსიტეტში დასაქმებულ თანამშრომელთა საშტატო განრიგისა და რიცხოვნების შესახებ ინფორმაციის გარეშეც.

8. 2005 წლის 20 ივნისს თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მიერ გამოიცა №97 ბრძანება, რომლის თანახმადაც განისაზღვრა იურიდიულ ფაკულტეტზე პროფესორ-მასწავლებელთა აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის წესი.

უკვე ის ფაქტი, რომ ამ წესის დადგენა ხდება მხოლოდ ერთ-ერთი ფაკულტეტისთვის, წინააღმდეგობაში მოდის „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონთან, რომელიც მსგავსი წესების მხოლოდ ერთიან ჭრილში, მთელი უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებისთვის დადგენას ითვალისწინებს. მეორე მხრივ, მხოლოდ ერთ ფაკულტეტისთვის ასეთი წესების დადგენის შესაძლებლობას არ ცნობს საკუთრივ საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტიც, რომელიც საფუძვლად აქვს მითითებული თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს თავის ბრძანებაში.

მაგრამ უფრო არსებითად თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მიერ №97 ბრძანების გამოცემის სამართლებრივ საფუძვლიანობაზე – პირველ რიგში, გვინდა ხაზი გავუსვათ თუ რამდენად არსებითად, უკანონოდ და მიზანდასახულად იცვლებოდა „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის გარდამავალი დებულების (89-ე მუხლის მე-11 პუნქტის) რედაქცია კანონქვემდებარე აქტებში. მითითებული კანონის

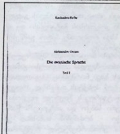

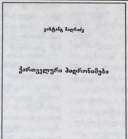

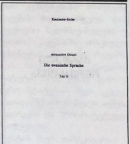

თანახმად უმაღლესმა საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა უნდა უზრუნველყონ დაწესებულებაში დასაქმებული პროფესორ-მასწავლებლებისა და მეცნიერ-თანამშრომლების გადაყვანა ამ კანონით გათვალისწინებულ შესაბამის აკადემიურ თანამდებობებზე.

როგორც ნათლად ჩანს ამ ფორმულირებიდან, კანონი არ ითვალისწინებს დაწესებულების ხელმძღვანელის ან/და სახელმწიფო ხელისუფლების მხრიდან მოცემულ საკითხზე რაიმე დამატებითი აქტის გამოცემას, მით უფრო აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის წესის დადგენის საჭიროებას. ეს შემთხვევითი არც იყო, ვინაიდან საქართველოს პარლამენტის მიერ მიღებული კანონი ითვალისწინებდა დაწესებულებაში დასაქმებული პროფესორ-მასწავლებლებისა და მეცნიერ-თანამშრომლების ყოველგვარი დამატებითი პირობების გარეშე „ავტომატურად“ გადაყვანას (როგორც ამას იცნობს შრომის კანონთა კოდექსი) აკადემიურ თანამდებობებზე ანუ, მარტივად რომ ვთქვათ, მათი თანამდებობრივი სახელწოდებების შეცვლას. კანონმდებელს აზრად რომ ჰქონოდა ამგვარი გადაყვანისას (ანუ აკადემიური თანამდებობების პირველადი დაკომპლექტებისას) რაიმე სხვა წესების დადგენა, მაშინ აღნიშნული გარდამავალი დებულება საერთოდაც არ იქნებოდა საჭირო და იმოქმედებდა ამავე კანონის 34-ე - 36-ე მუხლები, რომლებიც აკადემიური თანამდებობების დასაკავებლად ითვალისწინებენ სწორედ კონკურსის ჩატარების საჭიროებას, კონკურსის წესის განსაზღვრას აკადემიური საბჭოს მიერ და აკადემიურ თანამდებობებზე პირთა არჩევის პირობებს.

მიუხედავად ყოველივე ამისა, კანონის არსიდან და ლოგიკიდან გადახვევა იწყება საქართველოს პრეზიდენტის 2005 წლის 8 ივნისის №473 ბრძანებულების მე-2 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტით, რომლითაც დაირღვა შემდეგი პრინციპები:

– საჭიროდ გამოცხადდა აკადემიურ თანამდებობებზე „გადაყვანის წესის“ დამტკიცება;

ახალი წიგნები

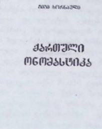

– რექტორის მოვალეობის შემსრულებელს მიენიჭა უფლებამოსილება დაამტკიცოს აკადემიურ თანამდებობებზე „გადაყვანის წესი“;

– გამოტოვებულ იქნა კანონით გათვალისწინებული რედაქცია „დაწესებულებაში დასაქმებულ პროფესორ-მასწავლებელთა“ აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის შესახებ და ამის ნაცვლად მიეთითა ზოგადად პროფესორ-მასწავლებელთა აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის შესახებ.

შედეგად საქართველოს პრეზიდენტის ბრძანებულებისა ვიღებთ უკვე საბოლოო პროდუქტს - თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის კანონსაწინააღმდეგო ბრძანებას, რომლითაც იურიდიულ ფაკულტეტზე აკადემიურ თანამდებობებზე გადაყვანის ქვეშ გაგებული იქნა ღია კონკურსი, რომელშიც მონაწილეობენ არამარტო „დაწესებულებაში დასაქმებული პროფესორ-მასწავლებლები“, არამედ გარეშე პირებიც.

ასეთი კონკურსის ჩატარებას „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 34-ე - 36-ე მუხლები ისედაც ითვალისწინებდა, რომ არა ამავე კანონის გარდამავალი დებულება აკადემიური თანამდებობების პირველადი დაკომპლექტების სპეციფიკის - ავტომატური გადაყვანის თაობაზე (89-ე მუხლის მე-11 პუნქტი). თუნდაც წარმოვიდგინოთ, რომ თსუ-ს რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მხრიდან გადაყვანის წესის განსაზღვრისას ლეგალურად გამოიყენება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის 34-ე - 36-ე მუხლები, მაშინაც კი მისი ბრძანება აბსოლუტურად უკანონოა, ვინაიდან:

– კანონის 34-ე მუხლის მე-3 პუნქტის შესაბამისად კონკურსის ჩატარების წესს განსაზღვრავს უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულების აკადემიური საბჭო და ამტკიცებს წარმომადგენლობითი საბჭო (და არა რექტორის მოვალეობის შემსრულებელი);

– კონკურსის კანონით განუსაზღვრელი დამატებითი პირობები ამავე კანონის 35-ე მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად შეიძლება განისაზღვროს ისევე აკადემიური საბჭოს მიერ წარმომადგენლობითი საბჭოს მხრიდან დამტკიცებით.

ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, თანამდებობიდან თანამდებობაზე გადაყვანის სამართლებრივი ინსტიტუტი ცნობილია საქართველოს შრომის კანონთა კოდექსში, რომლის მოქმედებაც ვრცელდება თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტზეც. შრომის კანონთა კოდექსიც ასევე გამორიცხავს ერთი თანამშრომლის გადაყვანის წესის ფარგლებში კონკურსის ჩატარებასა და ამ თანამშრომლის გარდა სხვა რომელიმე პირის გამწესებას გადასაყვან თანამდებობაზე.

გარდა ამისა, რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის №97 ბრძანება ეწინააღმდეგება „უმაღლესი განათლების შესახებ“ კანონის სხვა ნორმებსაც (მაგალითად, კანონის 33-ე მუხლის მე-4 პუნქტის თანახმად პროფესორის პედაგოგიური დატვირთვის ზღვრულ ოდენობას განსაზღვრავს აკადემიური საბჭო და ამტკიცებს წარმომადგენლობითი საბჭო - ბრძანების თანახმად კი ასეთი გადაწყვეტილება ერთპიროვნულად რექტორის მოვალეობის შემსრულებლის მიერ არის მიღებული).

„საუნივერსიტეტო დარბაზის“ ექსპერტი

დარწმუნებული ვართ,

რომ საქართველოს განახლებული „ეროვნული მეცნიერებათა აკადემია“ თავისი საქმიანობით ნათლად წარმოაჩენს ღვთისმშობლის წილხვედრი ჩვენი ქვეყნის ღირსებას და მას გამორჩეულ ადგილს დაუმკვიდრებს ცივილიზებულ სამყაროში

მის აღმატებულებას
საქართველოს პრეზიდენტს,
ბატონ მიხეილ სააკაშვილს

თქვენო აღმატებულებავ, ბატონო პრეზიდენტო, მოგმართავთ თხოვნით თქვენ, როგორც ჩვენი სახელმწიფოს მეთაურს, გამოიჩინოთ განსაკუთრებული გულისხმიერება და ყურადღება საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის მიმართ, რომელიც განთქმულია თავისი სამეცნიერო სკოლებით. კარგად მოგეხსენებათ, ამ სკოლების ხელმძღვანელების სახელები ფართოდაა ცნობილი მსოფლიოში და საამაყოა მთელი ქართველი ერისათვის.

სამწუხაროდ, დღეს მრავალსაუკუნოვანი ჩვენი მეცნიერება, რომლის სათავეებს უძველესი დროიდან, განსაკუთრებით კი დავით აღმაშენებლის მიერ დაარსებულ გელათის, იყალთოსა და სხვა ძველქართულ აკადემიებში ვხედავთ, შეიძლება საფრთხის წინაშე აღმოჩნდეს;

ჩვენთვის ცნობილი გახდა, რომ ზოგიერთ სახელისუფლებო სტრუქტურაში შემუშავდა გეგმა, რომლის მიხედვითაც განზრახულია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გარდაქმნა „მეცნიერებათა ასოციაციად“, აკადემიის წევრთა ერთგვარ „საკრებულოდ“, რომლის წევრებსაც დაენიშნებათ „სტიპენდიები“, ხოლო ამჟამინდელი აკადემიური ინსტიტუტები უნივერსიტეტებს, სამინისტროებსა და სხვა ორგანიზაციებს გადაეცემათ.

მიგვაჩნია, რომ ეს გამოიწვევს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის, როგორც ერთიანი ორგანიზმის, რღვევას, ინსტიტუტების ფაქტობრივ დაშლას და ფუნდამენტური მეცნიერული კვლევების შეჩერებას.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიამ თავის დროზე შეიმუშავა მეცნიერებათა აკადემიის რეფორმირების მოდელი და წარუდგინა იგი საქართველოს მთავრობას იმ იმედით, რომ ამ საკითხებზე პრემიერ-მინისტრის ხელმძღვანელობით აღდგებოდა სამთავრობო კომისიის მუშაობა.

მეცნიერებათა აკადემიის საერთო კრების მიერ მოწონებული მოდელის თანახმად, მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია წარმოადგენს ფუნდამენტურ და გამოყენებით მეცნიერებათა კვლევის ცენტრს, რომელსაც მფარველობას უწევს საქართველოს პრეზიდენტი; იგი აგრეთვე ამტკიცებს გარკვეული წესით არჩეულ აკადემიის პრეზიდენტს, როგორც ეს მრავალი მოწინავე ქვეყნის აკადემიების შემთხვევაშია.

მეცნიერებათა აკადემია უნდა იყოს თვითმართვადი, ავტონომიური და საბაზისო დაფინანსებაზე დამყარებული გაერთიანება ინსტიტუტებისა და კვლევითი ცენტრებისა, რომელთა სათავეში კოლექტივების მიერ არჩეული დირექტორები – სამეცნიერო ხელმძღვანელები – იქნებიან; მეცნიერებათა აკადემიაში არსებული 55 კვლევითი ინსტიტუტის ნაცვლად რეფორმირებულ აკადემიურ სისტემაში სავარაუდოდ გვექნება 11 ინსტიტუტი, რომლებშიც დამოუკიდებელი სამეცნიერო სტატუსით შევა „კვლევითი ცენტრები“, რითაც შენარჩუნებული იქნება ჩვენი სამეცნიერო დარგები და პრიორიტეტული სამეცნიერო მიმართულებები.

ქვეყნის პრეზიდენტის მიერ დამტკიცებული წესდების მიხედვით, ამჟამად მეცნიერებათა აკადემიაში

ტარდება და დასასრულს უახლოვდება კვლევითი ცენტრებისა და ინსტიტუტების სახელმწიფო ატესტაცია, რაც ნათლად გამოავლენს ჩვენს ქვეყანაში არსებულ სამეცნიერო პოტენციალს.

საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიისთვის, როგორც ავტონომიური, თვითმართვადი ფუნდამენტური კვლევითი ცენტრის წარმატებული არსებობისთვის, აუცილებელია საბაზისო დაფინანსებასთან ერთად გვქონდეს პროგრამულ-გრანტული დაფინანსებაც; აკადემიასთან უნდა შეიქმნას „მეცნიერების განვითარებისა და თანამშრომელთა სოციალური დაცვის ფონდი", რომელიც დაფინანსდება არასამეცნიერო დანიშნულების აკადემიური ქონების პრივატიზაციისა და აქტივაციის შედეგად მიღებული სახსრებით; ამ გზით აკადემიის ქონებას სახელმწიფო კვლავ მეცნიერებათა აკადემიას მოახმარს, რაც ხელს შეუწყობს ჩვენი მეცნიერების შემდგომ განვითარებას.

ბატონო პრეზიდენტო,

ვითვალისწინებთ რა თქვენს განსაკუთრებულ ყურადღებას მეცნიერების, როგორც ჩვენი სახელმწიფოებრივი აღმშენებლობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი დარგისადმი, გთხოვთ მხარი დაუჭიროთ მეცნიერებათა აკადემიაში დაგეგმილი და საერთო კრების მიერ მოწონებული რეფორმების განხორციელებას; ეს რეფორმა, აგრეთვე, გულისხმობს ახალი არჩევნების ჩატარებას, რაც მნიშვნელოვნად გააახალგაზრდავებს აკადემიას და შექმნის დამატებით პირობებს მისი მუშაობის გაუმჯობესებისთვის.

გამოვთქვამთ იმედს, რომ ქვეყნის პრეზიდენტის მზრუნველობით საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია მსოფლიო მნიშვნელობის მძლავრ კერად იქცევა, რისი გარანტიც არის ჩვენი მეცნიერებისა და კულტურის ტრადიციულად მაღალი დონე, რაც, ამავე დროს, გარკვეულწილად ყოველთვის განსაზღვრავდა ქვეყნის უსაფრთხოებასაც.

დარწმუნებულნი ვართ, რომ საქართველოს განახლებული „ეროვნული მეცნიერებათა აკადემია" თავისი საქმიანობით ნათლად წარმოაჩენს ღვთისმშობლის წილხვედრი ჩვენი ქვეყნის ღირსებას და მას გამორჩეულ ადგილს დაუმკვიდრებს ცივილიზებულ სამყაროში.

ღმერთი იყოს ჩვენი ქვეყნის მფარველი,
თქვენდამი ულრმესი პატივისცემით,

ილია II, სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქი, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის საპატიო წევრი

თამაზ გამყრელიძე საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი, აკადემიკოსი

ჯონი ხეცურიანი, საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს თავმჯდომარე, საქართველო მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმის წევრი

„საქართველოს რესპუბლიკა", 2, აგვისტო, 2005

ახალი წიგნები

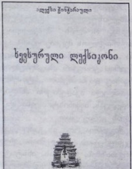

მოგმართავთ თხოვნით,

ხმა აღიმაღლოთ მსოფლიო აკადემიური საზოგადოებრიობის წინაშე ევროპულ აკადემიათა ასოციაციის ერთ-ერთი წამყვანი წევრის — საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის — გაუქმების მცდელობის წინააღმდეგ

ამსტერდამი, ნიდერლანდების ხელოვნებისა და მეცნიერებათა სამეფო აკადემიას, „სრულიად ევროპის მეცნიერებათა ასოციაციის“ პრეზიდენტს პიტერ დრენთს

ბატონო პრეზიდენტო,

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, როგორც „ევროპის მეცნიერებათა აკადემიების ასოციაციის“ წევრი, მოგმართავთ თხოვნით, ხმა აიმაღლოთ მსოფლიო აკადემიური საზოგადოებრიობის წინაშე ევროპულ აკადემიათა ასოციაციის ერთ-ერთი წამყვანი წევრის — საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის — გაუქმების მცდელობის წინაალმდეგ;

გამოვთქვამთ იმედს, რომ თქვენ განიხილავთ ამ საკითხს ევროპული აკადემიების გენერალურ ასამბლეაზე. მოგეხსენებათ, არ არსებობს ევროპაში ცივილიზებული ქვეყანა მეცნიერებათა აკადემიის გარეშე, თანამედროვე ცივილიზებული სახელმწიფოს მართვა, როგორც ცნობილია, ემყარება ცოდნას, მიღწეულს ფუნდამენტური სამეცნიერო კვლევების შედეგად.

საქმე ისაა, რომ ზოგიერთ ჩვენ სახელისუფლებო სტრუქტურას სურს მეცნიერებათა აკადემიის რეფორმირების მოტივით ფაქტობრივად გააუქმოს „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია“ და გადააქციოს იგი არსებითად უფუნქციო საზოგადოებად, ერთგვარ „ასოციაციად“, რომლის წევრებს დაენიშნებათ „სტიპენდიები“, ხოლო მეცნიერებათა აკადემიაში აქამდე შემავალ ინსტიტუტებს მოეხსნებათ საბიუჯეტო დაფინანსება და ისინი გადაეცემა სხვადასხვა უნივერსიტეტს და სახელმწიფო უწყებას, რაც, საბოლოო ანგარიშით, ამ ინსტიტუტების და კვლევითი ცენტრების დაშლასა და ლიკვიდაციას მოასწავებს.

ეს იქნება დიდი დარტყმა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიისა და მთელი ქართული მეცნიერებისათვის, ამავე დროს ისახება ჩვენში მეცნიერების განვითარების ისეთი „პრიორიტეტები“, რომლებიც „გარედანაა“ ნაკარნახევი და რომლებიც არ შეესაბამება საქართველოში ფუნდამენტურ მეცნიერებათა განვითარების ზოგად ტენდენციებს.

მოგეხსენებათ, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია თავისი მრავალრიცხოვანი ინსტიტუტებით, კვლევითი ცენტრებითა და ლაბორატორიებით, სადაც მსოფლიოში განთქმული და საყოველთაოდ აღიარებული სამეცნიერო სკოლები შეიქმნა, დაარსდა გასული საუკუნის ორმოციან წლებში პირველი ქართული უნივერსიტეტის პროფესურის ძალისხმევით და რუსეთის (მაშინდელი საბჭოთა კავშირის) მეცნიერებათა აკადემიის მოდელის მიხედვით, რომელიც უკვე იმ დროისათვის მსოფლიოში ერთ-ერთი ყველაზე წარმატებულ და მნიშვნელოვან სამეცნიერო დაწესებულებად ითვლებოდა და რომელიც იმთავითვე, უკვე პეტრე I დროიდან მოყოლებული, საუკეთესო დასავლურ სტანდარტებს ემყარებოდა.

ჩვენი ქართული მეცნიე-

რებათა აკადემია, დასავლურ სტანდარტებთან შესაბამისობასთან ერთად, უძველესი ქართული სამეცნიერო-სასწავლო დაწესებულებების მემკვიდრედ განიხილება, როგორიც იყო, მაგალითად, XII საუკუნეში დაარსებული „გელათის აკადემია“, რომელიც უკვე იმ დროს უმაღლესი საერთაშორისო რეპუტაციით სარგებლობდა, როგორც „ტაძარი სწავლულობის“, როგორც „სხვა ათინა და მეორე იერუსალიმი“.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიაში ამჟამად მიმდინარეობს რეფორმირების პროცესი, გამოწვეული ჩვენი დროის რეალობით, რაც აუცილებლობით მოითხოვს ტრადიციული სტრუქტურების გარდაქმნას და მათ ამჟამინდელ მოთხოვნილებებთან თანადობაში მოყვანას.

ახალი მოდელის მიხედვით, საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია წარმოადგენს დამოუკიდებელ, ავტონომიურ საბაზისო დაფინანსებაზე დაფუძნებულ ერთობლიობას ინსტიტუტებისა და კვლევითი ცენტრებისა, მსგავსად სხვადასხვა დასავლური აკადემიებისა და ეროვნული კვლევითი ცენტრების. აქ, პირველ რიგში, მხედველობაში გვაქვს ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემია, უნგრეთის მეცნიერებათა აკადემია, საფრანგეთისა და იტალიის „სამეცნიერო კვლევითი ეროვნული ცენტრი“, გერმანიის „მაქს პლანკის საზოგადოება“ და სხვა, რომლებთანაც საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიას დამყარებული აქვს ურთიერთობა და სამეცნიერო კავშირები (მათ შორის „ნატოს“ გარკვეულ სამეცნიერო სტრუქტურებთანაც). გამოვთქვამთ იმედს, რომ ჩვენი ასეთი სამეცნიერო კავშირები ხსენებულ კვლევით დაწესებულებებსა და აკადემიებთან ევროპასა და ამერიკაში უფრო გაღრმავდება და გაფართოვდება.

ვთვლით, რომ ამ საქმეში „ევროპის მეცნიერებათა აკადემიების ასოციაციის“ მნიშვნელოვანი როლის შესრულება და ჩვენთვის დახმარებისა და თანადგომის გაწევა შეეძლება.

უღრმესი პატივისცემით,

საქართველოს

მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი,

აკადემიკოსი თამაზ გამყრელიძე,
ამერიკის ხელოვნებათა და მეცნიერებათა აკადემიის უცხოელი საპატიო წევრი;
რუსეთის მეცნიერებათა აკადემიის აკადემიკოსი;
ბრიტანეთის აკადემიის კორესპონდენტი წევრი;
ავსტრიის მეცნიერებათა აკადემიის კორესპონდენტი წევრი;
საქსონიის მეცნიერებათა აკადემიის უცხოელი წევრი;
ბონისა და ჩიკაგოს უნივერსიტეტების საპატიო დოქტორი;
ამერიკის ლინგვისტური საზოგადოების საპატიო წევრი;
ევროპის ლინგვისტური საზოგადოების წევრი (მისი პრეზიდენტი 1986/87 წლებში).

თბილისი, 8 აგვისტო, 2005 წ.

„საქართველოს რესპუბლიკა“, 9 აგვისტო

ახალი წიგნები

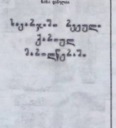

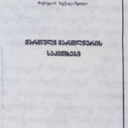

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია უნდა გადარჩეს

საერთაშორისო სამეცნიერო საზოგადოებრიობა აკადემიის დასაცავად

"მე მივმართავ საერთაშორისო სამეცნიერო საზოგადოებრიობას. ხმა აღიმაღლოს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ნგრევის წინააღმდეგ"

„ნუ ვათქმევინებთ შთამომავლობას, რომ „ვარდების რევოლუციამ" დაშალა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია და ამით მოსპო ქვეყანაში საზოგადოდ მეცნიერება. როგორც ეს საფრანგეთის რევოლუციის დროს მოხდა. როდესაც გაუქმდა საქვეყნოდ ცნობილი ფრანგული აკადემიები და გამოჩენილმა ფრანგმა მეცნიერებმა საშინელი რეპრესიები განიცადეს."

„საქართველოს მეცნიერებათა ეროვნული აკადემია უნდა იყოს არა "მეცნიერთა ასოციაცია" კვლევითი ინსტიტუტებისა და ცენტრების გარეშე, არამედ ფუნდამენტურ მეცნიერულ კვლევათა ერთიანი ეროვნული ცენტრი. საბაზისო დაფინანსებაზე დაფუძნებული კვლევითი ინსტიტუტებისა და ლაბორატორიების დამოუკიდებელი, ავტონომიური ერთობლიობა. ქვეყნის პრეზიდენტის პატრონაჟის ქვეშ მყოფი უმაღლესი სახელმწიფო ორგანო მეცნიერების დარგში.

სწორედ ასეთი ვითარებაა მეცნიერებათა აკადემიების შემთხვევაში ევროპისა და აზიის მრავალ ქვეყანაში სწორედ ასეთი სტატუსი აქვს მეცნიერებათა აკადემიას ავსტრიაში, უნგრეთში, პოლონეთში. რუსეთსა და უკრაინაში, სომხეთსა და აზერბაიჯანში. განსხვავებული სახელწოდებით გერმანიაში, საფრანგეთსა და იტალიაში. ყველა ამ სამეცნიერო დაწესებულებასთან საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიას მჭიდრო სამეცნიერო კავშირები და ურთიერთობა აქვს."

აკადემიკოს
თამაზ გამყრელიძის
გამოსვლებიდან

ბედი მეცნიერებათა აკადემიისა

ჩვენს მოვალეობად მიგვაჩნია, გთხოვოთ მეცნიერებათა აკადემიის საერთაშორისო ასოციაციის პრეზიდენტის, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის პრეზიდენტის, აკადემიკოს ბორის პატონის მიმართვა საქართველოს პრეზიდენტის ბატონ მიხეილ სააკაშვილისადმი

ღრმად პატივცემულო ბატონო პრეზიდენტო!

მეცნიერებათა აკადემიების საერთაშორისო ასოციაციამ ღრმა მღელვარებით აღიქვა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში გამოქვეყნებული შეტყობინება იმის თაობაზე. რომ თქვენს ქვეყანაში შემუშავდა გეგმა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის "მეცნიერთა კლუბად" გარდაქმნისა და მისი სამეცნიერო დაწესებულებების უნივერსიტეტების, სამინისტროებისა და სხვა უწყებებისათვის გადაცემის შესახებ;

გვესმის რა ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოებში მეცნიერული სფეროს გარდაქმნის აუცილებლობა, ჩვენ მიგვაჩნია. რომ ამ მიმართულებით ყველაზე ქმედითი ნაბიჯები იქნებოდა არა ჩამოყალიბებული სტრუქტურების დაშლა. არამედ მათი რეფორმირება, ახალი პირობებისადმი ადაპტირება; ეს. როგორც გამოცდილება გვიჩვენებს. საშუალებას აძლევს მეცნიერებათა აკადემიებს, ღირსეული ადგილი დაიკავონ არა მარტო თავიანთ ქვეყნებში, არამედ მსოფლიო სამეცნიერო საზოგადოებაში. დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის ქვეყნებსა და ევროპაში არსებული სამეცნიერო სისტემიდან მკვეთრმა გადასვლამ ახალ სისტემაზე, რომელიც აგებულია დასავლეთის ცალკეული ქვეყნების ნიმუშის მიხედვით, შეიძლება დამღუპველად იმოქმედოს სახელმწიფოებრიობის ერთ-ერთი ფუნდამენტური დასაყრდენის მდგომარეობაზე „მეცნიერებასა და განათლებაზე. ეს, ჩვენი აზრით, მით უმეტეს საშიშია დღეს, როდესაც თანამედროვე პირობებში მეცნიერებას უმნიშვნელოვანესი როლი აქვს დაქ-ისრებული კონკურენტუნარი-

ანი და დინამიკური ეკონომიკის შექმნაში, რომელიც დაფუძნებულია ცოდნაზე.

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია თავისი არსებობის 66 წელზე მეტი ხნის მანძილზე ავტორიტეტული სამეცნიერო ცენტრი გახდა. შეინარჩუნა თავისი სახელოვანი სამეცნიერო ტრადიციები, რომელთა სათავეები შორეული წარსულიდან მომდინარეობს;

პოსტსაბჭოურ პერიოდში შემოქმედებითმა კავშირებმა საქართველოსა და ახალ დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა მეცნიერებათა აკადემიებს შორის შემდგომი განვითარება მიიღო მეცნიერებათა აკადემიების საერთაშორისო ასოციაციის ფარგლებში. რომელიც 2003 წელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის აქტიური მონაწილეობით შეიქმნა, როგორც არასამთავრობო ორგანიზაცია და რომელიც აერთიანებს ევროპისა და აზიის ქვეყნების მთელ რიგ მეცნიერებათა აკადემიებს.

ჩვენს მოვალეობად მიგვაჩნია, გთხოვოთ თქვენ, ბატონო პრეზიდენტო, კეთილმოსურნეობა და დაინტერესებული ყურადღება გამოიჩინოთ საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბედისადმი და თავიდან აარიდოთ მას ნგრევის საფრთხე.

ღრმა პატივისცემით,

მეცნიერებათა აკადემიების საერთაშორისო ასოციაციის პრეზიდენტი, უკრაინის მეცნიერებათა ეროვნული აკადემიის აკადემიკოსი

ბორის პატონი
10.09.05

არც „მეცნიერებათა ასოციაცია", არც „სტიპენდიანტთა კლუბი"

ჩვენთვის ცნობილი გახდა, რომ განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ 2006 წლის ბიუჯეტის პროექტში მეცნიერება მოათავსა მეცნიერების ხელშეწყობის პროგრამის კოდში, სადაც ცალკე გამოყოფილია საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდიუმი, ხოლო აკადემიის ინსტიტუტები და დაწესებულებები მოქცეულია ამ პროგრამის კოდში სოფლის მეურნეობის მეცნიერებათა აკადემიისა და სხვა. პროექტში ასევე არ ჩანს აკადემიის გრანტები, რომლებიც, სამინისტროს განმარტებით, გათვალისწინებულია სამეცნიერო-კვლევით პროგრამებში;

ყოველივე ეს პირდაპირ ეწინააღმდეგება „საქართველოს კანონს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შესახებ". კერძოდ, ამ კანონის 30-ე მუხლის პირველ პუნქტს, სადაც ნათქვამია, რომ „აკადემიის დაფინანსების ძირითადი წყაროა სახელმწიფო ბიუჯეტი; აკადემიისათვის გამოყოფილი სახსრები საქართველოს სახელმწიფო ბიუჯეტში აისახება ცალკე სტრიქონით".

საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის დაფინანსების სქემა, შემოთავაზებული განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ, გულისხმობს სწორე, საბოლოო ანგარიშით, საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის გადაქცევას უკვე 2005 წლის ბოლოსათვის მეცნიერთა ერთგვარ „ასოციაციად", ერთგვარ „სტიპენდიატთა კლუბად", რის წინააღმდეგაც ყოველთვის გამოდიოდა საქართველოს მეცნიერებათა აკადემია, რომელიც ამას მიიჩნევდა ჩვენს ქვეყანაში მეცნიერების საყოველთაო ნგრევად.

ეს მით უმეტეს გაუგებარია ჩვენთვის მას შემდეგ, რაც მოხდა შეთანხმება საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროსთან, რომლის თანახმადაც „აკადემიურ სისტემას 2006 წელს უნდა გამოეყოს საბიუჯეტო დაფინანსება იმავე მოცულობით და იმავე წესით, როგორც ეს იყო 2005 წელს".

გამოვთქვამთ რწმენას, რომ საქართველოს პარლამენტი გადაწყვეტს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ბიუჯეტიდან დაფინანსების საკითხს „საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის შესახებ საქართველოს კანონის" შესაბამისად.

ეს მნიშვნელოვნად შეუწყობს ხელს საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის სისტემაში ამჟამად მიმდინარე რეფორმირების პროცესს, რაც საშუალებას მოგვცემს უმოკლეს ვადაში გადავაქციოთ ჩვენი მეცნიერებათა აკადემია უმაღლესი რანგის ფუნდამენტურ მეცნიერულ კვლევათა ეროვნულ ცენტრად.

აკადემიკოსი
თამაზ გამყრელიძე,
საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის პრეზიდენტი

„საქართველოს რესპუბლიკა", სექტემბერი

ავთანდილ არაბული

ჟამი მეცნიერების გამოსარჩლებისა

ფრაგმენტები

***

ყოველმა მოკვდავმა საკუთარსა თუ სხვათა მოქმედებას არა მხოლოდ დღევანდელობის, არამედ ისტორიის თვალით უნდა შეხედოს.

ისტორიის თვალით კი მეცნიერებას საქართველოში მძიმე ჟამი დასდგომია. რაც მთავარია, მის ამ მდგომარეობაში თვით მეცნიერება ყოფილა დამნაშავე. მეცნიერებას სხვადასხვა პოზიციიდან უტევენ, ის კი ყრუ თავდაცვაზეა გადასული. ყოველ შემთხვევაში, ამაზე უკეთესი შთაბეჭდილება ნამდვილად არ შეექმნება ჩვენს შთამომავლობას, როცა ისტორიას კრიტიკული თვალით გადმოხედავს და იმ საკმაოდ მწირ მასალებს გაეცნობა, რომლებიც ე. წ. „მეცნიერების რეფორმას" ასე თუ ისე ეხება.

მეცნიერება ის ბოლო ბასტიონი აღმოჩნდა ჩვენს ქვეყანაში, რომელიც მხოლოდ მას შემდეგ ამოიღეს მიზანში, რაც ყველა სხვა საქმეს „მოუთავეს ხელი".

ეს სხვაგვარად არც იყო მოსალოდნელი, რაკი ხელისუფლების კრიმინალიზაცია და სამმოებად გადანაწილება ბოლო თხუთმეტი წლის განმავლობაში ერთობ მიზანმიმართულად წარიმართა და „ღირსეულ" ფინალამდეც მივიდა, რაკი პროფესიონალიზმი ძმაბიჭურმა სანდოობამ შეცვალა, ხოლო ველური კაპიტალიზმის დამკვიდრებისათვის სახელმწიფოებრივი რაციონალიზმი (სამოქალაქო და მატერიალური რესურსებისა და პროცესების რეგულირება) სრულიად ზედმეტი აღმოჩნდა.

***

და, აი, ამ დროს მეცნიერებამ ჩვეული, მაგრამ ამჯერად სრულიად გაუმართლებელი ტაქტიკა აირჩია: თავზე ნაცარი დაიყარა, ყრუ თავდაცვას მიმართა და „ობიექტურ გარემოებათა" მოშველიებით დაიწყო თავის მართლება: ძველი სისტემა და იდეოლოგია იყო ხელის შემშლელი... ყველაფერში დამნაშავეა ძველი სისტემა, პრეზიდიუმი, პრეზიდენტი და სხვა და სხვა.

თავის დამდაბლება, რა თქმა უნდა, ღირსებისა და ღირსეულთა შესაფერისი საქმეა, მაგრამ იმასაც გააჩნია — ვისთან და რა ვითარებაში... ქართველ კაცს, რომელსაც ამ ქრისტიანული პრინციპით უცხოვრია, ესეც უთქვამს: „ისეთმა ფურმა დამწიხლოს, ჩემზე მეტს იწველიდესო", ანუ — ზოგიერთი სულიერის წიხლი საწყენი არ არის, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ სამართლიანიაო.

ამიტომაც მეცნიერების აღნიშნული პოზიცია არაადეკვატური რეაქციის სიმპტომად უნდა მოვნათლოთ და კიდევ ერთხელ გავიმეოროთ, რომ ჩვენი საზოგადოების ერთ-ერთი მძიმე სენი სწორედ არაადეკვატურ რეაქციაში მჟღავნდება (ვბოდიშობთ იქ, სადაც უნდა ვწყრებოდეთ; ვიცინით იქ, სადაც სირცხვილის ცრემლს უნდა ვიწურავდეთ; თავდავიწყებას ვეძლევით იქ, სადაც ისიც უნდა გავიხსენოთ, რაც რამ ძველი სირცხვილი მოგვდევს; ველაქუცებით იმას, ვინც ჩვენგან, სულ მცირე, ზიზღს მაინც იმსახურებს...).

დიახ, მეცნიერებამ თვითგვემა დაიწყო იმის მაგიერ, რომ პრინციპულად ეთქვა:

ბატონებო, მაშინ, როცა თქვენ — ე. წ. პოლიტიკოსები — ანგრევდით ქვეყნის ეკონომიკას, წარმოებას, მეურნეობას, ბუნებას... პირდაპირ ნატურალურად ყიდდით ქარხნებს, დანადგარებს, ეშელონებს, გემებს, ტანკებს, ვერტმფრენებს, ხეტყეს... (რომელი ერთი ჩამოვთვალოთ?!), ჩვენ არა მარტო ფიზიკურად გადავარჩინეთ ჩვენდამი რწმუნებული მატერიალური ქონება (ამისი არაერთი მაგალითი არსებობს. ენათმეცნიერების ინსტიტუტმა, მაგალითად, თბილისის ომის დროს საკუთარი „ძალებით" მოახერხა შენობიდან გაეყვანა იქ შეჭრილი მხედრიონი და ამით მთელი მემკვიდრეობა გადაბუგვას გადაარჩინა; ხელისუფლებამ კი ისიც ვერ შეძლო, შეეფასებინა მაინც ის მდგომარეობა, რაც ამ შენობას მიწისძვრის შედეგად შეექმნა!), არამედ შევინარჩუნეთ და შეძლებისდაგვარად განვავითარეთ ის სამეცნიერო პოტენციალი, რომელიც მემკვიდრეობით გვერგო... მაშინ, როცა თქვენ ვერ მოიგეთ ვერც ერთი ბრძოლა ქვეყნის გადასარჩენად, ჩვენ კიდევ რამდენიმე ღირსეული გამარჯვება მოვიპოვეთ რო-

გორც ქვეყნის მასშტაბით, ისე საერთაშორისო არენაზე...

მაშ, ვის ვისგან უნდა მოეთხოვოს, თუ სამართალია, პასუხი? მაშ, რაღაშია საფუძველი მეცნიერების მიმართ ესოდენ მძაფრი შემოტევისა?

ან იქნებ მიზეზი იგივეა, რაც მიზანი?

სხვათა შორის, მეცნიერული საზოგადოება იმ შედეგებს იმკის, რაც მან მთელი ამ რევოლუციური წლების განმავლობაში ხელისუფლების საკადრო (და არა მხოლოდ — საკადრო) პოლიტიკისადმი წაყრუებით დათესა.

რა თქმა უნდა, ჭეშმარიტი მეცნიერება ბიუროკრატიისაგან შორს დგომას ამჯობინებს, მაგრამ თუ ქვეყანა რეალურ სახელმწიფოებრივ გზას ირჩევს, მმართველი კადრების უმთავრესი პროფესიული რეზერვი სწორედ მეცნიერებაში მოიპოვება.

სხვაგან არ ვიცი, მაგრამ საქართველოში, სადაც ყველა დარგსა და სფეროში ამდენი მაღალი რანგის პროფესიონალია, სამეცნიერო საზოგადოების აბუჩად აგდებაა (გამარჯვებული ხალხის საინფორმაციო საშუალებების ტერმინოლოგიით — „თავზე გავლაა") სპეციალური სამთავრობო კადრების შერჩევა არა პროფესიული და პროფესიონალური, არამედ ე. წ. პარტიული ერთგულების ნიშნით (მაშინ, როცა პარტია ჩვენში ჯერაც არ ჩამოყალიბებულა მსოფლმხედველობრივი თვალსაზრისით — ისევ მეცნიერული საფუძვლების უქონლობის გამო!). არავის მიმართ პიროვნული აუტანლობა არ მამოძრავებს, მაგრამ პირველ რიგში სწორედ პროფესიონალთა არმიისათვის ბრანწის ჩვენებაა განათლებისა და მეცნიერების სახელმწიფო ხელმძღვანელად ისეთი პირის დანიშვნა, რომელსაც არც ერთ ამ სფეროსთან არანაირი კავშირი არ ჰქონია. არავის პიროვნება არ მაინტერესებს, მაგრამ ასევე პროფესიული ღირსების შეურაცხყოფაა ასეთი არაკომპეტენტური პირების „შერჩევა" ქვეყნის საწყალობელი ფინანსების განმკარგულებლად...

რომელი ერთი ჩამოვთვალოთ? რამდენი ასეთი „სახელმწიფოებრივი გადაწყვეტილების" დასახელება შეიძლება უკანასკნელ წლებში?

მაშ, რად უნდა გვიკვირდეს, რომ ჩვენი სალოლიავები ქვეყანა დაქცევის პირამდე მივიდა და, ფიგურალურად რომ ვთქვათ, იმ აქლემმა, რომელმაც ლამის მთელი ქვეყანა მოსვრიმა, ბოლოს „ზრდილი" მეცნიერების კარზეც დაიჩოქა; რომ მეცნიერებას იმავე ფინანსთა სამინისტროდან ამ უზარმაზარი ინტელექტუალური მემკვიდრეობის „რეფორმირების" ისეთი პროექტი აკადრეს, რომელიც ელემენტარული წიგნიერების თვალსაზრისით ორიანსაც კი არ იმსახურებს. და მეცნიერებამ ამის მხილებაც „არ იკადრა"...

აი, ამიტომაც ვამბობთ ამ მწარე სიტყვებს: მეცნიერება საკუთარი წაყრუებისას იმკის!

მაგრამ, მეორე მხრივ, რა შეეძლო ღატაკ მეცნიერს იმ წლებში, როცა ქვეყნის მმართველობა მგლებმა იგდეს ხელთ, გარდა იმისა, რომ სული არ გაეყიდა და ფიზიკური თავგანწირვით გადაერჩინა ის, რაც ისტორიამ მის იმედად დატოვა?

და მან ეს არსებითად პირადი სიცოცხლის ფასად შეძლო.

***

განათლება ასევე დიდსა და კომპლექსურ მეცნიერებას წარმოადგენს. მეცნიერებაა ის თავისი სისტემური სახითაც და თავისი შინაარსობრივი კომპონენტებითაც. აქ იგულისხმება როგორც ცალკეული დარგები, ისე პედაგოგიკა, ფსიქოლოგია, ედუკოლოგია... ისტორია გვასწავლის, რომ პრიმიტიული ცოდნის მიღება ხარის ბეჭისა და ნახშირის დონეზეც შეიძლება და ჩვენი თანამედროვეობაც ადასტურებს, რომ სკოლებმა ჩვენს პირობებშიც, მოშლილი და დანგრეული განათლების სისტემის ვითარებაშიც შეიძლება იმუშაონ, მაგრამ რა შედეგები მოაქვს ამგვარ განათლებას, ამას ჩვენ უკვე ვიმკით. — ვისაც განათლების მიღება უნდა, უცხოეთშიც მოახერხებს ამას! — ამბობენ ისინი, ვისაც თავი უკვე ქუდში აქვს. დიახ, ინდივიდუალურად მართლაც ახერხებენ ამას ჩვენი ქვეყნის შედარებით შეძლებული მოქალაქეები მაგრამ აქვს კი ქვეყანას უფლება ხელი აიღოს საკუთარი განათლებული მომავლის მომზადებაზე? რომელიმე ქვეყანა თუ აკეთებს ამას?

სხვათა შორის, უცხოენოვანი მომზადების ის ტენდენცია, რომელიც არსებითად „არსობის პურის" ელემენტარული გარანტიის ძიებასა და სადმე დაბალ მომსახურე პერსონალად გახდომის სურვილს უკავშირდება, სწორედ განვითარებადი, „ჩამოუასებული" ქვეყნებისთვის არის ნიშანდობლივი და მას არანაირი კავშირი არა აქვს ეროვნული განათლების სისხლხორცეულ ინტერესებთან.

როცა განათლებასთან მეცნიერების კავშირს მივუთითებთ, ვგულისხმობთ იმ ტრივიალურ ჭეშმარიტებას, რომ ეროვნული მეცნიერება, უმაღლესი და სასკოლო განათლება ერთი სისტემური მთლიანობაა. თუ არ იარსებებს მეცნიერება, არ იარსებებს ეროვნული უმაღლესი სკოლა, და თუ არ

იარსებებს უმაღლესი განათლება, თავის არსებით დანიშნულებას დაკარგავს სასკოლო განათლება. დამატებითი არგუმენტაცია, ვფიქრობთ, არ სჭირდება იმას, რომ ქართულ სამეცნიერო სკოლებს — უპირველესად სწორედ უკუკავშირისათვის — ეროვნული უნივერსიტეტის დაარსებით ჩაეყარა საფუძველი და ეროვნულმა ზოგადსაგანმანათლებლო სკოლამაც მხოლოდ ამის შემდეგ შეიძინა სრული სახელმწიფოებრივი ფუნქცია. თანაც, სისტემის სამივე ეს კომპონენტი — სწორედ სისტემური ურთიერთკავშირით — იმ დროის პირობების გათვალისწინებით საკმაოდ მაღალ დონეზე ვითარდებოდა და კვლავაც უთუოდ არ იქნება სხვების მაჩანჩალა, თუ ეს კავშირი არ დაიშალა...

•••

ჩვენს პოლიტიკურ ელიტას გამორჩეულად უყვარს ძირითად სახელმწიფოებრივ ატრიბუტებზე თავის გამოდება. რაც ქვეყნის დროშაზე, გერბსა და ჰიმნზე ჩვენში ამ ყოვლად უკუღმართ წლებში ენერგია დახარჯულა, პრაქტიკული მიზნით რომ წარმართულიყო, ვგონებ, ერთ ზამთარს გაანათებდა გაწამებულ საქართველოს. დიახაც მნიშვნელოვანია ეს სახელმწიფო ნიშნები; როგორც იქნა, მივიღეთ კიდეც ასე გამოტანჯული დროშა და ჰიმნი, მაგრამ ამან სახელმწიფოებრიობას, თავისთავად, არც დააკლო რამე და არც შესძინა. აი, სახელმწიფოებრიობის არსებითი საფუძველი, მისი არსებების განმსაზღვრელი სახელმწიფო ენა კი არავის ახსოვს. ყოველ შემთხვევაში, მისი მდგომარეობა სახელმწიფოებრივი თვალსაზრისით საბჭოთა წყეული იმპერიის დანგრევის შემდეგ ოდნავადაც არ გაუმჯობესებულა. უფრო — პირიქით! დამოუკიდებელი ქვეყნის სახელმწიფო ენა თითქოს თვითდინებაზე იქნა მიშვებული. ყოველ ნაბიჯზე, ყველა დონეზე იბლალება მისი სახელმწიფოებრივი სტატუსი. უკვე აღარ არსებობს არანაირი მარეგულირებელი მექანიზმი და ინსტანცია, არავინ აკონტროლებს უცხო ტერმინოლოგიის თუ, უბრალოდ, ბარბარიზმების გამალებულ შემოჭრას ენაში, მასმედიის ენობრივ ტენდენციებს (უფრო თვითნებობას, ვიდრე თავისუფლებას), სახელმწიფო ენის როლსა და ადგილს საგანმანათლებლო სისტემაში, სახელმწიფო ენის კონსტიტუციური უფლებების შელახვას საშინაო თუ საერთაშორისო არენაზე... რომელი ერთი ჩამოვთვალოთ? რაც მთავარია, არანაირი ყურადღება იმ მეცნიერებათა მიმართ, რომელთა წიაღშიც სახელმწიფო ენის ბედი „იჭედება"! შევხედოთ განვითარებულ ევროპულ ქვეყნებს (საფრანგეთს, გერმანიას...), გინდაც ახლად ჩამოყალიბებულ ბალტიისპირულ ქვეყნებს — სახელმწიფო იწყება სახელმწიფო ენის კონსტიტუციური სტატუსის მოგვარებით და სახელმწიფოებრიობა განმტკიცდება შესაბამისი ენობრივი პოლიტიკით. ჩვენი სახელმწიფოებრივი კრიზისი კი აქაც ხელშესახებია — ისევ სიფრთხილე, ისევ ცხელის შიშით ცივის ბერვა!..

და კვლავ — რატომ? ენობრივი პოლიტიკის განსაზღვრა მაინც რად უნდა დაბრკოლებულიყო?

იმიტომ, რომ გზადაგზა საქართველოს მკვიდრ ენობრივ უმცირესობებს „ქომაგად" გამოუჩნდნენ სოკოებივით მომრავლებული გაურკვეველი დაფინანსებისა და ინსტრუქციების თავისუფალი ორგანიზაციები და ამ ვითომ დასაჩაგრავად განწირულთა სახელით ალაპარაკდნენ, რომ, თურმე, მსოფლიო დემოკრატიის სახელით ვერ დაუშვებენ დიქტატს სახელმწიფო ენის გავრცელების სფეროში, რომ, თურმე, უნდა ვუფრთხილდეთ, ეთნიკური პრობლემები არ შეიქმნას სახელმწიფო ენის მიმართ მოქალაქეთა შეგნებული პასუხისმგებლობის განვითარებაზე ზრუნვით!..

ხედავთ? — აქაც მუქარა და ფსიქოლოგიური ტერორი, აქაც დემაგოგია და უნდობლობის პროვოცირება, აქაც პოზიციათა და ვნებათა პოლარიზაციის მცდელობა! სახელმწიფო ენის სფეროში მოქალაქეთა ინტერესების რეალიზაციის მცდელობა ანტიდემოკრატიულ პოლიტიკად არის შერაცხული, ქვეყნის ერთ-ერთი სასიცოცხლო სფეროს ელემენტარულ, ცივილიზებულ მოგვარებაზე სახელმწიფოებრივი ზრუნვა სახელმწიფო დიქტატად არის გამოცხადებული!..

•••

ნამდვილი მომავლის სახელმწიფოს დაფუძნებისა და არსებობისათვის ყოვლად აუცილებელია მრავალმხრივი, ძლიერად განვითარებული ეროვნული მეცნიერების არსებობა (თავის დასაზღვევად მაინც განვმარტოთ, რომ ეროვნული ამ შემთხვევაში, ცხადია, სახელმწიფოებრივს გულისხმობს,ვინაიდან მეცნიერების რაღაც ეროვნულ ნიშანზე კი არ არის საუბარი, არამედ იმაზე, რომ შესაბამის მეცნიერულ დარგებსა და სკოლებს სახელმწიფოებრივი ორგანიზაცია აქვს).

ეს კი ასეა, მაგრამ, როგორც აშკარად ჩანს, იმ ლიბერალი გლობალისტების მსოფლხედვაში, რომელნიც ახალ საქართველოში (უფრო სწორად, იმ სივრცეში, რომელსაც ახლა საქართველო ეკუთვნის), მეცნიერების ადგილს ვერ ხედავენ, საქართველო სახელმწიფოდ არ მოიაზრება.

ნუ შეიცხადებთ: ნაფიცი გლობ-

ალისტების რუკაზე ნაციონალური სახელმწიფოების ადგილი არ არის!

***

— ჩვენ შევინარჩუნებთ ყველა ნამდვილ მეცნიერს! — ეს საკმაოდ სახიფათო ლოზუნგი ოფიციალურ დონეზე ითქვა მეცნიერების გარშემო ვნებათა გამძაფრების ჟამს. როგორც ამ განცხადებიდან ჩანს, მის ავტორს უკვე დაუყვია მეცნიერებაში მოღვაწეთა არმია „ნამდვილ" და „არანამდვილ" მეცნიერებად.

ვინ არის ნამდვილი მეცნიერი? მხოლოდ ის, ვინც დიდ აღმოჩენებს აკეთებს, თუ ისიც, ვინც ამ აღმოჩენებისთვის მუხლჩაუხრელი შრომით ნიადაგს ამზადებს? ერთი ხომ მეორის გარეშე არ იქნება! ლანდაუს სკოლას ხომ ერთი და ორი ათეული მეცნიერი არ წარმოადგენდა, მათ შორის კი მხოლოდ ლიდერის სახელია საქვეყნოდ ცნობილი, მაგალითად, განა ქართველთა უმრავლესობამ იცის, რომ ამ სკოლაში მოღვაწეობდა მეცნიერი გ. ხუციშვილი. იყვნენ თუ არა ლანდაუს სკოლის წევრები ნამდვილი მეცნიერები, ამის გარჩევას მხოლოდ ის დაიწყებს, ვისაც არაფერი გაეგება სამეცნიერო სკოლისა და ცალკეული მუშაკის მნიშვნელობისა დიდი სამეცნიერო პროექტის განხორციელებაში. ასე რომ, „ნამდვილი" მეცნიერის განმსაზღვრელი არც კრიტერიუმი არსებობს და არც ამის ექსპერტობას იკისრებს ვინმე, უვიცის გარდა. ამისი განსაზღვრა მწერლობაშიც კი შეუძლებელია, საიდანაც ეს ლოზუნგი მწერლობაში გადმოიტანეს. ყველაზე თვალსაჩინო ისტორია რომ მოვიშველიოთ, შოთა რუსთაველი ურიგო პოეტებთან პაექრობაში არა ჩანს გამობრძმედილი, იმათთან, ვინც ისტორიას არ შემორჩა. მაგრამ მათი გარემოცვა რომ არ ყოფილიყო, არც ასეთი მწვერვალი ამოიზრდებოდა.

ერთი სიტყვით, ტალანტებად იბადებიან, მაგრამ ტალანტის გაფურჩქვნისათვის სათანადო ნიადაგი და შესაფერისი ინტელექტუალური გარემოა საჭირო. ასეთი ინტელექტუალური გარემო კი ის სამეცნიერო სკოლებია, რომელთაც ჩვენი მეცნიერი-კორიფეების სახელით ვიცნობთ. ამიტომაც ცალკეული „ნამდვილი" მეცნიერები კი არა, ქვეყანამ ის სამეცნიერო სკოლები უნდა შეინარჩუნოს (გადაარჩინოს), რომლებიც ასეთ მეცნიერთა შეუცვლელი სამჭედლოა. სწორედ ამისთვის ქმნიდნენ ამ სკოლებს ეროვნული მეცნიერების გზის მკვალავნი, თორემ პირადად იქნებ ძვირფას დროსაც კი კარგავდნენ მეცნიერული მემკვიდრეების ძიებისა და მათი ერთ მონოლითურ კოლექტივად ჩამოყალიბების დროს.

ცხადია, ტალანტი შეიძლება ინდივიდუალურადაც გადარჩეს და, თუ საკუთარ ქვეყანაში არ მიეცა გასაქანი, სარბიელი უცხოეთშიც ჰპოვოს, რასაც გულისხმობენ კიდევაც ეროვნული სამეცნიერო შესაძლებლობების ნიჰილისტები და რისი თვალსაჩინო ნიმუშებიც უკანასკნელი წლების პრაქტიკამ უფრო გაამრავლა, მაგრამ ამგვარ პოზიციას მეცნიერებისადმი სახელმწიფოებრივ დამოკიდებულებასთან არაფერი აქვს საერთო.

სახელმწიფო პოლიტიკა მაქსიმალურად უნდა გეგმავდეს იმას, რომ საკუთარი მოქალაქეების ინტელექტუალური შესაძლებლობების განვითარების ნიადაგი სამშობლოშივე შეიქმნას (სხვა პოტენციალის, მაგალითად, სპორტულის, რეალიზაციის ანალოგიურ პრობლემას შეგნებულად აღარ ვეხებით). ამ ბოლო წლებში საქართველო დემოგრაფიულად უკიდურესად დაზარალდა, მაგრამ მათ შორის განსაკუთრებით სავალალოა ქვეყნის ინტელექტუალური პოტენციალის განიავება. შეიძლება ფიზიკური მუშახელი დავიბრუნოთ, მაგრამ ამ დაკარგულ წლებს მეცნიერების განვითარებაში ველარ დავიბრუნებთ. არა თუ ჩვენს მდგომარეობაში მყოფ ქვეყანას, თვით ისეთ გიგანტსაც კი, როგორიც მილიარდიანი ჩინეთია, სადაც ჩვენი მოსახლეობის რაოდენობას მარტო იეროგლიფების სპეციალისტები აჭარბებენ, სერიოზულად აშფოთებს საკუთარი სამეცნიერო კადრების მასობრივი გასვლა საზღვარგარეთ. უფროს თაობას უთუოდ ეხსომება, რა ამბავი იყო ატეხილი იქ (და არა მარტო იქ) 70-იან წლებში ე. წ. „ტვინების გადინების" გამო.

უცხოელების შეფასებამ მაინც უნდა დაგვარწმუნოს, რომ ჩვენი გალატაკებული ქვეყნის ერთ-ერთი (თუ ერთადერთი არა) დიდი ქონება მისი ინტელექტუალური პოტენციალია და ქვეყანამ მის შესანარჩუნებლად და მისთვის რეალური ფასის დასადებად ყველაფერი უნდა იღონოს. ბოლოს და ბოლოს, საკუთარი მოქალაქე იმდენად მაინც უნდა დაიცვას, რომ ჩვენი მაღალი რანგის პროფესორი თავის უცხოელ კოლეგას, რომელიც თავისი მეცნიერული რანგით ამას მოწაფედ ერგება, ლუკმაპურის გულისთვის ხელზე მოსამსახურედ არ დაუდგეს. და ეს უნდა მოხდეს არა ერთეული ინდივიდების დაფასებით (განსაკუთრებით — სიკვდილის შემდეგ), არამედ მათი მაცოცხლებელი სკოლების შენარჩუნებითა და განვითარებით. ჩვენი ეროვნული სამეცნიერო სკოლები ისეთი სამომავლო „ვალუტაა", რომლის ფასიც ყველანაირ მატერიალურ ქონებას გადაწონის და ქვეყნის მომავალ სიმდიდრესაც განაპირობებს.

ერთი სიტყვით, ან იქნება სახელმწიფო მეცნიერებასთან ერთად და მეცნიერების (ცოდნისა და განათლების) საფუძველზე, ან იქნება გლობალიზაციის საფცქვნელი ღია ზონა და არა ქვეყანა, რაგინდ ტერიტორიულ უფლებებში იყოს ის დეკლარირებული. აკი თავად ევროპელი გლობალმეიკერები ქადაგებენ, რომ ცოცხალი სამუშაო ძალის, მუქთა ნედლეულის, მატერიალური რესურსებისა და ეკოლოგიის ულმობელი ექსპლუატაცია „ჩამოფასებული" ქვეყნების უცილობელი ხვედრია. ამიტომაც მეცნიერების გარეშე შეიძლება შორს არ იყოს პერსპექტივა აღნიშნული თავისუფალი ზონისა, სადაც თავისუფლად იცხოვრებენ გლობალიზებული მსოფლიო მოქალაქეები და მომსახურე პერსონალის სამუშაოსაც კი დახარბდებიან ლოკალიზებული აბორიგენები („ეროვნული სახელმწიფოს" მოქალაქეები) და ის უცხოენოვანი ბუმიც, რომელიც, სხვათა შორის, სწორედ „ლოკალიზებული" (განვითარებადი) ქვეყნებისთვის ყოფილა ნიშანდობლივი, განათლებისათვის კი არა, დაბალი კატეგორიის მომსახურებისათვის იქნება გამოსადეგი...

•••

მეცნიერებამ მოითმინა მრეწველობის „რეფორმა" მეცნიერების გარეშე!..

მეცნიერებამ მოითმინა ეკონომიკის „რეფორმა"!...

მეცნიერებამ მოითმინა მიწის „რეფორმა"!...

მეცნიერებამ მოითმინა ბუნებისდაცვითი „რეფორმა"!...

მეცნიერებამ მოითმინა ჯანდაცვის „რეფორმა"!...

მეცნიერებამ მოითმინა განათლების „რეფორმა"!...

მეცნიერებამ მოითმინა ქალაქმშენებლობის „რეფორმა"!...

დავინდოთ ჩვენი მოქალაქის ისედაც შეურაცხყოფილი გრძნობები!

ახლა იმ „აქლემმა" თვით მეცნიერების კარზე დაიჩოქა...

მეცნიერება, თუ ის ჯერაც ცოცხალია, ვერ მოითმენს მეცნიერების „რეფორმას" მეცნიერების გარეშე, რადგან რეფორმა მხოლოდ მეცნიერების პრეროგატივაა და სხვა არავისი.

ბატონებო, ხელისუფალნო, თქვენ თუ სახელმწიფოში მეცნიერების ადგილს ხედავთ, განსაზღვრეთ მისი მუდმივი წილი (პროცენტი) ბიუჯეტში, როგორც ეს ცივილიზებულ ქვეყნებშია (სხვათა შორის, ეს ბიუჯეტის სხვა პარამეტრებსაც ეხება) და ნუ აქცევთ ყოველწლიურად სავაჭრო-სამადლოდ — ამდენ ლარს მოგცემთ, ამდენს — ვერა!

•••

გლობალიზაციის ქრესტომათიებში წერია, რომ უმუშევრობა თანამდევი მოვლენაა გლობალური ეკონომიკური პროცესებისა, მაგრამ, ამავე დროს, არავის დაუგმია, პირიქით, სანიმუშო მაგალითად ითვლება ის ქვეყნები, რომლებშიც მონახეს რესურსი ხალხის დასაქმებისა, სამუშაო ადგილების გაზრდისა, რადგან ახალი სამუშაო ადგილების გარეშე შეიძლება დაიშალოს სოციალური გარანტიების მთელი სისტემა... სახელმწიფოს ერთ-ერთი ძირითადი ფუნქცია, რაც მისი ცივილიზებული სტატუსი ჩამოყალიბდა, მოქალაქეთა სოციალური პირობების დაცვაა, ჩვენში კი პირიქით გამოდის — თითქოს სახელმწიფო დაინტერესებული იყოს, რომ არც ერთმა მისმა მოქალაქემ არ იგრძნოს თავი სოციალურად დაცულად!

ჩვენს ქვეყანაში რომ სოციალური გარანტიების მთელი სისტემა დანგრეულია, ამას რა დიდი დანახვა უნდა. ახლა ამას რომ სხვაგვარად ყოველმხრივ უმწეო მეცნიერთა ფენის ქუჩაში გაშვებაც მოჰყვეს, ეს სრული კატასტროფა იქნება.

რახან სოციალურ გარანტიებზე ჩამოვარდა საუბარი, ესეც უნდა ითქვას: არცერთ რეკომენდაციაში, არცერთი ქვეყნის გამოცდილებაში არ წერია ის, რომ ოფიციალურ საბიუჯეტო ხელფასებში ცენზი და კვალიფიკაცია არ იყოს გათვალისწინებული, რომ სამინისტროს რიგითი მოხელე ათჯერ მეტ სარგოს იღებდეს, ვიდრე უნივერსიტეტის პროფესორი, რომ პარლამენტში ერთხელ გასეირნებული 25-ოდე წლის ახალგაზრდა 10-ჯერ მეტ პენსიას იმსახურებდეს, ვიდრე მოხუცი აკადემიკოსი... როცა მავანი მოხელის პირად მდივანს 5-ჯერ მეტს უხდიან, ვიდრე ასპირანტს, რა მეცნიერების განვითარებაზე შეიძლება ლაპარაკი; როცა 50-ლარიან პროფესორს აუდიტორიაში უზის სტუდენტი, რომელსაც 500 ლარი ხელფასი აქვს (ასეთები იშვიათი არაა), რა მეცნიერების ავტორიტეტზე და სწავლების ხარისხზე შეიძლება მსჯელობა?!..

ამდენი წელია სახელმწიფოს მეცნიერები და პედაგოგები მათხოვრულ პირობებში ჰყავს ჩაყენებული და ამაში ოდნავი გადაჭარბებაც არ არის. შემოწმებულია, რომ ქუჩაში მდგომი მათხოვარი დღეში 5 ლარამდე შემოწირულობას აგროვებს. თუ ამას თვის რიცხვებზე გადაამრავლებთ და პროფესორის ყოველთვიურ ანაზღაურებას შეადარებთ, თვალნათლივ დარწმუნდებით, რომ თვით ლატაკი, სახელმწიფოსაგან გაბოროტებული საზოგადოება ბევრად უფრო გულმოწყალე აღმოჩნდა, ვიდრე სახელმწიფო — მისი

მოწყალების მომლოდინეთა მიმართ.

და ეს ყოველივე დაგვირგვინდა იმ გაუგონარი ამბით, რომ ჩვენ (მხოლოდ და მხოლოდ ჩვენ!) გვყავს უცხოელი კერძო პირის მიერ დაქირავებული მთავრობა და, შესაბამისად, მოსახლეობის მიმართ მისი მოვალეობა არსებითად პირად მოწადინებაზეა დამოკიდებული. განა სრული დაუდევრობა თუ შეგნებული ცინიზმი არ არის, როცა ლარის კურსის გამყარებასთან დაკავშირებით ფინანსთა მინისტრი ოფიციალური ტრიბუნიდან აცხადებს, — ხედავთ, პირადად მე თვეში 560 ლარს ვზარალობო! ჩვენ ვილაცის 500 ლარს ვადარებდით პროფესორის ხელფასს, ამას კი მხოლოდ ზარალი ჰქონია 500 ლარზე მეტი!

მაშინ, როცა ქვეყნის იდეოლოგთათვის ეროვნული მეცნიერება სახელმწიფო ბიუჯეტის „მძიმე ტვირთია", მსხვილი სახელისუფლებო ბიუროკრატიის მხოლოდ (მხოლოდ!) სახელფასო დანამატი აკადემიის მთლიან ბიუჯეტს აღემატება... და ეს დანამატი მთლიანად უნდა დააწვეს იმავე სახელმწიფო ბიუჯეტს! ნულარაფერს ვიტყვით ამჯერად ბიუროკრატიის სხვა სოციალურ უპირატესობებზე, უძვირფასეს სამსახურებრივ მანქანებზე, გაუგონარი მასშტაბის სახელმწიფო დაცვაზე და სხვ.

აი, მთელი ჩვენი სოციალური „სისტემის" თავი და ბოლო!

***

ჩვენ უნდა გადავარჩინოთ ის ინტელექტუალური რეზერვი და პოტენციალი, რომელიც ვერც საბჭოთა რეჟიმმა და ვერც ამ ჯოჯოხეთურმა თხუთმეტმა წელმა ვერ გაანადგურა და ისევ ძირითადი სიმდიდრის, ძირითადი ქონების სახით შემოგვრჩა. თანამედროვე მსოფლიო თავისი გლობალური პროცესებითაც და ყოველდღიური ყოფითაც მთლიანად მეცნიერებაზეა აწყობილი. საქართველო, როგორც სახელმწიფო, ან ინტელექტუალურ საფუძველზე, ინტელექტუალური მემკვიდრეობით გადარჩება ეპოქის მძლავრ ღელვას, ან მასაც მოუწევს ტარება გლობალიზაციის სამადლო იარლიყისა — „ჩამოფასებული ქვეყანა", მთელი თავისი თანამდევი შედეგებით.

ნუ იყოფინ!..

ძველი ქართველები ამბობდნენ: „რომელმან შეიძინა მეცნიერება, შეიძინა ლმობა". ეს, ცხადია, თავისი პირდაპირი შინაარსით ცოდნის შინაგან ბუნებას ეხება, მაგრამ მან ახლა პირდაპირი განსაცდელის დატვირთვაც შეიძინა. დღეს ქართული მეცნიერება დიდ განსაცდელშია. ამიტომაც დგას ჟამი მეცნიერების გამოსარჩლებისა!..

„ლიტერატურული საქართველო" №5-8

ფრაგმენტი

ვიდრე ღირსება, ავტორიტეტი და გავლენა დამოკიდებულია სახელმწიფო თანამდებობებზე, არ უნდა მოველოდეთ, რომ ჩვენს ქვეყანაში მეცნიერება და კულტურა განვითარდება, ან ცოდნას მუშტარი გამოუჩნდება... ვიდრე რადიოს დიქტორი, რომელსაც მკაფიო და რიხიანი ხმა აქვს, რომელიმე ფიზიკოსზე უფრო პატივცემული და უზრუნველყოფილია, ხოლო საზოგადოებასთან ურთიერთობის რომელიმე სამმართველოს უფროსს მეტი ავტორიტეტი აქვს, ვიდრე უნივერსიტეტის პროფესორს, ერის სულიერი განვითარების იმედით არ უნდა ვსაზრდოობდეთ.

მოამზადალი ეხლამი ნოდუმანი — ირანელი მღვდელი
„თბილისი", 23-24 მარტი

ახალი წიგნები

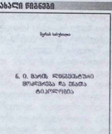

თითქმის ორი საუკუნის წინათ თქვა ალექსანდრე ჭავჭავაძემ:

„მე ამას ვტირი განაწირი,
ვაჰ, თუ ვესწრა ვერ,
თვარალა ჟამი, გულთმაამი,
კვლავცა იქნების!..“

ვცოცხლობთ იმის იმედით, რომ ამ გულთმაამ ჟამს ჩვენც მოვესწრებით!